

~~C 5015~~ Mc 4932

1) Mart. Boehmii commentarius de
interregnis in regno Poloniae -- Thornae
(Annus praefationis 1733.)

2) Singularia quaedam polonica a Nicolao
de Chwalkows Chwalkowski -- per alte-
ram editionem auctius exhibita. Varsoviae
in colleg. Schol. Piar. 696.

std:0013398

Biblioteka Jagiellońska

Mc 4932(1)-(2)

Ex
l i b r i s
Viri Venerabilis
GOTTL. ERN. SCHMID
Sacror. Antist. Berol.
Regiae Bibliothecae
D o n o
aut
minus commendabilium exemplorum
Permutationi
oblatis
MDCCCIII.

COMMENTARIUS
DE
INTER REGNIS
IN REGNO
POLONIAE

A
M. MARTINO BOEHMIO,
PROFESSORE GYMNASII
THORVNENSIS,
CONCINNATUS,
NUNC
E M Sto EDITVS,
AC
QVIBVSDAM ADDITAMENTIS
AVCTVS.

THORVNI

Impressit Io. Nicolai NOBIL. SENAT.
& GYMN. Typographus,

BIBLIOTHECA REGIA

Berolinensi.

LECTORI S.

Quem foetum ipse B. Auctor ante aliquot annos evulgare destinaverat (vid. Bücher, Saal Tom. 1. p. 726.) iam Tuo commodo amplius no- luimus invidere. Succincta in eo in- venit enarratio modi, quo Reges e- ligi & coronari in Regno Poloniae so- lent, neq; minus series rerum eo tem- pore gestarum, quo Reges mortui & vacuefacto solio, de novo eligendo a Proceribus deliberationes sunt institu- tae. Non iniucunda lectu sunt, quae ex variis scriptoribus decerpta, & ad

ad illustrandam Poloniae historiam congesta in unum corpus reperiuntur. Haud enim aliud notabilius solet esse in Polonia tempus, quam ubi capite suo caret. Facile multorum tunc in se convertit oculos, allicitq; aliorum etiam, qui extra Poloniam sunt. Alio- rum accenduntur aemulantium inter sese animi, qui procorum instar, re- gni capessendi cupiditate ducti, spon- sam deperierunt: aliorum, anxia exo- pectatione advertentium, cui demum post multas concertationes regnandi felicitas obtingat. Futares, tum plas- ne sine Lege vivere Polonos, cum sine Rege sint, sed alia prorsus apparent, cum scriptores consulimus, ac consue- tudines per bonas leges introductae accuratius observantur. De his, quae compilata in hoc tractatu inveniuntur, multa possunt esse documento, de- pingentia nationis ingenium, animum, mores, tum & errores ac naevos, il-
X 2 lo prae

lo praesertim tempore solitos & frequen-
tes. Ut plurimum enim, uti rela-
tum legimus, sub id tempus omnia
inquieta, miles spe veniae, aut criminis
non puniendi licentiosius se gerere
solitus, sibi licere omnia temere ratus,
suo arbitratu & sponte militiam in-
gressus. Cum sine maleficio & scelere
oppida & villas praeterit non eius
bonitati & ingenio tribuendum, sed
aut Ducis industriae & integritati,
aut sigillatim indulgentissimi Dei tu-
telae. Ambitioni, avaritiae, libidini
& licentiae nulla non patebant, cum
omnes legibus vivere debuerunt, pau-
ci volunt, paucissimi possunt. Omnia
se rectius haberent, si maiorum cla-
rissimae gentis institutis, saluberrima-
rum legum auctoritate & iustitiae
regulis accurate omnes niterentur.
Conquesti de his olim ipsi Proce-
res regni & medelam inter inanes co-
natus optarunt, Neq; mores hi fuerunt
eorum.

eorum, qui antiquitus asperrimis il-
lis temporibus vixerunt, & paullo
remotiores a cultu & humanitate fu-
erunt, sed & recentissima aetate non
mitiori ingenio in patriam fuisse ex
Epistolis ZALVSKIANIS ac specia-
tim XXXV ll. liquet. Vlcus hoc est,
quod tangimus, dum tristi memoria
repetimus ea, quae reminiscendo mula-
tis dolorem augere possunt. Sed corri-
gendis illis malis compescendisq; quo-
modo suam invigilare solent curam
Proceres, ex hoc libello aliquantum via-
dere potes, neq; minus industriam in-
tutandis iuribus conservandisq;. His
ipsis speciatim carvent per pacta
conventa, quibus voluntatem neo-ele-
ctorum circumscribunt, ac, praestito
super illa iureiurando, suae prospicia-
unt libertati. Quam facile enim per
maiestatis & fortunae licentiam ea
convelli solet, discere ex aliorum pos-
sunt exemplis. De his frequens &

fere quotidianus in Polonia sermo, nec
illum de cura illa, qua agitantur, du-
bium. Ceterum hoc interregni tem-
pore, in quo vivimus, Dei gratia sa-
tis adhucdum omnia sunt tranquilla.
Neq̄ iam, uti olim militi vago, sub prae-
textu exigendi incerti stipendii om-
nia licent, sed constituto solutoq̄ sti-
pendio intra ordinem de industria le-
ctus miles continere se debet. Prae-
terea cordi id sibi esse quam ma-
xime vult Celsissimus Primas, ad quem
illa curarum moles devoluta, ut, sal-
vo cuiusq̄ iure & quiete, Reipubli-
cae salus conservetur. Optamus iam,
ut Princeps consilio & gravitate ple-
nus aequabili fortuna & integra va-
letudine grave negotium feliciter &
ex commodo patriae perficiat, id quod
ingentis prudentiae documento ipsum
posteritati admirabilem reddet. Sed
redeo iam ad libellum. Mulu-
tum quidem non raro pretii dece-
dere

dere solet operi posthumo, quando ul-
timam manum non valuerit adhibere
auctor, aut gratia caret quadam foe-
tus, quem lambendo quasi non cultio-
rem reddidit, tamen de hoc confir-
mare audeo, nec demere auctorem,
nec addere, nec mutare quicquam,
quoad esset in vivis, voluisse. Vnde
prorsus totum eundemq̄ habes, Lector
Benevole, his argumenris, quibus pro-
dire eum destinaverat Collega noster
pie defunctus. Tantum distinximus ea
in paragraphos, quae Auctor quaestio-
nibus incluserat. Proinde nihil mihi ar-
rogo insolenter, nisi quod curarum,
ne plane ad neglectas condemnaretur,
schedas. Neq̄ hoc adeo negotii prorsus
mihi tribuo, sed participem huius
curae vel honoris causa etiam nomi-
nare debeo Beati olim BOEHMII
auditorem diligentissimum, Isaacum
Godofredum Goetkium, Conicensem,
virum non modo patriae interioribus
commentariis fideliter intentum, sed

§ Rebus scrutandis in Polonia & Prus-
sia olim gestis. Cuius beneficio fao-
ctum, ut in plura exempla typis &
hic commentarius exscriberetur. Ne-
que hic reticere debeo operam eruditi
viri, Ioannis Dan. Hoffmanni Gymna-
sii Collegae, quam in corrigendis
praeh vitis, tum & aliis in latinum
ex polonico reddendis voluit adhibere.
Breves inter legendum & meditan-
dum subortas annotatiunculas boni cons-
ule, longiores ex scriptoribus addere
noluimus, ne in nimium excresceret
labor, qui brevis & succinctus debe-
bat esse. Quin imo iuxta illud Mar-
tialis, minime decebat ingeniosum es-
se in alieno libro!

Faxit interim Deus, ut felici consi-
riorum eventu constet praesens electio,
quo pacto malorum superiorum poterim-
us oblivisci ac nova rerum felicitate
quodammodo laetari. Thorunii,
d. 9. Aug. A. cl. l. CC XXXIII.

P. I.

M. MARTINI

©) . (©)

M. MARTINI BOEHMII
DISSERTATIO HISTORICA
DE INTERREGNO REGNI POLONIAE
ET IIS
QVAE HVC FACERE VIDENTVR.

CAP. I.

de Interregnis in genere

- §. 1. Interregna quid sint?
- §. 2. An detur extra Regnum Polon.
Interregnum?
- §. 3. Annon conducibilis regnum suc-
cessivum, quam in electio Inter-
regnum pati?
- §. 4. Cur Poloni electionem successio-
ni praeferant?
- §. 5. Quare Piastus regno excludatur?
- §. 6. Rationes pro Piasto, cur sit eli-
gendus?
- §. 7. Quod Regia proles nunquam
excludatur a fascibus regni.

A

§. 8.

- §. 8. *Vivente Rege novus Rex & successor an denominari queat?*
- §. 9. *Causae Interregnum tres in Polonia.*
- §. 10. *Rex defunctus demum funebri pompa effertur, cum novus adest.*
- §. 11. *Quod non eo loco sint Reges multi mortui, ubi sunt electi.*
- §. 12. *An Rex deponi & exauctorari possit?*
- §. 13. *De spontanea abdicatione regni.*
- §. 14. *Exemplum Io. Casimiri sponte se abdicantis.*
- §. 15. *Qui statum interregni moderatur?*
- §. 16. *Munia & officia interregis quaenam?*
- §. 17. *Capturale iudicium quid?*
- §. 18. *De cessantibus iudiciis tempore interregni.*
- §. 19. *De convocatione generali.*

- §. 20. *De loco electionis, & quae ante electionem peragi solent.*
- §. 21. *Electio quomodo peragitur?*
- §. 22. *Quorum potestas est eligendi Regem?*
- §. 23. *De Candidatis Regni Poloniae quoniam esse possunt?*
- §. 24. *Quae post electionem fieri solent?*
- §. 25. *De formula iuramenti a recens electo praestandi.*
- §. 26. *Quae vulgo ante coronationem fiunt?*
- §. 27. *Descriptio actus coronationis.*
- §. 28. *Preces Archi-Episcopi Coronatoris.*
- §. 29. *De iuramento a Mareschalco equestris ordinis praescripto & a Rege praestando.*
- §. 30. *Quid post coronationem fieri soleat?*

§. I.

Interregnum est tempus, quo Regnum Rege suo caret, sive ille mortuus fuerit, sive exautoratus, sive se ipsum Regno abdicaverit.

§. II. Dantur etiam extra Regnum Poloniae interregna tam in Successivis quam in Electivis Regnis & Principatibus, in his tamen minor tumultus oritur, quam in his. Mortuo Imperatore in Imperio Romano-Germanico Interregnum, sive Vacantia, ut in *Aurea Bulla Caroli IV.* vocatur, per Archiepiscopum Moguntinum Statibus Imperii denuntiatur. Tale Interregnum olim Seculo XIII. fuit, & magnum dicitur, quia XIX. secundum alios XXIII annos duravit. Vicariatum illo tempore Dux Saxoniae & Palatinus Rheni administrare solent, vel etiam Rex Romanorum, qui hodie est Iosephus Iacobus Ignatius Ioannes Antonius Eustachius, Leopoldi Caesaris filius, An. 1678. d. 26. Iulii natus, An. 1687. Poloniae Rex Hungariae coronatus, & Augustae Vindelicorum An. 1690. d. 26. Ianuarii Rex Romanorum creatus. * Olim Vicarii Regum Romanorum dicebantur Praefecti Urbi, antiquorum Imperatorum vero Praefecti Praetorio: hodie dicuntur Procuratores & Mandatarii, sicut apud Francos, Maiores Domus & Comites Palatii. Vid. **CHRISTOPH. LEHMANNVS** in

Chron.

Chron. spiren. lib. 3. cap. 17. 19. MARQVARD. FREHERVS ad Petri de Angelo lib. 2. cap. 10. Sic mortuo Pontifice Romano, defuncto Duce Veneto, Interregnum quoddam promulgatur.

§. III. Primis quidem Reipubl. Polonae temporibus Regnum Successivum in Polonia obtinuit, nec unquam Electio valuit, nisi Ducalis & Regalis sanguis plane extinctus esset; hinc partim in prima, partim in secunda & tertia periodo, in primis vero in Piastea & Jagellonica stirpe successivo ordine diu praefuerunt summæ rerum Polonicarum masculi, quin & ad foemineum sexum Regnum fuisse devolutum ex Historia Polona manifestum est. Imo & Regiae prolis in ordine successionis habebatur ratio. Cum Casimirus I. Mieceslai II. filius seculo XI. a Polonis cum Rixa matre, impotenti regiminis foemina, e Polonia pulsus, & in Gallia Monasterium Cluniacense ingressus jamque Diaconus factus esset miserunt Sarmatae, Oratores suos ad Abbatem hujus Monasterii, humillime precantes, ut Casimirus claustris emissus, Regnum Polonicum adiret; cum vero is ipsorum petitis assurgere se non posse diceret, recta Roma contenderunt, et a Benedicto IX. P. R. sub his conditionibus Casimirum e Monasterio liberarunt, Regioque throno admoverunt, [ ] ut censum Pontifici Romano solverent, ex quo In-

A 3

cerna

cerua D. Petro Romae arderet (2) ut morem prolixis capillis gerendi, tanquam gentilem, abjicerent illosque more Monachorum tonderent. [ ] ut festis solennibus candidam stolam e collo suspensam singuli Equites gestarent. Etiam hoc seculo Ioannes Casimirus, Sigismundi III. ex altera Caroli Ducis Austriae Anna Constantia filius ordinem Iesuiticum professus, et ab Innocentio X. P. R. in numerum Cardinalium cooptatus, Rex electus, & Vladislao IV. successus est. Praeterea divisio Regni inter filios in Regno Electiois locum non habet: jam vero seculo XII. Boleslaus III. sive Krivouthus inter filios suos moriturus Regnum Poloniae dividerat ita ut Vladislao II. sive Sputatori, ut Reg. tractus Cracoviensis, Siradiensis, Lanciciensis et Silesia; Boleslao IV. sive Crispo, Cujavia Masovia, Culmensis et Dobrinensis provinciae; Mieclesho seni, Gnelnensis, Pofnaniensis, Califfiensis tractus cum Pomerania orientali; Henrico, Sendomiriensis & Lublinensis; Casimiro II. denique terrae inter quatuor horum filiorum partes iacentes attributae sunt, ut non modo IOANNES DLUGOSSUS TOM. I. *Hist. Polon. ad An. 1139.* sed & Martinus Cromerus lib. 7. *de ortu & rebus gestis Polonorum* tradit, ut si essent testimonia a scriptoribus Polonicis passim hac de re sparsa, quae videri possunt apud VIN-

*Al. Madr.?
alac hoc
cognomen
tributum
erat.*

VINCENTIUM KADLUBKONEM lib. I. *Chron. Polon. epist. 1 lib. 3 epist. 27. & lib. 4. epist. 21. 26. apud citatum DLUGOSSUM ad 4. 1173. 1200. 1201. CROMERUM lib. 2 §. 10. II. de O & R. G. P. IOANNEM IANUSZOVICUM lib. 3. Constit. Regn. Polon. part. 1. tit. 5. SALOMONEM NEUGEBAUERUM lib. 2. Hist. Polon. p. 46.* Utut vero Regnum Poloniae antiquis temporibus haereditarium fuerit, ut haecenus probatum est a nobis, malunt tamen Poloni in Regno Electiois vivere, existimantes quod libertates & Privilegia sua in eo tutius defendere possint quam in Regno successivo, id quod ex sequentibus pluribus patebit.

§. IV. Poloni Electionem Successioni ideo praeferunt, quia electio libertati Polonicae magis convenit quam successio, ideo post excessum Henrici I. lex plurimorum Regum Capitulationibus, utpote Stephani Bathori Sigismundi III. Vladislai IV. Ioannis Casimiri, Michaelis Koributi, & Ioannis III. inserta est, ne Rex vivus ullo modo successorem denominaret, neque in posterum titulo Haeredis uteretur, cum uterque hic modus liberae electioni multum derogaret * Atque ex Capitulationibus illam tempore Io. Casimiri A. 1562. in Comitibus Varfaviensibus promulgatae suppediabo, quae est hujus tenoris:

enoris "Iura omnia & constitutiones pro libera-
 "electione conservanda, a Serenissimis Regibus
 "Antecessoribus nostris, Republica. et nobismet
 "ipsis constitutas & pactis conventis confirmatas
 "in omnibus punctis ex paterno erga Republi-
 "cam amore reassumimus." Et cum in Comi-
 "tiis Thorunensibus A. 1626. unus e Senatori-
 "bus iniecit mentionem, ut Respublica in sta-
 "tu suo periculoso Regni successorem designaret,
 "exhortuerunt omnes, & fremitu concitato, ad
 "poenas legum deposcere auctorem vo-
 "lebant, nisi difficilioris temporis rationes silen-
 "tio potius tuncillam premere coegissent,
 "ut refert PAULUS PIASECIUS in *Chron. ad*
 "*Annum praedictum*. Insuper putant Poloni, "ad
 "securitatem Imperantium & obtemperantium
 "constantiam conferre, Regem per omnes eligi,
 "bonos namque malosve elegerint, non aliis sed
 "sibi imputaturi ei sine murmure laturo, ut scri-
 "bit ANDREAS MAXIMILIANUS FREDRO
 "in *Historia Henrici Valesii*. Hinc uti venit, ut
 "tempore Interregni nullus certus electionis mo-
 "dus definitur. Forma, scribit IACOBUS PRI-
 "LUSIUS *lib. 1. Constit. Regni Polon. cap. 30. art.*
 "3. eligendi Regis a majoribus nostris praetero-
 "missa est, modo ut sit Nobilitati aequae ac Pro-
 "ceribus libera, cautum est." Haec ille.

§. V.

§. V. Non tam lege publica quam consuetudine observatum est, Piatum, hoc est, indigenam et nativum in Regem Poloniae non eligi ob nullas alias causas, quam ut (1) factiones cohiberentur: acerbum quippe est, sibi aequalem, subito ad fastigium Regium evectum, dominum suum appellare, ex quo bella intestina non raro oriri solent. (2) ut optime daretur diadema regium. (3) ut voces eligentium liberae non manciparentur. Ideo cum post mortem Sigismundi Augusti de Rege indigena in Interregno injecta fuisset mentio, Ioannes Zamotcius Magnus Regni Cancellarius consilia multorum subtili ratione elusit, his fere verbis perorans: cum ceterorum Principum Oratoribus absentibus ad dicendas de Rege sententias nullus daretur locus, aequum esse censebat, ut abessent quoque Cives, qui Regnum peterent, ita cum nemo petitorum Regni, addit ANDREAS MAXIMILIANUS FREDRO in *Historia Henrici*, se palam fateri, ob verecundiam & invidiae metum suderet, omnis de indigena Rege eligendo deliberatio sponte sua concidit. Quin cum tempore Sigismundi III. quaestio ista moveretur, an Piatius eligendus esset Rex? Stanislaus quidam Stadnicki apud PAULUM PIASECIUM *ad An. 1591.* respondisse legitur, se vereri, ne via tali ad dignitatem

A 5

Regiam

„Regiam patefacta, auriga quoque suus ageret
„Piaſtum, & Regnum affectaret.“

§. VI. Sunt autem plurimae cauſae & rationes, quae pro Piaſto in Regium Regni Poloniae thronum evehendo militant. In Interregno poſt Ioannis Caſimiri abdicationem hae ſunt prolatae rationes. [1] DEus ipſe mandavit Iudaeis Deut. XVII. 5. non poteris alterius gentis homines facere Regem, qui non ſit frater tuus. (2) Bruta a diſſimili non reguntur, ſed a ſimili ſui ſexus. [2] Iudicium eſt nimis ſervilium ingeniorum non admittere e gente ſua, qui regere poſſit. (3) In Germania Germanus eligitur Caefar; Romae Pontifex ex Italia, in Hispania Hispanus Rex, neque in aliis Regnis alius mos. [3] Piaſtus morum Polonicorum maxime gnarus, ejuſdemque certior fides eſt, quam alienigenae. [4] Peregrini a magistratibus & dignitatibus in Polonia excluduntur, cur etiam non a Regno? Poſt obitum Michaelis Koributi haec inter alia pro Piaſto eligendo proponerentur argumenta. (1) Decus ſumma eſſet apud exteras gentes, non eſſe inter Polonos idoneum ad Sceptra virum [5] Exteri jus aliquod in Regnum Poloniae ſibi praetenderent. (2) Coarctatio haec eſſet liberae vocis in electione. [4] Dicerent alienigenae, Polonicam gentem ad ſervitutem natam,

tam, parere ſcire, regere neſcire. *Vid. Auctor Cenſurae Candidatorum Scepri Poloniae A. 1699 edit & PAULUS PIASEGIUS in Chronico ad An. 1584 **

§. VII. Nunquam etiam Regia proles, quod ex §. 3. liquet a ſceptro Polonico excluſa, imo aliquando e Clauſtris Monasticis Regni ſcibus tractandis admota fuit, uti quoque ex inferioribus magis patebit. Sunt enim Poloni memores factorum ab antecelloribus praeceptorum, ut proximos ſanguine non facile praeteriant, ſed eis, Rege defuncto, diadema Regium imponant. Clariffimum in ſententiam noſtram habemus teſtimonium FIRLEI *Episcopi Pramiſienſis in Oratione*, quam habuit, cum electio Vladislai IV. A. 1632. poſt obitum Sigismundi III. ageretur, ubi inter cetera inquit: „Quod quantumvis iſti clariffimae liberaeque genti (intelligit Poloniam) Reges non dominantur, ſed praefint, nec naſcuntur, ſed per liberae Ordinum ſuffragia eligantur, innatam tamen et fuiſſe ſemper talem erga Regium ſanguinem obſervantiam, ut nunquam prolem ſuperſtitem Regiam in eligendo nova Rege praeterierit, imo etiam ſemper omnibus aliis Competitoribus praetulerit, Cui nomine Senatus Archiepiſcopus Gueſnenſis inter alia reſpondit hiſ verbis: „Ordinem iſtum (nempe ſenatorum

torium) patrium morem colendi Regiam progeniem non ignorare, eumque sequi velle, tantoque magis, quod parentum virtutes in filiis agnoscat, speratque istos vestigiis illorum imitaturos. Ceterum cum praescriptis legibus huius Regni electionis Regis modus exposcat, ut non nisi collatis suffragiis unanimi consensu de sufficiendo Rege Ordines decernant, ista necessario praecedere debere, ut est apud PIASECIUM in *Chronic. ad A. 1632*. Quin & saemineae prolis Regiae a Polonis habita fuit ratio. Sic, Vladislaus Jagello, Magnus Lithvaniae Dux, Rex in Polonia Seculo XIV. creatus, non modo quod baptismo & Sacris Christianorum cum omnibus Lithvaniae & Samogitiae tribus Regno Poloniae iungendus, se initiari passus fuerit, sed etiam quod Hedvigen Ludovici Poloniae & Hungariae Regis filiam connubio sibi adiungere uxorem voluerit. Vid. MARTINVS CROMERVS *lib. 5. Hist. Polon.* Quod Stephanus Bathori superiori seculo Princeps Transylvaniae Annam Sigismundi Augusti sortorem, quamvis deinde inutilem, expetiverit, Rex Poloniae est proclamatus. NEVGEBAUER *lib. 10. Hist. Polon.* Inter alias rationes, quae pro Sigismundo III. Ioannis III. Sveciae Regis Filio, in Regem Poloniae eligendo militabant, erat etiam haec, quod esset natus e Ca-

A,

thari-

tharina Jagellonia Sigismundi I. filia. Vid. IOACH. PASTORIVS DE HIRTENBERG in *Flora Polon. lib. 5. num. 2*. Cur vero b. m. Ioannis III. filios superstites Comitibus electionis nuperrimae praeterierint, inter arcana & occulta Dei consilia, Reipublicaeque Poloniae fata merito numeramus.

§. VIII. An vivente adhuc Rege novus Rex & Successor in regno Poloniae denominari possit, negat quidem FVNCCIUS in *breviario Orbis hodie imperantis*, & FRANCISCVS MARINIVS in *scopo Reipublicae lib. 4*. Exemplum tamen idem Marinivus de Vladislao Jagellone adfert, cui praeter mores Regni indulserunt Poloni, ut Successorem sibi vivo designaret filium Vladislaum cognomento Jagellonidem. Verum non unicum hoc exemplum solum, sed & plura ex Historia Poloni peti possunt, quibus probatur, vivente adhuc Rege novum Regem vel Successorem in Regno Poloniae esse denominatum, non obstantibus *Constitutionibus*, de quibus §. 4. dictum. Sic, Casimirus Magnus, Vladislai Lothici seu Cubitalis filius, se vivo Successorem denominavit Ludovicum, Caroli Regis primogenitum filium, Hungariae Regem, qui post obitum Casimiri Poloniae Rex coronatus, utrumque Regnum non sine turbis administravit. Vid. CROMERVS

lib. 26

lib. 12 de O. & R. G. P. & ARNOLDVS MYLIVS in Principum & Regum Poloniae imaginibus historien succinctis illustratis in Casimiro M. & Ludovico Hungar. Deinde Ludovicus Hungariae & Poloniae Rex natu maiorem filiam Mariam Sigismundo Caroli Caesaris filio despondit, cum Polonis certis conditionibus pactus, ut post mortem sibi Reginam reciperent. CROMERVS lib. 11. & MYLIVS in vita Ludovici. Denique Sigismundus filium Sigismundum Augustum, puerum decennem, (alii novennem esse dicunt) contentientibus Polonis, Regem coronari fecit. Attamen lege in posterum post Sigismundi Augusti obitum in Polonia cautum est, ne Reges vitae suae tempore alium Successorem designarent, ut post eorum decessum libera & illaesa electio Regis Statibus & Ordinibus Regni supermaneret, ut recentet ANDREAS MAXIMILIANVS FREDRO in Hist. Henrici I. p. 55.

§. IX. Causae interregnorum in Regno Poloniae sunt tres. Prima est mors Regis secunda est ex uxoratio seu remotio, tertia est resignatio ultrones. Quibus quartam addere licet, quando duobus Regibus electis impotens potentiori cedit, & potior tempore potior iure esse dicitur. Quod mortem Regis concernit, (nam de aliis causis in sequentibus §. §. videntur)

dendum) defuncto eodem, Senatoribus ecclesiasticis & politicis, Officialibus omnibus, cura Regii corporis committitur, & saepe ad illius exuvias honorifice sepeliendas impensae e thesauro publico erogantur. Ne mireris, quartam nos addidisse causam, nam revera post electum iam Regem manet adhuc Interregnum in Regno, illudque demum post coronationem cessat. Vid. B. HARTKNOCH. in *Republ. Pol. lib. 2. cap. 1.*

§. X. Communiter quidem observari solet, ut Poloni non prius defunctum Regem hument, donec novus fuerit electus, proximo die post funus curatum coronandus. Sic, cum Ioannes III. p. m. d. 20. Maii A. 1674. Rex esset electus, & d. 2. Februarii A. 1675. coronatus, d. 31. Ianuarii eiusdem anni, non praecedenti alias more in Polonia usitato, Cracoviae sepultura Regum Michaelis & Ioannis Casimiri simul celebrata fuit. Epitaphium utrique Regi scriptum, ut ex Comitibus Coronationis illius annorum est, in mausoleo conspiciebatur tale:

Ioanni Casimiro & Michaeli I.
Poloniae Regibus,
Illi Regium genus,
Huic a Ducibus Lithvaniae,
Ille pluribus triumphis insignis,
Hic clarissimae victoriae immortalis,

Alter

Alter Regno s̄vetus purpuram nolens exiit,
 Alter in privata sorte obl̄tam non horruit.
 Ille satur dierum & s̄vetus regnandi,
 Hic vix degustato imperio & annis,
 Extremos dies alter Deo dicavit,
 Alter patriae.

Ciacres quoque ille, melior Africano, patriae
 non invidie,
 Hic non exulit,
 Sic dispares

Suffragiis populi iisdem sceptris dissidiis civilibus
 Denique hoc tumulo sequantur,
 Aeternum lugendi,
 Nisi meliori locum fecissent.

Non negamus tamen, in Historia Polona reperiri exempla eorum Regum, qui post sepultos antecessores demum creati sint Reges. Ita seculo XIV. Casimirus Magnus & ultimus Piastidarum, demum Rex creatus est, cum Vladislao Lothico iusta funebria essent persoluta. Vid. MARTINVS CROMERVS Episcopus quondam Varmiensis, lib. 2, de O. & R. G. P. Eodem seculo post coronationem Ludovici Regis Casimirus M sepulchro illatus est, teste NEVGEBAYER *Hist. Polon.* seculo XV. Ioannes Albertus, sepulto iam Casimiro IV Jagellonide, electus est in Regem. CROMERVS lib. 30. de O. & R. G. P. Alexander denique Rex

circa

circa initium seculi XVI. clavo Reipublicae Polonae regendo admotus est, cum Ioanni Alberto, hic Thorunii mortuo, Cracoviae iusta peracta essent. Vid. CROMERVS *loc. cit. fol. 824.* Ioannes III. d. 20. Decembr. A. 1697. post electum & coronatum Regem Augustum II. apud Patres Capucinos Varlaviae humatus est, quamvis funebria solennia ante ipsam coronationem Regis hujus Cracoviae fuerint peracta. *

§ XI. Cum dubii antiquissimorum Regum sunt annales, a Vladislao Jagellone ad Ioannem III. duo tantum sunt Reges, qui ibidem valedixerunt mundo, ubi Respublica eos dixit Reges, Varaviae scilicet, utpote Sigismundus III. d. 30 Aprilis A. 1632 & Ioannes III. A. 1696. vigilia Festi S. S. Trinitatis. Alii extra locum electionis a seculo XV. fati defuncti sunt, ut ex historia Polonica notum est. Jagello Cracoviae electus, in Castello Russiae Grodek mortuus est. Vladislaus Jagellonides Brestiae in Cujavia electus, ad Varnam periit. Casimirus IV. Rex declaratus Brestiae Grodnae in Lithuania decessit. Ioannes Albertus electus Petricoviae, mortuus Thorunii, cuius Epitaphium in Templo Ioannitico simul Nicolai Copernicī visitur, & positae supra ejus effigiei haec infra sunt verba scripta: Illustrissimus Princeps & Dominus Albertus Rex Poloniae hic Thorunii

B

A. 1501.

*cf. Huwat
Kowalski
singularem
quaedam
polonica
p. 1-4.*

A. 1501. d. 17 Iunii apoplexia moritur, cujus viscera hic sepulta, corpore Cracoviam translato, Anno Regni 3. Alexander electus Petricoviae, obiit Vilnae. Sigismundus I electus Petricoviae, fatis functus est Cracoviae. Sigismundus Augustus Rex Cracoviae salutaris, Knisini in Lithuania supremum diem clausit. Henricus Valesius Varaviae electus, & ut Rex Galliae ad S. Clodoaldum, quod duabus leucis ad Sequanam situm est oppidum, a sicario interemptus. Stephanus Bathori Varaviae electus, Grodnae deceffit. Vladislaus IV. Varaviae electus, Mericii obiit. Ioannes Casimirus Varaviae rex proclamatus, Nivernae in Gallia mortuus. Michael Koributus Varaviae itidem electus, & Leopoli extinctus, sanguinis profluvio ex ore ac per secessum manante, cujus causam in adamantino pulvere ab inimica manu ipsi praebito recubuisse, nonnulli testantur. Inde subtili aequivocatione a morte sanctorum desumpta, in obitum ejus lusum est;

Si pretiosa est mors sanctorum,
Vere Michael Rex Poloniae
Sanctos inter primarios numerandus est.
Mors enim ipsius fuit pretiosissima.
Quis non pretiosam mortem existimet,
Quae adamantibus comparata est.
Vid. BECMANNVS in *historia orbis terrarum*
geograph.

geograph. & civil. de Regn. Polon p. 68; & NICOL. de CHWAŁKOWO CHWAŁKOWSKI in *singularib. Polon.*

§. XII Regi Poloniae imperium abrogari posse, probatur ex ejus juramento, quod in Coronationis actu praestare solet nosque illud in posterum dabimus integrum, ubi inter cetera jurat circa finem. "Etsi [quod absit:] in aliquibus" juramentum meum violavero nullam mihi incolae Regni omniumque dominorum unius" cujusque gentis obedientiam praestare debebunt." imo ipso facto eos ab omni fide, obedientia," Regi debita, liberos facio, absolutionemque" nullam ab hoc meo juramento a quoquam petam, nec ultro oblatam suscipiam," Quae verba eo spectant, Regem sibi abrogare imperium, & Regno se deponere, si in omnibus articulis & punctis omnibus Regni incolis non satisfecerit. Insuper exempla plurima in historia Poloniae prostant multorum Regum qui throno Regio dejecti, & deturbati sunt. In periodo prima, extincta Lechi stirpe, non uni principatum deferebant Poloni, sed duodecim Voievodas sive belli duces (qui hodie Palatini dicuntur) ex tota gente excellentiores elegerunt, iis summam rerum committentes; sed cum hi ambitione correpti, discordesque agere ac inter se Regnum raptare coeperunt, horum dominationi

pertaesi, Cracum a quo Civitas Cracovia aedificata, circa A. a N. C. 700. sibi elegerunt. Vid. MART. CROMERVS *lib. 2. de O. & R. G. P.* In eadem periodo Leszczek vel aliis Lescus II. quod per insidias ad Regnum pervenerat, non diu post Regno remotus, & quadrigis distractus est. Vid. CROMERVS *loc. cit.* & ARNOLDVS MYLIVS in *Principum & Regum Poloniae imagin. histor. succinct. illustrat. fol. 6.* Popielus iunior, seu IOANNI DLVGOSO Popielius II. a divina nemese Regno deiectus est, & a muribus corrosus, qui e corporibus mortuorum patruorum veneno sublatorum putrefactis nati erant. Vid. VINCENT. KADLVBKO *lib. 1. Hist. Pol. §. 39.* In secunda periodo Boleslaus II. cognomento Largus & Audax, cum in omne ruisset libidinum genus, & monitus a Stanislao Szczepanovio Episcopo Cracoviensi, eum coram altari sacra operantem propria manu interfecisset, membratimque disseccari iussisset, Georgius VII. P. R. Regis huius atrocitate motus, toti Poloniae Sacris interdixit, Regem diris devovit, Regnumque ipsi abrogavit, hinc profugus in Carinthiae Monasterio Ossiensis mortuus, hoc Epitaphium meruit: "Hic jacet Boleslaus Rex Pol occisor S. Stanislai Episcopi Cracoviensis." Vid. *Commentator KADLUBKONIS lib. 3. epist. 22.* & CROMERVS *lib. 4. de*

O. & R. G. P.

O. & R. G. P. In eadem periodo Miecislaus II. sive senex quater Principatu motus quater illum consilio & ope Helenae, matris Lescei Albi impetravit. Vid. CROMERVS *lib. 6. & 7. de O. & R. G. P.* Imo & Vladislaus Lasconogus principatu exclusus fuit, & Lescus Albus ad illum denuo accersitus. Vid. NEVGEBAVER *lib. 3. Hist. Polon. p. 127.* In tertia periodo nulla quidem sunt manifesta exauctorationis indicia: in ultima ramen memorabile est exemplum Henrici Valesii, qui audita fratris morte Caroli IX. Regis Galliae, cum fugisset mensis Junio A. 1574. clam e Polonia ad capeendum Galliae Regnum, & diu Rex quamvis per legationes & literas invitatus expectaretur, tandem d. 7. Novembr. praedicti anni in Comitibus Generalibus abrogatum est ipsi imperium. Vid. FREDRO in *Histor. Henr. 1.*

§. XIII. Violenta quidem erat Regni abdicatio a Venda, aliis Vanda, Craci regis filia, suscepta, quae in Vistulam se vivam praecipitem egit, ne Ritigero Principi in Germania finitima, et tempestae illa stri potenti que, nubere. Vid. SALOMON. NEVGEBAVER *lib. 2. Hist. Pol. p. 43.* De ea sic NICOLAUS de CHWAEKOWO CHWAEKOWSKI in *Singular. Polon. p. 7.* "Venda maluit esse Princeps, quam Principis uxor, maluit pugnare quam amare: post victoriam in victimam se immolavit; hostis a"

B 3

mans

mans & amens infelicem sibi manum iniecit, illa triumphans in Vistulm se projecit. Rara contemtrix amoris, victoriae, vitae. Anno 1203, Lescus, cognomento Albus, omnium iusfragis Princeps creatus, fraude vero doloque Miecislai bis principatu motus, cum illi tertium falcēs principatus Poloniae, maxime refragantibus Nicolao Palatino, & Fulcone Episcopo Cracoviensū delsti essent, ea tamen lege, ut Gosvoricium Palatinum Sendomirientem, qui Principem locum in consilio & amicitia Lesci ejusque matris Helenae habebat, relegaret, atque aula sua pelieret. Sponte sprevit oblatum Principatum, atque illum tanti se facere negavit, ut ejus adipiscendi gratia tam fidum consiliarium proderet, immerentemque magistratu & patria simul ejiceret, proinde Cracoviensibus Proceribus rescripsit alium sibi quaerent, se in paterna ditione sua acquieturum esse potius, quam per scelus principatu potiturum. Vid. NEVGEBAYER *lib. 3 Hist. Polon. p. 125*. Cognita Lesci sententia Nicolaus Palatinus Cracoviensis summo studio contendens, perficiebat, ut Vladislao Lasconogo, Miecislai senis filio, quamvis absentis principatus deferretur, quem ille quidem invitus, & non nisi de consensu & voluntate Lesci suscepit, atque ad mortem Nicolai administravit, excluso deinde Vladislao summa rerum

ma rerum ad Lescum rediit. Vid. NEVGEBAYER *l. c. p. 126. & seq*. Insuper Vladislao Jagello, iustis conjugis suae Hedvigi, foeminae castissimae & continentissimae, peractis, de retinendo regno dubitans, quod non ignoraret, se exterum uxoris nomine apud liberam gentem eousque regnasse, in Russiam secessit, cogitabatque se ultro abdicare Regno, & ad Lithvaniae Magnum Ducatum, ceu ad paternum principatum, redire potius, quam ut vi & armis Polonia pelleretur; Sed haec eum cogitantem Proceres Poloni placide consolati confirmarunt, cum ei quoque studia sua in posterum detulissent, atque Annam, Wilhelmi Ciliae Comitis filiam, & Casimiri Regis neptem, in matrimonium dedissent. Vid. NEVGEBAYER *lib. 5. Hist. Pol. p. 241*. Post medium huius Seculi memorabile est exemplum spontaneae abdicationis in Ioanne Casimiro, qui A. 1668. d. 16. Septembr. in Comitibus Variaviensibus diadema Regium deposuit, & pro throno torum, proregali globo glebam terrae elegit, quod pluribus ex sequenti §. patebit. In capitulatione tamen Michaelis articulus insertus fuit, in quo Rex pro se & Successoribus suis de non abdicando Regno cavet, qui deinde in pactis conventis Ioannis III. expunctus est.

§. XIV. Circumstantias spontaneae abdicationis

dicationis a Ioanne Casimiro Rege susceptae & peractae commode discescimus in antecedentes, concomitantes & consequentes, easque verbis ut plurimum dabimus NICOLAI CHWALKOWSKI, qui actui abdicationis Casimirianae interfuit, eumque descripsit in *Iure Publico Regni Poloniae lib. 1. cap. 3. num. 4.* & ex eo B. HARTKNOCHIVS *lib. 2. Reipubl. Polon. cap. 1. num. 5.* Inter circumstantias antecedentes est, 1.) quod Ioannes Casimirus A. 1668. d. 12. Iunii Senatoribus Regni mentem suam de reddendo diademate explicuerit. 2.) Quod hoc propositum iam pridem exequi voluerit, vivente adhuc Serenissima Regina Maria Ludovica, sed ob bellum Moscoviticum motusque internos idem praestare nequirit. 3.) Quod pace in Regno constituta & Moscoviticis induciis firmatis, pristinam sententiam suam quantocius in effectum dare firmiter constituerit. 4.) Quod Senatores, audita hac voluntate, preces submissas de mutanda sententia interposuerint, quibus nihil effectum. 5.) Quod noticiam hanc de tristi & insperata abdicatione Archiepiscopus Gnesnensis Primas Regni & Legatus Natus Prazmowski per Provincias Regni & Magni Ducatus Lithuaniae divulgaverit. (6) quod in comitorum (quibus dies 17. Augusti dictus fuit Varaviae) exordio,

exordio, post consveta manus Regiae oscula, Nuntii Terrestres per Mareschalcum suum Succamerarium Lanciciensem Stephanum Garnowski turbatos animos suos explicuerint, humiliter rogando, ut Sacra Regia Mejestas declarationem suam impertiri dignaretur. 7.) Quod Andreas Oliszowski tum temporis Episcopus Culmensis & Vice Cancellarius d. 12. Augusti Nuntiis Terrestribus responderit, & plenius die sequenti e scheda formulam de abdicando Regno a Rege conceptam praelegerit. 8.) Quod d. 3. Septembr. cum Senatus tum Ordo Equestris Regem precibus suis emollierint, ut declarationem suam in crastinum differret, quae 4. Septembr. per praedictum Episcopum peracta. 9.) Quod post 4. Septembr. per aliquot dies consultatum sit, ne Regem tot meritis gravem a se dimitterent egenum. Inter Circumstantias Concomitantes est 1.) Quod Rex d. 16. Septembr. Basilica S. Ioannis visitata, & Sacro ibidem audito, in palatium Senatorium ingressus, diploma abdicationis praelegendum curaverit per Ioannem Matachowski tum Regni Referendarium, deinde Episcopum Culmensis & Vice-Cancellarium, jam Episcopum Craeoviensem. 2.) Quod Mareschalcus Equestris assurationem ratione provisionis Regi dandae, nempe centum quinquaginta millia flo-

B 5

reuo-

renorum annuatim itidem praelegerit, item diploma reversalis Statuum & Ordinum, quae omnia deinde ab omnibus & singulis subscripta sunt. 3.) Quod Rex diplomata electionis & coronationis rubro involata serico Reipublicae, a qua ante viginti fere annos acceperat, reddiderit. 4.) Quod valedicturus Regno modestum sermonem habuerit, huius tenoris: "Quando iam iam elabitur hora, ut paterni amoris debitum a 280. annis pupillae domus meae huic Inclytae Reipublicae exolvam, Comitibus & castris defessus, calamitatibus per annos viginti fractus, Rex & Pater, quod mundo pretiosissimum est, coronam in manus Dominationum Vestrarum deponam, pro throno torum eligo, pro Regali globo glebam terrae, eamque in sinu charissimae matris, communis meae vestraeque patriae, intra cineres Maiorum meorum mihi reservo, ut quemadmodum me primum in castris, ac ultimum in praeliis & clade vidistis, ita in annalibus primum, ob amorem patriae augendaeque eius fortunae humana postponentem, Maiestatemque Regiam dispositioni vestrae reddentem, memineritis. Amor vester liberis vocibus huic me solio imposuit, amor vicissim meus erga vos supremum me utriusque lineae haeredem libere dimittit. Monarchae ceteri filii,

liis, fratribus aut consanguineis abdicando coronam tradiderunt: ego eandem patriae charissimaeque Reipublicae ut pater & filius reddo, eiusque amore ex Duce gregarius, ex imperante parens, ex Rege concivis fio, ut iuniori & Reipublicae magis proficuo locum concedam, cuius in electione ut Deus Dominationes Vestras prosperet, in solitudine meae negotiorum vacuus Maiestatem eius sanctam implorabo. Gratias iam igitur vobis pro omnibus charitatibus, officiis, susceptis periculis, pro consiliis, praesidio & retribus ago. Si cui ex rationibus status vel fatorum quidem ingratum accidit, condonet, quaeso, ipse vicissim omnibus do veniam. Sic tamen ultimum vale singulis dico, & cordi meo vos ap- primo, in quo dulcem vestri memoriam, quoad vixero, circumferam. Benedictionem in super paternam omnibus & singulis impertio, & quanquam distantia loci disiunctus fuero, animo certe a communi matre nunquam divellar, in qua corpus hoc in cineres olim resolutum deponi desidero. Et cum labilis memoria ac luctus in lacrymas effusus plura efari non permittat, uberiora amoris & candoris mei argumenta ex charta haec, quam ad praelegendum trado, intelligetis." Schedam illam a Rege porrectam Vice-Cancellarius non sine

sine lacrymis & graviori luctu praelegit hunc in modum: "Iam dudum est hoc meum non in-
 "terreptum boni publici & tam valetudinis
 "quam conscientiae meae rationibus innixum
 "propositum, Coronam hanc a Dominationi-
 "bus Vestris capiti meo impositam, & a tot an-
 "nis per Antecessores meos possessam, in ma-
 "nus & ad liberam dispositionem Dominatio-
 "num Vestrarum solemniter reddere abdicatione,
 "A prima mea, quam mihi amor dictavit in
 "Comitiis An. 1661. declaratione, semper in
 "me reposita mansit opinio, quod debuerim
 "Reipublicae consulere, ut me vivente ante-
 "verterentur pericula illa, quibus inopinatum
 "Interregnum ex fundamento eandem movere
 "& turbare posset. Praestolatus sum tantum
 "eiusmodi, uti nunc sunt tempora, quando
 "Respublica a Confoederatione militari, turbis
 "internis, bello Moscovitico, pacata, commo-
 "de & sine distractione sibi consulere & libere
 "vacare electioni potest. Adducit me ad hanc
 "abdicationem cura salutis aeternae, quam uti
 "quilibet contemptu terrenorum sibi conciliare
 "tenetur, ita difficilius mihi foret eandem in
 "throno parare, si abrogatione dignitatis me-
 "met humilians, & ex altissima fortuna & Re-
 "giis incommoditatibus exuens, mihi ipsi atque
 "animae meae reliquos non impenderem dies,
 sed

sed non minus ad istud me impellit amor er-
 ga hanc patriam & Dominationes Vestras,
 quem tam difficili & insolito modo testari vo-
 lo. Sentio me aetate & in valetudine infirmum,
 pressumque laboribus continuis, & consulta-
 tionibus atque castris fractum, ut vires meae
 curis regnandi non valeant sufficere, malo i-
 taque me ipsum exinanire, quo ad commodam
 publicam Dominationum Vestrarum iuniori &
 capaciori Successori fores aperiam, quando Do-
 minationes Vestrae adiutorem mihi adsciscere
 & adoptare noluerunt, quippe video, quod
 sincerarum intentionum mearum sine explicata,
 & suspitionibus quasi minus liberae electio-
 nis oneratae, aliter non possint iustificari, &
 Respublica hac opinione turbata aliter pacifi-
 cata esse nequeat, nisi per hoc documentum
 amoris mei, quando quilibet animadvertit,
 quod libera manebit Reipublicae electio, quod
 ego deponens diademata solvo metu timentes
 gratis, ac si illud peregrino capiti imponere co-
 gitaverim. Magis ergo in hoc operatur apud
 me ratio publicae quietis & amoris erga Do-
 minationes Vestras, quam commoditatis, quietis
 propriae, & privati commodi consideratio, pro
 quibus quam moderate me habeam, satis ostendit
 actus hodiernus, dum iis, dum quic-
 quid mundo est charissimum, charitati Rei-
 publicae

"publicae posthabeo. Protestor coram Deo"
 "quod per hanc abdicationem nullum praetu-
 "dicium libertatis Dominationum Vestrarum
 "nec facio, nec habeo, nec video, sed potius
 "ita existimo, me per apertum Interregnum vi-
 "am ad augmentum eidem parare. Quod er-
 "go faustum felixque sit huic Reipublicae, &
 "apud Deum meritorium, atque apud univer-
 "sum orbem gloriosum iam praemissa matura
 "deliberatione, sanus mente & corpore, libere,
 "non coactus, diadema, sceptrum, Regnum &
 "regimen, uti mihi est in electione delatum, &
 "in coronatione confirmatum, cum omnibus
 "quaecunque maiestati & iuribus Regum Polo-
 "norum & Magnorum Ducum Lithvaniae ab
 "antiquo competunt, nihil mihi nec alicui cui-
 "dam reservans, in manus Senatus Nobilitatis
 "& omnium Ordinum utriusque gentis ab dico,
 "restituo, reddo, & omni meliori modo for-
 "maeque resigno." Reliqua pete ex scheda,
 quam inseruit CHWAŁKOWSKI *de Iure Pu-
 blic Polon. lib. 1. cap. 3. pag. 16. 17. & 18.*
 Denique inter Circumstantias consequentes
 numeramus. 1.) quod Archiepiscopus Gnes-
 nensis Przemowski stans gratiarum actione fun-
 ctus, dextram Regis, ad eiusdem genua advo-
 lutus una cum Ordine Senatorio osculatus sit.
 2.) Quod Marefchalcus Ordinis Equestris idem
 egerit,

egerit, rogans insuper Ioannem Casimirum, ne
 innatum erga patriam communem mutaret af-
 fectum, promittens insimul gratam populi Sar-
 matici erga Principem observantiam. 3.) Quod
 Pro-Cancellarius Ordines & Status de gratia
 Principis certos reddens, eius dextram supre-
 mis venerandam osculis obtulerit. 4.) Quod
 Senatus discedentem Regem comitatus sit, ei-
 que extremum vale dixerit. 5.) Quod Rex,
 Successore Dei liberique populi voce designa-
 to, extra fines Regni in Galliam discesserit, ubi
 intra quadriennium d. 16. Decembr. An. 1672.
 mortalitatis opus Niverniae explevit.

§. XV. Ordinarie statum Interregni mo-
 deratur Archi-Episcopus Gnesnensis & Primas
 Regni, qui ideo Sacerdotalis est Ordinis, quod
 in Sacerdotem suspicio Regni affectati cadere
 non potest, & licet a Pontifice Maximo non fu-
 erit confirmatus, iam tamen ei potestatem In-
 terregis officio defungendi concessam esse, ex
 Interregno post obitum Michaelis Koributhi
 Regis, quando Casimirus Florianus Dux in Czar-
 torysk tantum denominatus fuit Archiepisco-
 pus, neque a Papa adhuc approbatus, omnia
 tamen Interregis munia peregit. Vid. CASI-
 MIRI ZAWACKI *Diarium electionis Michae-
 lis Koributhi Regis, cui titulus: Gloria orbi Sar-
 matico consensu monstrata.* Is itaque Ordines
 Rei-

Reipublicae per diploma ex Cancellaria sua de morte Principis certi res reddit, Conventus particulares & Convocationem seu Consilium generale indicit, ac extra orbitam Regi divaganti nomine Senatus regulas praescribit. Non modo mortuo Rege, sed etiam extra Poloniam profecto, Archiepiscopus Gnesnensis officii sui partes exercet, ut factum est tempore Henrici in Galliam, & Sigismundi III in Sveciam discedentis. Absente per mortem Archiepiscopo, vel legaliter impedito, cura Interregni in Episcopum Cuiavensem seu Vladislavensem & Pomeraniae devolvi solet: & utroque hoc absente in Episcopum Posnanensem. Haec praerogativa Episcopo Posnanensi fuit collata in Conventu Andreeioviensi, & decreto Ordinum Cracoviae An. 1576. d. 25. April confirmata, quod habet STANISLAVS KARNKOVIVS *lib. 3. epist. illustr. viror.* Sic enim inter maiores & minoris Poloniae Episcopos convenit, ut quamvis hi ordine praecedant illos, in Interregno tamen illi sint potiores his, qui in maiori Polonia est coronator, & in minori Corona. Atque ita Stephano Bathori, Principi Transylvanicae, sacrum Regni Polonici diadema imposuit Stanislaus Karnkovius, Episcopus Cuiavensis, eo quod Archiepiscopus Iacobus Vchancki Maximiliani partes sequeretur, Ita Constantiae

stantiae Coniugi secundae Sigismundi III Petrus Tilicki Episcopus Cuiavensis coronam imposuit licet Bernardus Maciejovius Cardinalis & Archiepiscopus designatus fuerit. Vid. STANISLAVS LVBINSKI *de urtu civi lib. 1.* Andreas Trzebicki Episcopus Cracoviensis Ioannem III. nominavit Regem, non retrugante Episcopo Cuiavensi Gembicki. Anno 1697. d. 27. Iunii in campo electorali Fridericus Augustus Elector Saxoniae in Regem Poloniae a Stanislao Dabki Episcopo Cujavensi denominatus, atque d. 15. Septembr. coronatus, licet Michael Radzieowski Cardinalis Archiepiscopus & Primas Regni Ludovicum Franciscum Borbonium Principem de Conti denominaverit.

§. XVI. Tempore Interregni Interrex cum Senatoribus initio Interregni se confert Varsoviam, Interregnum universis Ordinibus Poloniae & Magni Ducatus Lithvanicae denuntiat per literas typis exscriptas & signo suo munitas, quae polonico stilo Universales vocantur, in quibus 1.) continetur causa Interregni. 2.) Publicari iubetur Interregnum in omnibus Palatinatibus, districtibus & castris. 3.) Tempus indicitur Comitiorum sive Conventuum particularium. 4.) Generalis Regni Convocatio Varsoviae ad praestitutum in Universalibus

diem per Nuntios instituitur. Praesentibus Varaviae Nuntis Terrestribus eligitur Marschalcus Convocationis Comitiorum, quo electo, ad requisitionem Interregis conclavia conuuntur, & in Senatorio ejusdem propositionem audiunt. Deinde Confoederationis vinculum, quod Poloni Kaptur vocant, & post mortem Ludovici Regis An. 1382. primum introductum est, sub fide, honore & conscientia redintegratum, de interna & externa securitate prospicitur, de solvendis militum stipendiis tractatur, & alia constituantur, quae enarrat ANDR. MAXIM. FREDRO in *Histor. Henrici I. p. 6. seqq.* Interrex porro Comitum electionis in Conventu Convocationis definita, per Poloniam & Lithvaniam divulgat, Regem denominat & demum coronat.

§. XVII. Iam de Capturali Iudicio non nihil afferendum, quod tempore Interregni constituitur. Dicitur autem illud a Kaptur, quae proprie est Confoederatio contra turbatores pacis & fastuosos Cives tempore Interregni inita, a velo capitis sic denominata, vel quod Respublica sit in luctu, vel quod ea ceu tegumento salus Reipublicae protegatur. Ab hoc Kaptur dicitur Iudicium Capturale, quod duplex est, aliud generale, in quo iudices juramento obstringuntur, quod Tribunalitii praestare solent

lent Iudices, & decreta in illo secundum pluralitatem suffragiorum feruntur, cui juramento inter alia haec inferuntur: "quod in nullis causis cointelligentiam sint habituri, neque quonquam praecustodituri, neque consilium cuiquam daturi, neque munera accepturi." Vid. *statuta Regni Poloniae a IOANNE HERBERTO DE FVLSTEIN collecta p. 153. & 154.* Assessores huius Iudicii sunt 1.) Marschalcus Regni & Marschalcus Magni Ducatus Lithvaniae, Marschalcus Curiae Regni & Curiae Magni Ducatus Lithvaniae. 2.) Senatores tres ab Interrege designati, ex singulis trium gentium unus. 3.) Duodecim equestri Ordinis a Marschalco Nuntiorum Terrestrium electi, ita ut ex singulis trium illarum gentium sint quatuor. Causae, quae hic ventilantur, sunt, de prodicione patriae, apparatu bellico, defensione in spiritualibus & civilibus publica. Decreta praefati Iudicii Notarius Varaviensis Terrestris, praemisso super secreta non relevanda juramento, sine facultate tamen ferendae sententiae, connotat. Aliud est particulare, quod initio Interregni in Conventibus particularibus consensu Nobilium omnium ex Nobilitate potiori constituitur. Iudicant hi causas 1.) de stupro, 2.) de depraedatione viae publicae, 3.) de incendio & immissione ignis.

ignis, 4.) de invasione violenta domus, 5.) de personali iniuria, 6.) de liquidis exempti-
onibus & aliis criminalibus, quæ in Confoeder-
atione exprimi solent. Huic Iudicio perso-
nae omnes, cujuscunque illae Status & condi-
tionis fuerint, item praefecti militum & ipsi
milites ratione excessuum & damnorum tubef-
se tenentur, ut patet ex *Ordinatione Iudicio-
rum Interregni in Conventu Generali Mariaebur-
genfi An. 1649. d. 15. Junii sancita & Thoru-
nii typis excusa.* Capturalia Iudicia in singulis
Palatinatibus cessant tribus hebdomadis ante
Comitia electionis, in ipsa electione, (quia tunc
Capturale Generale Iudicium habetur) & tri-
bus hebdomadis post electionem. Deinde
prorogantur ad Coronationem Regis, sub ini-
tium autem illius iterum cessant, & quae cau-
sae plenarie in iis non sunt decisaе, Iudiciis
Castrensibus ulterius examinandae committun-
tur.

§. XIX. Ceterum in Civitatibus Iudicia
nulla cessant, sed more solito administrantur,
non tamen cum provocatione ad supremum
tribunal vel ad Regem, hinc & Cancellariorum
officia tempore Interregni plane cessant, quia
Capturalia Iudicia Nobilitatem solam & quae ei
subsunt, concernere videntur; attamen non iu-
dicant haec Iudicia civiles causas & cognitio-

nes iurium, neque causas bonorum civilium,
neque finium regundorum, neque causas in a-
liis Iudiciis jam ventilatas, vel saltem coeptas,
neque causas fiscali. Haec namque Iudicia tem-
pore Interregni prorsus cessant. Vid. *Constitu-
tio An. 1633. fol. 10.* Cessant etiam hoc tem-
pore Iudicia Tribunalicia & alia ordinaria post
denuntiatorias Archiepiscopi literas. Hinc mor-
tuo Sigismundo III. An. 1632, Lublinense tri-
bunal (quod est pro minori Polonia, ut Petri-
coviense pro maiori) ad octavum post diem
continuatum est, atque eos, qui mortem Regis
divulgarunt, in carcerem compingendos cura-
vit, donec Archiepiscopus per literas Regis
mortem significavit. Vid. PAVLVS PIASE-
CIVS *ad annum praedictum.* Propterea vero
ordinaria illa Iudicia cessant, quia Interrex ne-
gotia Reipublicae cum adiunctis sibi Deputa-
tis ex minori maioriq; Polonia, ut & ex Magna
Ducatu Lithvaniae, quorum numerus magnus
satis esse solet, tractare tenetur; quae vero gra-
viora sunt negotia, & animam Interregni con-
cernunt, ea pro decisione Ordinum ad electio-
nem servantur. Vid. *Confoederatio Generalis A.*
1668. & A. 1674. Ecclesiastica tamen Iudi-
cia Interregni tempore minime abolentur.

§. XIX. In Convocatione sub tempore In-
terregni haberi solita non tantum Senatores,
sed

sed etiam Nuntii Terrestres Varfaviam ad praestitutum diem se conferunt, de securitate, de loco & tempore Regis eligendi deliberaturi, ab Archiepiscopo per literas uniuersales, nominibus etiam praesentium Senatorum subscriptis, invitati. Ante Convocationem Regni generalem in singulis Palatinatibus & Districtibus Comitola celebrantur, in quibus non modo Confederationes pro securitate Reipublicae fiunt, post in Convocatione generali approbandae, sed & Nuntii eliguntur ad illam Convocationem mittendi. Vbi Varfaviam ad praefinitum diem confluxere, a Sacris in Templo Ioannitico negotia sua auspiciantur, quibus peractis, Senatus res in Senatorium, & Nuntii Terrestres in conclave suum ingrediuntur, tum Nuntii Mareschalcum per pluralitatem votorum sibi eligunt, & electum Senatui per Deputatos ex tribus gentibus denuntiant. His Interrex de novo Mareschalco gratulatur, & vult utraque conclavia arctius coniungi, ut Nuntii cum Senatoribus de salute Reipublicae conservanda in commune consilia sua conferant. Introducit deinde Mareschalcum Terrestrem Mareschalcus Regni, vel alius, in Senatorium baculum Mareschalcalem praefereus, quem comitantur Nuntii Terrestres, atque Mareschalcus Equestris inter Mareschalcum Regni & Magni Ducatus Li-

thva-

thvaniae, vel alios Officiales tum temporis praesentes, in sella confidens, nomine Nuntiorum dolorem suum super Rempublicam Senatui detegit, eumque hortatur, ut communibus consiliis salutem Regni stabiliant. Respondet ipsi Interrex nomine Senatus, gratias Ordini Equestri pro electo sine turbis Mareschalco agendo, & capita futurarum Consultationum proponendo, quae iam fere in capite huius §. nominavimus. Constituitur quoque Confederatio generalis omnium Ordinum contra publicos pacis turbatores, Legati ad vicinos Principes renovandorum foederum ergo mittuntur, literae exterorum Monarcharum in Senatu leguntur, & Legati audiuntur, atque auditi, Varfaviae tunc ne resideant, cavetur, nec minus ad exercituum duces ex Senatorio & Equestri Ordine nonnulli ablegantur, ut consilia bellica mature & dextre possint peragi: insuper ad octo Senatores, sub quorum sigillis & clavibus thesaurus Regni asservatur, multi alii ad revidendum thesaurum, tam ubi insignia, quam archiva Regni deposita sunt, deputantur: ad revisionem etiam Oeconomiarum Commissarii nominantur, qui sub tempus electionis de statu redituum Rempublicam informare tenentur. Denique futurae electioni dies praefigitur, atque a Senatorio atque Equestri Ordine jura-

C 4

men-

mentum praestatur, quod in electione futura nullus privatum commodum sit quaesiturus. Post Convocationem hanc deinde in singulis Palatinatibus Comitula habentur, in quibus Nuntii Terrestres Nobilitati suae referunt, quae in Convocatione Regni generalis sunt acta, & diem futurae electioni destinatum denuntiant. His peractis, Nobilitas non modo ad Comitula electionis Nuntios denominat mittendos, sed & de rebus deliberat in futuris electionis Comitibus tractandis.

§ XX Postulat iam ordo dicendorum, ut de electione ipsa exponamus, postquam dies ei certus est praestitutus. Quod ad locum electionis atinet, non semper idem fuit observatum, quod iam ex superiori §. undecima patet. Cracum fuisse electum Goethae & eius Successores usque ad Piasum, qui Crusviciae electus. Vid. MART. CROMERVS. *lib. 2. de O. & R. G. P.* Vladislaus Jagello Cracoviae, Vladislaus Jagellonides Cujavice Brestiae, item Casimirus IV. ibidem Reges declarati: Ioannes Albertus, Alexander & Sigismundus I. Petricoviae electi sunt, quo pertinent verba MATTHIAE A MIECHOVIA in *Chron. Polon. lib. 4. cap. 80.* Ius mosque Reges eligendi olim fuit Petricovia, Sigismundus Augustus Cracoviae fuit Rex designatus: ab Henrico

Vale-

Valesio usque ad Gloriosissimum Augustum II. Varaviae, hoc est, prope Varaviam & pagum Wola in patenti campo locoque a Mareschalco gentis Polonicae & Lithvanicae fossa designato omnes eligebantur Reges. Ante electionem iubet lex, ut prius exorbitantiae discutiantur, & vultura Reipublicae sanentur. Vid. *Confoederatio anni 1674. p. 9.*

§. XXI. Cum dies electionis destinatus illuxit, a Sacris in Templo Ioannitico sic initium, (nuper Reverendissimus Episcopus Ploccensis Zaluski concionem habuit, quae Polonicis & germanicis typis expressa praestat) postea prope pagum Wola Senatorius Ordo in aedificium, Szopa Polonis dictum, Ordo Equestris in Rotam Equestram confluunt, cum ipsa urbs Varavia tantum electorum multitudinem non capiat. Post eligitur Mareschalcus, sive consensu omnium Nobilium, sive Rotae Equestris, & quidem eo ordine, ut semel e maiori Polonia, deinde minori, & tertio e Magno Ducatu Lithvaniae eligatur Mareschalcus, praeteritae Convocationis generalis Mareschalco interea res moderante. Electus Mareschalcus fidem suam iuramento obstringere cogitur Nobilitati, ut factum est in electione Ioannis III. An. 1674. d. 20. April. quod officium fideliter administraturus, nulla munera accepturus,

C 5

cum

cum nemine Candidatorum conventus privatos habiturus & authenticum electionis liberae sine consentu totius Reipublicae non esset subscripturus. Electo Marechaleo intromittitur Nobilitas in Senatum ad maiores fratres, quibus ore Marechalci sui salutatis, fit propositio ab Interrege Archiepiscopo Gnesnensi, hinc proximo in Sessionibus de Iudiciis Capturalibus agitur, & de rebus ad securitatem Comitiorum electionis pertinentibus: edictum contra pacis turbatores, si res ita postulat, rursus publicatur: materia de exorbitantiis vel per Deputatos in Arce Varlavienfi vel in media Rota Equestri tractatur (quae tamen in nupera electione Augusti II. & Comitibus Coronationis Cracoviae habitis non est ventilata, sed usque ad futura Comitibus Generalia dilata) articuli & conditiones eligendi Regis in consensu Nobilium praescribuntur & in Senatu trutinantur: agitur etiam in utroque consensu de stipendiis militum, de correctione legum, de Confoederatione inter Dissidentes in religione &c. His rebus ordinatis mittitur cum ex Senatu tum ex Nobilitate ad Candidatorum & exterorum aliorum Principum Oratores, qui non in loco electionis, (quod tamen in nupera electione factum est:) sed extra illum in locis sibi assignatis degunt; hinc ad locum electionis solemnibus pompa

pompa deducuntur, & per Marechalcum Regni in plenum Senatus consensum introducuntur, ubi etiam Nobilitas cum suo Marechaleo assistit. Primum auditur Legatus Pontificis Romani, cui conceditur locus inter Archiepiscopum Gnesnensem & Episcopum Cracoviensem; deinde Imperatoris, post haec aliorum Regum & Principum Legati, quibus locus datur inter Marechalcos, qui in Senatum ipsos comitati sunt. His non Cancellarius, sed Interrex nomine Senatus, & nomine Nobilitatis Marechaleus Rotae Equestris respondet, atque iubentur a loco electionis excedere, eventumque electionis expectare. (quod iterum in nupera electione observatum non est, quia Legati Candidatorum suorum medii inter electores versabantur.) His praemissis, postquam dies electionis adventit, omnes Senatores Equitesque in genua procumbunt, Archiepiscopo, vel eo absente, alio Episcopo maioris Poloniae, ut Cuiaviensi, vel & hoc absente, Posnaniensi, (ut factum est in Interregno post abdicationem Ioannis Casimiri] praecinente hymnum: Veni Creator Spiritus &c. Eo finito totus consensus ad proprios Palatinatus fecedit, solo Archiepiscopo se loco non movente. Ordines hoc modo divisi vota sua ferunt, quo autographa manibus Senatorum & Nobilium cuiusque

iusque Palatinatus subscripta a Mareschalco Equestris Ordinis consignantur, omnes deinde in unum confessum redeunt, & singula Senatorum suffragia in commune conferunt. Post hæc Senatores pro electione novi Regis in confesso suo vota enuntiant, prius Archiepiscopus Leopoliensis, deinde Episcopi, hinc Palatini & Castellani, & tandem Officiales Ordinis Senatorii, in suffragio autem Primatis Regni conclusio totius Regni nominatimque consistit. Si plurima vota stant pro uno Candidato, tum reliqui dissidentes partim svasionibus partim precibus partim largitionibus ad sententiae unitatem pelliciuntur. Concordantibus denique omnium sententiis, renunciatio novi Regis paullulum differtur, donec alia negotia definiantur. Sequenti vel etiam alio die convenientibus electoribus Interrex ab adstantibus terrogat, num velint iubeantque Regem renunciari? cunctis acclamantibus: Placet, vivat! tum Primas Regni Regem gravi oratione renunciat, mandat etiam ad portas valli proclamare. **Io triumphe, vivat Rex!** Renunciatio per Primatem facta, omnes in campo patenti decantant hymnum: **Te DEum laudamus!** Post clangor tubarum per campos resonat, machinae tormentariae disploduntur, & plurima gratulationum laetitiaque publicae signa eduntur, atque

que denique in Templo Varfaviensi laudes DEO pro electione feliciter peracta decantantur.

§. XXII. De iis, qui facultatem eligendi Regem habent, notandum, quod praeter Senatores & Nuntios Nobilitaris votum in electione Regis habet . 1.] tota Nobilitas utriusque gentis, conferre enim ad securitatem imperantium putant & parentium constantiam, Regem per omnes eligi, ait FREDRO *in Historia Henrici I. 2.*] Eligunt Regem Duces Prussiae & Curlandiae. Vid. PAUL. PIASECIVS *in Chron. fol. 529.* 3.) Cracoviensium & Vilnensium Nuntii ex antiquis privilegiis ius obtinent eligendi Regem. Vid. AARON ALEXANDER OLIZAROVVS *lib. 2. de politica hominum societate cap. 1.* 4.) Civitatibus maioribus in Prussia, utpote Thorunensi Elbing, & Gedanensi, potestas suffragii in electione Vladislai IV. concessa est. PIA. SECIVS *l.c. f. 541. 5.*) Milites quoque & Cosaci potestatem sibi vendicabant eligendi Regem per Nuntios suos in electione Vladislai IV. sed ut illis ea non fuit concessa, quod stipendia Reipublicae merebantur, nisi hac cum cautela, ut quilibet miles ad suum Palatinatum rediret, & cum ceteris Nobilibus hoc iure demum gauderet; ita hi plane sunt repulsi, ut gens ex ultima plebe collecta. Vid. PIASECIVS *loc. cit. f. 530.* Hinc male sibi Reipublicaeque consulerunt

luerunt Poloni, cum ad tot millia hominum
ius eligendi Regis pervenire passi sunt. Si
enim inter paucos electores diversae reperun-
tur sententiae, quid sentiendum de tot millibus
electorum in Polonia? ubi vel unus Nobilis
dissentiens ceterorum omnium & Senatorum
& Nobilium vota pro huius & illius Regis ele-
ctione lata eludere potest. Communi itaque ser-
mone isctatur in Polonia, quod Deus in Comi-
tiis Polonicis maiora patret miracula, quam in
ipsa mundi creatione, cum in hac nullam ha-
buerit materiam repugnantem, in Comitibus au-
tem Polonicis plurimam. Ideo morem hunc,
Regem ab omnibus eligi, improbavit Ociessius
Regni Poloniae Cancellarius, apud CHRISTO-
PHORVM VARSEVICIVM *lib. 1. de optimo
statu libertatis p. 40. seq.*

§. XXIII. Candidati Regni Poloniae pos-
sunt partim esse incolae, partim exteri, secus
ac in Imperio Germanico, ubi electio Impera-
toris ad nationem germanicam est adstricta;
secus ac in Pontificia aula, in qua electio Pon-
tificis Romani ad nationem Italicam est devo-
luta; Regis Hispaniae ad Hispanicam; Galliae
ad Gallicam, & sic porro. Quod incolam seu
Piastrum eligere possint in Regem Poloni, testa-
tur hoc seculo Vladislaus IV. & Ioannes Casi-
mirus, Michael Koributus & Ioannes III. Et
quidem

quidem Vladislaus IV. unanimi omnium con-
sensu a Ioanne Węzyk Archiepiscopo Gnesnen-
si renuntiatus; post Vladislaum frater Ioannes
Casimirus, frustra renitente Carolo, rerum po-
lenicarum potitus, & a Matthia Lubinski Ar-
chiepiscopo Gnesaensi coronatus; post mortem
Ioannis Casimiri inter alios Candidatos fuit Il-
lustrissimus atque Celissimus Princeps Bogusla-
us Radziwit, Dux Birfarum, Dubinkorum Slu-
ciae & Kopiliae, &c. Et in nupera electione
Candidati fuere tres filii Ioannis III. Iacobus
Ludovicus, Alexander, & Constantinus. Ab
excessu Henrici I. itidem ex incolis purpara-
ti fuerunt Ioannes Kostka Palatinus Sendomi-
riensis, & Stanislaus Comes de Gorka Palatinus
Polsnaniensis. Post fata Stephani Bathori Con-
stantinus Dux de Ostrog Palatinus Kioviensis,
& filius ipsius natu maior Ioannes Dux de Os-
trog Palatinus Vothyniae, Simon & Alexan-
der fratres Duces in Stucko Radziwit Duces
in Olyka, Albertus Laski Palatinus Siradiae,
Zagurski Palatinus Polsnaniensis, Tencinius Pa-
latinus Cracoviensis, Firleius Castellanus Bie-
censis, Andreas Zborowski Marechalculus Regni,
& Ioannes Zamoiscius Cancellarius & exercitu-
um Dux Generalis. Quod praeter incolas ex-
teri in Reges Poloniae eligi possint, nemo am-
bigit. Sic in fine seculi XIV. mortuo Ludo-
vico

vico Poloniae Rege Competiores Regni fuerunt Sigismundus & Wilhelmus Archiduces Austriae, & Jagello Magnus Dux Lithvaniae. Post obitum Sigismundi Augusti A. 1571. Candidati erant ex exteris Ernestus Archidux Austriae, Henricus Dux Andegavensium, Rex Sveciae, Dux Moschorum & Tartarorum Princeps. Vid. IOAN. DEMETR. SOLIKOVII *Commentar. rer. polon. a morte Sigism. August. gestar.* Ab excessu Henrici I. Candidati erant Maximilianus Imperator Romanus, Stephanus Bathori de Somlio, & Alphonfus Dux Ferrariae. Post fata Stephani Regis erant Maximilianus Archidux Austriae Rudolphi Imperatoris frater, Sigismundus Ioannis Regis Sveciae filius, Alexander Parmae & Placentiae Dux, & Theodorus Odomovicus Moschorum Dux. Post mortem Ioannis III. inter externos Candidati fuerunt Elector Saxoniae, Dux Lothingiae, Marchio Badensis, Princeps de Conti, Princeps Neoburgicus, & Elector Bavariae. Vid. *Denotatio electionis novi Regis d. 27. Iunii A. 1697.*

§. XXIV. Renuntiato iam Rege, diploma electionis componitur, subscribiturque a Senatu & Deputatis Palatinatum, cum longum sit tot electorum nomina annotare, illudque Regi recens electo traditur, qui omnia iura privilegia & immunitates per pacta conventa stabilita

biliter iureiurando approbare tenetur; Si vero Rex electus absens sit, tum ad locum electionis Legati Regis electi accerantur, ut iuramento conditiones electo Regi propositas confirmant. Ex officio quoque Marchalci denuo idem Rex proclamatur. Sigismundo e Svecia venienti obviam missi sunt Gedanum Oratores, qui in Monasterio Olivensi Decretum electionis Regi tradiderunt, & ab eo iuramentum receperunt. Vid. IACOBVS AVGVST. THVANVS *lib. 88. histor. sui tempor.* Si vero Rex electus praesens est, deducitur post electionem in Templum, ubi se Regno iuramento obstringit. Ita Michael & Ioannes III. Reges aliquot post nominationem elapsis diebus in Templo D. Ioannis ad altare maius iuramentum praestiterunt, & ab Ordinibus Regni Magnique Ducatus Lithvaniae diploma electionis consignatum receperunt. Solet tum Primas Regni nomine Senatus, & Marchalcus Equestris Ordinis nomine Nobilitatis novam dignitatem Regi recens electo gratulari, quibus Regis nomine respondetur. Invisit etiam Rex electus, aut eius Legatus, Nobilitatem in campo, eique pro electione gratias agit. Confer. CASIM. ZAWADZKI *in gloria orbi Sarmatico consensu monstrata.* Id etiam notes, quod novo Regi caduceos seu scipiones non tubievatos sed

submissos Mareschalci praeferant, literae etiam ab eodem sub titulo electi Regis extradi, & sigillo Cancellariae suae muniri soleant. Adveniens autem externus Princeps in Regem electus, solenni [ut Serenissimus noster Augustus Cracoviae d. 12. Sept. A. 1697] excipitur pompa: postea convocato cum Ordinibus Senatus gratias agit, spondens, iura & privilegia se confirmaturum. Ipsi vero Ordines iudicant coronationem per peculiare edictum illius loci, unde illud mittitur. Insuper Mareschalcus Ordinis Equestris valedicit Senatus & Nobilitati, ultimoque suffragio Regem confirmat, votum addens, ut vivat, regnet, perrennet.

§. XXV. Formula iurisiurandi, quo Rex recens electus pacta conventa confirmat, talis est: "Ego N. N. electus Poloniae Rex, & Magnus Dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniae, Smolensciae, Kyoviae, Volhyniae, Podoliae, Podlachiae, Severiae, Czerniechoviaeque, spondeo & sancte iuro DEO Omnipotenti ad haec sancta Iesu Christi Evangelia, quod pacta conventa per Ordines Regni mihi data, in omnibus eorum articulis, punctis, clausulis, conditionibus, ita ut nec specialitas generalitati, nec generalitas specialitati deroget, servabo, manuteo

manutenebo & adimplebo, atque ea omnia iterato etiam in solenni coronatione iuramento confirmabo, sic me Deus adjuvet & haec sancta Iesu Christi Evangelia.

§. XXVI. Ante ipsam vero coronationem duo in primis sunt, quae peragi solent. Primum est, quando Rex Templum S. Stanislai Cracoviae in rupella pedes invisit, ibidemque caput eius deosculatur auro inclutum, atque devotis precibus expiat scelus homicidii, quod Boleslaus Audax Poloniae Rex A. 1079. in Stanislao Szezepanovio patrarat. Eo in loco Vladislaus IV. Sanctam Eucharistiam e manibus Archi-Episcopi sumsit: Michael Rex summo iam prandio ingressus est hoc Templum inter crebras tormentorum explosiones. Secundum est, quod peragi solet, quando ante Coronationem Regis defuncti exequiae celebrantur, attamen & post Coronationem corpora Regum mortuorum sepulchris inferri, constat ex superiore §. 10. Ritus praecipui in actu Regum sepulturae tam solenni describuntur a FREDRONE in *Histor. Henrici I. ad A. 1574.* "Insulati, scribit, Episcopale munus circa feretrum obeunt, praecedunt Provinciae Legati sive Nuntii Terrestres, item Equitres signiferi, vexilla Provinciarum & stemmata praeferentes; tum portatur Corona, Scep-

“ptrum, pomum aureum, g'adius. Regum deo
 “cora omnia ad humanum versa. Ad sepulrum
 “vero Officiales sua frangunt insignia, Mare-
 “schalci baculos suos, Cancellarii sigilla, & Ar-
 “migeri hastas. His peractis, Coronatio electi
 Regis sequenti vel alio die suscipitur.

§. XXVII Quodsi iam deventum est ad
 ipsam Coronationem, omnino illa solenni pom-
 pa & splendido apparatu peragi solet. Adum
 Coronationis Henrici I. ita describit ALEXAN-
 DER GVAGNINVS *in sarmatia Europaea*,
 Michaelis vero I. NICOLAVS CHWAE-
 KOWSKI *in iur publ. lib. 1. cap. 3.* Ipso sci-
 licet Coronationis die totus, in primis Episco-
 patus Cracoviensis Clerus, stolis, mitris, infu-
 lis, supereiliis, quam splendidissime amictus, e
 Basilica Cracoviensi in Palatium Regium proce-
 dit, Schola item & musico concentu eum co-
 mitante, Senatores quoque & Equestris Ordo
 adsunt congregati. Soli Episcopi cum Archi-
 episcopo ad deducendum Principem in Eccle-
 siam Cathedralē, qui antea vel per supre-
 mum Regni Mareschalcum vel per Magistrum
 Ceremoniarum inducitur, Palatium Regium a-
 scendunt, atque sandaliis, tunica, chirothecis,
 alba Dalmatica & pallio ornatum, & inter Le-
 gatos Imperatoris Pontificisque Romani, vel al-
 ios primores; stantem, aqua benedicta Archi-
 episco.

episcopus aspergit, orationem certam recitans,
 Hinc in Ecclesiam per Cracoviensem & Cuiavi-
 viensem (nosler Augustus II. per Cuiaviensem
 & Pofnaniensem) Episcopos deducitur, præfe-
 rentibus Castellano Cracoviensi Coronam Pala-
 tino Cracoviensi Sceptrum, Vilnensi Palatino
 Pomum aureum, & vel Ensisfero Regni vel Præ-
 fecto Stabuli Gladium evaginatam, Quos ex-
 cipiunt Episcopi cum Archiepiscopo, Abbates
 Intulati, Senatores Regni, exterorum Princi-
 pum Legati, cruce præcedente. Insignia, de
 quibus modo dictum, regalia, in altari depo-
 nuntur: Rex in solio sinitur, ante quem E-
 piscopus aliquis certam orationem pronunciat,
 Regemque de fide, pietate in Deum, aliisque
 virtutibus regiis admonens, dicta oratione, in-
 terr gat illum: vis fidem Sanctam a Catholicis
 viris traditam tenere, & operibus iustis servi-
 re? respondet, volo. Pergit porro summus Præ-
 sul: vis Ecclesiis Ecclesiarumque Ministris tu-
 ter ac defensor esse? respondet, volo. Deniq;
 ex Rege quaerit: vis Regnum a Deo tibi com-
 missum secundum iustitiam Patrum tenere, re-
 gere & defendere? respondet, volo. Finita in-
 terrogatione, Rex coram Archiepiscopo genu-
 flexus, capite adaperto iurat, pactisque con-
 venta confirmat, tacto digitis Evangelio, sub
 finem iuramenti dicens: *sic me Deus adiuvet,*

D 3

Et haec

U haec Sancta Evangelia. Post haec Archiepiscopus Collectam Orationemque ex Pontificali Romano recitat, inde genua flectit Archiepiscopus, Rege in faciem provoluto, Litanis item & Orationibus resonantibus. Postea Archiepiscopus sedet, Rex Dalmatica exutus ante eum genua flectit, qui intincto pollice dextro in oleo sancto, ungit illi dextram a palma ad cubitum & inter scapulas, & in brachio dextro, dicens: Vngo te in Regem oleo sanctificato, in nomine Patris, Filii, & Spiritus Sancti. Postea preces quasdam pronunciat, quibus peractis, Episcopus aliquis inunctas partes corporis regii, abtergit, certa verba recitans. & demum Regem Mareschali Regni & Magni Ducatus Lithvaniae Dalmatica aliisque pretiosissimis ornamentis amictuat. His absolutis, Archiepiscopus abluit manus, depositaque Insula Confessionem dicit, Rex vero a Senatoribus & Officialibus in Solum in medio Templo exstructum deductus supplex vultum ad altare convertens missam audit. Postea Coronator gladium porrigit Regi, quem aliquis ex Officialibus accingit eius lateri: diademam quoque Regi imponit, pomum aureum in sinistram, & sceptrum in dextram eidem inferens, ad singula certa verba pronuncians. Tum e folio Rex digressus, panem & vinum in altari offert, panemque

memque osculans Sacrosanctum corpus accipit, gladiusque eidem discingitur. Absoluto Sacro in medio Archiepiscopi & Praefulis Cracoviensis ad theatrum illud supra dictum ducitur, atque ab Archiepiscopo gubernaculis Regni praeficitur: inde reversus ad altare Archiepiscopus, hymnum: Te DEum laudamus! exorditur, quo finito, ab altari recedit, & ad eius dextrum cornu confidet, quo etiam Rex venit, aurumque Coronatori offerendo manum deotcalatur. Solet etiam sumto in manus gladio aliquot tum Nobiles tum Consulares viros, habita ceremoniae dignitate, ad Equestris Ordinis dignitatem provehere. Solennitatibusque istis absolutis, Archiepiscopus benedictionem omnibus impertit, & Mareschalcus Curiae Regni alta voce exclamat: Vivat Rex! Postremo Supremus Regni Thesaurarius de throno regio nummos missiles erogat, atque ita Coronationis aetui coronis imponitur.

§. XXVIII. Ne quid fiat sine invocatione Numinis, a quo omne auxilium futuri regiminis & felicitatis expectandum, sequens Oratio, post praestitum ab Rege iuramentum ab Archi-Episcopo solet dici: *Te invocamus Domine, Sancte Pater, Omnipotens sempiternus DEus, ut hunc famulum tuum N. quem*

tuæ divinæ dispensationis providentiâ in primordiis plasmatum usque ad hunc præsentem diem tuâ nili flore lactantem crescere concessisti, eum tuæ pietatis donis ditatum, plenumque gratia & virtute de die in diem coram DEO & hominibus ad meliora semper proficere facias, ut summi regiminis solum gratia supernæ largitionis gaudens suscipiat, & misericordiae tuæ muro ab hostium adversitate undique munitus, plebem sibi commissam cum pace propinationis & virtute victoriæ feliciter regere mereatur, per Christum Dominum nostrum, Amen. Denique omnes Episcopi cum Insularis Abbatibus atque Clericis in genua procumbentes, sic orant: DEVS, qui populis tuis virtutem consulis, & amore dominaris, da famulo tuo N. sapientiæ Spiritum, cum regimine disciplinæ, ut tibi toto corde devotus, in Regni regimine maneat semper idoneus, tuoque munere ipsius temporibus securitas Ecclesiæ dirigatur, & in tranquillitate devotio Christiana permaneat, ut in operibus suis bonis perseverans, ad æternum regnum te duce pervenire valeat, per Christum Dominum nostrum

strum

strum, Amen. Hæc Oratione finita, iterum orant genua flectentes: Benedic Domine hunc Regem N. qui regnâ omnia moderaris a Seculo, & tali cum benedictione glorifica, ut Davidicæ teneat benedictionis, & sublimitatis sceptrum, & glorificatus in eius protinus rapiatur merita. Da ei tuâ spiramine cum mansuetudine ita regere populum tuum, sicut fecisti Salamoneum tuum continere regnum pacificum. Sit tibi semper cum timore subditus, tibi que militet cum quiete, sit tuo clypeo protectus cum Proceribus, & ubique tua gratia victor existat: honorifica eum præ cunctis Regibus gentium ut feliciter populis tuis dominetur, & feliciter cum nationes adorent: vivat inter gentium, cetero vas magnificus, sit in iudiciis æquitatis singularis, locupletet eum tua prædices dextra, fructiferam obtineat patriam & eius liberis tribuas profuturam: protela ei prolixitatem vitæ, & in diebus eius oriatur iustitia, & te robustum obtineat regiminis solum, & cum iucunditate & iustitia æterno gloriatur in regno, per Christum Dominum nostrum, Amen! Cum inungitur Rex, ita orat Archi-

D 5

Episco

Episcopus: *Vngo te in Regem ex oleo sanctificato, Spiritus Sancti gratia humilitatis nostrae officio in te copiosa descendat, ut sicut in manibus nostris indignis oleo materiali pingvescis exterius abiutus, ita eius invisibili unguimine delibutus, impiagvari merearis interiorius, eius quoque perfectissima Spirituali unctione semper imbutus, & illicita declinare tota mente valeas, & utilia animae tuae iugiter cogitare, optare atque operari queas, auxiliante Domino nostro Iesu Christo, qui tecum vivit & regnat Deus, Dei Filius, Iesus Christus Dominus noster, quia Pater oleo exultationis unctus est, prae participibus suis ipse per praesentem sanctae unctionis infusionem Spiritus Paracliti, super te benedictum infundat, eandemque usque ad interiora cordis tui penetrare faciat, quatenus hoc visibili & tractabili oleo dona invisibilia percipere, & temporali regno iustis moderationibus executo, aeternaliter correignare ei merearis, qui solus sine peccato Rex Regum vivit & gloriatur cum Deo Patre, in unitate Spiritus Sancti Deus, per omnia Secula Seculorum, Amen! Cum Episcopus inuncta*
corpo-

corporis Regii membra detergit, dicit: *Deus Rex Regum & Dominus Dominantium, per quem Reges regnant, & legum conditores iura deternunt, dignare propitius benedicere hoc regale ornamentum, & praesta, ut famulus tuus, Rex noster N. qui illud portaturus est, ornamento bonorum morum & sanctarum actionum in conspectu tuo fulgeat, & post temporalem vitam aeternam gloriam, quae temporis non habet finem, sine fine possideat, per Dominum nostrum Iesum Christum, Amen! Cum induitur Rex pallio & Dalmatica hanc Orationem dicit: Accipe pallium, quatuor initiis formatum, per quod intelligas quatuor mundi partes divinae potestati esse subiectas, nec quonquam posse feliciter regere in terris, nisi sibi regere potestas fuerit collata de caelis. Cum gladius Regi porrigitur, sequens recitatur Oratio: Accipe gladium de super altari sumtum per nostras manus, licet indignas, vice tamen & auctoritate sanctorum Apostolorum consecratum, regaliter tibi concessum, nostraeque benedictionis officio in defensionem Sanctae Dei Ecclesiae divinitus ordinatum, ad vindictam malefactorum,*
laudem

laudem vero honorum. Et memor esto eius de quo Psalmista prophetauit, dicens: accingere gladio tuo super femur tuum, potentissime: ut in hoc per eundem vim aequitatis exerceas, molemque iniquitatis potenter destruas, Sanctam Dei Ecclesiam eiusque fideles propugnes atque protegas, neque minus sub fide falsos, quam Christiani nominis hostes execres atque dispergas, viduos atque pupillos clementer adiuves & defendas, desolata restaures, restaurata conserves, ulciscaris iniusta, confirmes bene disposita &c. Cum Regi gladium accingit Archi Episcopus, orat: Accingere gladio tuo super femur tuum, potentissime, & attende, quod Sancti non in gladio, sed per fidem vicerunt regna. Cum diadema imponit, dicit: Accipe coronam Regni, quae licet ab indignis, Episcoporum tamen manibus, capiti tuo imponitur, in nomine Patris, Filii, & Spiritus Sancti, quam Sanctitatis gloriam & honorem & opus fortitudinis intelligas significare, & per hanc te participem ministerii nostri non ignores, ita, ut sicut nos in interioribus Pastores Rectoresque animarum intelligimur, ita & tu contra

tra omnes adversitates Ecclesiae Christi defensor assistas, Regnique tibi a Deo dati etc. Denique cum pomum & sceptrum eidem porrigitur, orat: Accipe virgam virtutis atque veritatis, qua intelligas te obnoxium mulcere pios, terrere reprobos, errantes viam docere, lapsis manum porrigere, disperdere superbos, & relevare humiles, & aperiat tibi ostium Iesus Christus Dominus noster, qui de se ipso ait: ego sum ostium, per me si quis introierit, salvabitur, qui est clavis David & sceptrum domus Israel, qui aperit & nemo claudit, claudit & nemo aperit, sitque tibi auctor, qui eduxit vinculum de domo carceris, sedentem in tenebris & umbra mortis, ut in omnibus eum sequi merearis. &c.

§ XXIX. Est quoque iuramentum, quod in Comitibus electionis a Mareschalco Equestris Ordinis praescribi solet Regi, id quod ipsi in actu coronationis est praestandum. Quod ita se habet: Ego N. N. Electus Rex Poloniae, Magnus Dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae &c. per omnes Regni Ordines utriusque gentis, tam Poloniae quam Lithvaniae, caeterarumque Provinciarum Regno Poloniae & Magno

Magno Ducatui Lithvaniae annexarum & incorporatarum communi consensu libere electus, spondeo & sancte iuro Deo Omnipotentii ad haec Sancta Iesu Christi Evangelia, quod omnia iura, libertates, immunitates, privilegia publica & privata, iuri communi utriusque gentis & libertatibus non contraria, ecclesiasticas & seculares, Ecclesiis Catholicis Romanis, Principibus, Baronibus, Nobilibus, Civibus, Incolis, & quibuslibet personis cuuscunque status & conditionis existentibus, per Divos Praedecessores meos, Reges & quosunque Principes Regni Poloniae & Magni Ducatus Lithvaniae, praesertim vero Casimirum Antiquum, Ludovicum Loicz appellatum, Vladislaum I. Jagellonidem dictum, fratresque eius Vitoldum Magnum Lithvaniae Ducem, Vladislaum II. Jagellonis filium, Casimirum III. Jagellonidem, Ioannem Albertum, Alexandrum, Sigismundum I. Sigismundum II. Augustum, Henricum, Stephanum, Sigismundum III. Vladislaum IV. Ioannem Casimirum, & Miehaelem Coributhum Reges Poloniae & Magnos Lithvaniae Duces, iuste & legitime datas & concess-

concessas, emanatas & donatas, ab omnibusque Ordinibus tempore Interregni statutas atque sancitas, mihi oblatas, tam pacta per Ordines Regni & Magni Ducatus Lithvaniae mihi tradita, manutenebo, observabo, custodiam & adimplebo, in omnibus conditionibus, articulis & punctis, in iisdem expressis. Pacem quoque & tranquillitatem inter Dissidentes ac Religionem Christianam tuebor, manutenebo, nec ullo modo vel iurisdictione nostra vel officiorum nostrorum & statuum quorumvis auctoritate quencquam affici opprimique causa Religionis permittam, nec ipse afficiam vel opprimam. Ac ea quae in electione nostra Varsaviensi constituta sunt, & quae in Conventione Coronationis nostrae constituentur, manutenebo, iisque satisfaciam, omniaque illicite a Regno & Magno Ducatu Lithvaniae & dominiis eorundem quocunque modo alienata, vel bello vel alio quovis modo distracta, ad proprietatem eiusdem Regni Poloniae et Mag. Ducatus Lithvaniae aggregabo, terminosque Regni et Magni Ducatus Lithvaniae non minnuam, sed defendam et dilatabo. Iustitiam omnibus Incolis Regni iuxta iura publica in omnibus dominiis constitutam

stitutam absque omnibus dilationibus & pro-
rogationibus administrabo, quovis etiam san-
guinis nostri respectu nullo habito, in dispen-
satione quoque distributivae iustitiae non me
alligabo ad affectum & propensionem natu-
ralem sanguinis, sed solam ipsam bene meri-
torum rationem prae oculis & corde habebō.
in disponendis occurrentibus officiis & bene-
ficiis Reipublicae. Et si (quod absit) in a-
liquis iuramentum meum violavero, nullam
mibi Incolae Regni omniumque dominiorum
uniuscuiusque gentis obedientiam praestare
debeant, imo ipso facto eos ab omni fide,
obedientia Regi debita, liberō facio, absolu-
tionemque nullam ab hoc iuramento meo a-
quoquam petam, neque ultro oblatam susci-
piam. Sic me Deus adiuvet, & haec sane
cta Christi Evangelia.

§. XXX. Coronatione solenniter pera-
ta, Rex coronatus inter tormentorum toni-
trua ad Palatium deducitur, aliaeque laetitia
signa eduntur: postea convivium regale ha-
betur, cui intersunt Legati exterorum Princi-
pum, Senatores Regni, & alii e Nobilitate Pro-
ceres, illustresque foeminae. In Coronatione
Michaelis

Michaelis Regis, ipso festo Michaelis d. 29.
Sept. A 1669. peracta, promiscuo vulgo in
regio isto Palatio tres integri ferarum & ali-
tum variorum generum facti & assati boves,
cum aliquot cerevisiae deliis in praedam ces-
sere, ut refert NICOL. CHWAŁKOWSKI
in *Iur. Publ. Regn. Polon. lib. 1. cap. 3. §. 11.*
Trahitur illud convivium ad seram usque ve-
esperam, & tandem artificiosi ignes spectantur.
Sequenti die Rex equo vectus, comitantibus
eum Senatoribus, Regnique insignia praeferen-
tibus, atque Thesaurario nummos missiles in
populum spargente, in forum Civitatis Cra-
coviensis descendit, & in Curia regio indutus
ornatu, pedes ad solum pulcherrime extru-
ctum pergit, quem Senatores sedentem paullo
inferiores ordine circumfident; ubi Magistra-
tus Cracoviensis subiectionem suam testaturus,
in argentea patina claves portarum omnium
deauratas Regi tradit, cui Cancellarius nomine
Regis respondet, gratiam eius eidem declaran-
do. Postea idem Cancellarius formam iura-
menti Magistratui praelegit, quod in genua pro-
cumbens, erectis in coelum digitis praestat,
Regi deinde donum aliquod offert, clavesque
suas recipit. Rex deinde nudatum vagina en-
sem ab Ensisfero Regni versus quatuor mundi
partes vibrat, atque eius contactu Equites ali-
quos

quot auratos creat. Inde his rite persctis The-
saurarius ex theatro nummos aureos argen-
teosque in plebam spargit, denique in arcem
cum eadem pompa redire, festisque epulis
indulgere solent. Post solennia Coronationis
attingit se statim Rex ad Comitata, quae nuper
duabus hebdomadis absoluta, officiaque maio-
rum dignitatum in iis distributa, ubi Privilegi-
um electionis in Comitibus conscriptum Consti-
tutioni inseritur. Archiepiscopus vicariatam
deponit, [nuper tamen id factum non est) Sen-
natores Regni fidelitatem iuramento promit-
tunt, item Nuntii Terrestris post novum ele-
ctum Mareschalcum nomine totius Nobilitatis,
Civitatum quoque Deputati subiectionem & fi-
delitatem suam iureiurando Regi pollicentur:
ad Civitates autem Prussiae Serenissimus pro
recipiendo homagio Commissarios mittit. Tunc
etiam Rex Coronationem suam per literas u-
niversales omnibus denuntiat, & iudicia omnia
celebranda esse declarat: dat praeterea literas
iuramenti a se praestiti, & aliud diploma, quo
omnia iura & privilegia confirmantur, sicque
demum tempus Interregni cessat.

CAP. II.

CAP. II.

De Interregnis in Regno Poloniae,
eorumque numero.

- §. 1. De numero Interregnorum in Polonia
iuxta Hartkn. a quo abit auctor.
- §. 2. De primo Interregno, & iis, quae in
illo evenerunt post fata Craci I.
- §. 3. De secundo, Vnda facta crepta,
- §. 4. De tertio, post excessum Praemislai.
- §. 5. De quarto, post mortem Popieli II. &
muribus devorati.
- §. 6. De quinto post Micieslaum II.
- §. 7. De sexto, post Praemislaum occisum.
- §. 8. De septimo, post Casimirum Magnum.
- §. 9. De octavo, post Ludovicum Vngariae
& Poloniae Regem.
- §. 10. De nono, post Sigismundi Auguste
mortem.
- §. 11. De decimo, post discessum Henrici Va-
lesii.
- §. 12. De undecimo, post Stephani mortem.
- §. 13. De duodecimo, post fata Sigismundi
III.
- §. 14.

- §. 14. De decimo tertio, post Vladislai IV. mortem a. 1648.
- §. 15. De decimo quarto, post abdicationem regni Io. Casimiri a. 1668.
- §. 16. De decimo quinto, post Michaelis Koributbi fata.
- §. 17. De decimo sexto, post mortem Ioannis III. & de electione Friderici Augusti Septemviri Saxoniae.
- §. 18. Quid post coronationem novi Regis fieri soleat & cur hocce interregnum longius duraverit?
- §. 19. De Iuramento Regis Augusti & quo modo Pacta Conventa confirmavit
- §. 20. De iis, quae post fata Augusti II. atq; in Interregno XV Ilmo evenerunt, supplementi loco adiectis.

§. I.

IAm ad ipsa Interregna, quae & quot in regno Poloniae fuerunt, deveniendum. ALEXANDER GVAGNINVS in *Sarmatia Europaea* fol. 45. a Lecho I. ab Anno Domini 550. usque ad Annum 1572. quo Sigismundus Augustus

stus naturae debitum exsolvit, numeravit novem Interregna. Primum Interregnum post Lechi deficientem progeniem extitit, cui postea secundum quosdam Visimirus, Visimiro autem Cracus successit. Secundum fuit post Vandam Craci filiam, quae Diis virginitatem devovens, victo tribus cruentis proeliis Ruttigero, Duce Germanorum, in Vistulam sese praecipitavit, postquam duodecim Palatinis Provinciae distributae regundae commissae essent. Tertium erat, cum, Praemislaio sine prole decedente, equorum cursu de Principatu certarent & Lesconi infusae familiae juveni sceptrum obveniret. Quartum contigit post Popielum II, Crusviciae a muribus devoratum, quando Piasus, Civis & agricola Crusviciensis simplex & probitate pollens, communi omnium consensu Monarcha designatus est. Quintum erat post Miecislauum seu Miesconem II. quando Rixa uxor & Regina Imperium aliquot annis cum detrimento Regni administravit, in Saxoniam deinde & Austriam profuga, post in Regnum rediit, Casimirusque rerum potitus est. Sextum extitit post Praemislaum occisum ab Ottone Lango & Marchionibus Brandenburgeribus, quando Venceslaum Bohemiae Regem Poloni ad scepra regenda vocarunt. Septimum fuit post Casimirum Magnum, Vladislai

Lothici filium, quando Ludovico Hungariae Regi habenas Regni Sarmatiae obtulerunt Oslavum fuit post Ludovicum Hungariae & Poloniae Regem, quando Jagellonem Magnum Duce[m] Lithvaniae Poloni ad fasces Regni capessendos elegerunt: eius posteritas usque ad Sigismundum Augustum duravit. Nonum post fata Sigismundi Augusti, quando Henricus Andegaviensium & Borboniorum Dux in Regem Poloniae erat electus. B. HARTKNOCH in *Republ. Polon. lib. 1. cap. 2. §. 15.* duodecim Interregna maiora in Regno Poloniae recensuit: sextum vero quod fuit GVAGNINO, penitus omisit. Post excessum Henrici in Galliam Interregnum publicatum B. HARTKNOCHIO nonum numeratur, in quo alii Maximilianum Imperatorem Romano-Germanicum, alii Stephanum Transylvaniae Palatinum commendabant, huic tamen sceptrum Poloniae fuit traditum. Decimum fuit post eiusdem Stephani mortem, ubi alii Maximiliano Austriae Archiduci, alii Sigismundo Sveciae Principi fasces deferebant, huic tamen pra[e] illo diadema fuit impositum. Undecimum erat post abdicacionem Ioannis Casimiri, ubi Michael Coributhus, Dux Wisniovecius, Rex electus est. Duodecimum erat post fata Michaelis, in quo fasces Polonici Serenissimo Ioanni III, pie mortuo sunt

sunt traditi. Decimum tertium denique post mortem Ioannis III. exitit, quando summa rerum ad Fridericum Augustum Electorem Saxoniae transit. (*)

§. II. De primo Interregno sequentia veniunt annotanda. Quamdiu Lechus, primus Poloniae Princeps, regnaverit, quid praeclari bello paceque gesserit, quosve liberos post se reliquerit, in incerto habetur. VINCENTIVS KADLVBKO, qui vixit saeculo XII. post C. N. Principem hunc longe ante Alexandri Magni tempora vixisse tradit. BERNARDVS VAPOVIVS, Regis Sigismundi Secretarius, Cantor & Canonicus Cracoviensis, in *Chronico suo* inter alia scribit, centum quinquaginta ferme annis posteritatem Lechi in Polonia regnasse: Cum autem stirps Lechi defecisset, ab unius imperio ad paucorum dominatum tradendam fuisse Rempublicam, nam duodecim Palatini seu Woiewodae, id est, Duces belli, ex omni Procerum numero viri spectati eligebantur in Principes, ut suae quisque regioni praeesset, legesque non in libris neque tabulis, ut rude illud ferebat saeculum, sed in animis incolarum atque usa incidere[n]t. Non diu post Poloni duodecim Woiewodarum imperio peracti, iterum ad unum aliquem gubernaculis Reipublicae praeficiendum Gnesnam convenerant, ibique insig-

nem virum, iustitiaeque & integritatis famam clarum, Principem creavit, nomine Cracum, circa A. C. 700. Quamdiu vero Palatinorum duraverit imperium, quae ipsorum nomina & res gestae fuerint, in obscuro est. Recte IOANNE DLVGO SVS Canonicus Cracoviensis & denominatus Archiepiscopus Leopoliensis, *Tom. 1. Annal. in epist. dedicat. ad Zbignesium Olefniacum Episcopum Cracoviensem*, scripsit. "Paucissimi Principes & Reges, ceterique Polonorum Heroes suorum facinorum meruerunt Scriptores, nonnullorum vero fama sepulta & extincta cum ipsis est." Abrogato duodecim Palatinorum imperio, post longam in Conventu consultationem, unanimi omnium sententia ad Cracum, natione Polonum, (GVAGNINVS Cracum Czechii Bohemiae Regis nepotem fuisse autumat) & in domicilio tredecim milliariibus a fontibus Vistulae distante habitantem, Principatus deferebatur, quem invitus ille suscepit: Vir cum amicitiiis, copiis & facultatibus potens, tum prudentia, animi magnitudine, atque iustitiae & integritatis opinione apud omnes ita gratus, ut solus dilabantem Rempublicam sustinere posse videretur. In regimine hostes patriae alios foederibus sibi adiunxit, alios armis subegit, domi licentiam & petulantiam compescuit, urbem Cracoviam

coviam Regni caput, relicta Gnesna, condidit, arcem colli Vavelo imposuit, iudicesque privatarum controversiarum per loca constituit; in huius scopuli seu collis anatro, quod hodie videntur, draconem holophagum, immane monstrum, habitasse Scriptores Polonici tradunt, qui viciniam omnem devorandis pecudibus iumentis & hominibus vastaverat, quem Cracus obiecta corporum pice ac sulphure effertorum esca confecit. GVAGNINVS in *Sarmatia Europaea* refert, quod Cracus pellem vituli excoriati sulphure, nitro & pice impleri, & ad antrum draconis obici iusserit, quam escam dum deglutiisset draco, ignis conceptus belluae viscera torruerit, quae deinde in Vistula tam diu aquam sorpsit, quousque media rumperetur. Moriens Cracus in Lassitino monte ultra Vistulam e conspectu Civitatis sita sepeliri voluit. Vid. MARTIN. CROMERVS *lib. 1. & 2. de O. & R. G. P.* & SAULOM. NEVGEBAYER *lib. 2. Hist. Polon.*

§. III. Iustis Craco gentili ritu persolutis, Poloni Cracum II, elegerunt, & in patrum solium evexerunt, quem Lechus ambitione dominandi turgens, per speciem venationis in sylvam educum interemit & simulato luctu honorifice sepelivit, Principatu sibi scelerate rapt. VINCENTIVS KADLVBKO

E s

vivente

vivente adhuc patre fratricidium ab eo patratum, sed mortuo demum patre, & iam Lecho II. regnante, scelus patefactum esse memorat, Postquam Lechi facinus innouit, missus in exilium est fraticida, & vita infeliciter defunctus. Mortuo utroque fratre, tam gratam sui memoriam Cracus Princeps apud Polones reliquerat, ut Venda eius unica filia unanimi populi consensu ad imperii fastigium evocata sit. Erat illa formosissima & pulcherrima omnino virgo, ut pulchritudine sua plurimos Principes ad se alliceret, & veluti hamo pisces caperet, unde Venda & Venda (quae dictio Sclavis hamum significat) appellata est. Fuit ea tempestate Rittigerus, (GVAGNINO Rithagoras, & IOANNI MICRAELIO *lib. 2. Chron. Pomer. §. 12.* Rudigerus Rugianorum Princeps dictus) illustris & potens Teutonum Heros, qui pulchritudine atque prudentia virginis commotus, illam per Paranympnos & Oratores suos coniugem sibi petivit; verum illa alicui se nupturam negans, respondit, Principem, quam Principis uxorem, se malle: quamobrem Rittigerus putans, se ab ea contemni, bellum Poloniae indixit, terroreque & vi ad coniugium eam cogi posse sperabat; illa e contra cum expeditis suorum copiis adventanti hosti ad fines Sarmatici Regni occurrit, eumque cruentis cladi-

dibus

dibus fudit. Ipse autem fuga elapsus, praepudore, quod virginis manu fufus fugatusque fuerit, mortem sibi conscivit. Vanda triumphans Cracoviam ingressa, nec contenta victimas alias obtulisse, seipsam Diis suis devotam in Vistulam praecipitavit. Inventum postea ipsius cadaver supra amnem Dlubniam, aggesto ibidem tumulo, unde subiacenti pago Mogale nomen, gentili ritu sepultum est. Cum nemo Regiae stirpis, Venda fatis erepta, superesset, commutata rursus est Reipublicae forma, atque a duodecim Palatinis iterum Poloniae Regnum aliquamdiu administratum esse fertur. Vid. CROMERVS & NEVGEBAYER II. cc. ALEXANDER GVAGNINVS in *Sarmatia Europaea in vita Vendae*. MARTINVS BIELSKI in *Chron. Polon. fol. 33.* polonicis typis edito.

§. IV. Pulsis eiectisque duodecim Palatinis, postquam Poloni a Pannonibus & Moravis aliquoties profligati, animum a defensione finium suorum desponderent, homo quidam Praemislus (aliis Praemislaus) plebeius & aurifaber, astu hostes circumvenit: galeas enim & clypeos e tenuioribus arborum corticibus magno numero fabricari curavit, eaque partim felle, partim lithargyro extrinsecus illitis in truncis arborum & in ramis terrae infixis ita appen-

appendit. ut ad orientem solem obversa armati exercitus speciem eminus inspectantibus exhiberent; quod agmen conspicati hostes, praecipitato atque tumultuario exercitu in Polonos fictitios irruerunt, qui securos & craspula sopitos adorti debellarunt, omnibusque spoliis exuerunt. Hoc facinore divulgato, omnium consentientium votis Princeps eligitur ac proclamatur aurifex, Lesci vel Lesconis nomine, a gratia vel ab actu desumpto, insignitus. (VINCENTIVS KADLVBKO Lescium appellat) tranquillo & moderato imperio rempublicam administravit, & hostibus tota vita terrori fuit. Quamdiu regnaverit, quave morte sublatus sit, non constat: nulla saltem prole relicta e vivis excessit. Lescone absque posteris mortuo, de electione novi Monarchae vota & sententiae Senatorum discrepabant; post multas tandem altercationes hic modus eligendi Principem constitutus est. Ante Cracoviam columnam statuerunt, diademate & sceptro regali supra eam posito, ac palam omnibus voce praeconis significatum, ut quicumque a flumine Pradnik equi sui maculosi celeriori cursu ad columnam erectam caeteros anteverteret, Monarcha designaretur. Quidam igitur iuvenis obscurae & infimae familiae, sed astutus & callidus, re diligenter examinata, claves ferre-

os in

os in stadio, quo currendum erat, occulte infixit, terraque occuluit, via ad currendum sibi designata, & ungulis equi sui ferreis soleis communitis. Inter currendum equi aliorum in stadio impingunt haerentque, solus iste docti auctor primus ad columnam pervenit, victor statim & Princeps a circumfusa spectantium multitudine proclamatur; postea cum in eodem stadio duo iuvenes certamen prius pedestri cursu imitarentur, simili modo in ferreos aculeos impegere, alter tamen columnam prior attingit, brabeumque constitutum postulavit, alter vero de fraude conquerens, praemium victori disceptando denegabat. Res haec ad Magistratum delata est, & fraudulenta machinatione Lesci, quod in certo stadii spatio a feramentis vacuo decurrerit, detecta, illico in medium adducitur, fraudis convincitur, Principis dignitate privatur, & quadrigis atligatus discerpitur: quo discerpto, eum iuvenem, qui primus metam pedes attingerat, populus omnis salutat Principem, nomen idem Lesci eidem imponens. Fuit hic in hospites munificus, in suos liberalis, adeuntibus facilis, comis, & vindex iniuriis pressorum acerrimus: in victu cultuque corporis singularis erat parsimoniae, rudibus & crassis pannis sulicorum loco utens, quin crassos illos pannos, quibus ante adeprum

Prin-

Principatum induebatur, ob oculos poni sibi iubebat, ut seipsum pristinae fortunae suae admoneret; ab ebrietate vero ita abhorrebat, ut pecudi quam homini similiorem esse ebrium hominem iudicaret. Vid. CROMERVS, NEVGEBAYER, BIELSKI II. cc. Patri successit Lescus III. alius IV. Eum sequutus Popielus I. quem excepit Popielus II. a muribus consumtus.

§. V. Popielo a muribus consumto, novam familiam in Polonia condidit Piastus Coficonis filius, quem GEORGIUS HORNIVS in *Orbe Imperante* p. 259. rusticum vocat, & ab hoc certior Poloniae historia incipit. Erat tum temporis Crusviciam Piastus, quem diximus, vir simplex, virtute tamen & pietate praestans; huic eodem tempore, cum magna Procerum multitudo Crusviciam ad creandum novum Principem convenerat, [NEVGEBAYER scribit, vivente adhuc Popielo id factum fuisse] Filius e Repicha uxore natus est, cui ad nomen gentili ritu imponendum, & primam comam tondendam, mellis multati duo dolia praeparavit, porcumque propter convivas tragandos maciavit. Interim ad eum duo viri ignoti peregrino habitu [quos Paulum & Iohannem, alii angelos Dei fuisse ferunt] venisse dicuntur, & a Piasto, cum Regia excluderentur, huma-

humaniter hospitio excepti, infantem natum subraferunt, & Semovitum cognominarunt. Ibi res mira & stupenda accidit, ut refert SALOM. NEVGEBAYER *lib. 3. Histor Polon. p. 48. 49.* accrevit caro porcina, redundavit ex vasibus multum, ita ut non cives modo, verum etiam Principem ipsum cum omni comitatu convivio exceperit. Eisdem hospitibus sub tempore Comitiorum reversis, Piastus ex tenui penu cellaque sua Conventum illum omnem penuria laborantem, augefcente carnis suillae multique copia, refecit. Quo miraculo animadverso vulgatoque, una voce omnes Piastum, non humanis suffragiis, sed divino iudicio, Principem sibi dari conclamabant: fit in domum eius concursus obsecrantium, ut Reipublicae labanti succurrat; recusat ille, tandem precibus victus, ita ut erat veste & peronibus ex tiliae cortice textis indutus, in Regiam a Primoribus deducitur. Principatumque viginti annis gubernavit, abominans Crusviciam, nefario scelere diroque Popieli interitu contaminatam, Gnesnam domicilium suum transtulit, cumque sapienter clementerque regnasset, senex admodum, annum agens centesimum vigesimum, mortuus est. Ab hoc duces vel Reges Polonorum usque ad Casimirum & Ludovicum Hungarum descendunt, item Duces Lignicenses & Bregenses in Silesia generis sui, primordia ad eum referebant. VI.

timus familiae huius Piastae arboris verticem decerpit Georgius Wilhelmus An. 1674. Vid. *Auctores supra citati*, & IOACHIMVS PA-
STORIUS ab HIRTENBERG *in Flor. Polon.*
lib. 1. cap. 11.

§ VI. Post mortem Miecislai II. (cuius parenti Boleslao Chrobri Otto III. Ruffus Imperator Romanus Diadema Imperiale suum imposuerat, visitans sepulchrum Adalberti Gnesnae, avus vero eius Miecislavus I primus Christianus in Polonia Rex erat) non poterant Poloni de uno Monarcha eligendo convenire inter se, cum Casimirus propter aetatem adhuc teneram ad Regni gubernacula inidoneus iudicaretur, quare penes Rixam eius matrem, regia potestas, donec adolevisset filius, reliquitur; sed ea, ut erat avara, exactionibus gravissimis premebat tam suos quam Ecclesiasticorum & Nobilium subditos, postpositisque Polonis, Germanos suos ad dignitates & Magistratus evehebat. Quod cum aegerrime ferrent Poloni, saepius ab ipsis monita est, sua ut mutaret consilia, quandoquidem tolerare vix possent, quod in Regno patrio antecessorumque suorum victricibus armis dilatato, exteri & peregrini praeferrerentur indigenis; quod Germani, ut hostes Poloniae, ab ipsa ad consilia vocarentur, cum multo saniora a Polonis suis expectare

expectare posset; quod alienigenis supremi honores conferrentur; quod Polonos, non ut filios, sed privignos, contra morem & consuetudinem Regum priorum haberet: quod si tandem e Regno abire vellet, nollent eam detinere. Rixa videns Polonos ad seditionem declinare, compilato Fisco Regio, & utraque tam Regis quam Reginae corona secum ablata, ad Conradum II. Caesarem Romanum clam aufugit, eique thesaurum ingentem cum utraque corona donavit, conquerens de Polonis, quod eam Regno movissent, petebat, ut in tutela ac cura ipsius esset. Caesar, ut IOANNES DLV. GOSVVS tradit, acceptis nummis, emit eidem Salfeldam Brunsvicum & Magdeburgum. Casimirus vero ad Regem Hungariae Stephanum & post huius mortem, ad matrem Salfeldae commorantem, se recepit: hinc missus a matre in Galliam, inde in Italiam, vigesimum aegens annum, qui visa obiter Italia, in Galliam rediit, & Cluniaci in Benedictinorum Monachorum sodalitate sub Romualdo Abbate se dedit, Monasticam vitam professus. Interea Poloni internis & externis furoribus exagitantur, omnia caedibus mutuis miscbantur, latrociniisque infestata erant omnia. Russi, Masovii, Bohemi, Germani, & Pomerani validis exercitibus, Poloniam invaserunt, omnia

F

ferro

ferro & flamma quam longissime depopulantes, Silesiam omnem, & quaecunque cuique genti erant viciniora, Regno Poloniae detraxerunt. Turbulentum & exulceratum Poloniae tum temporis statum describit SALOM. NEV. GEBAYER *lib. 3. Histor. Polon. pag. 57. his verbis*: "Discessu Reginae & Regii filii, quasi lymphatico furore Polonia cuncta exagitantur: miscentur omnia caedibus mutuis: latrociniis viae publicae infestantur: incenduntur pagi atque oppida: tumultuatur: collatisque signis inter Cives & Proceres concurritur, & ut quisque audacissimus est, ita maximam perditorum hominum manum cogit: aliena invadit: veteres possessores possessionibus deturbat: trucidantur passim divites & locupletes patresfamilias: liberi eorum eliduntur: caesorum coniugibus atque bonis interfectores per vim potiuntur: stuprantur honestae virgines ac matresfamilias. In tanta vastitate & confusione agrestes quoque a laboribus & agricultura feriati, in Patronos ac Dominos suos insurgunt: in Nobilitatis excidium conspirant: veteres nonnullorum iniurias & oppressiones, concepto in illos odio, omni crudelitate summaque acerbitate ulciscuntur: neque sacrorum Ministris, ac ne ipsis quidem Templis, aris ac sacris parcitur, & in pristinam barbariem atque impietatem Polon

Polonia, abiecto vero Dei cultu, relapsura esse videbatur. In latebras se abdebant Proceres & Episcopi, eratque miserabilis undique rerum facies: nihil usque tutum: nihil cuiusquam proprium: nemo mali exfors erat. Haec ille. His tam saevis tempestatibus toto penes sexennio vexati & fatigati Poloni, ad saniora tandem consilia animum adiecerunt, Comitia Posnaniae & Gnesnae instituentes: ubi quidem inter omnes convenit, Rempublicam, nisi ad unum rursus deferatur Principatus, salvam esse non posse; sed in electione novi Regis non una omnium erat sententia, alii eligebant Iaroslauum Russiae Ducem; alii eius electioni contradicebant, quod Graecam profiteretur Religionem; alii eligebant Maslaum Masoviae Ducem; alii ut superbum & tyrannum non admittebant; alii eligebant Praedislaum Bohemiae Principem; alii ut spurium reiciebant, quod erat natus ex ancilla Bozena Oldrici concubina; alii indigenam & Piastum eligendum esse clamabant; alii reclamabant, quod talis pristinae sortis suae oblitus, suam tantum, non communem Regni salutem, curaturus esset. Post varias tandem consultationes Casimirum quaerendum & revocandum decreverunt, quia prudentem & literis excultum esse censebant, qui Lutetiae Parisiorum antehac studiis operam navaverat. Missi igitur duo Legati e Gnesnensibus Comitiis, al-

ter ecclesiastici, alter politici status, ad Rixam matrem Salfeldam in Saxoniam, eamque donis variis maciantes, humillimis verbis ei exposcebant. quo in statu essent res Poloniae, simulque miserabili & supplici oratione eam sollicitabant, ut filius ad Regnum paternum rediret gubernandum. Illa odii implacabilis mulier coepit aspernari preces, exprobrare electionem suam, insultare malis Polonorum, negare filium postulata esse facturum, utpote scelere ipsorum eo redactum, ut calamitatis caedio, exiliique pudore in Galliam secesserit, & Cluniaci Monasticae vitae se addixerit. Inde Cluniacum profecti, Casimirum (mutato nomine Carolum) iam religionem Monasticam ibidem professum & Diaconum factum invenerunt, ab eo, post expositum miserissimae patriae statum, petentes, ut labanti Regnum admovent, & avitum diadema susciperet, ab extremo interitu vindicandum; quae spes si ipsos falleret pereundum ipsis fore discutabant. Casimirus colla chrymans & patriae misertus respondit, exilium suum non Poloniae, sed arcano Dei iudicio, & antecessorum suorum alicui culpae imputandum, neque sibi iam licitum esse, datam semel Deo atque iis, quorum potestati se ultro subiecisset, fidem fallere. Legati omnia tentantes, Abbatem adibant, eumque muneribus

bus

bus demulcentes, dimissionem Casimiri e Monasterio sollicitate petebant, quae ad Pontificem Romanum ab ipso dilata est. Cluniacae Romam profecti, multis precibus a Benedicto IX. P. R. (MARTINVS BIELSKI in *Chronico suo* Clementem II. nominat) impetrarunt, ut Casimirus ad Regnum Maiorum suorum rediret, ac uxorem duceret: insuper pro expulsionem Regis poenitentiam triplicem acceperunt Poloni, 1.] ut unaquaeque persona quotannis obulum unum Romano Pontifici solveret, 2.] ut singuli viri crines super aures tonderent, 3.) ut solennibus festis diebus linteo albo pro cingulo uterentur. Voti sui compotes facti Oratores, Cluniacum cum dispensatione Pontificia reversi, Casimirum in Poloniam secum abduxerunt, primum ad Rixam matrem flexuoso itinere divertentes, quae non agnoscebat filium, nisi indicatis naturae signis: deinde inviserunt Henricum Conradi filium & in Imperio Romano Successorem, qui Coronas reddidit, sexcentorum equitum praesidium Casimiro deducendo addidit, atque Praedislaum Bohemiae Ducem ab inferendo Polonis bello cohibendum promisit. Cum Poloniae fines Casimirus attigisset, effusa obviam hominum omni generis aetatis atque sexus ingens multitudo, laeta ac tripudians Regem suum tantopere expecti-

F 3

tum

zum excepit, ac reduci gratulabatur: certatim omnes praeteritorum veniam & oblivionem supplices petebant. Ille lachrymans consolabatur eos comiter, & suspitione culpae metuque supplicii liberavit, dicitans, quicquid factum esset, non sine nutu divino factum profuis & Maiorum suorum meritis: adesse iam se, salutem omnibus, nec perniciem cuiquam adferentem: confidere autem se vicissim, ipsos fide ac benevolentia complexuros esse se, boni ac vigilantis Principis officio fungentem. Ita densissimis laetitiaque exultantibus hominum catervis praecedentibus & subsequentiibus, Gnesnam honorificentissime deductus, septimo postquam Regno excesserat anno, & ibidem a Stephano Archiepiscopo Gnesnensi coronatus est. Vid. MART. CROMERVS *lib. 4. de O. & R. G. P.* MART. BIELSKI *lib. 1. Chron. Polon. a fol. 68. ad 71.* & SALOM. NEVGEBAYER *lib. 3. Histor. Polon. pag. 56. seq.*

§. VII Post mortem Lesci Nigri, qui sine prole mascula decessit, multi competitores fuere, inter quos non infimae sortis Vladislavus Locticus seu Cubitalis, ex altera matre frater Lesci Nigri, qui Siradiensem terram occupavit, sed Cracovienses & Sendomirienses in Comitibus prope Sendomiriam celebratis elegerunt

runt sibi Boleslaum Principem Plocensem, ex consilio Pauli Episcopi Cracoviensis, praetereuntes Conradum fratrem eius, Ducem Masoviae. Boleslaus Cracoviam profectus, Monarcha salutabatur. Interea Henricus Probus Dux Vratislaviensis cum ingenti comitatu Cracoviam contendens, a Civibus Cracoviensibus, & imprimis Ianionibus, quorum tum magna copia & auctoritas fuit. iuramentum fidelitatis & claves portarum recepit: quod videns Boleslaus, ad choress ducendas magis quam bellum gerendum paratior, ex arce discedere in animum induxit, quem cum Senatores & Ordo Equestris detinere non possent, ad Henricum Probum Legatos misere, ei se suaque submittentes. Hic rebus Cracoviae bene constitutis, Vratislaviam recessit: Locticus vero interea collegit milites, & a Maioris Poloniae Pomeraniaequo Principibus, item Casimiro fratre Principe Lenciciensi, & Conrado ac Boleslao Ducibus Masoviae adiutus, Anno 1290 ineunte vere Cracoviam contendit. Quod cum rescivisset Henricus Probus, tum temporis aegrotus, Henricum Lignicensem, Praemislum Sprotaviensem, & Boleslaum Opoliensem Duces, cum expeditissimis copiis Cracoviam misit, quorum adventu cognito, Locticus ad Severiam oppidum eis mente Maio occurrit, praelioque commisso, Praemislum

mislum Conradi Glogoviensis Ducis filium ad-
 modum adolescentem obruncavit, & Bolesla-
 um Ducem Opoliensem vulneratum cepit, mül-
 tis alias utrinque caesis. Deinde duobus prae-
 liis ad skalam & ad Sviednitzam Silesios prostra-
 vit, victoriaeque potitus, Cracoviam ingressus,
 ab omnibus Victor & Monarcha salutatus est.
 Sed hic Principatus possessionem non diu reti-
 nuit: Henricus quippe Dux Lignicensis, ae-
 grotante adhuc Henrico Probo Vratislaviae, ex-
 ercitus instructum Cracoviam transmisit, &
 cum nocte intempesta accessisset Cracoviam, in
 urbem a conscis receptus fuit. Lochicus in-
 opinato perterritus tumultu, ex arce ad Fran-
 ciscanorum Coenobium fugit, sumtoque Mona-
 chi habitu, de muro a Franciscanis demissus e-
 vasis: qui vero ab eius partibus stabant, par-
 tim caesi, partim capti, partim eorum bona fi-
 sco sunt tradita: nec ipsi Episcopo Cracoviensi
 si Paulo parcitum est, quod Vladislao impensu-
 us favit: simili modo in Procerum, qui Lochi-
 co adhaerebant, pagos villasque saevitum est.
 Denuo rebus Cracoviae bene ordinatis, Hen-
 ricus Lignicensis Vratislaviam ad Henricum
 Probum reversus, qui in extremo mortis ago-
 ne, praesente Thoma Episcopo Vratislaviensi,
 testamentum condidit, ut in Ducatu Vratisla-
 viensi Conradus Dux Glogoviensis, patruus
 eius,

eius, & in Cracoviensi Praemissus Dux maioris
 Poloniae succederet. Ipse Henricus Vratisla-
 viensis veneno a suis propinato creditur mor-
 tuus mense Septembris A. 1290. & tumulatus
 in Templo S Crucis, quod fundaverat. Con-
 radus audiens, testamento Ducatum Vratislavi-
 ensem sibi transcriptum, Vratislaviam se con-
 tulit, sed a Senatu Populoque Vratislaviensi re-
 iectus, quod promissorum non esset tenax. Vo-
 luntates eorum inclinabant in Henricum Du-
 cem Lignicensem, Boleslai Calvi filium, qui
 cum per unam portam moenia Vratislaviae in-
 travit, per aliam Conradus egressus est. Hic
 tamen Henricum eiusque Civitates cum fratre
 eius Boleslao Duce Svidnicensi frequenter in-
 festavit, postea Conradus aulicum Henrici Lu-
 ticum largitionibus corrupit, ut Dominum su-
 um vel vivum adveheret, vel caput eius am-
 putatum adferret; & quamvis de infidiis his
 sepe monitus fuerit Henricus, eas tamen non
 curavit. Interiecto tempore, cum sine mini-
 stris aliquando esset in balneo, nudum inde
 surripuit Luticus, & impositum equo veloci
 Glogoviam deduxit, ubi Conradus ferreae ci-
 stae, in qua nec stare nec sedere potuit, eum
 tam diu inclusum tenuit, donec omni praesen-
 sioni renunciasset, & triginta millia marcarum
 solvisset; dedit etiam tum Conrado Henricus
 vicus

vicus Namisloviense, Beroltoviense, Olnense, Cruciburgense, Bicinense, Cunstadiense, Rosenburgense, Boleslaviense, & Heinoviense territoria; ipse tertio deinde anno morbo confectus est lento, relictis tribus filiis, Boleslao, Henrico & Vladislao. Cracovia post mortem Henrici Probi cessit Praemislae Duci Maioris Poloniae, cui per idem tempus Mescingus Dux Pomeranorum, filius Swantopelci, Ducatum Pomeraniae donavit; Sendomirionsem vero dominatum Vladislao Locticus in potestate sua habebat, & de Cracoviensi recuperando cogitabat, nisi eius cogitata Gryphina Lesci Nigri uxor intervertisset: haec enim ut tertia interveniens, sive pertaesa civilis belli, sive verita, ne dotalibus bonis a victore eiiceretur, misit clam Legatos ad Venceslaum, sororis suae Cunegundae Reginae Bohemiae filium, Bohemorum Ducem, eique Cracoviensem ac Sendomirionsem terras dono dedit A. 1291. quas sibi a Lesco marito donatas esse confectis diplomatibus affirmabat. Venceslaus itaque proferendi imperii cupidus, cum ipse ob electionem Romani Imperatoris instantem adesse non posset, misit Tobiam Episcopum Pragensem, ut Cracoviensem occuparet dominatum, quem etiam Praemislus, ne duplici bello implicaretur, eisdem tradidit.

Ad Sendomirionsem deinde
tra-

tractum occupandum Bohemi animos adiacentes, Wislicia Oblegomo arce potiti sunt, & Sendomiriam obsidione cinxerunt, sed Loctico caesi ac repulsi, in Bohemiam cum Gryphina, ne sententiam suam de donatione mutaret, se receperunt. Post abitum Tobiae Locticus recuperavit Wisliciam aliasque arces, ipsum quoque Cracoviensem dominatum ense igneque vastavit & suburbia Cracoviensia exulsi, ideo Cracovienses ad Venceslaum suos misere Legatos, ut ipsos adversus hostiles Loctici invasiones defenderet. Hic iterum Tobiam auxilio eis submitit, qui nihil defensionis contra hostem tentans, in Bohemiam reversus est. Anno sequenti 1292. Venceslaus in subsidium advocans Ottonem Longum Marchionem Brandeburgensem, venit Cracoviam festo Ascensionis Mariae, & a Civibus honorificentissime exceptus, consultabat, quomodo Loctici armis hostilibus esset occurrendum; equidem Sendomiriam, arce selva, & circumiectos pagos villasque Venceslaus tum combussit, sed mox remeavit ad suos, postquam eodem anno Casimirus Dux Opoliensis Ducatum suum eidem contulisset. Proceres Poloni sub tot Principibus malorum perpefforum pertaesi, ad unius dominatum respicere coeperunt, ideoque Praemislum seu Praemislum, Praemisi I. filium
posthu-

posthumum, qui Maiorem Poloniam & Pomeraniam possederat, atque Henrici Vratislaviensium Ducis testamento Cracoviensium & Sandomiriensium Princeps nuncupatus erat, An. 1296. Gnesnae Regem creaverunt, cum tricimum octavum ætatis annum ageret. Ei diadema Regium solenni more imposuit Iacobus Swinka Archiepiscopus Gnesnensis. Hic Præmislaus Sigillum Regni exculpendum primus curavit, in cuius una parte aquila erat cum inscriptione: *Reddidit ipse suis victorici signa Poloniæ*: ex altera parte Rex in throno sedens, dextera sceptrum, sinistra pommam cruce supra picta tenebat, cum epigraphe: *Sigillum Præmislai Regis, Ducis Pomeraniæ*. Septimo octavo suscepti Regni mense a Marchionibus Brandeburgensibus tempore bachanaliorem Rogosni vulneribus confossus, post mortuus, & Posnania sepultus est. Post Præmislai mortem Proceres cum Nobilitate & Pomeranis A. C. 1296. festo Alberti Posnania frequentes convenere, de novi Regis electione consultaturi, Candidati tum fuere, Rixa, filia decennis Præmislai, & Vladislaus Locticus; hic tamen magno consensu Rex creatus est, partim quod esset rei militaris peritus, partim quod Siradiensem, Lanciensem, ac Sandomiriensem tractum omnem, & Cuiavienis magnam partem ditione tene-

teneret. Regis titulo abstinuit, sed Hæredis Regni Poloniæ nomen usurpavit, solenni coronationis ritu dilato. In Silesiam profectus, eam longe lateque depopulabatur, quod Bohemis favebat, inde in Maiorem Poloniam reversus, otio voluptatibusque diffuebat, eius milites bona Spiritualium & Secularium diripiabant, ingenusque feminas atque virgines vitabant. Quibus de rebus cum frequenter admonitus esset ab Andrea Episcopo Posnaniensi, nec spem emendationis reliquerat, sacris ei in tota dioecesi interdictum est, Regnumque tum absenti & in Minorem Poloniam profecto abrogatum est post tertium annum. Anno 1300. Posnaniae Comitibus electionis celebrata, in quibus duo Candidati commendabantur Regno, Henricus Dux Glogoviensis, & Venceslaus Bohemiarum Princeps; illo spreto, hic splendida legatione e Bohemia accitus, Gnesnae ab Archiepiscopo Iacobo Swinka coronatus est. Inde Posnania profectus, Procerum svasu duxit Rixam seu Elisabetham, Præmislai Regis defuncti filiam. Hic grossos Bohemicos primum in Poloniam invexit, Locticum e Regno fugavit, (qui ad Amadeum Hungariæ Palatinum se recepit) eius ditiones sub potestatem suam redegit, & Bohemis regendas administrandasque concessit, ipse in Bohemiam se contulit, nec in Poloni-

Poloniam unquam rediit, A. 1305. mense Julio Pragae lenta tabe absumtus. Post cuius mortem Lothicus repetebat Regnum Poloniae, sed & Venceslaus filius prioris Venceslai, antea Hungariae, tum Bohemiae Rex expeditionem in Poloniam fecerat, atque titulum Regis Poloniae iam usurpaverat; verum antequam Poloniae fines attingisset Olomuci in Moravia meridiano tempore in cubiculo quiescens, interfectus est. Lothicus, morte Venceslai cognita, Bohemos e Regno fugavit, atque omnes Minoris Poloniae terras iurisdictioni suae subiecit. Actis deinde Cracoviae Comitibus magno omnium consensu Rex iterum A. C. 1306. creatus, Polnaniensibus & Calissiensibus electioni Regis contradicentibus, quos tamen deinde, ut & Pomeranos & Crucigeros in Prussia fregit. In Basilica Cracoviensi cum coniuge Hedvige ab Archiepiscopo Gnesnensi Iano coronatus, & ex eo tempore ius coronandi Reges atque ipsa Regni insignia, Gnesna Cracoviam, propter amplitudinem urbis, translata sunt. Vid. MART. CROMERVS *lib. 10. § 111. de O. & R. G. Polon.* MART. BIELSKI *lib. 3. Chron. Polon. fol. 202 seq.* & SALOM. NEVGEBAYER *lib. 3. Hist. Polon. pag. 168. seq.*

§. VIII. Septimum Interregnum numeratur

ratur post Casimirum Magnum, Hic ipse Casimirus postquam Vladislai Lothici filius, a magnificis operibus in arcibus oppidisque condendis, restaurandis & muniendis, ceterisque animi virtutibus Magnus dictus, (si excipias praecepti sexti peccata, qui propterea poenitentiam agens & absolutus, multa Templum condidit, multasque immunitates Ordini Ecclesiastico contulit) e vita anno regiminis tricesimi septimi, aetatis sexagesimo, excessisset; iam se vivo, Ludovicum Hungariae Regem, aut eius liberos, convocatis Regni Proceribus, successores designavit, qui audita morte avunculi sui, non ipse illico ad Polonos venit, sed prius ad eos Elisabetham, quae erat filia Vladislai Lothici, soror Casimiri Magni, & Caroli Roberti Regis Hungariae uxor, praemisit, quia timebat sibi, ne alii consanguinei, utpote Casimirus Casimiri Magni nepos Dux Pomeraniae, item Masovienses & Cuiavienfes Duces, Regnum ad se raperent. Interea Poloni Legatos suos, Florianum Episcopum Cracoviensem, & Ioannem Strzelecki Cancellarium Regni, in Hungariam ad Ludovicum miserunt; ut Regnum Casimiri Magni testamento diu firmatum accederet administrandum, variaque pericula ab eo amoveret. Ludovicus cum Poloniae Oritatoribus, tum Hungariae Proceribus, occasi-

onem

onem acceptandi Regni syadentibus, argute & pulcherrime respondit: impossibile esse, unum Regem duobus Regnis praeesse posse, atque idem sibi videri, ac si unus pastor greges duos pasceret, nesciens vel dubius, cuius curam primus agere deberet; satis & abunde negotii esse, uni populo praeesse, duas vero Respublicas vix ulla ratione sive alterius, sive utriusque incommodo ab uno administrari posse, Victus tandem assiduis Oratorum precibus, in Poloniam properavit, cui Magnates ad Sandeciam obviam progressi, Cracoviam eum deduxere. H. A. 1371. factum est. Altero post ingressum die interrogatus a Strzelecki Cancellario, num in omnibus partibus ratum haberet testamentum defuncti Poloniae Regis Casimiri quod cum affirmando confirmasset, demonstratum ei fuit, quod Casimirus Magnus ea donaverit Casimiro Pomeraniae Duci, quae sine consensu Reipublicae a Regno alienare non poterat. Res haec ad Comitia futura fuit dilata, ex quibus duo Deputati, utpote Petka Sandomiriensis Iudex, & Neboravius Subiudex Cracoviensis, testamentum Casimiri pronunciarunt invalidum, ut vero Casimirus Pomeraniae Dux litem hanc componeret, Dobrinensem terram Ludovico Regi cessit, atque iuramentum fidelitatis eidem praestitit, quod si

sine

sine prole decederet, Regnum Poloniae, Provincias, & ditiones suas occupare deberet. Circa coronationem Ludovici graves quoque tumultus orti erant, quandoquidem maiores Poloni omnibus contendebant viribus, ut Rex more antiquo Gnesnae coronaretur: minoris vero Poloniae Proceres coronationem Cracoviae peragenda, exemplo Vladislai Lothici & Casimiri Magni urgebant, id quod obtinere, cum A. C. 1371. Cracoviae a Iaroslao Bogoria Archiepiscopo Gnesnensi diadema fuit Ludovico impositum d. 17. Novbr. Postea Casimiri Magni filias, ne quid se absente turbarent in Polonia darent, in Hungariam praemisit, easque exhaeredes pronuntiavit, quod illegitimo toro essent natae. Ipse cum Poloniam quoque maiorem lustrasset, reuens Gnesnae denuo coronari, in Hungariam rediit, Polonorum animis vexatione & rapinis Hungarorum exacerbatis, regimen Poloniae matri Elisabethae commisit, adversus Psatinum Valachiae Transalpinae compescendum profectus, Interes maiores Poloni dominationis Ludovicianae pertulsi, Vladislauum Cuiaviae Ducem. Semoviti fratris Lothici ex filio nepotem, Divionae in Burgundia Monachum professum & Diaconum, evocarunt, qui A. 1374. clam adveniens, Ino Vladislaviam, Gnievcoviam, Slet-

G.

riam,

riam, & Sarlaeum occupavit, sibi que subiecit, quae deinde Praefectus maioris Poloniae Sen-
divoius Sobinius brevi tempore recuperavit. Insuper absente Rege alienati ab eo erant ani-
mi Polonorum, & quamvis Vladislaum Ducem
Opoliensem, gubernatorem pro se genti Polo-
nae miserit, noluit tamen ea alii, quam Ludo-
vico a se electo, obtemperare. Quamobrem
Rex Proceres Poloniae postea Budam evoca-
vit, atque rerum polonicarum summam tri-
umviris commisit, utpote Episcopo Cracovi-
ensi, Castellano Cracoviensi & Palatino Calisfi-
ensi, quorum tamen regimine non sunt miti-
gati Poloni. Ludovico in Polonia regnante,
scribit ALEXANDER GVAGNINVS *in vitis*
Regum Poloniae in Ludov. Hung " nihil memo-
ria dignum gerebatur, sed homicidia atroc-
"niaque passim exercebantur, propter absentiam
"illius: qui vero de iniuria sibi illata in Hunga-
"riam ad Regem proficiscebantur, hi a Rege
"ad Reginam, a Regina ad Factores Regios &
"a Factoribus ad Gubernatores in Poloniam
"cum literis relegabantur, plurimisque iniuriis
"& angustiis Polonia tota premebatur." E-
vivi excessit Rex Tirnaviae A. C. 1382. d.
13. Septembr. & Albae Regiae sepultus. In
Polonia regnavit annos duodecim, & in Hun-
garia, quadraginta unum. Vid. CROMERVS

lib. 13.

lib. 13. de O. & R. G. Pol. GVAGNINVS loc.
cit. BIELSKI lib. 2. Chron. Pol. fol. 241. seq.
& SALOM. NEVGEBAYER lib. 4. Hist. Po-
lon. pag. 211. seq.

§. IX. Mortuo Ludovico Rege, habuit
Polonia octavum Interregnum. Cuius divul-
gata morte, Hungari plerasque praefecturas in
Russia obtinentes, Lubarto Lucensium Du-
ci, auro & argento ab eodem accepto, prodia-
dere, & in patriam abiere suam, Lithvanis tum
Vothynensem terram pro arbitrio suo usur-
pantibus. Praeterea Sigismundus Caroli Im-
peratoris filius, quem PASTORIVS *in Flore*
Polon. lib. 2. cap. 20. Marchionem Brande-
burgicum vocat, in Poloniam venit ad Regnum
occupandum, quod ei Ludovicus una cum fi-
lia natu maiore Maria in matrimonium ducen-
da A. C. 1382. paullo ante mortem Zwoleni
seu Zolii in Scepusio destinaverat, & in verba
sua Polonos maiores Masoviosque iurare ade-
gerat; non est tamen ad fasces Regni,
eo quod Magnatum animos offenderit, eos ad
mensam regiam non admittendo, & Demora-
tum Castellatum Poshaniensem maiorisque Po-
loniae Praefectum dignitate hac non amoven-
do. Itaque Comitis Radomsci de novo Rege
eligendo d. 25. Novembr. A. C. 1382. habe-
bantur, in quibus Bozenta Archiepiscopus Gne-
sna-

G 2

fien-

snensis & Demoratus partes Sigismundi tue-
 bantur, plurimorum tamen sententiae eo in-
 clinabant, ut Hedviges Ludovici defuncti na-
 tu minor filia in matrimonium cum Regno
 Ziemovito Masoviorum Duci daretur. Altera
 deinde Comitia Visliciae in minori Polonia
 d. 6. Decembr. indicta, quibus Sigismundus &
 Demoratus intererant, ne causae suae deessent:
 venerunt illuc quoque Legati Hungarici ab
 Elisabetha missi, Stephanus Agriensis & Ioan-
 nes Chanadiensis Episcopi, qui Polonos hortati
 sunt, ne sententiam in eligendo Rege praeci-
 pitarent, donec Regina matre de filiabus con-
 stitutum esset, utrum in Polonia, utrum in
 Hungaria regnare vellet. Tertia Comitia Si-
 radiae A. C. 1383. habebantur, ad quae Elisa-
 betha Regina Vesprimiensem Episcopum cum
 aliis duobus Regni Hungarici Proceribus mi-
 serat, qui Polonos religione iurisiurandi Mariae
 & Sigismundo [dati solverunt, & Hedvigi Re-
 gnum e matris sententia, committendum pete-
 bant: promiserunt [in super praesentiam Hedvi-
 gis in Polonia, & post coronationem, deinceps
 triennio ut immaturam viro Regnoque, apud
 matrem [in Hungaria educandam volebant. Pro-
 rogata erant Comitia ad d. 28. Martii, quo om-
 nium fere sententiae in Ziemovitum Maso-
 viae Ducem propendebant, ut ei cum Hedvige
 Regnum

Regnum mandaretur; & licet Bozenta Archi-
 episcopus eum iam proclamasset, & universae
 multitudinis acclamatione Rex sa'utatus esset,
 solus tamen Ioannes Tencinius Castellanus Voi-
 nicensis obstitit, qui in hanc sententiam, ut est
 apud NEVGEBEVERVM *lib. 5. Histor. Polon.*
pag. 214. & 225. peroravit: "Non equidem"
 consensum istum & iudicia vestra reprehendo,"
 Proceres, nec a Ziemovito alieno sum animo."
 ego, si integra ea nobis res esset liberaq; pror."
 sus suffragia, tamen de re tanta consultantibus"
 amplius deliberandum esse censerem. Pe"
 riculosa enim est in re qualibet inconsulta fe."
 stinatio, & praecipue consilium fere poeniten."
 tia sequitur. Nunc vero cum mortui Regis"
 Ludovici filiae fidem nostram obstrinximus,"
 perpendite cum animis vestris diligentius, an"
 ea praeterita, recte nobis Regem creare possi-"
 mus? Equidem fallendi iurisiurandi nunquam"
 vobis auctor ero. Quodsi quispiam est in hoc"
 captu, qui religionem iurisiurandi, sanctissi-"
 mum societatis humanae vinculum, parvi-"
 pendat, ab hoc mihi libere dissentire liceat."
 Neque enim ego ita sum institutus, ut aut ho-"
 mines, fidem meam sequutos, mentiendo, aut"
 Deum mentium inspectorem, quem volens"
 sciensque iurisiurandi testem adhibui, peie-"
 rando fallam. A vobis quoque Proceres, & a"
 G 3 genere

"genere nostro talem mentem, seu verius a
 "mentiam, Deus ut avertat, precor. Quid
 "igitur faciemus? dicet aliquis: ergone Rege
 "orbi mutuis caedibus & intestinis bellis peri-
 "bimus? procul hoc omen Deus avertat. Quid
 "ergo? dicam quod sentio. Differendam ego
 "hanc de creando novo Rege consultationem
 "adhuc esse censeo. Adsunt hic Oratores fe-
 "nioris Reginae, quae mandata sive adeo po-
 "stulata ad nos attulerint, non ignoratis. His
 "igitur ita respondendum esse iudico. Non
 "mutare vos id, quod semel cum Ludovico Re-
 "ge vestro iureiurando dato constituiſtis. Li-
 "beratos autem a Sigismundi Marchionis fide,
 "libenter in Hedvigi minore natu filia Ludo-
 "vici fidem servaturos esse. Sed quod Polo-
 "nia tam diu orba Rege ia maximo verſetur
 "discrimine, etiam atque etiam a Regina ſeni-
 "ore petere, ut Hedvigim filiam primo quo-
 "que tempore ad vos mittat, diadema ritu ſo-
 "lenni ſuſcepturam, & nupturam viro ſibi no-
 "bisque grato, & cum eo Regnum administra-
 "turam. Quod niſi illa ad proxime venturam
 "Pentecoſten deſiderio noſtro ſatiſfecerit, tum
 "demum teſtari poſſumus, non per nos ſtare,
 "quo minus pacta conventa cum Ludovico ſer-
 "ventur, ſive Ziemovitum ſive alium quen-
 "quam Regem creabimus. Neque enim couſ-
 "que

que cunctantem, ne dicam ludificantem nos,
 Reginam expectare debemus, dum funditus
 perimus. Hac oratione moti Polonorum a-
 nimi mutarunt ſententiam, & Hungariae Lega-
 tos dimiſſuri, decreverunt, 1.) ut in Poloni-
 am Hedvigiſ veniret, & viro de conſilio Sena-
 torum nuberet. 2.] ut Dobrinenſem & Vie-
 lunenſem tractum, & quicquid Poloniae in Ruſ-
 ſia detractum fuerat, recuperaret. Expectaba-
 tur nova Regina Sandeciae feſto Pentecoſtes,
 & ad eam ſalutandam multi Poloni illuc con-
 venerant, ſed ob itineris incommoditates via-
 rumque inundationes, excuſante eam Palatino
 Caliſſienſi Subinio, nondum praefto erat. In-
 terea Proceres Poloniae Caſſoviam profeſti ſunt,
 & cum matre Regina tranſegerunt, 1.] ut fe-
 ſto Martini Hedvigiſ in Poloniam veniret, 2.)
 de conſilio Senatus nuberet, 3.) ut ſi Hedvigiſ
 ſine liberis decederet, Maria ſoror cum poſte-
 ritate ſua in Polonorum Regno ipſi ſuccede-
 ret, viciffimque idem ius eſſet Hedvigi poſt Ma-
 riae mortem in Hungaria. Haec dum ſunt,
 Ziemovitus Maſoviae Dux, qui Hedvigiſ nupti-
 as ambibat, Cracoviam profeſtus eſt, ut adven-
 tantem Caſſovia virginem rapere poſſet, verum
 cum a Crocoviensibus non eſſet intromiſſus,
 armis Regnum invaſit, multaſque oppida & ar-
 ces Cuiaviae & Lenciciae occupavit.

NEVGEBAYER *loc. supra cit. pag. 226.* quod
 idem Ziemovitus universae Poloniae Comitatus
 ad d. 14. Iunii praedicti anni Siradjam indixe-
 rit, caedes & incendia iis comminando, qui di-
 cto eius audientes non essent. Venerunt tum
 ad Comitatus Siradiensis Nicolaus Vladislavien-
 sis, & Striborius Plocensis Episcopi, cum maiorum
 Polonorum caterva, in quibus Ziemovitus ab
 Archiepiscopo Bozenta Rex rursus renuncia-
 tus, fuisseque coronatus, nisi graves quidam
 viri coronationem disvasissent. Solutis his
 Comitibus, Ziemovitus vocato in auxilium Con-
 rado Duce Olesnensi, horrendos belli motus
 in Polonia maiori ciebat, quibus permoti mi-
 noris Poloniae Proceres, fratrum vices dolue-
 re, & festo Iacobi Comitatus Cracoviae indixe-
 runt, ad quae Ziemovitum & Bozentam invi-
 tarunt, ut communibus viribus pax & concor-
 dia Poloniae restitueretur. Induciae tum men-
 sium duorum erant sancitae. Interea Elisabe-
 tha Regina generum suum cum Demetrio Ar-
 chepiscopo Strigoniensi & duodecim millium
 armatorum militum in Poloniam submitit, qui
 apud Sandeciam stativa habuere, consultantem,
 an bello esset impetendus Ziemovitus, an vero
 tempus finiendarum induciarum expectandum
 prior tamen sententia stetit, atque tum Sigis-
 mundus cum armatis Hungaris Maloviam va-
 stavit,

stavit, & hinc in Cuiaviam progressus, Brestam
 subegit. Induciae deinde semestres cum Zie-
 movito pactae. Cum autem Elisabetha tempo-
 re praefixo Hedvigin filiam in Poloniam non
 dimitteret, Sendivoius Subinius Palatinus Calis-
 siensis & Capitaneus Cracoviensis, e sententia
 Senatorum Equestrisque Nobilitatis ad Elisa-
 betham A. C. 1384. circa novum annum pro-
 sectus, eam Iaderve in Dalmatia commorantem
 convenit, eidemque tumultus polonicos expo-
 suit, rogans, ut filiam ad coronationem mitte-
 ret, qua peracta, tam diu retinenda esset apud
 matrem, donec adoleverit. Insuper rebus cum
 rediisset in Poloniam Subinius, primum in mi-
 nori Polonia Leloviae, post Radomscel in malo-
 ri, Comitatus sunt habita, in quibus idem Subi-
 nius Elisabethae superbiam, morositatem, & re-
 missum in mittenda Hedvige animum declara-
 bat, urgebatque, ut de novo creando Rege sol-
 liciti essent Proceres; verum aliis hoc consili-
 um displicuit, placuitque potius semel adhuc
 legationem, cuius caput ex Equestri Ordine es-
 set Praedislaus Vavelius, ad Elisabetham mit-
 tendam ut Reginam emolliret, obsides iu-
 ne duos e consanguinitate Subinii dimitten-
 dos exposceret, & nunciaret, Polonos, nisi Re-
 gina vel filia d. 2. Maii in Regnum veniret,
 nunquam in posterum Legatos suos in Hunga-
 riam

riam missuros. Missus ergo Vavelius, & significanda Reginae significavit, quae praedictis Poloniae malis allaturam se medelam putans, Sigismundum cum armata manu decrevit mittendū, ut tandem Rempubliam Poloniam administraret, donec filia ad maturiores perveniret annos. Hoc ubi Poloni resciverunt, Sandeciam Sigismundo obviam profecti, inde Liblium Legatos miserunt, qui eum ab ingressu in Poloniam dehortabantur, & si facere pergeret, pro hoste patriae ipsum proclamabant. Hic substitit, Sigismundus, & a Polonis Legatos ad se mitti postulabat, qui illuc profecti, id responsi a Sigismundo obtinuerant, ut adventus Hedvigis ad Pentecosten usque expectaretur. Tempore tamen hoc praefinito non venerat Hedvigis in Poloniam, ideo Cracovienses & Sendomirienses d. 8. Maii Sandeciam convenerunt, inde Vavelium in Hungariam denuo missuri, quibus ille fortiter obstitit, dictitans, se aut mendacii, aut Conventum omnem levitatis argutum iri, cum Reginae denunciaverit, Polonos neminem deinceps vel publice vel privatim ad eam missuros: si vero novam legationem mitterent, vel eandem contemptum iri, vel se commissa non recte perfectisse insinulatum iri. Nemo igitur tum temporis ad Elisabetham missus, Subinius tamen in Hungariam privatim profectus, perfecit tandem

dem. ut Hedvigis in Poloniam veniret. Comitabantur eam Demetrius Archiepiscopus Strigoniensis, & Ioannes Chanadiensis Episcopus. cum aliis Regni Hungarici Magnatibus. Audientes Poloni, Hedvigis in Poloniam adventare, effusis laetitiae habenis Cracoviam convenere, alii in fines Poloniae, alii Hungariae excurrerunt, eamque honorifice in Metropolim minoris Poloniae deduxerunt, ubi a Bozenta Archiepiscopo Gnesnensi, die Hedvigis sacra, Regina Poloniae inuncta & coronata est. Haec vivente adhuc patre Ludovico, in matrimonium promissa erat Wilhelmo Archiduci Austriae, qui tamen Polonis partim ob inopiam rerum, partim ob distantiam loci non placebat. Interim Reginae regimen perplacuit Polonis, nisi quod impar esse putabatur domesticis Procerum seditionibus sedandis, & externis bellorum motibus propulsandis; ideo de marito ei adiungendo sollicitam navabant operam. Dum itaque Poloni de marito Hedvigis adiungendo consulebant, Jagello Magnus Dux Lithvaniae Legatos Skirgellonem & Borissum fratres suos, & Stanulum Capitaneum Vilaensem, ad Hedvigis cum per amplis muneribus misit, eius matrimonium expetendo. Recusabat Hedvigis, eo quod esset Ethnicus; ille promittebat contra, se cum gente sua nomen

nomen Christo daturum, omnes thesauros maiorum suorum in Poloniam importaturum, & Lithvaniam Poloniae adiuncturum. Placebant conditiones hae Polonis, placebant matri Reginae: missi posthac Oratores ad Iagellonem, Wlodicus Ogrędonecius, Christianus Ostrovius, Petrus Szafrancz, & Hincia Roscovicius, ex Minorum Polonorum consilio, (nam paucum e Maiore Polonia aderant, sive quod Ziemovito magis favebant, sive quod intestinis belli motibus distinebantur) ut eum ad coniugium Hedvigis & Regnum Poloniae vocarent, si supra memoratas condiciones stabilivisset iuramento, eaque recuperare vellet, quae a Regno quocunque modo avulsa erant. Interea Hedvigis Regina cum Ziemovito Masoviae Duce his conditionibus pacem iniit, 1.) ut is in Polonia munitiones tempore Interregni interceptas redderet, ac pro illis decem millia sexagenarum Pragensium ab ipsa acciperet. 2.) ut Cujaviam hypothecae nomine retineret, donec pecuniam accepisset. 3.) ut captivi utriusque dimitterentur. 4.) ut pactum cum Polonis de Lencicia initum, esset irritum. 5.) ut de illatis acceptisque iniuriis arbitri constituerentur. 6.) ut Mogilnense Monasterium restitueretur. Hac fama in Austriam perlata, venit Wilhelmus Austriacus, a Gnievoscio Dalevicio Sue-

camo

cammerario Cracoviensi admonitus, Cracoviam, in arcem a Dobeslao Curosvancio Castellano Cracoviensi, aliisque Regni Proceribus non est admissus, in urbe tamen Reginam convenit, atque in Coenobio Franciscanorum luce clara cum ea choreis indulxit, magisque animus Reginae in hunc adolescentem propendebat, matrimoniumque fuisset consummatum, nisi Demetrius Goraius Regni Thesaurarius disfavisset: Videns Austriacus, se minus gratum Polonis, in Austriam reversus est. Interea venit A. C. 1386. e Lithuania Iagello, sacroque baptismo d. 14. Febr. a Bozenta Archiepiscopo Gnesnensi, & Iovanne Episcopo Cracoviensi initiatus, nomen Vladislai indeptus est, moxque solenni ritu matrimonium cum Regina contraxit, & Rex quarto post die novo diademate (nam vetus a Ludovico in Hungariam transportatum erat) coronatus & inunctus est. Hic ergo Rex, iureiurando interposito & obsidibus datis, Lithvaniam omnem cum Samogitia, & ea parte Russiae, quae in ditione ipsius fratrumque & patruelium eius erant, iure sempiterno Poloniae adiunxit, & in unum corpus rededit. Vid. MART. CROMERVS lib. 14. & 15. de O. & R. G. Pol. ALEX. GVAGNINVS in vitis Reg. Polon. in Vladisl. Iagell. MART. BIĘLSKI lib. 3. Chron. Polon. fol.

209.

209 - - 270. SALOM. NEVGEBAYER *lib.*
§. Hist. Polon. p. 2:2. seq. & IOACH. PA-
 STORIVS ab HIRTENBERG *in Flor. Polon.*
lib. 2. cap. 20.

§. X. Extincta stirpe mascula Jagellonica
 in ultimo Sigismundo Augusto [qui A. 1572.
 d. 1. Iulii, alii d. 7. eiusdem. Knilini decessit]
 ex qua duobus Seculis Polonia Principes su-
 mere confveerat, nunc Rege suo orbat, un-
 dique fuit pace circumvallata. Numeratur hoc
 tempore in Polonia nonum Interregnum. Post
 mortem Regis venerunt Cracviam Sebastia-
 nus Mielecki Castellanus Cracoviensis, Ioannes
 Firleius Palatinus & Capitanus Cracoviensis
 Mareschalcus Regni, Petrus Zborovius Palati-
 nus Sendomiriensis, Casparus Zebrzydowski
 Palatinus Califfiensis, Hieronymus Ossolinski
 Sendomiriensis, Christophorus Myztkowski Ra-
 venfis, Nicolaus Firley Visliciensis, Stanislaus
 Szafraniec Biencensis, Ioannes Tarlo Radomien-
 sis, Ioannes Sienna Zarnoviensis, Nicolaus Li-
 gena Zawichottensis, Christophorus Camorow-
 ski Ofzwecimensis, Castellani, cum multitudine
 Equestris Ordinis, qui domesticis bellis oc-
 currendo, Confoederationem A. 1438. Cor-
 cynia initam receperunt, in qua Antecessores
 concorditer se iuramento coniunxerant adver-
 sus eum unitis viribus pugnandi, qui quocun-
 que

que modo tranquillitatem publicam tempore
 Interregni turbaret, in alium insurgeret, & in
 bona spiritualium vel secularium personarum
 involaret. Deinde Vrbi & Arci Cracoviensi
 praesidium militare imposuerunt, ac fines Po-
 loniae ad Silesiam & Hungariam exequiis tutes
 reddiderunt, quibus Stanislaus Szafraniec Ca-
 stellanus Biencensis, & Stanislaus Cikowski Suc-
 cammerarius Cracoviensis, praesuerunt; qui ve-
 ro tempore hoc in militem expensas fecisset,
 huic subscriptis Senatorum Nobiliumque nomi-
 nibus & sigillis confirmatis a Republica solven-
 dae promittebantur. Maiores quoque Polo-
 ni ad Iacobum Vchanski Archiepiscopum Gnes-
 snensem & Primatem Regni Lovicium conflu-
 xerunt, inter quos e Palatinis fuerunt Lucas
 Gorcanus Posnaniensis, Albertus Laski Siradi-
 ensis, Ioannes Sierakowski Lenciciensis, Ioannes
 Stuziewa Brestensis, Arnoldus Vchanski Plo-
 censis, & Ioannes Skrotoszyna Inovladislavien-
 sis: e Castellanis Stanislaus Wysocki Lencici-
 ensis, & Stanislaus Kryski Racieciensis, una cum
 frequentia Nobilium. In quo Loviciensi Con-
 ventu unanimi suffragio sanxerunt, 1.) ut qui-
 libet Nobilis ex Palatinatu in loco illo se siste-
 ret, qui a Palatino ipsi esset assignatus. 2.) in
 transitu & itinere nemo alienorum bona expi-
 laret, sed propriis nummis victum sibi pararet.
 3.) nemo

3.] nemo alium vi opprimeret, vel qui alium vulneraret & occideret, ad futura Comitia citandus, & pro pravitae delicti puniendus (set. 4.) qui ex bonis alterius aliquid surriperet, post hebdomadam denunciati huius Laudi restitueret. 5.] ut Castrensis Iudicia minime cessarent. 6.) ut qui Constitutionibus his se opponeret, vel eas violare vellet, pro hoste patriae esset habendus. Praeterea ex hoc Comitio ad Lithvanos missa est Legatio, quae 1.) iis gratias ageret, quod mortem Regis significaverint. 2.] illis denunciaret Constitutiones has Lovicenses, optando, ut & ipsi ad Primatem Regni more antiquo convenissent, & de rebus salutaribus consilia cum Polonis communicassent. 3.) ab ipsis sollicite peterent, ut tum suo, tum Polonorum nomine, ad Duce[m] Moscorum Legatos mitterent, confirmandae amicitiae veteris gratia. His peractis, d. 23. Iulii solutus est Conventus. Die 24. Augusti multi Senatores Regni Knisinum, ubi Regium cadaver erat, se conferebant; huc quoque accesserant Legati Lithvanici, ubi de die & loco electionis futurae mutuo convenerunt, eandemque in diem 13. Octobris in campo inter Lublinum & pagum Bistrizam, a Lublino uno milliari distantem, indixerunt. Ante comitia sive Conventus particulares & Comitio

Poloni

Poloni celebrarunt nulla, Lithvani vero eadem in diem 14. Septembris Palatinibus suis imposuerunt; quia vero Knisini peste grassante multi homines absumpti fuere, cadaver regium Tykoczinum transvectum est, simulque Thesaurario Regni iniunctum, ut curam Reginae Viduae (erat haec Catharina, antea Francisci Gonzagae Ducis Mantuani Vidua, soror Elisabethae primae uxoris filia Romani Regis Ferdinandi I. & Caroli V. nepris, secunda fuit Barbara Radzivilia) haberet. Palatinus intemper Plocensis cum Aulicis Regiis corpori custodiendo additus, ex thesauro regio Ministri soluti, & pecunia residua militibus in Poloniam mittebatur, Legati exterorum Principum Regno procul esse iubebantur. Ad correctionem iurium futurae electioni offerendam deligebantur Hieronymus Ossolinski Sendomiriensis. Nicolaus Firley Viliciensis, & Ioannes Herburtus Fulstein Sanocensis, Castellani, cum Paulo Ossowski, Valentino Orzechowski, & Mariana Przyloski: ad Caesarem Romanum, ad Magnum Duce[m] Moschoviae, & Tartaros Praecopenses, missi Oratores, ut Regis mortem partim denunciarent, partim in foedere inito ipsorum animos confirmarent. In autumno eiusdem anni Senatores cum Nobilitate Majoris Poloniae Culum confluerunt, quia vero

H

Civitas

Convocationem Nobilitas Polona Varſaviam convenit, Lithvanica vero per Legatos ſuos, Oſtaphum Wolovicium Caſtellanum Trocenſem, Paulum Pac Caſtellanum Wittepcenſem, & alios ex Ordine Equieſtri comparuit, eligendo ſibi pro futura electione locum Parkoviam, & diem electioni praefigendo circa Feſtum Alberto Sacrum. Placuit tamen Nobilitati Polonae circa Varſaviam Comitia Convocationis peragere, in qua auditi ſunt primum varii Legati, & litterae variorum Principum lectae, 1.) Ducis Pruſſiae, qui nomine Domini ſui locum & votum in electione futura expectabat, 2.) Ducis Stutemſis Georgii Olelkovii, quibus querebatur, quod non ſit ad Convocationem vocatus, nec locus eidem aſſignatus. 3.) Ivoniae Valachiae Palatini, quibus turbas a Turca intentatas exponebat. 4.) Praefecti Generalis exercitus regni, quibus rogabat feſtinationem deſiniendi loci & diei pro futura electione, & ſolutione ſtipendii militaris, quod niſi mature ſolveretur, minitabantur milites invasionem in Regia et Reipublicae bona. 5.] Lectae ſunt litterae Tartarici Legati, quibus ſollicitabat, ne Ducem Moſcorum vel eius filium Poloni in Regem eligerent. 6.) Principis Brunſvicenſis, quae erat ſoror Reginae, quibus tranſitum in Poloniam expetebat. 7.] Regis Sveciae Gerdano

dano miſſae, quibus Legati eius poteſtatem comparendi in Convocatione dari ſibi petebant. 8.] Imperatoris Romano-Germanici, quibus gratias agebat Poloniſ, quod Legatos ipſius benigne ſuſcepſſent. 9.) Regis Hiſpanici, quibus expetebat, ut cum Legatis Hiſpanicis Caefarei ſimul audirentur. 10.] Turcici Imperatoris, quibus deſiderabat, ut Poloni pacem cum eo ſervarent, Regemque talem eligerent, qualem ipſe Turca, ut pacate cum ipſo ageret, expetebat. Poſtea adverſus Archiepiſcopum nonnulli inſurrexerunt, derogando illi auctoritatem Cardinalis, & producendo privilegium Caſimirianum, quod nullus Epicoſopus vices Cardinalis & Legati obire in Regno debeat, ad quod ipſe Archiepiſcopus prolixè reſpondit, apud MART. BIELSKI *lib. 6. Chron. Polon. fol. 664. 665. 666. 667.* Tandem dies electionis in 5. April. praefixus, locus vero circa Varſaviam ad pagum Kamienum. Inſimul conſtituerunt, ut in tranſitu ad electionem futuram profecturi nulla facerent damna, Palatino ſuo quiſque ſe adiungeret, & in loco a Mareſchalciſ designato ſubiſteret: ad locum electionis nemo armis & bombardis veniret oſtuſus, modo eligendi Regem oſtenſo, quae tamen in poſterum in Comitibus Electionis non fuere obſervata. Confoederatio quoque, ſeu

pax religionis inter inter Dissidentes sancita ne alter alterum ob religionis diversitatem injuriis afficeret. sed in concordia civili & pace mutua utrinque viverent. Comitola in omnibus Palatinatibus die Lunae post Dominicam Laetare habenda indicta sunt, in quibus census pro milite conducendo conquireretur. Anno Christi 1573. d. 5. Aprilis ad Comitia Electionis confluerunt Senatores, Equites utriusque gentis, in quorum medio tentorium Regium ad eligendum futurum regnantem erectum: die 6. Aprilis a Sacris, more usitato, electio inchoata. atque principio eius sancitum est, 1.) ne quis nisi leviter armatus ad campum electionis venire auderet, qui contra faceret, capite plecteretur. 2.) ut omnes pacate & tranquille agerent 3.) ut qui bombardam exoneraret, per totam electionem incarceraretur; qui vero explosa alium enecaret, vita mulctaretur. 4.) peregrini & electorum ministri procul a tentorio abessent, & citra vociferationes inconditas subsisterent. 5.) ut nemo quidpiam alii eriperet. qui id faceret, ut duplum restitueret. 6.) ne quid ad locum electionis crematum, cerevisiam & vinum adveheret, sub amissione advectorum liquorum. 7.) ut moneta Lithvanica in Polonia ejusdem valoris esset. Sequenti die 7. Lithvani & Dux

Stu-

Stucensis excusabant tarditatem suam, Prussici vero Legati locum dari Duci suo in Comitibus petebant, qui necdum concedebatur. Die Octava Gregorius XIII. P. R. litteras misit ad Commendonum Legatum suum, qui Considerationem Religionis in Varsoviensi Convocatione initam acriter perstrinxit, docendo, unam religionem esse, & Regem in Polonia Catholicum esse debere. Die nona Legati Caesaris Romano Germanici sunt auditi, Wilhelmus Rosenbergius & Venceslaus Persteinius Bohemi, qui Ernestum filium Caesaris, vigesimum aetatis annum agentem, commendabant. Eadem die audiendi erant Oratores Gallici, sed eorum propositio in sequentem differebatur diem, quo Ioannes Monlucius Episcopus & Comes Valentiae, Aegidius de Noiales Abbas Insulae, & Guido Sangelasius de Lansac Ordinis S. Michaelis Eques, Henricum Andium Borboniorum & Alvernorum Ducem commendabant: Monlucii Orationem in litteras retulit BIELSKI *lib. 6. in Chron. Polon. fol. 677. --- 691.* Legatus Regis Hispaniae legationis munus obire nolebat, quod eum Legatus Gallicus praecesserit. Legati Svecici Ioannem III. Regem Sveciae commendabant. Legati Electorum Germanicorum Ernestum Austriacum: quibus Status Bohemici assensum suum praebuerunt.

Harburdus a M. D. Lithvaniae ad Moschorum Ducem missus, ipsius nomine praeter caetera proponit, quod ipse Moschorum Dux seipsum vel filium Frederovicium Regni Poloniae Candidatos commendaret, his conditionibus, ut 1.) titulus Ducatus Moscoviae scriberetur prius, quam titulus Regni Poloniae & Magni Ducatus Lithvaniae. 2.) ut post mortem Frederovici, nullum alium Poloni eligerent abunde Regem, nisi ex ejus posteris, vel his deficientibus e gente Moscovitica. Insuper Legatus Palatini Wallachiae afferbat litteras a Machmete supremo Constantinopoleos Bassa, nomine Imperatoris sui, quibus intercedebat pro Henrico Valeſio; postea ab ipso Imperatore Turcico Selymo Orator Aehmet Czaus venit, Imperatoris sui gratiam, amicitiam, & benevolentiam omnem Regni Senatui offerens, simulque rogans, si aliquem ex suis Regem eligere vellent, unum ex his videlicet: Iacobum Vchanski Archiepiscopum Gnesnensem, Ioannem Firleium Palatinum Cracoviensem & Regni Mareschalcum, Georgium Iaslovicium Russiae, ac Nicolaum Mielecium Podoliae, Palatinos Regem constituerent; quod si ex exteris aliquem cuperent, Henricum Valeſium Henrici II. Regis Galliarum filium, Rupellatum fratris Caroli IX. nomine obſidentem, illis

com-

commendabat. Tandem Legati Ducum Pomeraniae advenerant, petentes, ut more Maiorum ipsis liceret electioni Regis interesse, sed quia tarde venerant, repulsam passi sunt. Plurimi itaque tum temporis, partim ex alienigenis, partim ex indigenis, Competitores erant: indigenas vero mox compescuit Ioannes Zamoscus, Praefectus tum Belzensis, cum publice oravit, ut indigenae illi vel Candidati esse desinerent, vel campo Electioni dicato decederent, quo liberius proferre posset, quid in quoque vel laudaret vel desideraret Respublica. Iunctis deinde Equestris Ordinis suffragiis cum Ordine Senatorio tres Candidati e reliquis mansere, Henricus Andium Dux, Ernestus Austriae Archidux, & Ioannes III. Rex Sveciae. Patronus datus e Senatu est Ernesto Petrus Miscovius Episcopus Plocensis, Henrico Stanislaus Karnkovius Episcopus Cuiaviensis, & Ioanni III. Nicolaus Mielecium Palatinus Podoliae. Ac primum Petrus Miscovius, adstantibus earundem partium antesignanis, Fabiano Cema Palatino Mariaeburgensi, & Stanislao Slupecio Lublinensi Castellano, pro Ernesto Austriaco peroravit. Orationem eius vide apud PASTORIVM in Flor. Polon. pag. 234. • 238. Pro Henrico Valeſio Stanislaus Karnkovius, a cuius partibus stabant Petrus

H 5

Zbo-

Zborovius Palatinus Sendomiriensis, & Ioannes Kostka Castellanus Gedanensis, dixit. Orationem eius vide apud eundem PASTORIVM *loc. cit. p. 240. seq.* Pro Rege Sveciae Ioannes Firley breviter quidem, sed graviter dixerat Vid. PASTORIVS *loc. cit. p. 244.* Eandem ingeminabant Palatinus Podoliae Mielecius, & Anshelmus Gostomski Palatinus Ravenfis. Nec indignus regno Candidatus tum nonnullis esse credebatur Magnus Dux Moscoviae, quod more Iagellonis Magnum Ducatum Moscoviae sit Regno Poloniae adiecturus, & ipsis Turcis formidabile Imperii Sarmatici corpus sit effecturus; sed mox vota haec ob barbariem & tyrannidem Mosci conticuerunt, & Henricus pluralitate suffragiorum & commodorum multitudine alios Candidatos superabat. Videntes hoc Ioannes Firley, Nicolaus Mielecius, Anshelmus Gostomski, cum multis aliis, Electioni huic acriter reclamarunt, in pagum Proch, uno lapide a Camieno distantem, secesserunt, Religionisque Confoederationem conscripserunt, cui quidem subscripserunt Politici Senatores, sed e spiritualibus nullus, praeter Franciscum Krasinski Episcopum Cracoviensem. Et haec res ad seditionem & plurimi sanguinis effusionem spectasset, nisi Firleii, tanquam prudentis Senatoris, Oratio oranem sedasset tumultum, qui

qui ita dicere orsus est: "Video equidem, & manifeste video, non modo non aliquid commodi Principem poenae loco a Supremo Numine, promerentibus peccatis nostris, nobis destinatum, sed malorum plurimum importaturum; verum cum maiori parti sit visum, satius duco accedere plurimum votis, quam propositi pertinacia in discrimen aliquod patriam adducere. Videbunt ac dolebunt profecto illi ipsi, qui auctores iam eligendi Regis sunt, & utinam falsus sim vates, temporis progressu suo cum damno experientur, quantum in periculum patriam carissimam improvide praecipitarint. Ego, cui iam potissima vitae pars decursa est, vix illorum talium spectator ero; vos, aetate me inferiores, dictorum meorum memores estote, deprehendetis quod dixi." Haec Oratio movit Dissidentium animos a tumultu, atque lex de religiose peculiariter sancita & obsignata est. Ipsi vero Gallici Legati, cum nomine Caroli IX. tum Henrici, articulos praetorum conventorum A 1573. d. 16. Maii confirmarunt iuramento, quos reperies inter *Statuta, Constitutiones & Privilegia Regni Poloniae fol. 224. seq.* & apud BIELSKIVM *lib. 6. Chron. Polon. fol. 697. seq.* Post iuramentum deducti Varlaviam Legati, cum prius voce Ioannis Firley, tanquam primi in Re-

in Regno Marechalci, & Ioannis Chorkevii Marechalci Magni Ducatus Lithvaniae, Henricus Rex Poloniae renunciatus esset, d. 18. Maii, erat Feria 2. Pentecostes, in Ecclesia Ioannis tam Catholici quam Evangelici concordibus vocibus hymnum Ambrosii & Augustini decantarunt, tormentaue grandia ad laetiam exprimendam exonerarunt. Comitibus nondum solutis, dies 4. Octobris futurae Coronationi Cracoviae designatus, tabulae Electionis confectae, & ad eas in Galliam perferendas, ad salutandum Regem electum, delecti tam a Senatu Poloniae & Lithvaniae, quam ab Equestri Ordine, tredecim Oratores, magno nati loco, & singularis prudentiae, qui petita quidem facultate per Germaniam transeundi, nondum tamen impetrata d. 19. Augusti Lutetiam Parisiorum ingressi sunt. In Comitatu hoc praeter Principes legationis, & complures nobilissimos adolescentes, erant amplius 250. hi a Rege Carolo IX. summis hospitalitatis officiis excepti, tertia post ingressum die salutarunt Regem, eius matrem Catharinam, & Isabellam coniugem, Maximiliani Caesaris Romano-Germanici filiam. Die 24. Augusti post prandium Henrico obviam profecti, qui ex obsidione Rupellensi Lutetiam venerat, & ideo auream rosam a Pontifice Romano acceperat; cui nomine Reipublicae Po-

cae Poloniae Adamus Konarski Episcopus Posnaniensis denunciabat, quod Rex Poloniae esset electus, Decretum Electionis ei traditurus, si prius offerendas condiciones iuramento confirmare vellet. Rex novus tum ipse, tum per Cancellarium respondit suum ei, atque Deo & Serenissimae Reipublicae gratias agit, quod prae aliis diademate Regni Poloniae sit condecorandus. Demum d. 10. Septembr. in Templo pacta conventa ab Henrico sunt confirmata, licet adversus Confoederationem Religionis frustra protestaretur Episcopus Posnaniensis, & deinde Rossobucki hunc in finem e Polonia missus in Galliam. Die 12. Septembr. Decretum Electionis in cistula argentea productum ab Episcopo publice in Capella fuit lectum, ac Te DEVM laudamus praesente Aula Gallica decantatum, atque Henricus Rex a Polonis gratulationibus exceptus est, hique ad oscula manus eius sunt admissi. His peractis Ioannes Zborovius in Poloniam dimissus est, ut nunciaret, Henricum pacta conventa iuramento confirmasse, propediem in Poloniam adventurum, quem Legatus Callicus Ramboletus, ut idem significaret, postea sequutus est. Rex d. 28. Septembr. Parisiis valedixit, quem comitabantur fratres Carolus & Franciscus, mater Catharina, Dux Lotharingiae & Gallica Nobilitas sexcento

sexcentorum fere virorum. Vitriaci aegro fratre Carolo IX. Rege, Duce Lotharingiae Nansii, Catharina matre, Francisco fratre, & Margaretha sorore Blamonti relictis, per tabernas in Alsatiam, superato Rheno per Heidelbergam, & iterum superato eodem fluvio Moguntiam, Francofordiam ad Moenum, & Fuldam pervenit. Deinde Visurgim & Albim fluvios traiciens, Saxoniam intravit, inde Francofordiam ad Oderam, tandem Mefericiam oppidum Polonicum d. 25. Ianuarii A. 1573. ingressus est, & a Stanislao Karnkovicio Curavienti Episcopo salutatus, ubi maximo cum gaudio a Nobilitate gentis Poloniae susceptus, postea Polniam in Maioris Poloniae Metropolim honorificentissime deductus, magnificentissimeq; exceptus, plures dies in ea transiegit. Exequiae tunc habes d. 15. Febr. Cracoviae Sigismundo Augusto peractae, ad quas condecorandas Henricus praemiserat Albertum Mareschalcum Franciae, quas descripsit ALEXANDER GVAGNINVS in *Sarmatia Europaea* fol. 47. seq. Die 17. Febr. Rex Blicae uno lapide a Cracovia a Ioanne Firley Palatino Cracoviensi salutatus est: die 18. eiusdem ingressum in Metropolim Poloniae Minoris Cracoviam habuit, quem ut celeberrimum, & coronationem Regis fusc delineavit idem GVAGNINVS fol. 49. --- 57.

Rex

Rex augustissima solennitate a Iacobo Vchanski Archiepiscopo Gnesnensi d. 21. Febr. Matthiae Apostolo tum sacro, inauguratus est. Confer BIELSKI *Chron. Polon.* fol. 651. -- 719. GVAGNINVS *loc. cit.* fol. 45. & 57. SALOM. NEVGEBAYER *Hist. Pol. lib. 9. p. 641. - 646.* MAXIM. ANDR. FREDRO in *Hist. Henrici Vales.* IOACH. PASTORIVS in *Flor. Pol. lib. 4. pag. 230. -- 252.* REINHOLD. HEIDENSTEINIVS *Rev. Polon. lib. 1.*

§. XI. Henrico, insciis Regni Senatoribus, A. C. 1575. d. 18. Iunii noctu Cracovia migrante, citatis equis Biczinam Silesiae oppidum pervenit, postquam antea d. 15. Iunii Proceres Regni Cracoviam convocasset, eisque exposuisset obitum fratris Caroli IX. Regis Galliae, & causas addidisset, cur sua in Gallia praesentia esset necessaria; cui tum Senatus Regi praesens respondit, quod sine totius Regni consensu Rex e Regno migrare nequiret, nec in Augustum Comitum, quae postulabat, indici posse concessit. Rex tamen, his non obstantibus, clanculum post quadrimestrem Regni Poloniae administrationem e Polonia abiit. Et licet Ioannes Tenczinus, Cubiculi Regii Magister, cum Zebrydovio, Regem in Austria essent affecti, diligentissime orantes, ut & suae & Regni existimationi consulere, ac in Poloni-

am re-

am rediret; non potuit tamen ab itinere retrahi. Interim Danſaſeo, quid poſt diſceſſum agere deberet, ſe expoſuiſſe affirmabat, relictiſ in lecto ſuo ſub cervicali litteris, poſtquam Tenczynio annulum e dextro detractum tradidiſſet, non modo ipſe Tenczynius, ſed & Karnkovius, Zborovius & Demetrius Solikovius, ut abitus Regii conſcii, nimium vapulabant. Poſtea Comitia Convocationis fuere Varſaviae in autumno circa feſtum Bartholomaei habita, in quibus diſputatum, an Regnum, an vero Interregnum in Polonia eſſet? Inde Hieronymum Rozdrazevium ſecretarium maiorem, & Ioannem Thomam Droghovium in Galliam deſtinavit Legatos, qui Henricum intra Italiae fines Ferrariae adhuc haerentem convenerunt, nullis tamen precibus a ſuſcepto itinere & propoſito revocare potuerunt. In Comitibus Convocationis dies 4. Novembr. novae Eleſtioni deſignabatur, niſi Rex mature in Regnum adveniret. Miſit interim Bellegardium & Pibracium Legatos in Poloniam Henricus, ſed ille per Italiam pro Rege pecuniae conquiſcendae ergo diutius morans, in Galliam infectis rediit rebus; hic exauctorationem Henrici Regis publice in Polonia ſpectavit. Menſe Octobri in Ruſſiam Tartari ingreſſi erant, quorum excuſſionibus exacerbati Poloni, alium Regem diſpiciebant,

ciebant, ſed quoniam Regis adventum adhuc expectandum eſſe plerique conſulebant, iterum Archiepiſcopus d. 3. Octobr. Convocationem Varſaviae habendam indixit, in qua de novo dies 4. Novembr. Eleſtioni novae praefixus erat. Inter Candidatos tum temporis ex indigenis erant Anna, Poloniae Regis Sigismundi filia, Ioannes Koſtka Palatinus Sendomitiensis, & Andreas Tenczynius Palatinus Belzenſis; ex alienigenis erant Maximilianus Imperator Romano-Germanicus, & Erneſtus filius eius, Ioannes III. Rex Sveciae, Stephanus Bathori Princeps Tranſylvaniae, & Alphoſus Ferrariae Dux. Conditiones a Maximiliano & Ioanne III. eadem, ut in Interregno priore, proponebantur. Nomine Stephani propoſitae ſunt ſequentes conditiones, quod 1.] iura & privilegia omnia confirmare & firmiter ſervare, 2.] debita Regni ſolvere, 3.] a Moſco ea, quae a Regno avulſa erant, recuperare, 4.] cum Turca aeternum foedus pangere, 5.] fines Poloniae defendere, 6.] ante ingreſſum in Poloniam centies mille florenos mittere, 7.] captivos a Tartaris liberare vellet. Legati Ducis Ferrariae has inſinuabant conditiones, quod 1.] immunitates & privilegia omnia fideliter conſervare, 2.] dignitates nulli extero conferre, 3.] pacem iater Diſſidentes in Religione tueri, 4.] Aca

4.] Academiam Cracoviensem viris doctissimis exornare, 5.) artifices & opifices ad reparationem artium in Regno sumptibus suis ex Italia evocare, 6.) novum portum mercatoribus Polonicis in Italiam ad mercatum profecturis aperire, 7.) adversus Moscum 4000. peditum per sex mensium spatium stipendiis suis alere, 8.) ingruente in Polonia bello a Principibus Italiae auxillum petere, 9.) bellum per te gerere, 10.) tempore pacis omnia officia boni Regis implere, & fines Regni frequenter visitare, 11.) debita Regni omnia exolvere, 12.] omnes redditus quolibet anno in thesaurum Regni inferre, 13.] Ducatum Galliae Regno Poloniae donare, 14.) quinquaginta iuvenes ex Nobilitate Polonica Ferrariae vel alibi locorum liberalium artium vel exercitiarum equestrium addiscendorum ergo sumptibus suis sustentare, 15.) trecenties mille florenos in Regnum mittere, & quantocius in Poloniam properare velle. In hac Electione Maximilianus Caesar a maxima Senatorum Poloniae & Lithvaniae parte electus, & a Iacobo Vchancki Archiepiscopo Gnesnensi id. 12. Decembr. proclamatus est, quem deinde Marefchalcus Regni publice denominavit, atque more solito in Templo Ioanneo Variaviae hymnus consuetus declamatus est; Equestris tamen multitudo in hanc non consensit

sensit Electionem, quae mox a Stanislao Szafrancio sedata est. Interim sequenti die 13. Decembr. Rota Equestris Oratores ad Archiepiscopum & Legatos Caesaris misit, exprobrantes ei festinationem hanc, & praetendentes, Electionem contra libertates Regni Poloniae esse factam. Insuper, revocabant sibi in memoriam beneficia Domus Jagellonicae, Sigismundi filiam Annam Reginam sibi elegerunt, maritumque ei adiunxerunt Stephanum Bathori Principem Transylvaniae, quam Electionem publicavit Ioannes Siennius Archiepiscopus Leopoliensis. Ad Annam Ioannes Kostka cum aliis missus, quae prius recusans Regnum, deinde in vota electorum consensit. Blandratae & Berzevicio Legatis Stephani articulos patrum conventorum scriptos obsignatosque tradiderunt e Polonia profecturis, quos magni nominis Senatores mox sequuti sunt; sed & qui Caesareanas partes sequebantur, pacta conventa conscripserunt, Legatisque Caesaris obtulerunt, juramento a noviter electo Rege confirmanda Annae vero & Stephano Bathori per Legatos suos Regnum disvadebant. Ex adversa parte Oratores ad Caesarem mittebantur. Anno 1576. d. 14. Ianuar. aliquot Senatores cum magna Equestris Ordinis multitudine Andrejoviam armati convenerunt, ex Ecclesiasticis solus

aderat Episcopus Cujaviensis qui multis verbis agebat, ut utraqve pars a Candidato suo recederet; sed cum nihil obtineret, Electioni Stephani subscripsit. Eo tempore Hieronymus Philippkowitz a Stephano advenerat, litterasque ab eo ad Remplicam afferebat, quibus pro affectu hoc singulari gratias solennes agebat, omnes conditiones se adimpleturum promittebat, & adventum suum in Regnum procrastinare volebat. Per eundem Philippkowitzi significavit PoloniElecto suo quod ab illo non sint recessuri, modo praesentiam maturaret. Die 30. Ianuarii Legatus Caesaris Rosenbergius in maxima frequentia auditus, inconstantiam Polonorum vehementer mirabatur, simulque eum male habebat, quod Caesar in Regem Poloniae unanimi suffragio non esset electus, cum id ante Legati Polonici ad Aulam Caesarem missi constanter asseverarent. Rogatus deinde Rosenbergius a Conventu Andreioviensi, ut Caesarem a cogitationibus Regni revocaret, quod quidem, sed non sine invidiae nota, fecit. In eodem Conventu Electio Stephani confirmata, & Coronationi dies 4. Martii praefixus, quo simul nuptiae cum Anna essent habendae. Haec omnia deinceps Stephano & Annae, item Lithvaniae & Prussiae, per Legatos suos denunciarunt, vacantia officia in posterum

sterum a Rege futuro confirmanda distribuerunt, tributum apprecbarunt, & per Legatos suos Caesarem a Regno dehorrabantur. Soluti Andreiaviae Conventu, Cracoviam se contulerunt ut tutam ab omni impetu Caesareano redderent arcem, quam Petrus Zborovius Palatinus & Praefectus Cracoviensis eis tradiderat; ad alios Cracoviae tum temporis morantes, & a partibus Caesaris stantes, Oratores missi, ut in gratiam cum ipsis redirent, & Stephanum pro Rege reciperent, vel Cracoviam migrarent: Magistratus quoque Cracoviae ad Senatores Regni vocatus, non alium quam Stephanum Regem & Annam Reginam agnoscebat; idem Capitulum Cracoviense fecit, Academia veronunciavit, duas se habere Orationes, unam pro Caesare salutando, alteram pro Principe Transylvaniae, qui primus advenerit, eum pro Rege habituram. Vna porta Cracoviae tum erat aperta, aliis oclusis. Ultima Februarii Archiepiscopus Conventum Lovicii habendum indixit, sed sine effectu. Die 8. Febr. Megefae in Transylvania Stephanus pacta conventa a Polonis Legatis oblata iuramento confirmavit. Die 18. Febr. Anna ingressum in Cracoviam celebravit. Eo tempore, quo Coronatio peragenda erat, Convocationem Varsaviae habendam Archiepiscopus indixerat, sed iterum sine

fructu. Die 3. Martii Golick Emericus, Stephani Legatus, Cracoviam ingressus, Diploma ejus cum litteris ad Senatores attulit, Regnantemque in itinere esse nunciavit. Die 23 Martii Maximilianus iura & immunitates Polonorum Viennae iuramento confirmavit, a cuius partibus inter alios Gedanienses stabant, quos deinde Stephanus bello Dirlaviensi fregit, & ad officium redoxit. E Lithuania die 7. April. Oratores missi retulerunt, male Lithvanos habere, quod Regem sine ipsorum scitu & consensu elegerint, ad quos missi iterum e Polonia Legati, ut querelas ipsorum sedarent, & diem 3. April. Coronationi destinatum denunciarent, Interea Rex Stephanus per Valachiam & Russiam iter faciens, intra Poloniam haerebat, ab Hieronymo Palatino Russiae & Nicolao Castellano Camieniecensi honorificentissime salutatus, quibus Rex ipse latine respondit. Solikovius missus ab Episcopo Cracoviensi ad Regem, ut cuius religionis esset, ex eo exquireret, (nam Evangelicum esse plerique autumabant, quod ab Electoribus Evangelicam Religionem profitentibus maximam partem erat electus) qui se Catholicum esse ingenue fassus est. Eo tempore Legati Vienna redierant, afferentes secum ad Regni Senatores a Caesare litteras, quas, inspecto solum inscriptionis titulo legere noluerunt.

noluerunt. Stephanus die 18. April. Mogila profectus Cracoviam ingressus est, primum in campo ab Episcopo Cuiaviensi nomine Senatus & Nobilitatis salutatus, cui Rex ipse respondit. E Lithvanis nemo tum aderat, quorum tamen deinde animi opera Ioannis Chorkievicii Capitanei Samogitiae flexi, & licet Ioannes Chlebovicius Castellanus Mintcensis Stephanum nomine Lithuaniae in praesentia ipsius Regem recipere noluerit, post tamen habitis Grodnae & Msciboviae Comitibus, Regis imperata Lithvani fecerunt, quamvis Coronationi eius non interfuerint, quae A. 1576. d. 1. Maii a Stanislao Karakovio Episcopo Cuiaviensi peracta est, cum Iacobus Vchanski Archiepiscopus Gnesnensis Caesareanarum partium usque tenax, venire Cracoviam abouerat. Ad Caesarem missi Legati, Ioannes Demetrius Solicovius & Ioannes Krotosius Palatinides Ino-vladislaviensis, Secretarii Regii, qui per Silesiam & Bohemiam profecti, Maximilianum Ratisbonae, ubi Comitibus agitabat, reperiebant. Solikovius habita Oratione, coronatum esse Stephanum denunciavit, ac ostendit consensum plurium in Regno, promptumque Stephani in Poloniam adventum Caesari cunctanti demississe, quicquid ei iuris ex paucorum a ceteris dissensu competebat, simulque diluit, quae Polonis

Ionis ab adversa parte obiiciebantur. Diu nullum responsum a Caesare acceperunt Legati, tandem illud adepti, dum in patriam redire volebant, non procul Ratisbona attenti, & Lincium in Aultriam deducti, quadrimestri custodiae tradebantur: causa praetendebatur violatio iuris publici quod Henricus Kurtzbachius, missus a Caesare ad Gedanenses Orator, ab Ernesto Weyhero in itinere multis vulneribus affectus, iam morti quam vitae propior dicebatur. Interim Caesaris morbus, & brevi tempore sequuta est mors, impatendae armis Poloniae consilia in filium Rudolphum II. deputavit, qui pacis, quam belli amantior, & Kurtzbachium vivum esse in Polonia intelligens, data mutuae securitatis sponcione, Secretarios Regios & carcere dimisit, & cum Republica Polona foedus firmum pepigit. Sic itaque turbis omnibus extra Regnum compositis, Stephanus Republicae Polonae fasces tenuit, cuius hoc olim circumferebatur elogium: "Magnus Stephanus in templo plus quam Sacerdos; in Republica plus quam Rex: in sententia dicenda plus quam Senator: in iudicio plus quam Iurisconsultus: in exercitu plus quam Imperator: in acie plus quam miles: in adversis perferendis iniuriisque condonandis plus quam vis: in publica libertate tuenda plus quam ci-

vis;

vis: in amicitia servanda plus quam amicus: in convivio plus quam familiaris: in venatione ferisque domandis plus quam leo: in tota reliqua vita plus quam Philosophus." Conf. MART. BIELSKI *lib. 6. Chron. Polon. fol. 719. --- 733.* SAL. NEUGEBAVER *lib. 9. Hist. Polon. circ. fin. Constitutiones Statuta & Privilegia Regni Poloniae fol. 230. --- 263.* REINHOLD HEIDENSTEINUS *Rev. Polon. lib. 2* IOACH. PASTORIVS *lib. 4. Flor. Polon. in Henrico circ. fin. & in Stephano Bathori circ. princip.*

§. XII. Undecimum affixit Poloniam Interregnum, Stephano Rege A. 1586. d. 12. Decembre. epilepticis paroxisimis Grodnae in Lithuania consumto, An. 34. aetatis, cum regnasset annos 10. menses 7. & dies 12. Archiepiscopus Stanislaus Karnkovijs, edictis in omnes Palatinatus emissis primo Minores Conventus per eos, universi autem Senatus Conventum Varsoviae in initium mensis Februarii Anno 1587. indixit. Inter alios Stanislaus Kolkievius Palatinus Ruthiae Leopolim Nobilitatem evocarat, in qua Congregatione Ioannes Zamoscius a Zborovius acriter perstrictus est, nitenturque plurimi de abroganda illi summae exercitus praefectura, aut de adiungendo ipsi Collega,

I 5

& Eques

& Equestris Ordinis ex Cracoviensi, Sendomiriensi Palatinatibus Cracoviae habita. eaque ad Aetia Castrensis A. 1586. festo Ioannis Evangelistae oblata, in qua articulus inter Dissidentes de Religione ab Henrico & Stephano confirmatus iuramento, in integro robore suo conservabatur; Capturalia Iudicia Cracoviae post Sigismundum Augustum A. 1572. constituta approbabantur, & in omnibus Palatinatibus habenda indicabantur; Arx Cracoviensis Capitanei seu Praefecti Cracoviensis custodiae commissa, & ut ad eius defensionem trecentos pedites conscriberet, conclusum. Insuper desinitum est, ut Convocationis Comitia ab Archiepiscopo propediem instituerentur, ut fines Regni redderentur tuti, ut Senatus Cracoviensis immota fide & summo studio civitatem defenderet, & ipsa cum aliis civitatibus, oppidis & iudaeis, ceterisque omnibus, Iudiciis Capturalibus subesset. In aliis per Regnum Conventibus, praeter iudiciorum & securitatis publicae rationem, ne quidquam constitutum, Nuntique ad Varsoviensem Convocationem delecti, in qua adversarii Zamoscii, quae in minoribus Conventibus efficere non poterant, vi atque armis, perficere sibi proposuerant. Convocatio Varsoviensis ab initio mox turbatae coepit; Stanislaus quippe Karnkovijs, quamvis

senex

senex iam & coecus, accusabat Regem mortuum, in Zamoscium invehebatur, & studiose conquirebat, quod debita secus, quam conditionibus & iuramento receptum fuisset, non sint soluta; quod exteri contra easdem conditiones in Regno habitii, iisque honores collati; quod de successore vivo adhuc Stephano actum sit; quod cura Prussiae Ducalis Ioanni Georgio Marchioni Brandenburgico & Electori vendita; quod quibusdam bini Magistratus contra leges dati; quod nonnullis sacerdotia aliique honores, qui legibus eos capere non possent, concessi; quod supplicium de Samuele Zborovio contra ius sumtum. Zamoscium quoque vapulavit, quod affinitatem cum Rege Stephano contraxit, eque Ducali genere uxorem habuerit, ex quo, qui orti essent, a Magistratibus & Reipublicae beneficiis antiquitus multis Legibus excluderentur. In eodem Conventu Zamoscio imperium militare aut abrogandum, aut Collegam saltem ei adiungendum, definire conabantur; Martinus tamen Lesnowolski Podlachiensis Castellanus pro Zamoscio, ringentibus & tumultuantibus adversariis respondit: scripsit & ipse Zamoscium absens ad hunc Conventum litteras, atque graves magnasque attulit absentiae suae causas, ea vero quae per factionem sibi irrogarentur, non plus auctoritate

Qorita

Honoris & valoris apud se habitura factus est, quæ quæ extra Iudicium indicta causa nullo iure fierent. Adversariis Zamotcii obstabant in Senatu maxime, Andreas Opalenius Marschalculus Regni, Albertus Baranovius Episcopus Præmislensis & Vice Cancellarius, Ioannes Dukski Thesaurarius Regni, Stanislaus Kolkevius, & alii, qui Constitutione Sigismundi I. iniunctis contendebant, nulla alia de re in Comitibus Convocationis, præterquam de loco & die Electionis futuræ, quicquam constituendum esse; adeoque dies Electionis circa finem Iulii, & locus campusque Volensis sub Varavia assignabatur: finibus deinde Regni ac militi finitimo Nicolaus Herburtus de Fulstein Succammerarius tum Holciensis præficiēbatur, & Islovicicæ Præfecto Steniatinensi Carniēticæ tutanda tradebatur. Præterquam & Lithvani ediderant querelas suas, quæ in Electionis Comitibus reiectæ. Legatos ad Convēntum eum cum Cæsar Rudolphus, tum frater eius Archidux Maximilianus miserant; miserat & Turcarum Imperator Machmetem Czau, natione Hungarum, & Ludimagistrum quondam in Hungaria, qui nomine Sinam Supremi tum Bishe, cum Regis mortem doluisset ad alium Regem liberis suis suffragiis, consensu tamen Imperatoris Turcici, quod ius & ante fuisset, eligē-

eligendum Ordines Regni hortabatur. Quas res magna cum omnium offensione accepta, & nomine Ordinum Turcæ responsum ac rescriptum est, Electionem in nullius alterius, quam Dei atque Ordinum Regni magnique Ducatus Lithvaniæ libera voluntate ac suffragiis, vel antea nunquam fuisse, vel nunc etiam esse. Ad Zamotcium Archiepiscopus misit Castellanus Inovladislaviensem Szupski, ut conditiones quæ in Convēntu Varaviensi ab illis probatæ erant ei persuaderet; sed ad eas acceptandas nullatenus persuaderi potuit, venturum se tamen ad Comitibus Electionis & suo officio non defuturum, nec ulli occasionem turbarum præbiturum respondit. Ad Comitibus Electionis Gorkanorum & Zboroviorum (Andreas Gorkanus erat Palatinus Poloniensis, Ioannes Zborovius Castellanus Gnesnensis, & Andreas Zborovius Marschalculus Regni) factio prope 1000 adduxit armatorum. Zamotcius ipso die Comitibus supra præfixo omnibus cum copiis, ad militaris itineris rationem instructis, insimul advenit, per Varaviam cum transfret ex itinere, primum Reginam Viduam, inde Legatum Pontificium Hannibalem de Capua Archiepiscopum Neapolitanum salutavit; mox locum castris cepit, non procul ab istis Comitibus a Marschalco Regni Maiore, Andrea Opalio

Opalino, assignatum, quem vallo atque fossa communivit. Primo mox Comitiorum die & Senatus habitus, & Equestris Ordo convenit; Zamoscus vero Senatum non est ingressus, ne discordiae initium praeberet. Insuper Stanislaus Szafraniecius Palatinus Sendomiriensis, & Nicolaus Firley Castellanus Biencensis, inter partes adversas Zboroviorum & Zamoscii mediatores constituti, nihil effecerunt, nisi ut assignarent locum Zboroviis ad Czerfko, & Zamoscio ad Vilgam, & utrique parti trecentorum militum numerum praefinirent: laboratum deinde est, ut alternis vicibus in Senatum venirent. Nono demum die, postquam venerat Zamoscus, in Senatum ingressus, operam atque opera suas Reipublicae detulit, & de adversariorum iniquis sententiis iniuriisque monuit Senatum, ne illis fidem haberet. Contra munimenta a Zamoscio erecta murmuravit aliquantum Senatus, quae a se erecta & perfecta esse fassus est, non ut quenquam armis opprimeret, sed se vitamque suam defenderet illis, cum prius ab adversariis tumta essent. Altercationibus his aliquot hebdomadae extractae, & nonnulli sanguine suo Electionem hanc cruentabant: tandem res eo devenerat, ut utraeque acies ex adverso non procul tentorio consisterent, & proelium commississent, nisi interventu Laurentii Gostii.

Gosticii Episcopi Camieniecensis, Szafraniecii Palatini Sendomiriensis, & Firley Castellani Biencensis, diremtum, & tentorium proxima nocte incensum fuisset, quod alio in loco iussu Archiepiscopi extractum deinde fuit. Res ad tumultum (Polonis Rokosz) spectare videbatur, & iam sexta hebdomas labebatur a die Electioni Regis praefixa, neque tamen adhuc vel Legati Principum exterorum auditi, vel ulla sententia de ipsa Electione publice dicta erat. Divisa sic in partes Republica, ex indigenis eligendus fuisset Rex, si tantis exortis tumultibus par extitisset; attamen ex incolis fuere tum Candidati, Constantinus Dux de Ostrog Palatinus Kiioviensis, & filius eius natu maior Ioannes Dux de Ostrog Palatinus Volhyniae, Simon & Alexander fratres Duces in Stucko, Radzivilkii Duces in Olyka, Albertus Laski Palatinus Siradiensis, Zagniski Palatinus Posnaniensis, Tenczynius Palatinus Cracoviensis, Firley Castellanus Biencensis, Zborowski Marschalcus Regni & exercituum Dux generalis, ut narrat B. HARTKNOCHIVS, *ex auctore libelli Polnische Kriegs- und Staats-Sachen, in Republ. Polon lib. 2. cap. 1.* Ab exteris legationes ad haec Comititia missae erant splendidissimae, & quidem a Caesare Germaniae Rudolpho; a Rege Hispaniae Philippo; a Ferdinando,

dinando, Ernesto, Maximiliano, & Matthia, Austriae Archiducibus, quorum nomine Stanislaus Paylovius Episcopus Olomucensis, Richardus Strennius a Tieffenbach Austriae Baro, caeterique praecipue ex Silesia & Germania, Regnum poscebant. Caesareani autem nullum omnino nominatim commendabant, sed pro universa familia Austriae petebant, ut qui maxime idoneus ex ea videretur, ad Regnum vocaretur. Maximilianum autem, praeter Episcopum Olomucensem, commendabat Pontificis Romani Nuntius Hannibal de Capua; Zboroviani item & Andreas Gorkanus Moscorum Ducem: Theodorum Odonovium Lithvanorum vulgus, e primoribus pauci expetebant, quod Magnum Moscorum Ducatum Regno adiungere vellet. Non paucis quoque placuit Alexander Parmae & Placentiae Dux; frater defuncti Regis Balthasar Bathori, Roma redux, Regnum quidem aperte petere non audebat, ob invidiam nomini Stephano ab adversariis conflata, datum tamen minime recusasset. Pro Sigismundo III Sveciae Principe stabat Vidua Regina Anna, Ioannes Zamoscus, & Martinus Lesznowski Castellanus Podlachiae. Ad Zamoscium tum Ferdinandus, tum Maximilianus, Archiduces, aliquas Epistolas cum grandissimis promissis miserunt, quibus uter-

que

que pro se Regnum efflagitabant, atque ad concordiam cum Zboroviis ineundam hortabantur, cum sine ea nec Electio utilis esse Regno, neque salus ulla sperari posset. Hoc ordine autem audiebantur Legati: primo die auditi sunt Oratores Summi Pontificis, Caesaris, Hispanici, Mosci, Transylvani & Prussiae Ducis: postero die Regis Sveciae, item Electorum Imperii Romano-Germanici, utpote Coloniensis & Moguntinensis, Palatini Rheni, Ducis Saxoniae, & Marchionis Brandenburgici. A Domo Austriaca proponebantur hae conditiones: 1.) Dignitas Familiae Austriacae. 2.) Renovatio foederis cum Turca. 3.) Subsidium octingentorum millium in Regni necessitates, e quibus ducenta statim sub ipsam Electionem, alia ducenta post Coronationem, reliqua praefinito tempore numeranda erant. 4.) Reparatio castellorum ope Caesarea contra irruptiones Turcarum. 5.) Studium componendi controversias, quae de Prussia ac Livonia Imperio Germanico cum Regno intercedebant. 6.) Ius in Barensem Rosanensemque Ducatum, & Ducatum Toggiam in Regno Neapolitano, ab Hispano obtinendum, & Poloniae adiungendum. 7.) Adolescentum quinquaginta Poloniae Lithvanicaeque gentis extra Regnum sustentatio, partim exercitiis rei militaris, partim in litterarum studiis, sumtu Imperatoris

K

ratoris alendorum. 8.) Aditus ad ordines militiæ in Imperio Germanico & Hispania. 9.] Solutio aeris alieni a Sigismundo Augusto conflat. 10.) Observatio libertatis publicæ privataeque. A Svecicis Legatis, Erico Spario Pro-Cancellario, & Erico Brahe Comite offerbantur sequentes conditiones: 1.) Princeps Sigismundus indole præclarissima & ætate vegeta, utpote viginti unius anni. 2.) In ipso lingvæ Svecicæ, Germanicæ, Italicæ, & Polonicæ notitia. 3.) Foedus inter duo Regna (Sveciæ & Poloniæ) perpetuum. 4.) Moscæ perdomandi spes. 5.) Commerciorum amplissimorum utriusque regni permissio. 6.) Classis instructio. 7.] Tormentorum maiorum adversus Moscos e Svecia evectio. 8.] Condonatio cum dotis tum Legatorum Reginae Bonæ, aviæ maternæ. 9.) Castellorum contra excursiones Tartarorum in Podoliæ finibus extructio. 10.] Iurium, libertatum atque immunitatum confirmatio. 11.) Pacis publicæ inter Dissidentes de Religione conservatio. 12.) Centum millium a Regina Vidua solutio. Moscæ amplissimi sui Imperii coniunctionem offerebat: ita tamen, ut caput rerum penes se nihilominus esse mallet. Transylvanici Legati recensebant clarissima Regis Stephani in Regnum merita, & de invidia nomini Regio ab obtre-

obtreatoribus conflata querebantur. Reliquorum Principum Legati pro Austriacæ stabant familia, solus Zamofcius elusit spem Austriacorum & conatus Zboroviorum. Is enim postquam eum summo mane d. 19. Augusti invisisset Archiepiscopus Gnelinensis, & se ad nominandum Regem paratum esse ostendisset, renunciatis per Reinoldum Heidensteinium Legatis Ferdinandi & Maximiliani conditionibus, omnes copias suas armatas extra castra eduxit, ut præsidio Regem eligentibus essent. Idem Opalenius Marechalculus & Thesaurarius faciebant. Archiepiscopus cum Episcopis tum præsentibus, uno Iacobo Voronecio, nominato Kijoviensi Episcopo, excepto, in tentorium venit: e Secularibus aderant Andreas Tenczynius Palatinus Cracoviensis, Albertus Łaski Palatinus Siradiensis, Petrus de Potulicze Palatinus Calisiensis, Ioannes Sptawski Palatinus Inovladislaviensis, Gregorius Zielenki Palatinus Ploccensis, Stanislaus Kriski Palatinus Masoviciæ; Castellani plurimi, Succamerarii, Capitanei, Officiales, ex Palatinatibus Deputati, ac Civitatum Prussicæ, & Livonicæ Nobilitatis Legati. Lithvani nihilominus aberant, qui cum ultra Vistulam Concilium habuissent, tum temporis (finge te iam Varsoviæ esse) in hanc partem traduxerant, Radziwittianis: utpote Palatino

K &

Vil.

Vilnensi, Cardinali, & Castellano Trocensi; Gorkanis & Zboroviis, Austriacas partes maxime tuentibus. Cum mane conventum esset, res in meridiem extracta fuit, frustra expectatis Lithvanis, qui publico nomine ad Electionem novi Regis invitati erant. Tum Archiepiscopus Gorkani & Zboroviorum ostensis armatis copiis, coepit dicere: "Me neque lorica, neque ullis armis armatum videtis, consensu vestro adductus huc veni: necessariam operam meam Reipublicae si existimatis, ut utamini ea, tempus est." His diebus Marechalcus Comitiarum Electionis, Paulus Orzechovius, Pocillator tum Chelmenfis, exquisivit Palatinatum sententias, & cum interrogasset, an Principem Sveciae Sigismundum, Regem Poloniae Magnumque Ducem Lithvaniae esse iuberent, nomine totius Conventus, Archiepiscopo annuente, sub horam diei primam pomeridianam d. 9 Augusti A. 1587. Sigismundum Regem Poloniae & Magnum Lithvaniae Ducem pronunciavit. In eisdem Comitiis dies 17. [aliis 18.] Octobr. Coronationi praefixus, designatique Martinus Lesznowski Castellanus Podlachiae, ac Ioannes Boianowski, qui Electum Principem e Svecia adducerent. Fama hac divulgata, alii, qui a partibus Maximiliani stabant, adversae parti contradixerunt, quod nulla ipsorum

ratio

ratione habita Regem denominaverint: hinc Maximilianum voce Iacobi Voronecii Episcopi Kiioviensis Regem Poloniae & Magnum Ducem Lithvaniae die 12. eiusdem Mensis Augusti proclamarunt. & in Templo Bernardinorum in suburbio sacra faciente Radziwickio Cardinale, hymnum solitum decantarunt. Designati quoque sunt Legati ad Archiducem Electum, qui Otomucii in Moravia tum degebat, Episcopus Kiioviensis, Ioannes Zborovius Castellanus Gnesnensis, & Alexander Prunski. Haec dum fiebant, Zamoscius per medias adversariorum stationes, potu somnoque graves, ac flagris exceptas ad tutandum Cracoviam eiusque arcem properavit, ubi Palatinus Cracoviensis, & Nicolaus Zebrzydovius arcis praefectus, morabantur. Exeunte Septembri Sigismundus in portum Gedanensem appulit, isthic ab Hieronymo Rozrazevio Vladislaviensi, & Alberto Baranovio Praemisliensi, Episcopis, salutatus, praesentibus plurimis aliis Senatoribus. Die prima Octobris in Templo Monasterii Olivensis pacta Conventa iuramento confirmavit, ac Diploma Electionis accepit, inde Cracoviam profectus. Deinde d. 8. Octobris in Conventu Generali ad Visliciam in agro Villae Rocinensis Electio Sigismundi III corroborata & confirmata est. Interes Maximilianus Craco-

K 3

viam

viam expugnare coepit, quam Zamoscus, castris ad Cleopardiam positus, tutabatur, & iam in Suburbii partem, cui Coriariorum frequentia nomen dedit, subreperat hostis, quem Zamoscus igne iniecto inde summovit, universo suburbio atque in eo Carmelitarum Monasterio in cineres redacto. Maximilianus deinde vires fortunamque suam aperto Marte experiri ausus, in aciem cum Zamoscio descendit, in qua cataphracti eius milites submoti, & reliquae Germanorum copiae, relictis impedimentis & signis compluribus, campo cessere. Post dies aliquot Sigismundus Cracoviam inter solemnia triumphorum ingressus, a Laurentio Goslicio Episcopo Camieniecensi, & Ioanne Zamoscio Duce Copiarum, in altera Urbis parte salutatus est. Post festivitatem peractam Estonia, Provincia Livoniae contermina, erat materia litis, quam Poloni Regno suo adiacere volebant, ut in conditionibus a Legatis Svecicis promissam; quod cum iidem negarent, controversia ad commodius tempus fuit dilata. Die 27. Decembr. A. 1587. Rex Sigismundus solenniter a Stanislao Karnkovio Archiepiscopo Gnesnensi inauguratus est. Recesserat Maximilianus cum milite armato in Silesiam, quem Zamoscus, suppetiis Transylvanicis adiutus, sequi statuit. Proelium die 25. Ian. An. 1588. ad Byczinam

(olim

[olim ob Episcopalem sedem, antequam ea Vra-tislaviam deferretur, celebre oppidum] ab utraque parte instructum, in quo primum dubio Marte decertatum, mox confusione inter milites facta, Hungari, quos in exercitu habuit Maximilianus, fugam circumspicere coeperunt. Ipse Archidux vitae suae metuens, Byczinam refugit, qua cum Zamoscium sequi videret, Caduceatorem ad eum misit, monentem, ne Provinciam & amicitiam Caesareanam violaret, atque triduanae inducias Maximiliano permetteret. Zamoscus haec nihil moratus, Oppidi moenia bellicis, quas post proelium Archiduci eripuerat, quaterere coepit, atrocissimaque minans, nisi Oppidani sese dederent. Missis postea Consiliariis, de libertate sua pacisci ordiebatur Maximilianus, aut, si ea negaretur, ut Byczinae saltem custodiretur, postulabat; tandem post multas cunctationes, sponte exortem Archiducem Zamoscus honorifica oratione veneratus, in tentorium suum manducavit, atque in Poloniam Krasnostaviam, Lublino non procul distans Oppidum, deduxit. Capti tum simul sunt, Voronecius Episcopus Kiioviensis, mareschalcus Curiae Andreas Zborovius, Comes de Gorka, Alexander Dux Prunski, & alii non pauci e Nobilitate Polonica, quos ad lares dimisit. Zboroviani effraeto arcis, in qua

K 4

Maxi-

Maximilianus custodiebatur, pariete, noctuile lum educere studere; sed dolum hunc Marci Sobiescii Regni Vexilliferi, & custodiae capti Archiducis Praefecti, vigilantia elusit. Deinde intercesserat Caesar Rudolphus per Hyppolitum Aldrobandium Pontificis Legatum apud Regem Sigismundum pro fratre captivo, atque conditiones Regni Proceribus offerebat, quae res in Comitibus fuit reiecta, sequenti A. 1589. Varaviae habita, in quibus Pontificis Romani Imperatoris aliorumque Principum Legati, dimissionem Archiducis petebant, iniuriarum inter Polonos & Austriacos ortarum oblivionem urgebant, ac antiquorum foederum redintegrationem sollicitabant. Andreae Zborovio Marschalci dignitas in iisdem Comitibus ademta, Stanislao Przyemscio data; reliquis Polonis Rex veniam dedit, & Maximilianum e custodia dimisit, quem in fines Silesiae Episcopus Cameracensis Goslicius, & Nicolaus Zbrzydovius Praefectus Cracoviensis, deduxere, & Melchiori Redero Copiarum Caesareanarum Duci tradiderunt. Vid. MART. BIELSKI *lib. ult. Chron. Polon.* PAVLVS PIASECIVS Episcopus Praemisliensis, in *Chronica gestorum in Europa singularium ad An. 1587. fol. 64. --- 80. Constitutiones Statuta & Privilegia Regni Poloniae fol. 399. --- 454.* REINOLD. HEIDEN.

DENSTEINIVS *lib. 8. per tot. Rev. Polon. & lib. 9. init. fol. 243. seq. & IOACH. PASTORIVS in Flor. Polon. lib. 5. pag. 312. --- 326.*

§. XIII. Duodecimi Interregni nullam supra e B. HARTKNOCHIO mentionem fecimus quia fuit praestissimum: minime tamen oleum & operam perdituros nos esse confidimus, si eius initium, progressum & egressum accuratius ex Historia Polonica dabimus. Post mortem Sigismundi III. A. 1632, d. 30. April. Varaviae mortui, Ioannes Węzyk Archiepiscopus Gnesnensis consiliorum publicorum dirigendorum deliberatione cum praesentibus tum temporis Senatoribus instituta, & de securitate Interregni stabilienda, sub nominis sui titulo publicavit edictum, quo Regis mortem omnibus Regni Ordinibus denunciavit, quod sit non modo ob Iudicia Terrestria, sed & Tribunalia, quae non solent a litibus dirimendis cessare, donec mors Regis a Primate Regni fuerit denunciata, adeo, ut illo tempore Lublinsense Tribunal in carceres talis mortis denunciatores curaverit detrudendos, & Iudicia sua ad octavam post diem continuaverit, donec mors Regis ab Archiepiscopo fuit significata. Eodem edicto praefixit Primas Regni Conventibus Particularibus diem 3. Junii, & Convocationi Generali diem 27. eiusdem mensis: locus

K s   defi-

designatus Varſavia, ut ibidem Nuntii Terreſtres congregati, de loco & die Electionis novi Regis deliberarent, ſecuritatem interim in confiniis Regni providerent, & mutuam inter ſe concordiam foverent. Praeter omnium ſpem quieti erant omnia, & vani deprehendebantur metus, quos de Guſtavo Adolpho Rege Sveciae, victorica tum arma in Pomerania, Marchia & Sileſia circumferente, nonnulli ſibi finxerant, Regemque Poloniae nominare volebant. Cum Palatinus Siradienſis Ioannes Brannowski in Conventu Sadzenſi in dicenda ſententia de Rege Sveciae animos Nobilium explorare tentaret, introducto ſermone de libertate Regem externum eligendi, aſperiori reſponſo & fremitu univerſae Nobilitatis exceptus, & prope manibus petitus fuit, niſi prope ex illo Confeſſu erupiſſet. In Convocatione Generali die ſupra praefinito celebrata, a ſacris cum eſſet factum initium, Nuntii Terreſtres in Conclavi ſuo, cum ordo ea vice ad Lithvanos perveniſſet, Mareſchalco Convocationis Comitiorum, Ducem Chriſtophorum Radziwitiu, ſupremum militiae Lithvanicae Praefectum, & Reformatae Religionis Confeſſorem, elegerunt. In ſequenti die 28. Iunii conſtitutum fuit, ut ſecuritati publicae, durante Interregno, domi & foris provideretur; ut locus

& tem;

& tempus, quo omnes Nobiles ad Electionem novi Regis venirent, aſſignaretur; ut omnia quae Rempublicam premerent, in Conventu Electionis Generali examinarentur ac abrogarentur. Poſtea tam ex Senatorio quam Equeſtri Ordine, conſiliis mutuo collatis, plurimae Legum formulae conſcribebantur: alii circa inveniendae remedia laborarunt, quibus querimoniae Nobilium contra Sacerdotalem Ordinem a multo tempore agitatae componerentur; ſed & hae ad futura Electionis Comitia devolvebantur definiendae. Diſſidentes in Religione, non contenti veteri forma verborum, poſt Sigismundum Auguſtum, Henricum & Stephanum Reges in edictis uſitata: Pacem inter Diſſidentes de Religione tuebimur, publice praefentarunt viginti articulos, ex quibus praecipui erant: 1.) Vt in omnibus Regni Civitatibus aequae Nobilibus ac plebeiis publicum exercitium diverſarum Religionum concederetur. 2.) Vt Principum mandata atque Iudicium decreta tali exercitio contraria reſcinderentur. 3.) Vt poenae ſeveriores contra violatores libertatis religioſae ſancirentur. 4.) Vt ad Magiſtratus gerendos in Civitatibus Regiae aequae diverſarum Religionum Confeſſores atque Catholici promoverentur. 5.) Vt in Aula Regia certa officia, quae nonniſi aliquis ex Religione Diſſidenti-

dentium administrare posset, instituerentur. 6.] Ut haec & alia circa inaugurationem novi Regis lege publica stabilirentur. Quibus omnibus masculis se opponebant non solum Ecclesiastici, sed omnes militares viri, iisque in Aula Archiepiscopi responsum, quod Religio Catholica in Regno Poloniae sit avita, in cuius praedictum aliae Religiones non possint introduci, nec dilatari; interim in cuiusque Nobilis proprio fundo securitatem exercitii Religionis liberi esse admittendam. Graeci quoque rursus homines multis querelis obrestabantur, quod a Catholicis opprimerentur, & contra datam fidem possessione aliqua turbarentur. Postea Prussiae Ducis legatio ad Ordines Regni & Equestris Ordinis accessit, quia Elector Brandenburgicus & Regni Fiduciarius Georgius Wilhelmus exposulabat, quod ad Convocationem Generalem non fuerit vocatus, cum tamen ad Consilia Regni ut Civis Reipublicae Poloniae pertineret, hocque ipsum sit expressum a Sigismundo I in Diplomate Alberto Prussiae Ducis concesso: eadem legatione petebat, ut conditiones feudi seu fiduciae graviores Respublica moderaretur, & lites componeret ratione consinium a Praefectura Draheimensi cum Pomerania Ducali exortas: deinde offerebat Reipublicae operam suam pro tractanda cum Rege Sve-

Sveciae Gustavo Adolpho pace. Cui legationi responsum erat: tria priora postulationum puncta ad decisionem futuri Regnantis esse remittenda, attamen pro officio ad tractandam pacem cum Rege Sveciae oblato gratiae actae sunt, & pacificatio temporis commodiori reservata est. Hanc excepit nova legatio a Duce Curlandiae Friderico missa, qua fratris Wilhelmi, ob necem Magni Noldi A. 1613. Miravii occisi & octo annorum exulis, restitutio in pristinum gradum petebatur; quae etiam circa inaugurationem novi Regis promissa est, in primis quod Fridericus egregiam operam in bello Livonico Reipublicae saepius navasset. Tertia deinde advenerat legatio e castris militum, qui Nuncios suos ad danda suffragia in Electione Regis admitti, & dignam meritorum suorum mercedem efflagitabant; quibus responsum, militibus, dum stipendia Reipublicae merentur, ius suffragii in Electione Regis non esse concessum, sed nec omnino denegandum, si autoramento militiae solutus Nobilis, ex Palatinatu suo ad Electionem veniret. Cosaci quoque Zaporoviani legatione sua ius suffragii iidem in Electione novi Regis, Religionis Graecae immunitatem, & stipendiorum solutionem postulabant: quibus severius responsum, quod Cosaci ex plebe collecti nullas partes habeant in con-

in consiliis publicis & Regis Electione, quae soli Senatu & Ordini Equestri competere; merita tamen ipsorum, ac Religionis Graecae rationem Ordinibus curae futuram, dummodo ipsi in fide Reipublicae & obsequio Praefecti militiae Generalis (qui tunc erat Stanislaus Koniękowski Palatinus Sandomiriensis) permanerent. Intuper cum Rex defunctus filio suo Ioanni Alberto Episcopatum Cracoviensem post mortem Andreae Lipski, assentientibus Regni Ordinibus, contulisset, & neque ad Pontificem Romanum, neque ad Collegium Cracoviense Cathedralē, hac de re, morte praepeditus, dedisset litteras, deliberatum est, an sede Regia vacante Senatus tales litteras dare posset: ac post multas rationes stetit concors sententia, quod posset, idque postea ab Archiepiscopo factum est, licet alias tempore Interregni Respublica vacantes dignitates distribuere non posset. Hinc sub Interregno post Regem Stephanum cum Episcopatus Luceoriensis vacasset, Senatus ac Ordines eum Bernardo Maciejiowski non contulerunt, sed a Rege Electo Sigismundo eidem conferendum petierunt, id quod deinceps factum est. Disceptabatur quoque in Convocatione hac Generali, num Regis defuncti familiae ex aerario publico alendae essent; atque alendas esse censuerunt Ordines. Marechal-

reschalci itidem iurisdicōio sub Interregno circumscripta fuit, hic enim cum crimina omnia, quae in Aula Regis, Conventibus Generalibus, & sub tempus Electionis patrantur, solus iudicare soleat, ab Ordinibus fuit conclusum, ut talia Iudicia Marechalculus sub Electione denuo juratus tractaret, ac ad ea exercenda Marechalci Poloniae & Lithvaniae, una cum certo Senatorum & Nobilium numero deputarentur, Archiepiscopo quoque additi sunt Consiliarii ex Senatu, (quos Stanislaus Karnkoviſus sub discessu Regis Sigismundi in Sveciam adiungi sibi non permisit) ut iis ad Consilia pro negotiis Interregni uteretur. Tandem dies 27. Septembr. futurae Electioni, & locus penes Varſaviam circa villas Woſa & Powaſki denominatus est. Post haec in singulis Terris Conventus Particulares sunt habiti, in quibus 1.) aeta & placita Convocationis Generalis referebant Nuntii. 2.) Eligebantur Iudices, qui durante Interregno causas, securitatem publicam & privatam attinentes, cognoscerent, & violatores legum divinarum & patriarum, pro gravitate delicti punirent. 3.) Designabantur Quaeſtores pro pecuniis publicis colligendis & dispensandis. 4.) Tribuni deligebantur, qui militibus ad defensionem Regni delectis praesentent, Atque erat hoc quidem Interregnum paca-

pacatissimum, nisi quod Iudices dictatoream potestatem usurparent, & milites Regias & Ecclesiasticas possessiones expilarent. Tempore Electionis adventante, frequens Nobilitas concurrat Varavianam. Hic Archiepiscopus Gnesnensis sacra fecit in Templo Ioannitico, omnes deinde processerunt ad campum Electoralem, vallo & fossa in speciem castrorum circumductum; postquam tota concio sub tentorio, columnis ligneis subnixo & tabulis tecto, confedisset, inde mox Equestris Ordo secessit, ac post aliquot dierum altercationes Mareschalcum Iacobum Sobieski Incisorem Regni elegit, cui adiuncti sunt viri ex utroque Ordine, & utriusque Gentis Mareschalci, qui iterato iurantes Iudicia recte administrare debuerunt. His expeditis, & Ordine Equestri separato, Electionem Regis Ordines volebant tractari, nisi super eis, quae gravabant Rempublicam, prius decerneretur. Primum cum Dissidentibus in Religione acriter contendebatur, qui maiora sacrorum suorum stabilimenta requirebant, quin Catholicis svadebant non pauci, nihil ipsis penitus concedendum, sed armis ad officium reducendos, nec haeresim advenam (ita vocabant) precario in Regno Poloniae degentem ab antiquioribus Dominis admittendam esse, inprimis cum quindecem millia armatorum haberent,

Dux

Dux Radziwittius vero Lithvanicae militiae Praefectus, & Raphael Leszczynski Palatinus Belzensis, Dissidentium Antesignani, quinque tantum millia a partibus suis armata numerarent: consensum tandem est, interponente se Vladislao Principe, in formulam securitatis seu liberi Religionis exercitii, Conventu superiori approbatam. Eodem arbitrio & Graecae Religionis hominibus ritus Russicos exercendi indulgetur. Male tum habuit Senatores & Equestrem Ordinem, [quamvis Primores quique eidem obviam processerint] quod Vladislaus Varaviae moraretur, unde legem postea sanxerunt, ne ullus Principum Candidatorum Regiorum in Electionis loco praesens adesset. Ecclesiastici querelis Nobilium satisficientes, responderunt, controversiam ad Sedem Apostolicam, a qua toti dependerent, remittendam esse, ita, ut novus Rex apud illam Sedem Equestris Ordinis postulata huiusmodi promoveret, & quicquid ab illa statueretur, id ratum firmumque foret. Tempus etiam praescriptionum in causis fundi Ecclesiae annorum sexaginta praesiniverunt. De moneta Regni adiutum valorem reducenda, nullus potuit inveniri modus, durantibus bellis, & vicinis circumquaque viles nummos eudentibus; interim lege publica praecaverunt Ordines, & ius signan-

L

dae

dae pecuniae penes Rempublicam maneret, & futura Comititia de illius qualitate & quantitate rationes inirent. Beneficiorum quoque in bene meritos conferendorum modus praescripta non potuit, cum illa ex aequanimitate & iustitia distribuentis, in Polonia distribuatur iis in primis, qui legationibus ad externos Principes Regis aut Reipublicae nomine perfuncti sunt, qui sunt milites bene emeriti, damnumve in bello passi, qui sunt Aulae Regiae Ministri. In corrigendis Legibus nihil tum temporis praestitum est. His ita peractis, Legationes auditaes sunt, & quidem Regis defuncti quatuor filii, Ioannes Casimirus, Ioannes Albertus, Carolus, Alexander, fratri suo natu maximo Vladislao, Sigismundo in carcere [in quem Ericus frater Ioannis patrem eius cum matre coniecerat] nato, sceptrum Poloniae dari petebant. Ipsorum Legati erant Henricus Firley Episcopus Przemisliensis, Georgius Ossolinski Praefectus Aerarii minor, & Sigismundus Kaznowski, quos Episcopus Vladislaviensis Matthias Lubinski nomine Senatus cum omnium Procerum turmis militaribus ab Arce ad locum Comitiorum deductos, in coronam introduxit, Principibusque pone levam sellae Archiepiscopalis, eorum vero Legatis inter Mareschalcos locum dedit. Tum silentio facto, Princeps Ioannes

Casi-

Casimirus polonica Oratione, quam PAVLVS PIASECIVS latinam reddidit, ita peroravit: "Ego ac fratres mei in sinu istius Reipublicae," communis vobiscum parentis, nati, enutriti, eadem almae nostrae matri non nisi felicissimae quaeque precamur, & pro salute ipsius vitam nostram devovemus; fratrem quoque nostrum Serenissimum Principem Vladislauum, eodem animo in hanc Rempublicam semper fuisse, talisque propensionis suae experimenta clarissimam dedisse, nemo inficiabitur atque ideo eum, quem commoda & incrementa eiusdem Reipublicae probe curaturum certo scimus, ad Regni istius fastigium promoveri desideramus, hocque ab omnibus vobis Ordinibus expetimus, quibus pro singulari eiusdem Serenissimi fratris nostri in singulos vestrum grata beneficentiaque voluntate, vades obsidesque nosmet ipsos offerimus." Sermonem hunc continuavit deinde Episcopus Przemisliensis, & adiecit, quod quantumvis liberae Polonorum Genti Reges non dominantur, sed praesint; nec nascantur, sed per libera Ordinum suffragia eligantur: innatum tamen ei semper fuisse talem erga Regium sanguinem observantiam, ut nunquam prolem superstitem Regiam in eligendo novo Rege praeteriverit, imo eam semper omnibus aliis competitoribus praetulerit, Enumeravit

L 2

porro

porro merita & gratam memoriam Domus Is-gellonicae, ex qua per lineam maternam isti Principes descendunt, Sigismundi patris in Rempublicam recentia amoris signa, ipsiusmet Vladislai Principis magnam liberalitatem & alias laudes, recuperatum item a Moscis per ipsum Ducatum Severiae, & Osmanum Turcarum Imperatorem ad Chocimum repressum recensuit. Vtrique Archiepiscopus Gnesnensis nomine Senatus respondit, Ordinem Senatorium cum Equestri Regis Sigismundi III. inclytæ memoriæ gloriosas virtutes toto orbe celeberrimas, & cumprimis Serenissimi Principis Vladislai in Rempublicam insignis merita diffiteri non posse, patrium quoque morem colendi Regiam progeniem non ignorare, eumque sequi velle tanto magis, quod parentum virtutes in filiis veneretur, speretque fore, ut illi vestigia illorum imitaturi sint: ceterum cum praescriptus Electionis modus exposcat, ut non nisi collatis suffragiis & unanimi consensu de eligendo Rege Ordines decernant, ista necessario praecedere debere addidit, in eis tamen dignitatis Serenissimi Vladislai, intercessionisque Serenissimum Principum aequam rationem habendam fore conclusit. Idem responsum tulerunt ab Equestris Ordinis Mareschalco, atque Principes, consurgentibus omnibus, ex consensu in arcem

redu-

reducti sunt. Postero die auditus est Legatus & Nuncius Apostolicus Pontificis Romani Urbani VIII Honoratus Vicecomes, qui Regno Vladislaum commendabat, cui & Archiepiscopus & Mareschalco Comitiorum responsum dederunt, deliberationem de Regis nominatione non nisi exploratis singulorum voluntatibus expediri solere, curaturos tamen Ordines, ut Regem eligant, qui Apostolicae Sedi placeat. Tertio die audiri debuit Legatus Regis Sveciae Gustavi Adolphi, Steno Bielke, cum Vlrico, Rigenfi quondam Syndico; at quia podagrae morbo correptus erat, in alium diem dilata est legatio. Interea Ferdinandi II. Imperatoris Germanici Orator Vladislaum Principem, arctioris sanguinis vinculo Caesari coniunctissimum, Ordinibus commendavit. Legati deinde Svecici in Senatum ingressi, inter Mareschalcos utriusque gentis confidentes, litteras fidei primum exhibuerunt, in quarum titulo ad Ordines additum fuit: *Respective amicis*, quod animos Ordinum non nihil commovit, mox tamen & sedavit contemptus Svecorum factus. Porro persvadebant Respublicae, ut ex Regis Sigismundi filiis Regem non eligerent, nisi prius haereditati Regni Sveciae renunciaret, pacemque aeternam cum regno iniret. Responsum est eis, Rempublicam a pace iusta & honesta

L 3

sta

sta non abhorrere, & circa Electionem Regis ea, quae ad Regni salutem spectarent, curare velle. Cum Brandenburgicis Legatis expositum labatur scrius, Ducique Prussiae exprobrabatur, quod Svecum in Borussia adduxerit, eumque armis, pecuniis & commeatu iuverit; ideo Legati ex Circulo Ordinis Equestris exire coacti, de iniuria Duci suo illata querebantur, sed res intra verba tantum substitit. Gedanensis quoque Civitatis Oratoribus fuit concessum, ut aequae ac Cracovienses & Vilnenses Legati ius suffragii in Electione Regis haberent. Conditiones denique per Deputatos utriusque Gentis futuro Regnanti conscribebantur, & ab omnibus deinde examinabantur. Quibus finitis, in genua procumbentes, hymnum: *Veni Creator Spiritus!* praesente Archiepiscopo cecinerunt, eoque decantato, in Palatinatus suos discesserunt, solo Primare Regni loco se non movente. Cum nullum appareret contrarium voluntatum vestigium, & ab omnibus Princeps Sveciae esset electus Vladislaus, Archiepiscopus eundem Poloniae Regem & Magnum Ducem Lithvaniae denominavit, quem etiam Mareichalci altiori voce promulgarunt. Rex electus, post decantatum Ambrosii & Augustini hymnum, ad altare in Templo Ioannis Baptistae Varaviae iuravit, ibidemque Decretum Electionis ab Archiepiscopo accepit, & ad Principes

cipes exteros scriptis litteris, susceptum honorem iis significavit. Cracoviae, eurato prius patris tunere, & comitantibus fratribus, Anno 1633. d. 16. Febr. ab Archiepiscopo Gnesnensi Ieanne Węzyk coronatus est. Vid. PAVLVS PIASECIVS, Episcopus Praemisliensis, in *Chron. gestor. in Europ. singular. ad A. 1632. fol. 526. -- 545.* STANISLAVS KOBIE-RZYCKI Castellanus Gedanensis, postea Palatinus Pomeraniae, in *Histor. Vladisl. Princip. quam XI libris descripsit. Diarium vel Acta Electionis Vladislai IV. in fol. & IOACHIM, PASTORIVS in Fior. Polon. pag. 422. -- 425.*

§. XIV. Post fata Vladislai IV. qui An. XVI. Regni & Aetatis LIII. Mereciae, Oppido Lithvanico d. 15. Maii A. 1648, naturali morbo obiit, Matthias Lubiencki Archiepiscopus Gnesnensis Conventus Terrarum ad diem 25. Iunii indixit, & Ordines Varaviae ad diem 6. Iulii convocavit, orbaeque & magnis cladibus obrutae Reipublicae vulnera exposuit, qui Ieremiam Wiefniovecium Ducem bello adversus Cosacos & Tartaros gerendo praefici optaverat, sed praevaluit eorum sententia, qui Dominicum Ducem Zaslaviensem, Nicolaum Ostrorog Pocillatorem Regni, & Alexandrum Koniecpolski Regni Vexilliferum, Duces prae-

didici belli deligebant, eisque Magnates passim & Palatinatus singuli copias splendide instructas submiserant. Discordia tamen Ducum, qui regere omnes quam obsequi malebant, fortunatum belli eventum invertit; exercitus enim Polonus e castris Piluensisibus dilapsus, Zamosciam usque progrediendi viam hostibus aperuit, quae tamen Civitas, & in ea praesidiarii, Cosacorum & Tartarorum hostiles conatus stiterunt. Cum vero rumor, quasi sexaginta millia Tartarorum adventarent, esset divulgatus, Cosaci, qui iam fugam parabant, sumta audacia & excursionibus factis, omnes illas Russiae regiones versus Leopolim, Zamosciam, Crasnostavium, Breciam Lithvaniae, Przemisliam, Iaroslaviamque, caedibus, incendiis, rapinis, praedisque agendis, miserabiliter vastarunt. In praedicta Convocatione Generali munus Mareschalci inter Nuncios Equestri Ordinis obiit Boguslaus Leszczynski, Generalis Maioris Poloniae Praefectus, concordibusque sententiis tempus Electionis novi Regis ad mensem proximum Octobr. indicum fuit, ac eo reiecta controversiarum moderatione inter Status & Religiones, omnibus pace Interregni tunc sancita, aequaliter gaudere permittebatur. In primis de motibus belli in Russia exortis, illorumque compositione, multa agitantur consilia. Prohibe-

hibebantur quaeque Duces exercituum, ne militem ad locum Electionis ducerent. Inter tanta Reipublicae discrimina, Electio etiam ipsa non caruit difficultate, cum ut nihil non in Regno turbaret discordia, fratres etiam Regios commisisset. Duo ex Sigismundi III filijs suspererant, (nam Vladislaus ex priore uxore Annae Caroli Austriae Archiducis filia natus, mortuus iam erat; Ioannes Albertus Romanae Ecclesiae Cardinalis Paduae A. 1634. anno aetatis 21, & Alexander Carolus A. 1635. ex altera uxore Constantia prioris sorore geniti obierunt) Ioannes Casimirus & Carolus Ferdinandus Episcopus Plocensis & deinde Vratislaviae A. 1655. mortuus; uterque magnis suorum studiis suffultus suspensam tenebat Rempublicam. Ioannes tamen Casimirus, fratre Carolo ultro cedente, sceptrum in Comitibus Electionis A. 1648. obtinuit. Natus ille erat A. 1609. d. 22. Martii, in iuventute sua belliperitia exercitatus, & castra Martis sequutus, cum A. 1638. Genuam iret, indeque in Hispaniam transfretaret, & Marsiliam praeternavigando, in littus Gallicum ad refocillandum a taedio & aestu marino debilitatas vires descenderet, d. 9. Maii a Praefecto arcis maritimae Tur de Buc dictae cum Comitatu suo fuit detentus, abductusque ad Arcem Salona, & deinde

Citheronem, ubi sub custodiis arctioribus, quibus ipsemet stipendia solvere cogebatur, prope biennio haesit, Galli obiciebant, quod militaverit Imperatori Ferdinando II. in Germania contra Regem Galliae Ludovicum XIII. & quod nuper irruptio Polonorum in Picardiam facta sit. Intercedebat quidem pro dimissione Ioannis Casimiri ipse Pontifex Romanus Urbanus VIII. & ipse Rex Vladislaus IV. frater, sed intercessionibus sine fructu abierunt, donec in Galliam missus Legatus Christophorus Gasiewski Palatinus Smolenscensis eum in Poloniam A. 1640. reduxit, praestita nomine Regis & Ordinum Regni Poloniae cautione, de iniuria hac Ioanni Casimiro illata nullo modo vindicanda. Idem Casimirus A. 1643. sub finem Septembr. Loretum in Italia, & inde Romam profectus, vitam monasticam, inconsulto fratre Vladislao & ideo exaerbatum, in regula Societatis Iesu amplexus est, biennioque probationis finito, cum perseverantiam in illo statu profiteri vellet, Innocentius X. Papa non permisit, sed eum Cardinalem Romanae Ecclesiae renunciavit. E Cardinalatu Poloni atque Lithvani Ioannem Casimirum elegerunt Regem Poloniae & Magnum Ducem Lithvaniae, qui a Matthia Lubienki A. 1649. d. 17. Ianuarii Cracoviae coronatus est, ducta d. 4. Martii fratris sui

sui Vladislai uxore Maria Louysa seu Ludovica, Caroli Niverniae Mantuae ac Montisferrati Ducis filia, adeo ut inter singularia rerum polonicarum recenseri mereatur, quod parens Vladislai & Ioannis Casimiri, Sigismundus III. duas successive habuerit in matrimonio sorores, & duo praedicti eius filii unam duxerint uxorem. In finitibus propemodum bellis implicitus, A. 1668. d. 16. Septembr. in Comitibus Varsoviensibus Diplomata Electionis & Coronationis rubro involuta serico, Reipublicae. a qua ante viginti fere annos acceperat, reddidit, Regnoque, accepta annuatim centum quinquaginta millium florenorum provisione, valedixit, & in Galliam discessit, ubi animam intra quadriennium A. 1672. d. 16. Decembr. exhalavit. Conf. PAVLVS PIASECIVS *Chron. gestor. in Europa singular. fol. 606. 607.* NICOLAUS DE CHWAŁKOWO CHWAŁKOWSKI *in lur. Publ. Regn. Polon. lib. 1. cap. 3. num. 4.* IOACH. PASTORIVS *in Flor. Polon. lib. 4. pag. 489. seqq.* CHRISTOPH. HARTKNOCHIVS *in Republ. Polon. lib. 1. cap. 2. § lib. 2. cap. 1. Diarium seu Acta Electionis Casimiri in fol.*

§. XV. Decimum quartum vidit Interregnum Respublica Polona, quando Io. Casimirus Regni fasces deposuit. Illo autem tempore,

pore, cum in Poloniam Cosaci, Mosci, Tartari, Sveci, Brandenburgico-Marchici, Transylvani, totis viribus incumberent, ipse Rex Anno 1668. abdicavit se Regno, atque a Prazmowio Archiepiscopo Gnesnensi itemque Republica conclusum est, ut per Constitutionem sub titulo Abdicationis, omnes Actus abdicatorii Ioannis Casimiri Legum volumini infererentur. Ipse Ioannes Casimirus in Reversalibus, post abdicationem Reipublicae datus, promisit, se remotius ab actu & loco Electionis, durante eodem, mansurum. Confoederatio Generalis deinde sequuta, simulque Electioni Regis novi dies 2. Maii A. 1669, praefixus. Candidatum erant in hac Electione ex indigenis Ioannes Comes de Odrowaz Pieniazek Capitaneus Oswiecimensis, qui 610. pro se habuit calculos: Felix Potocki Subdapifer Regni, deinde Palatinus Siradiensis, pro quo 881. vota militabant: habuit etiam illo tempore pro se aliquot suffragia Illustrissimus & Celsissimus Princeps Boguslaus Radziwitt Dux Birsarum Dubnorum, Stuciae & Copiliae &c. Electus vero tunc est Rex incola Serenissimus Michael Coributhus Dux in Wiesniowiec, a Jagelloonica familia ultimus. Rationes, quas ANDREAS OLSZOWSKI in *Censura Candidatorum*. A. 1669. edita, pro Rege eligendo incola

protu-

protulit, erant sequentes. 1.) Deus ipse Iudaicis mandavit Deuter. XVII, 15. non poteris alterius gentis hominem facere Regem, qui sit frater tuus. 2.) Bruta quaeque a dispare non reguntur. 3.) Indicium est nimis abiectorum ingeniorum, non admittere e gente sua eum, qui regere possit. 4.) In Germania incola eligitur Imperator, neque in aliis Regnis alius mos. 5.) Piastus morum Polonicorum maxime gnarus est. 6.) Indigenae certior fides est, quam alienigenae. 7.) Exteri a Magistratibus & dignitatibus excluduntur in Polonia, quidni etiam a Regno. Vid. B. HARTKNOCHIVS in *Republ. Polon lib. 2. cap. 1. num. 14. & Diarium Europaeum continuat. 19. pag. 254. seq.* In Comitibus Electionis praedicto die & mense more solito inchoatis, magno negotio vix tertio Idus Maii Marschalcus Equestris Ordinis electus est, Lithvanis maxime adversantibus, quod a Ioanne Casimiro campiductoralis clava Michaeli Radziwittio Pro-Cancellario Magni Ducatus Lithvaniae contra vota Paecanae Domus fuerit collata, vincentibus tamen suffragiis Felix Potocki Subdapifer Regni in Marschalcum electus est. Integra posthaec hebdomas inter concertationes de iuramento a ceteris Equitibus praestando elapsa est, tandemque tertio Calendas Maii, qui in diem Saturni

turni

turni inciderat, post redditam Senatoribus, seu ut vulgo vocant *starzynom Bratom*, senioribus fratibus, ab Equestri Ordine more *Mareschalci* sui salutationem, reliqui Senatores & Equites, qui in Convocatione Generali Regni non iurarunt, iuramentum praestiterunt coram Deputatis tam ex Senatoris Ordine ab Archiepiscopo Gnesnensi, quam ex Equestri Ordine a *Mareschalco* assignatis. CASIMIRVS ZAWACKI, Capitaneus Pucensis, & deinde Castellanus Elbingensis, *in gloria Orbi Sarmatico consensu monstrata, seu in Actis diurnis Electoralis campis huius Interregni*, refert, multos vidisse, quod 4. Calendas Maii imago Virginis Mariae, quae ante portam Cathedralis Templi Varfaviensis affixa erat, flevit. Idem quoque AVCTOR *loc. cit.* narrat, quod, dum aedificaretur Szopa, columba nivea per duas hebdomadas volitaverit, dielaeque structurae mane & vesperi infederit, nec ullo fabricorum lignariorum strepitu vel clamore hominum & bombardarum dispositione abigi potuerit. opere vero perfecto amplius non comparuerit. Quinto Calendas Maii in tentorio Equestri Ordo salutavit Senatorium, audivitque litteras Magni Turcarum Caesaris, item Magni Ducis Moscorum, & Magni Tartarorum Chan, quatuor fere horarum spatio lectas. Sexto Calendas Maii ad Ca-

ad Capturalia Iudicia ab Archiepiscopo tres Senatores Castellani, & ab Equestri Ordine quatuor, ex singulis gentibus deputati sunt. Lites deinde inter Warfzicium Castellatum Cracovientem, & Oborscium Castellatum Varfaviensem ortae, a Iudiciis Capturalibus iudicatae & compositae sunt. Disputatum porro est, an Oratores exterorum Principum prius essent audiendae? an vero exorbitantiae Regni decidendae? Posterior autem sententia ex egregia Zarembae Iudicis Sandomiriensis oratione stetit, publice profitentis, Electionem Principis, non sublatis exorbitantiis, esse auctoramentum servitutis. Die 28. Maii lectus a *Mareschalco* conceptus cassationis Decreti in Lubomirscium adhuc a Ioanne Casimiro lati, rogatusque Archiepiscopus, ut ex Senatu deputaret nonnullos, quemadmodum iam a *Mareschalco* Equestri ex singulis Palatinatibus bini, & ex singulis Terris singuli Deputati erant, qui exorbitantiis Reipublicae mederentur. Missi insuper ab Equestri Ordine Oratores, Nicolaus Penkoslavius, Alexander Zkrzycki Succamerarius Califfensis, & Ioannes Pienazek Capitaneus Oswecimensis, qui a Primate Regni exquirerent, verane essent, quae fama vulgaverat, quod d. 25. Maii cum duodecim Senatoribus secretum Consilium habuerit, Regemque inconsulta Nobilitate

bilitate iam elegerit; quod cum vana haec omnia esse responsum esset ab Archiepiscopo, contigit motus. Oborscius vero indignationem multorum sensit, quam publice deprecabatur, ac si Condeum & Neoburgum ad fasces Regni promorum cuperet. Die sequenti Archiepiscopus quaternos Senatores ex singulis gentibus elegit, qui exorbitantias Regni hora septima matutina in Arce Varsoviensi tractarent, & ad Rotae Consilium hora secunda pomeridiana venirent. Die 30. Maii conclusum est ut Camenecia Podoliae Lubovia Bresciae, & Arx Cracoviensis fortius communirentur, sumtibusque publicis praesidiarii milites locis his munitis imponerentur. Secundo Nonas Junii Mareschalcus Equestris ob adversam valitudinem scipionem ex consensu Equestris Ordinis commisit Capitaneo Spissiensis, qui statim ab eodem Ordine petiit, ut Nuncio Summi Pontificis audientia concederetur, quae sequentis diei hora secunda pomeridiana contigit, postquam sex Palatini & duo Episcopi in occursum ire iussi Legato Apostolico. Huic Rotam ingresso, locus inter Archiepiscopum & Cuiaviensem Episcopum dabatur, cuius litteras a Pontifice productas Referendarius Regni spiritalis in Senatu, & Mareschalcus in Equestri Rota legit, quibus unio animorum vevebatur,

& ut

& ut Princeps concordibus suffragiis Orthodoxae Religionis haeres eligeretur: infimal ut Electio feliciter orbi Christiano cederet, Apostolica benedictio liberaliter conferebatur. Die 5. Junii Succamerarius Posnaniensis publice legit scriptum, quo praecavebatur in posterum abdicationi Regni Poloniae, conclusumque est, ut ipsum id iuramento Principum singulariter infereretur, Die 6. Junii Equestris Ordo petiit a Senatorio exclusionem Principis Condei, in quem voluntates Archiepiscopi ipsius Wydzgae Episcopi Varmienensis, Potoccii Palatini Kiioviensis, Gninsejii Palatini Calmenensis, Bakovii Palatini Pomeraniae, & Sobiescjii Regni Mareschalci, propendebant. Exclusio tandem facta est, & de Legato Caesaris Leopoldi excipiendo actum, qui d. 7. Junii octoginta octo vexilla Polonorum & Lithvanorum a latere habuit, admissusque in Rotam, medius inter Mareschalcum Regni & Equestris Ordinis confedit, a Maiestate tamen Caesarea litteras ad Rempublicam non dedit, quod in iis titulus *Serenissimae* fuerit omissus. pauca itaque [verba praefatus instructionem legit, qua Caesar 1.) Concordiam eligendi Regem precabatur Polonis. 2.) Amicitiam Domus Austriae cum Regno Poloniae commendabat. 3.) Pro Philippo Wilhelmo Palatino Rheni, Principe Neoburgico, ut in Regem eligeretur, instabat, laudans eius in fide Catholica constan-

M

tiam

tiam, aetatis maturitatem, corporis mentisque regimen. Die 8. Iunii seu vigilia Pentecostali Legato Gallico ingrediendi in Rotam potestas, sentaue sua exponendi concessa est, qui vel ob adversam valetudinem, vel ob indignationem exclusi a Regno Principis Condei, non comparuit. Feria prima Pentecostalis cum esset sacris solennibus destinata, nocte tamen Variaviae tertia fere pars igne periit. Feria secunda seu d. 10. Iunii Legatus Regis Galliae respondit, se iam amplius nullis indigere Reipublicae Polonae favoribus. Feria tertia five d. 11. Iunii Legati Svecici sperabatur adventus, sed quia is partim scripserat, se in excipienda legatione, nulli in orbe Principum cessurum esse loco, partim se excusaverat, quod nondum omnia, quae proponere deberet, a Clementissimo Rege suo Carolo Gustavo haberet, ideo Legatus Ducis Prussiae de Overbek auditus est, qui sero nimis die Ducem Neoburgicum Reipublicae commendavit. Die 12. Iunii tres Legati sunt auditi. Primus, Ducis Neoburgici, qui Principem suum votis omnium Christianorum, & iudicio ipsius Vladislai IV. Regis Poloniae p. m. insignem commendavit, nimisque promissis favorem Reipublicae ipsi conciliavit. Secundus Ducis Curlandiae, Putkamer, qui nonnullas iniurias conquestus, fidem promissorum Duci suo

a Re

a Republica exsolvi petiit. Tertius, Magni Tartarorum Chan, cui a latere dextro in terra prostratus erat tapes, verum ille absentiam Regis causatus, rogavit saltem, quae ei rapete connecta data est, qui verso in hanc & illam partem corpore confedit, per Interpretem amice Republicam a Principe suo Chan Soltan Galga salutavit, pactorum Godhagecensium & amicitiae cum Polonis perennitatem amicitiae vovit, illamque vicissim expetiit, tum surgens de sella testo capite, ducente eum Interprete ad Archiepiscopum progressus, literas ei tradidit, inde ad Mareschalcum Rotae Equestris deductus, redditis literis in sella confedit, pluraque se ad Republicam habere mandata dixit; quae omnia in commodiorem occasionem delata sunt. Interea a Rege Magnae Britanniae lectae litterae, quae Republicam ad eligendum Principem Neoburgicum invitabant: titulus Regis Angliae *Fidei Defensor* nonnihil offendit nonnullorum animos. Postea Legati Principis Lotharingiae advenerant, qui exhibitis ad Senatorium Equestrisque Ordinem literis, pro Principe suo perorabant. Omnibus vero Legatis ab Archiepiscopo & Mareschalco hoc fere responsum datum erat: Polonos Regem electuros, quem ipsi fata coelumque destinaverint. Die 13. Iunii omnia tumultu permixta erant, adeo ut

M a

pleni

plerique suppellectiles suas & res pretiosas in Templis, cellas muratas, aut abdita locorum recondiderunt. Declaratum quoque est, prolongationem Comitiorum ad diem Veneris & Saturni, vel diem Lunae & Martis, nec longius extendendam esse. Legato Regis Sveciae in diem Solis post meridiem concessus est in Rotam Equestrem ingressus. Die 14. Iunii tractatae sunt exorbitantiae in Arce, locus quoque Nuntiis Terrarum Prussiae a Mareschalco inter Plocensem & Lanciensem Palatinatus assignatus est, cum veteri sede a Sendomiriensis Nobilitatis multitudine foras pridie moti essent. Die 15. iterum de exorbitantiis actum est, decisarumque Catalogus a Succameratio Calisfensi sub vesperam lectus. Die 16. Legatus Sveciae Comitum Palatinum Rheni Reipublicae commendavit Regem. Die 17. pauci Senatores in Rota mane erant, ideoque consilia ad horam secundam pomeridianam prolongata; cumque fere universi praesentes essent, praeter Archiepiscopum, qui cum adversa conflictabatur valetudine, voluerunt nonnulli Comitibus protrahere, quod nondum omnes exorbitantiae expeditae essent; interea cohortes militares propius vallum properabant, explosis aliquot bombardis. Et quamvis Episcopus Cuiaviensis Casimirus Florianus Dux in Klevan Czartoryski

cum

cum Mareschalco Regni turbas has compescere studeret, nihil tamen effecit, cum quidam e Palatinatu Ravenfi alta voce clamaret: *In vos, Sacerdotes, haec arma parari & explodi!* & ille ad vindictam inquireretur, tum demum milites furere inceperunt, ut Senatores Equitesque suis sedibus prorumperent, & ad portas ruerent, in primis Gembicius Episcopus Plocensis, Leszczynski Palatinus Lanciensis, Zugotius Palatinus Inoclavienfis, Grzymalkovius Castellanus Pofnaniensis, & Zkrzynski Castellanus Brestensis; sed tamen cum summa ignominia repulsi, brevioraque sclopetis in pectora eorum vibrata. Bini insuper in vallo occisi, tertius per manum globo traiectus est sine periculo vitae. Sero tandem tumultus hos Mareschalci composuere, Senatusque ad sedes suas rediit. Die 18. Iunii in Arce Senatus Consilium congregatum definivit, ut Palatinus per Deputatos e medio sui Electionem novi Regis maturaret. Modus quoque eligendi Regem praescriptus, ut prius jeiunio & supplicibus deprecationibus coeleste Numen in omnibus templis placaretur, deinde nomina duorum Candidatorum duabus schedulis inscriberentur, sacro calici inferendis, quarum alterutra a triennali puero exempta, cuius nomen prae se ferret, is Rex Polonis regnaret. Haec dum aguntur, & Leszczynski de iniuria sibi

aliisque a cohorte militari illata conqueritur, Dembicius Vexillifer Sandomiriensis negotio huic supervenit, distitans, poenitere iam facti fratres, & ut poenitentiam testarentur, se in posterum modestia usuros esse, neque universos Reipublicae consiliis interfuturos, nisi per Deputatos. Gratum hoc erat Archiepiscopo nuntium, rogavitque Senatores, ut eorum quisque fratribus persuaderet suis, ne armati ad Rotam venirent, omnemque securitatem Reipublicae eriperent. Trecenti mox Nobiles aderant tum Mareschalcus officium deponere voluit, sed a Vexillifero Sandomiriensi confirmatus, inventumque medium est, ut Nobilitas armata justo spatio a Rota abesset. Praeterea concordia communi firmatum, ut postera die nullae aliae tractarentur materiae, quam compositio pastorum Conventorum, & novi Regis per suffragia Electio. Die 19 Iunii (erat dies Mercurii) circa decimam horam Mareschalcus Equestris in frequenti quamvis Senatu sessionem inchoavit, afferens, nullas alias materias admittendas, praeter solam nominationem Principis, properabatque ad lectionem pastorum Conventorum. Invertere propositum hoc plurimi laborabant, partim quod Confoederationis Leges adum Electionis non admitterent, nisi prius exorbitantiae sublatae fuerint, partim quod in-

fro-

frequens in tentorio fuerit Senatus. Ille ad Archiepiscopum nuntios misit, qui ad suffragia colligenda & nominationem Regis eum invitarent, his referentibus, Reverendissimum Principem ob adversam valetudinem non posse publicis adesse consiliis, Episcopus Posnaniensis in absentia Cuiaviensis & Cracoviensis Episcoporum, flexis genibus & ceteris ad eandem reverentiam divini cultus invitatis, devoto pedore & lachrymis madente: Veni Sancte Spiritus! alta voce oravit, deinde cruce signatos universos cum divina benedictione ad suos dimisit Palatinatus. Advolantibus postea undique Nunciis, unus et viginti Palatinatus, excluso Principe Neoburgico, in Electionem Piaki assensere. Stetit tum Reipublicae facies maxime opera & ope Episcopi Culmensis & Pro-Cancellarii Regni Olszowski, qui tumultus intestinos sedavit, pacatamque reddidit Rempublicam. Nuncii Magni Ducatus Lithvaniae protrahere adhuc Electionem conabantur, nec vota sua in Michaellem Coributhum conferebant, quod arduum ipsis videretur, parere pari; sed ab Episcopis Cuiaviensi & Culmensi, aliisque, debita veneratione excepti, in Rotam deducti, anxieque rogati sunt, ut a libere electo ab Ordine Regni Rege dissentire nollent. Populus morae impatiens, & supra modum novi Regis

M 4

avis

avidus, infinitis clamoribus nominationem eius urgebat. Tum Episcopus Cuiaviensis disseruit, nolle se quidquam auctoritatis in praeiudicium Archiepiscopi usurpare, ceterum in absentia eius pariturum Reipublicae desiderio, ac in primis patriae gratulari, quod Polonis regnaturus sit Rex Polonus. Marechalci tunc absentis vices gener ipsius Capitaneus Spissiensis obibat, non dissimilia a sermone Episcopi loquutus, iubebat declarationes Palatinatum proferri, iamque extrema peragebantur, cum Archiepiscopus advenit, & expeditis omnibus, pro more ter interrogavit, an consensus omnium esset nominandi Regem? tandem cum summa omnium gratulatione nominavit Principem electum, Michaellem Coributhum, Regem Poloniae & Magnum Ducem Lithvaniae, iussitque ad tres portas valli exclamare: Io triumphe! Vivat Rex! tum in genua procumbens, Te Deum laudamus! concinuit omnis populus, tormentaque cum sclopetis usque ad horam sextam sequentis diei matutinam exonerata, Ipse novus Rex a Primante ad rotam invitatus, atque in Arcem deductus, multis Senatorum ibidem eum praestolantibus, Die 20. Iunii, Festo Corporis Christi celebrando interfuit Rex, atque inter tubarum concentus, tympanorum strepitus, fulgentia signa & late expansa ve-

sa vexilla, extra moenia Civitatis progressus, intecto capite singulis Palatinatibus eorumque Ducibus pro electione sui in Regem gratias egit. Die 21. Iunii Illustrissimus Primas denominavit ex Senatu tres Episcopos, totidem Palatinos & Castellanos singulos ex gentibus, Marechalculus vero Equestris binos ex singulis Palatinatibus, & singulos ex Terris, qui exorbitantias expedirent, & pacta conventa conscriberent. Sequenti die 22. pars Deputatorum in Senatorio conclavi ad exorbitantias tollendas remansit, pars ad Reginae palatium perrexit, ad compositionem pactorum Conventorum. Reverendissimus Episcopus Cuiaviensis deinde cum reliquis a Rege novo missus Orator disseruit, Serenissimum Regem Michaellem nullos Reipublicae offerre millones, omnia tamen daturum, si pacem dederit. Die 23. Sessio a Deputatis ad pacta Conventa scribenda inchoata est, Die 24. vacantiae in Arce distributae, iuraque indigenatus Terrarum Prussiae a Regnicolis strenue oppugnata, sed a Prussis egregie propugnata sunt. Die 25. solennitas Corporis Christi consilia publica nonnihil sufflaminavit. Die 26. Senatores & Equites ad Rotam frequentes venerunt, inter alia de provisione Ioannis Casimiri acturi. Die 27. Zamoscius protestatione solenniter facta contra ro-

tum Electionis actum, contra paſtorum Conventorum definitionem, & praestandum ſuper ea Electi Regis iuramentum, e Rota erumpens diſceſſit. Die 28 Iunii pacta Conventa ſcribebantur, exorbitantiae vero ad Comitua Coronaſionis differebantur. Die 29. tempus novi Regis coronandi in diem 29. Septembr. Cracoviae indictum, & a Mareſchalco Equeſtris Ordinis rota iuramenti Electo Regi exhibenda, ſuper quam poſtero die iuraret, praefentata eſt. Poſtea Mareſchalco ſcipionem deponens gratias egit Nobilitati, pro beneficio liberaliter in ſe collato, cui viciffim pro ingenti labore & exantlatis pro Republica curis, pari officiorum teſtificatione Equeſtris Ordo gratias egit. Die 30. Rex electus in Templum progreſſus eſt, in quo ad magnum Altare Archiepiſcopus ſacrum celebravit, quo finito, in gradibus Altaris Evangelium manibus tenuit, ſuper quo Rex iureiurando pacta conventa confirmavit. Tum nomine Senatus Archiepiſcopus, & nomine Nobilitatis Mareſchalco Equeſtris dignitatem Regiam Regi gratulati ſunt, quibus nomine Regis Palatinus Culmenſis Gniński reſpondit. Tranſactis Ceremoniis Mareſchalco Forenſis clara voce publicavit: Polonos iam iurum Regem habere. Qvi deinde Cracoviae in Cathedrali Aede D. Stanislai A. C. 1669. Feſto

Micha-

Michaelis ab Archiepiſcopo coronatus eſt. Vid. *Cenſura Candidatorum An. 1669. edita. Diarium Europaeum continet* 19. CASIM. ZAWACKI in gloria orbi Sarmatico conſenſu monſtrata. *Varſav. 1670. in lucem miſſa.* IOACH. PASTORIVS in diademate gloriae. NICOL. CHWAŁKOWSKI in *Iur. Publ. Polon. lib. 1. cap. 3. num. 20. ſeq. item, Diarium Electionis Michaelis in fol.*

§. XVI. De decimo quinto Interregno, citius, quam putarant Poloni, cogitandum erat. Nam Michaele Coributho, Duce in Więſnawiec, qui a Duce Coributho, fratre Vladislai Jagellonis genus duxerat, Leopoli Anno 1672. d. 21. Octobr ſanguinis profluvio (de quo vid. § II. Cap. I.) extincto, poſtquam Republica motibus civilibus eſſet concuſſa, Camenecia, non tam arte quam natura munitiffimum Poloniae caſtellum, a Turcis expugnata, & a Ioanne Sobieſki, tum Regni Mareſchalco & ſupremo exercitus Polonici Duce, victoria a Tartaris ad Chocimum paulo ante obitum Michaelis reportata, Caſimirus Florianus Dux in Klewan Czartoryſki, Epicoſopus ante Vladislavienſis & Pomeraniae, tum Gneſnenſis Archiepiſcopus nominatus, ſed nondum a Pontifice Maximo confirmatus, Interregis munia exercuit, ſubque eo titulo Univerſales (ſic vocant

litte-

literas publicas) mortem Regis denunciantes, futuraeque Convocationis tempus praefinientes, ad singulos Palatinatus & Terras e Cancellaria sua dedit. Alias cum ipse Archiepiscopus in Regno est, hac praerogativa eminet, ut Mareschaleum habeat eo ex Ordine, in quo ipse est, nimirum Senatorio, quippe unus ex Castellanis currum illius eques antecedit. Interrex in Convocatione Generali in An. 1674. mensem Ianuarium indicta, cum Senatoribus, & Mareschalcus Equestris cum Nunciis Terrestribus Eleonoram Mariam, Ferdinandi III. Imperatoris filiam, & Michaelis Regis Viduam, inviserant, dolorem suum super obitu Regis praematurum testaturi, Regina sub Wransko confederat, in solio, sed accedentibus Senatoribus assurrexit, orationesque ipsorum audivit, quibus Reginae Cancellarius respondit. Iudicia insuper per Mareschaleum in prima statim sessione proclamabantur, de quibus tamen Nuncii Terrestres conquerebantur, quod haec proclamatio sit facta sine consensu Equestris Ordinis, & quod hoc in praeiudicium Capturalium Iudiciorum factum sit. Mareschalcis quoque solita iurisdictio usque ad Electionem concessa est, ut patet ex Confoederatione in Convocatione Generali sancita fol. 20. Mareschalcorum tum temporis iusiurandum tale fuit: "Ego N. iuro

iuro DEO Omnipotenti quod iuste sine ullo personarum respectu, iuxta iuramentum in officio Mareschalci, Regi Regnoque praestitum, indicabo, nullas causas ad iudicium hoc pertinentes dolose agam, consilia & praecautiones non suppeditabo, secreta quoque iudicii praesentis non revelabo, sic me DEus adiuvet & sancta Crux Christi." Die 15. Ianuarii per Nuncios suos postulaverat Prussia, ut etiam e Prussia, recurrente ad illos ordine, Mareschalcus eligeretur; sed nihil tamen obtinuit. Praeterea hic ordo constitutus erat, ut Interrex negotia Reipublicae cum adiunctis sibi Deputatis, inter quos sex Episcopi, septendecim Palatini & Castellani, omnes fere Ordinis Senatorii Officiales, & duodecim Equites ex Minori Maiorique Polonia & ex Magno Ducatu Lithvaniae fuerunt, tractaret. graviora vero negotia & ad animam Reipublicae pertinentia cum omnibus Ordinibus in Comitibus Electionis demum trutinaret ac definiret. Iuramentum horum Senatorum ex utroque Ordine Deputatorum verbis polonicis conceptum, latino sic sonat idiomate: "Ego N. iuro DEO Omnipotenti, quia iuste secundum DEum, ius scriptum, aequitatem, & controversiae statum indicabo, recognitionemque assumam, nullum respectum divitis vel pauperis, amici vel inimici, in-

"ci, indigenae vel alienigenae habiturus, ne-
 "que amicitiam, largitionem & minas curatus
 "rus, sed in Iudicio praesenti DEum ipsum,
 "ius scriptum, aequitatem, & controversiae sta-
 "tum, recognitionemque sequenturus ero, & in
 "omnibus conscientiae meae dictamen attentu-
 "rus, aliasque actiones ad me facientes secun-
 "dum facultatem meam expediturus, nullius
 "insuper causam dolose & fraudulenter agita-
 "bo, neque praecautiones & consilia submini-
 "strabo, neque dona accipiam. Et quia non
 "studebam, ut ad Iudicia haec eligerer, neque
 "secreta Iudiciorum horum ulli revelabo, ita
 "me DEus adiuvet & sancta Crux Christi. " Se-
 "renissimae Reginae post fata mariti desideratis-
 "simi ducenta & viginti florenorum millia in
 "eadem Convocatione Generali promissa, & de-
 "nuo per pacta Conventa assecurata sunt, non
 "computando in eadem summam donum nupti-
 "ale annum ex falsifodinis Cracoviensibus sol-
 "vendum, scilicet duo millia Vngaricalium, quae
 "eidem iuxta Constitutum A. 1670. compete-
 "bant. Praeterea conclusum, ut Residentiam
 "suam pro lubitu in quovis loco, excepta Cra-
 "covia, constitueret, quae sedem sibi hic Tho-
 "runii fixerat. Plurimi quoque tam in exclu-
 "sionem Piastis consenserant, inprimis Lithvani
 "summis viribus allaborabant, ut Incola a Regno
 "lego

lege publica excluderetur: eorum ratio fuit,
 quod acerbum sit, sibi aequalem subito ad hoc
 fastigium electum Dominum suum appellare,
 ex quo turbae & bella intestina oriri soleant.
 Ne vero contraria pars obiiceret, rem hanc esse
 novam, allegarunt locum cuiusdam *Historici*
Polonici, qui de Interregno quodam dixit:
 "Exclusis Piastis dictae sunt pro exteris senten-
 "tiae." Sed hoc consilium in primis Comitibus
 Electionis acriter impugnatum est, quando ra-
 tiones quas ex §. nostr. 6. C. I. petimus, affereban-
 tur, ne lex de excludendo Piasto cuderetur.
 1.) Dedecus summum esset apud dexteras
 gentes, non esse inter gentem Polonam vel Li-
 thvanam idoneum ad sceptrum virum. 2.) Ex-
 teri sibi ius aliquod in Regnum Poloniae prae-
 tenderent. 3.) Coarctatio esset liberae vocis
 in Electione, si ad externos tantum restringere-
 tur. 4.) Iniuria inferretur manibus Serenis-
 simi Michaelis, cuius gratia lex illa de exclu-
 sione Piastae lata esse videbatur. 5.) Con-
 sensisse quidem quosdam in exclusionem Pia-
 stae, sed non omnes. 6.) Sacras litteras dice-
 re: Non eliges nisi indigenam. 7.) Dicerent
 exteri, Polonicam gentem ad servitutem natam
 parere scire, imperare nescire. Ea quae in
 Confoederatione Generali fuere sancita, & in
 Curia Varlavienfi feria sexta ante Festum Vitae
 & Mo-

& Modesti Sanctorum Martyrum proxima A. 1674. ad inscribendum (ad ingrossandum) oblata, possent in primis ad sequentia capita reduci, ut Confoederatio ex Volumine Legum A. 1: 27. reassumeretur, in qua in securitatem sequuturæ Electionis conclusum, ut 1.) Cohortes equestres vel pedestres cuiuscunque nationis una cum bellicis machinis ad tria millaria Varsavia abessent; transgressores vero talis legis Regni & Magni Ducatus Lichvanise Instigatores ad Iudicium Capturale citarent, convictosque poena exclusionis ab omni Electionis actu afficerent. 2.) Ut peregrini extra locum Consilii publici procul abessent, nec Varsaviae morarentur: exterorum vero Principum Legati in locis a Mareschalco Regni assignatis subsisterent. 3.) Ut nullus auderet ad campum Electorum instructus armis gravioribus, nisi scutis, accedere, qui id faceret, ducentis marcis & incarcerationis sex hebdomadarum multaretur; citatus vero ad iudicium, & non compareret, bannitus haberetur; malleos insuper incurvatos nemo gestaret, nec campum Electoralem cum iis iatret, sub eadem poena ducentarum; marcarum, & alia civili arbitraria. 4.) Ut hospitia Varsaviae & in pagis pro incolis & exteris a Mareschalco assignata nullus occuparet, & qui id faceret, si Nobilis, ducentarum

tarum marcarum multa & incarceratione per totam Electionem multaretur, si plebeius, manu trucidaretur, & qui praedia spiritualia vel nobilia sine scitu Senatorum vi invaderet, inde ad primam instantiam teneretur egredi, parrique laesae ducentas marcas totidemque officio cum compensatione solveret. 5.) Ut quilibet in hospitio suo pacate viveret, & in ponte Vistuleo nullas ciceret turbas, sub poena arbitraria Iudicii pro qualitate facti cuiusvis irroganda: quodsi turmae militum in campo & prope tentorium castra metarentur, ad instantiam Instigatoris poena infamiae eis decerneretur & publicaretur. 6.) In civitate vel suburbii onerata cum bombardam ambulans, eamque exonerans, si dominus fundi, ducentis marcis, si minus, incarceratione dimidii anni multaretur: qui vero in campum electionis bombardam adferret, licet ea neminem laesisset, si Nobilis sex hebdomadarum custodia & ducentis marcis, si plebeius, capite plecteretur: & quicumque alium ubicunque locorum, si vel plebeium interficeret, capite minuendus esset. 7.) Nullus Varsaviae in suburbii, vel alibi, res venum expositas raperet ad se vel, raptas vero iuxta taxam a Mareschalco & Deputatis ordinatam, sub poena bannitionis in duplo restitueret. 8.) Nullus aurigarum vel in-

stitorum ab octava ad dimidiam nonam, nec post meridiem & quarta ad quintam in ponte Vistulano merces venales veheret, ut ex altera parte ad Republicae negotia profecturis aditus liber pateret, vectigal vero non nisi grossus ab equo penderetur in ponte. 9.] Nemò ad locum Electionis vinum, crematum, cerevisiam, aliosque liquores sub poena amissionis eorum advehere auderet 10.] Qui alteri ubicunque locorum damnum inferret, sex hebdomadarum carcere & compensatione damni coerceretur. 11.] Obsonia in Urbem vehere cuique licitum esset, institoribus vero ea emere non liceret sub poena quatuordecim marcarum & amissione rerum emtarum. 12.) Tabernae vinariae vel cerevisiariae usque ad dimidiam octavam vespertinam apertae tantum essent, sub amissione cerevisiae vel alius liquoris & sessione turris. 13.] Ad Rotam Equestrem, ubi publica negotia tractantur, nulli peregrino ius accedendi esset, sine scitu Mareschalcorum utriusque gentis. 14.) Vt Mareschalci utriusque gentis cum Deputatis Iudicia iuste & dextre administrarent, sub poena in Iudiciis Tribunalibus descripta. 15.] Vt ad duellum sive monomachiam nullus alterum sub poena carceris per dimidium annum & solutione sexaginta marcarum provocaret. 16.) Vt

Mare-

Mareschalci & Deputati cum suis Ministris, si in supra positis clausulis excederent, eidem Iudicio & eisdem pro qualitate excessus poenis subiacerent, pluralitas vero votorum vel suffragiorum causas definiret, non obstante duorum vel trium Deputatorum absentia. Tandem in ea Convocatione Comitia Electionis in mensem Aprilim erant indicta. Tempore Electionis prima cura circa eligendum Mareschalcum occupabatur, qui electus iuramentum hoc verborum tenere praestitit: "Ego N. iuro DEO Omnipotenti, quia in officio moderato Mareschalcus fidelis ero, nec instrumentum futurae Electionis extradam, nisi ex legitimo consensu omnium & singulorum Electo; ita me, DEVS adiuvet & sancta crux CHRISTI." Deinde exorbitantiae non erant sublatae, sed quemadmodum post Electionem & Renunciationem Michaelis pacta conventa demum fuere scripta; ita post Nominationem Ioannis III. cum pacta conventa composita, tum exorbitantiae fuerunt expeditae. Insuper Rex novus in pactis Conventis promisit, se velle etiam tertio quovis anno in Magno Ducatu Lithvaniae residere, hisque legibus fundamentalibus seu Capitulationi, ne consanguinei Regis in linea collateralis extollerentur supra aequalitatem Nobilitatis Polonicae vel Lithvanicae,

N 2

sed

sed eodem iure cum reliqua Nobilitate cense-
rentur: item, ut Rex hanc vel illam provinci-
am speciatim ab hostibus recuperaret. Cum
Ordines Regni pactis Conventis Michaelis ca-
put novum inseruissent, in quo Rex pro se &
suis Successoribus cavebat de non abdicando
Regno, hocque pro perpetua lege habere vo-
lebat; Ioannes III. cum esset electus, rogavit
Ordines, ut illud caput omitteretur. [quemad-
modum *Diarium Electionis A. 1674. d. 27. Maii*
testatur] id quod etiam factum est. Quae prae-
terea prolixioribus verbis in pactis Conventis
conscripta sunt, possunt ad sequentia haec re-
duci. 1.) Vt Rex novus eiusque haeredes ti-
tulum Haeredis minime usurparet, nec Do-
mus Regia ullam successionem & praetextum
proximitatis ad Regnum sibi praesumerent, sed
aequalitati per omnia cum statu Nobilitatis sub-
iacerent. 2.) Vt Rex eiusque Successores es-
sent Romanae Orthodoxae Religionis Catholi-
cae, & Regina itidem sive natione sive vocati-
one. 3.) Vt Dissidentes in Religione Christi-
ana, non obstantibus quibuscunque Protestati-
onibus, libero fidei suae exercitio uterentur.
4.) Vt iuramentum Regis & pacta Conventa
prima die Comitiorum quorumlibet publice in
praesentia omnium Ordinum legerentur. 5.)
Vt si quid alicui a Rege ante Electionem pro-

missum

missum fuerit, id nullius valoris esset, neque
Rex promissum implere teneretur. 6.) Ne
Regina in negotia Status Reipublicae se immi-
sceret, nec promotiones ad officia per foemi-
nas vel exteras personas fieri deberent. 7.]
Vt pacta & foedera cum vicinis Principibus ad
conservandam pacem perpetuam renovaren-
tur. 8.) Ius cudendae monetae non ex Se-
natus Consulto, sed ex Comitiorum consensu
iuxta ligam Imperii & vicinorum Principum
valeret. 9.) Ne milites extranei sine speciali
consensu & scitu Reipublicae in Regnum Polo-
niae & Magnum Ducatum Lithvaniae annexas-
que Provincias immitterentur; qui id faceret,
pro infami & perduelle habendus. 10.] Ne
alienigenis iura indigenatus conferrentur, nisi
de patria bene meritis, & quos Supremi Exer-
citiuum Duces Reipublicae commendarent; iis
vero usque ad tertiam progeniem officia & be-
neficia Legationis non deberent committi.
11.) Duae dignitates insimul uni non essent
concedendae, in primis dignitates Marechalci,
Cancellarii, Thesaurarii, & Supremi Exercitus
um ducis. 12.) Vt militi peregrino tercenti-
es mille triginta octo floreni a Rege aere pro-
prio solverentur. 13.) Vt schola militaris
propter Iuvenes Nobiles in ea exercendos eri-
geretur. 14.] Duo castella, unum Leopoli in

N 3

Re

Regno, alterum in loco Magni Ducatus Lithvaniae commodo munirentur. 15.) Milites corporis Regii, Ministrique aulici, Regis sumtibus alerentur. 16.) Vt Tartari Zaporovientes stipendia sua nacti, in obsequio Reipublicae continerentur. 17.) Vt a Regno avulsae Provinciae, praesertim Vkraina & Podolia, ab hostibus recuperarentur. 18.) Vt dignitates extra tempus Comitiorum post sex hebdomadarum intervallum, in Comitiiis vero ipsis ante alia negotia quantocius bene meritis distribuerentur. 19.) Comitii quolibet tertio anno Grodnae in Lithvania propter amplitudinem loci haberentur, quemadmodum iam ante A. 1673. in Comitiiis Varfavienfibus definitum erat. 20.) Exorbitantiae omnes post Comitii Coronationis deciderentur: Privilegia quoque omnium singula in Comitiiis Coronationis confirmarentur, & si has & alias leges Rex novus non servaret, ab obsequio & fidelitate & praestandis utraque gens, iuxta Constitutionem A. 1609. libera esset. Pacta haec iuramento confirmavit Ioannes III. in Templo Ioannitico Varfaviae d. 5. Iunii. Subscripserunt illis, praeter plurimos e Regno & Lithvania, quatuor etiam Civitatum Nuncii, utpote Cracovienses, Vilnenses, Leopolienses & Posnanienses. Cum Archiepiscopus Casimirus Florianus Czartoryski

ski

ski mortuus esset, Andreas Trzebicki Episcopus Cracoviensis, praemissa per Reverendissimum Ioannem Gembicki Episcopum Vladislavienfem & Pomeraniae praecustoditione, Regem nominavit Electum die 21. Maii, quem deinde Mareschalci utriusque gentis promulgarunt; sed ante mortem supra dicti Archiepiscopi per totum actum Electionis ore istius gravissimi viri Respublica loquta est. Electio die 20. April. initium suum sumfit, cuius directior erat Thesaurarius Magni Ducatus Lithvaniae Benedictus Sapielka, cuius iuramentum supra produximus. Competitores sive candidati Regni Poloniae tum fuerunt 1.) Magni Ducis Moscorum filius natu minor, qui decimum quartum fere agebat annum. Huius Legatus neque multis promissis neque multis minis, ut ante fieri solebat, dominum suum commendabat. 2.) Princeps Transylvaniae, qui ut fasces Regni tractaret, quindecim milliones, coniunctionem Transylvaniae cum Regno Poloniae, & 15000. militum in subsidium, quousque bellum Turcicum duraret, promissit. 3.) Elector Brandenburgicus Fridericus Wilhelmus pro Principe Electore Carolo Aemilio per Legatos intercedebat, sed ut Germanus & Haereticus a Polonis reiectus est, qui simul metuebant, ne Prussiam cum Regno coniungeret, e-

N 4

ius.

iusque posterius aliquod in Regnum praerenderent. 4.) Legati Ducum Modenae & Parmae, & Don Pedro Ranquillos, praesentes In Comitibus Electionis neminem vix commendabant, posterior tamen inclinare videbatur in partes Lotharingicas. 5.) Legatus Daniae Regis Christiani V. Principem Georgium fratrem Reipublicae insinuat, qui tres milliones & sex millia equitum Regno pollicebatur: Partes eius tuebatur Leopoldus modernus Imperator, sorte ut Regnam viduam sororem ipsius in matrimonium duceret, (in cuius rei gratiam Ioannes Gninski, Palatinus Culmensis, Georgii effugiem Reginae donaverat,) vel ut foederi contra Gallum eum innecteret. Insuper Imperator per Cardinales Romanae Ecclesiae Nitardum & Pio dispensationem pro Polonia Pontifice Romano Clemente X. efflagitabat, ut Regem non Catholicum, vel qui suscepturus tandem esset fidem Romanam, possent eligere. 6.) Princeps Gallicus, sed anonymus, (qui sub nomine Ioannis Sobieski latebat) studia sua Regno commendabat. 7.] Philippus Wilhelmus Dux Neoburgicus pro natu maximo filio Ioanne Wilhelmo animos Polonorum sollicitaverat, compromittens coniugium filii cum vidua Regina contrahendum. 8.) Dux Lotharingiae Carolus nullae parcebat curae, ut Rex

Pol-

Poloniae eligeretur: ipsa quoque Regina vidua omnem suum muliebrem ornatum, aliasque res pretiosas oppignoraverat, ut partes Carolinas augetet. Ex his tres tantum Candidati supermansere, qui triplicem efficiebant scissionem. in tres divisi partes. A partibus viduae Reginae & Caroli Ducis Lotharingiae Lithvani, & ex illis Christophorus Pac Magnus Lithvaniae Cancellarius, & Michael Pac Palatinus Vilnensis supremusque militiae Lithvanicae Dux, stabant. Alii e Polonica Nobilitate, sed in duas partes scissi, partim pro Pisto, partim vero pro Duce Neoburgico vel Lotharingico in Regem eligendo, vota ferebant. Denique milites Principem Galliae larvatum in thronum Regium evehere allaborabant, cui Pacius maxime contradicebat, Lithvanorum ad se trahens consensum, qui Piam a Regno excludere, eumque pro infami & hoste patriae proclamare, qui indigenam in Regem eligeret, contendebant. Res haec tanto animorum motu agitata fuit, ut ad arma concursus fuisset, cum Dux Lotharingiae iam armato instructus exercitu in confiniis Poloniae & Silesiae haereret, nisi prudentia Mareschalci Equestris Ordinis turbae hae fuissent compositae. Post haec Franciscus Bonvisi Archiepiscopus Thesalonicensis & Nuncius Apostolicus ingressus

more solito in Rotam, nomine Pontificis Romani Senatam Equeſtremque Ordinem rogabat, ut Principem RomanoCatholicum ſibi crearent. Deinde Chriſtophorus Schaffgots Caefareus Legatus Ducem Lotharingiae, & de Forbien Epifcopus Marſilienſis, Regis Galliae Orator, Ducem Neoburgicum Reipublicae commendabant. Non deerant quoque plurimi, qui partes Sobieſianas tuebantur, adeo ut metus ſubortus fuerit, duos Reges electum iri; hinc factum, ut Electio uſque add. 19. Maii prolongaretur, quo aliquot Epifcopi dignitate fulgentes Regiam viduam convenerant, mandata Reipublicae ei exponentes, quodſi a Duce Lotharingiae alieno eſſet animo, Ducem Neoburgicum Reginae adiungere maritum, eique ſimul Diadema Regium imponere vellent; apud quam cum nihil effeciſſent, adibant Supremum Lithvaniae Cancellarium, ut eum a Lotharingicis partibus avocarent; ſed neque apud hunc preces & obreſtationes quicquam valere. In frequentia deinde Electorum Palatinus cum Ruſſiae, nunc Caſtellanus Cracoviensis & Supremus belli Dux, Stanislaus Iablonowski, coepit heroico ſpiritu loqui, cum Regina neutrum e duobus a Republica commendatis ſponſis in coniugium ducere vellet, eandem non eſſe ipſi porro obſtrictam, nec ad Domum Auſtriacam, vel aliquem

quem e Germanis Principem reſpiciendum eſſe, cum e Piaſtis, non obſtante pertinaci Lithvanorum pervicacia, Rex eligi poſſit. Laudavit inſuper Ioannis Sobieſki res praeclare geſtas, labores pro Reipublicae ſalute exantlatos, & victoriam a Tartaris ad Chocimum reportatam tandem concluſit, ut is Diademe Polonico ornaretur, qui Rempublicam in eum colloca- vit ſtatum, quae ſceptrum alteri tradere poſſet. Huic Orationi tota Nobilitas Ruſſica aſſentum ſuum praebuit, inprimis quod Sobieſki e Ruſſia erat oriundus. Exemplum Palatinatus huius ſequutus eſt Palatinus Cracoviensis, Alexander Lubomirski, cum reliquis Palatinatibus e Regno Poloniae, & nonnullis e Magno Ducatu Lithvaniae, auctore Michaele Caſimiro Duce Radziwittio, ProCancellario & Campiductore Lithvanico. Hoc cum male haberet Supremum Lithvaniae Cancellarium Pacium, hora nona veſpertina e Conventu ſeceſſit, nec revocari potuit, Proteſtatione inſimul interpoſita, quod Electio adverſus Regni Leges eſſet, quia non unanimi ſuffragio totius Nobilitatis ex utraque gente Rex fuit electus. Die 20. Maii Lithvaniae Equeſtris Ordo ad Comitata venit, eaque mox a tergo ſalutavit, eum denuo Proteſtationem, ut ſupra dictum eſt, interpoſuiſſet. Ad illum mox e Senatu & Rota Equeſtri miſſi Depu-

Deputati, ut eum ad consilia Electionis publicae revocarent, qui respondit, se prius ad Comitiam non reversurum, quam paullo altius rem hanc expendere, ultimamque sententiam se variari insinuaverit. Interim Poloni & nonnulli e gente Lithvanica Episcopum Cracoviensem compellabant, ut Electum Regem nominaret, quam nominationem ille, ut bellum intestinum evitaretur, differre maluit. Haec dum ferventibus aguntur animis, e contradicentibus Lithvanis Deputati, Nicolaus Stephanus Pac, Episcopus Vilnensis, Cancellarii Lithvanici frater; Alexander Hilarius Polubinski, Supremus Magni Ducatus Lithvaniae Mareschalcus, & alii militiae Praefecti, in Szopam advenerant cumque primus illorum verba plurima fecisset, tandem pro Sobiescio suffragium suum tulit, rogavitque decenter, ut denominatio novi Regis in sequentem diem differretur, quando & Lithvani possent esse praesentes, & Electio unanimi consensu Senatus totiusque Nobilitatis ex utraque gente fieret. Qua sententia cum laetis auribus animisque excepta esset, placuit differre in diem 21. Maii denominationem Regis, adeoque, ut supra notavimus, Rex ab Andree Trzebicki Cracoviensi Episcopo nominatus, & a Mareschalcis utriusque gentis d. 21. Maii publicatus est. Coronationi praefixus erat di-

es 22.

es 22. Iunii A. 1674. & Comitibus Coronationis in diem 24. eiusdem mensis indicta: quodsi vero belli tempestas Remp. affligeret, Coronatio in diem 1. Ianuar. A. 1675. differenda, Comitibus vero illius in diem 4. eiusdem transferenda essent. Rex novus demum die 2. Februarii A. 1676. cum Maria Casimira, Henrici de la Grange, Marchionis de Arques filia, a Ludovico XIV. in filiam Galliae cum nomine Ludovicae adoptata, est per eiusdem Legatum de Forbien Episcopum Marsiliensem post Coronationem declarata, coronatus est, cum antea d. 31. Ianuar. duorum Regum exequiae Ioannis Casimiri & Michaelis Coributhi celebratae essent; illius urnam Opacki Succamerarius Varsoviensis e Gallia, ubi Niverniae d. 6. Decembr. A. 1674. mortuus est, advexerat. *Confederatio Generalis A. 1674. Diarium Electionis Ioannis III. Pacta Conventa eiusdem, & Germanicus tractatus Anonymi, de Sarmatische Wahl-Schoppen, Coloniae apud Petrum Marceau A. 1698. excusus.*

§ XVII. Decimi sexti Interregni calamitas cum morte Ioannis III. evenit. Ioanne enim tertio Rege in Villa-nova, uno lapide a Varsovia distante, A. 1696. die 17. Iunii sive vigilia SS Trinitatis circa octavam vespertinam fati defuncto, Archiepiscopus Gnesnensis Michael

Michael Stephanus Radzieiowski e Cancellaria sua ad Palatinatus, Terras & Districtus Poloniae sc Lichvaniae misit literas, mortem Regis denunciantes, silentibusque Iudiciis Castrensibus atque Tribunalitiis, (nisi quod Civitatis sine provocatione ad supremum Iudicium in Interregnis exerceri soleant) Capturalia constituta sunt. Convocatio Generalis in mensem Septembr. eiusdem anni indicta, paucis diebus stetit. Electus dum fuit Mareschalcus Stephanus de Richt Humecki, Dapifer Podoliae cuius *Orationes polonico idiomate* in Conclavi Nunciorum Terrestrium coram Senatu ad Deputatos Exercitus Polonici, ad Ablegatos Exercitus Lithvanici, ad Ablegatos Exercitus Polonici Confoederati, aliaeque habitae, typis excusae. Et is ipse est, qui deinde Confoederatorum seu Rokossianorum fax, tuba, caputque extitit. *Orationem* quoque habiturus erat Regis Galliae Legatus, *Melchior de Palignas*, in Comitibus Convocationis, si non abrupta subito fuissent, eius copiae publicis typis prostant. Nova deinde convocatio in mensem Ianuarium A. 1697. fuit indicta, in qua plures maioresque tumultus, quam in priori, erant orti. Thesaurum Regium diripere volebant plurimi, eumque inter milites, qui multis annis stipendia sua non acceperant, distribuere.

Regi-

Reginae viduae maxime infensi erant Poloni, cum eius pristini regionis penitus essent pertaesi, quae tamen suos e Senatu habuit Patronos; Regiaque Proles multas excitaverat turbas, in primis Rokossianos milites fovendo, iisque stipendia ministrando. Totum Reipublicae Poloniae corpus in varias partes distractum fuit. Lithvanis sua quoque commoda quaerentibus, ex quibus Palatinum Vilnensem & Supremum Lithvaniae exercitus Imperatorem Sapiens male habuit, quod iura Lithvaniae cum iuribus Poloniae coaequanda essent, quae tamen deinde coaequata sunt. Sed de his sequior aetas plura scribet dicetque. In Comitibus Convocationis dies 15. Maii A. 1697. Electionis Comitibus indictus est, quem Concio in Temple Ioannitico, ab Andrea Chrysofomo Zaluski Episcopo Plocensi habita, auspiciabatur; eam in omnibus ut eruditam piamque approbant boni quique, nisi quod verba aeternae substantialisque sapientiae ex Proverb. VIII, 11. Per me Reges regnant: in Polonorum genium detorta sunt: Per nos Reges regnant. Quinque deinde hebdomadae in eligendo Mareschalco Equestri infumtae sunt, cum alias ad hanc dignitatem Raphaelis Leszczynski, Generalis Poloniae Maioris, filius evedus fuisset, nisi ei Bielinski praeripuisset palmam, qui contra anti-

quam

quam praxim, non per vota, sed per calculos scriptos, fuit lectus. Exorbitantiae non fuerunt expeditae, sed post Coronationem ad medelam dilatae, neque quicquid ex orbita Legum deviasit, correctum est, sed tantum Deputati ad Capturale Iudicium ex Senatorio Equestrisque Ordine nominati, & coequatio iurium Magni Ducatus Lithvaniae praelecta. Inquisitum quoque sedulo fuit, quis exercitum Poloniae & Lithvaniae Rokosiano foedere colligaverit? & quis Comiticia Convocationis dissolvi iusserit? verum irrito conatu ob armatum adversae partis strepitum laboratum est. Candidati Regni Poloniae tum temporis erant 1.] Tres Regii Principes, Iacobus Ludovicus, Alexander, & Constantinus: & quamvis hi fascium tractandorum capaces esse poterint, non tamen sibi spem Regni occupandi facere poterant, ob odium Polonorum, quo in Piasos & Domum Regiam flagrabant; sed di-tissima haereditate paterna contentos eos esse oportuit. 2.) Franciscus Ludovicus Borbonius Princeps de Conty e Gallia. 3.) Dux Neoburgicus. 5.) Elector Saxoniae. 6.] Marchio Badensis. 7.) Elector Bavariae. Antequam horum Candidatorum propositiones per Legatos suos Serenissimae Reipublicae oblatas divulgemus, lubet producere literas ab Imperatore

ratore Moscoviae Petro Alexevicz mense Maio An. 1697. ad Eminentissimum Cardinalem Archiepiscopum Gnesnensem & Primate[m] Regni (quas ille suppressisse, nec cum Illustrissimis Regni Ordinibus communicasse dicitur) scriptas, ipsique die 25. Iunii traditas, quarum tenor hic est: *Per Illustribus, Illustribus, Eminentissimo Principi Michaeli Radziewiczski Archiepiscopo Gnesnensi, Legato Nato, Primate, Primoque Principi Regni Poloniae & Magni Ducatus Lithvaniae, omnibusque Serenissimae Reipublicae Proceribus, notum facimus, quod, sicut semel invidimus pacta cum Augustissimo Imperatore Christiano, pariter cum pie defuncto Serenissimo Ioanne III. Rege Poloniae, & cum Serenissima Republica Veneta, ita hucusque constanter conservamus, & quae inviolabili vel indeo obstricta iuramento, (ut omnibus adhibitis viribus, secundum posse, pro fide & honore divino, contra orientales sanctae Crucis pugnando hostes quotidie irruentes ab Ottomanica Porta, in nos detineamus furores, & duras illorum frangamus cervices) sicut patet a nobis colligatis, firmiter conservata, ita ea & in posterum conservaturos nos esse*

obligat.

obligamus. Nos Magnus Imperator Moscoviae habemus hanc notitiam, quod moderno tempore post obitum Serenissimi Regis Ioannis III. Fratris nostri, pro futuro Regnante Varsaviae absolvetur Electio, in qua obliti forte primo integritatis totius Reipublicae Vestrae & libertatis aureae, deinde imitorum nobiscum pactorum, ac cum Augustissimo Imperatore Christiano, & aeterni foederis immemores, ad Regale solium promovetis Principem de Conty, minime plane Turcis & Tartaris [excepto Baptismi Sacramento] hostem, & illius capiti propter interesse privatum coronam imponere desideratis, & ad effectum iam deducere cogitatis. Expediret nihilominus nostro etiam uti in hoc consilio, prout vicini colligati, ex quo si aliquod oriturum timeretis impedimentum, nullum est, quod vereamini, imo proficuum bono publico posset promanare; sed reiecto hoc, Reipublicae praesentibus literis nostris favemus. Si autem istius superius dicti conatus in Regno Poloniae ad effectum suum pervenire possent, summo id miraculo esset apud exterar totius Christianitatis nationes, unde

unde non tantum pacta conventa pro debellando coniunctis viribus Oriente, sed etiam aeternum nobiscum initum foedus rumpi deberet, quoniam nobis colligatis Imperatoribus Galliarum Rex, habendo foedus cum Turcis & Tartaris, multum nocet, & maxime impediendo transitum exercitui Augustissimi Imperatoris Christiani contra Turcas hucusque non desinit nocere. Quapropter si fieret Rex Poloniae Princeps de Conty, absque dubio non desineret easdem seminare factiones, ex qua ratione & pacta conventa nullo modo inter nos possunt conservari, & quod magis, de pace & unione Religionis quid sperandum? Optando enim Regnum Poloniae Galliarum Rex, per scripta suasit illi Turcarum Imperator, & persuadendo informationem misit, ut omnibus modis curet coronam Princeps de Conty. Quid igitur boni sperandum Electo [DEVS avertat] in Regem dicto Principe, quoniam nostri illum promovent ad solium adversarii. Quapropter Nos Imperator Moscoviae, habendo cum Serenissimo pie defuncto Ioanne III. iuratum foedus, & amicitiam, & cum tota

O 2

Repr.

Republica Polona, talem Regem, qui de Turcica aut Gallica procedat factione, eligere dissuademus; sed talem, qui ex qualicunque sit natione, dummodo non Gallus, Serenissimae Reipublicae optamus & suademus Regem, quique cum Nostra Maiestate, cum Augustissimo Imperatore Christiano, & cum Serenissima Republica Veneta, unus & idem sit in sentiendo, & in bona amicitia & confidentia, conservationeque pactorum unus & unanimis maneat, & nobiscum iunctis viribus possit conterere Ottomannicae Lanae cornua. Quod Nos Imperator Moscoviae omnibus in genere Proceribus Regni & Magni Ducatus Lithvaniae, totique Reipublicae optando, ad considerationem relinquimus tradimusque. Datum in Aula Imperatoris Moscoviae, anno a creatione mundi 5646. die 15. Maii, Imperii autem Nostri anno 17. Has literas exceperunt aliae, Russico-Polonica lingua Moscaee anno mundi 5646. d. 2. Ianii scriptae, eiusdem fere argumenti, nisi quod duo in illis videantur contineri praecipua puncta: 1.) quod cum Czar potuisset sibi spem facere occupandi Regni Poloniae, id ne per conitationem quidem fecerit. 2.) Quod questus sit,

sit. ad priores literas nihil responsi se accepisse, ideoque alteras has ad Rempublicam exarasse. Ad quas nomine Reipublicae utriusque gentis Episcopus Curaviensis respondit, itidem conquerens, quod prior epistola fuerit intercepta, nec cum Illustribus Ordinibus communicata; promisit insuper aeterni foederis cum Imperatore Moscovitico & Christiano ac Republica Veneta & Inclyto Poloniae Regno Magnoque Ducatu Lithvaniae adversus Turcas & Tartaros initi conservationem, nec Principis de Conty. sed Serenissimi Electoris Saxonici in thronum Regalem factam ejectionem denunciavit. Sed ad Legatos exterorum Principum eorumque propositiones Reipublicae Serenissimae oblatas descendamus. Polluccius Nuncios Apostolicus Innocentii XII. P. R. ad Rempublicam Polonam Legatus Extraordinarius d. 21. Iulii An. 1697. tentorium ingressus, Ordines hortabatur, ut Principem Romano-Catholicum eligerent Regem, postquam alii Oratores auditi sunt, protrahumque negotium usque ad dimidiam nonam versperitiam. Ioannes Philippus Episcopus Passaviensis, Sacrae Caesareae Maiestatis ad Comitium Electionis Legatus Extraordinarius, eleganti Oratione publica merita Ioannis III. tum in Rempublicam Polonam, tum in Christianum orbem enarravit, &

res gestas, nec reticuit, quod victricibus Regni Regiaeque Domus auxiliis Vienna liberata, Austria recuperata, Pannonia restituta sit, & cum fructus victoriae illius ad Regem defunctum amplius pervenire non possit, tenerrimos grati animi affectus in filium, Regium Principem Iacobum, transferri petebat, quem commendabat, 1.) quod Regio multotiesque Reipublicae devoto sanguine ortus, mox crescentibus annis victoriis paternis ad sagi decora, consiliis ad togae ornamenta, regnandi artibus ad sustentandam Rempublicam institutus sit. 2.) Quod periculosissimis expeditionibus contra Turcas & Tartaros non solum interfuerit, sed in confertissimas barbarorum turmas laetus incurrerit, viam armis aperuerit, nec nisi fugato aut caeso hoste, e media telorum tempestate, ceu genuinus Aquilae Poloniae pulvis, ad patrem redierit. 3.) Quod honorificentissima affinitate cum Augustissimo Romanorum Imperatore, Monarcha Hispaniae, Rege Lusitaniae, ac Italiae Germaniaeque Principibus innexus sit. 4.) Quod vegetas ad Regni onera vires, potentes amicitias, speciosas opes; aliasque virtutes, & maxime eminentem activamque libertatem Reipublicae illaturus sit. Melchior de Polignac, Regis Galliae Legatus, pro Principe suo de Conty, praeter longam

cum

cum Caesaribus, Regibus & Principibus tam Orientis quam Occidentis affinitatem, & consanguinitatem, praeter vegetam aetatem, (annorum scilicet triginta trium) & alias virtutes Rege Poloniae dignas, sequentes condiciones proponebat. 1.) Quod Princeps de Conty ante Coronationem, superis faventibus & Reipublica Polona volente, Cameneciam, & quaecunque a Regno ab hostibus avulsa sunt, sit recuperaturus. 2.) Quod commercia & monetam splendori suo sit restitutus. 3.) Quod pacta Conventa in omnibus punctis & clausulis sit servaturus. 4.) Quod ipse Rex Galliae, ut militibus stipendia solvantur, decem milliones monetae polonicae, cuius maxima pars Gedani deposita, numeraturus, ac reliquam pecuniam ipse Princeps de Conty Electus secum sit advehturus; ut vero conditio haec impleatur, eoque Legati Gallici in Polonia mansuri sint obsides. 5.) Quod sine ullis Regni sumptibus in Legationem splendidam impendendis, de Electione sui certus Princeps de Conty in Regnum ultro sit venturus. Cum vero Legatus Galliae fere subolfecisset, Polonorum averfam in Electionem Principis de Conty voluntatem, simul eodem scripto diluit obiectiones, & obstacula omnia removit, quae Principem suum a throno Regio excludere possent. 1.) Quod

O 4

ad do-

ad dominium absolutum non sit adspiraturus ob pacta Conventa, quibus actiones eius circumscribendae sunt. 2.) Quod cum Turcis foedus non sit initurus, nec initum cum Augustissimo Imperatore, Republica Polona & Veneta rupturus, cum scias, in Polonia sine consensu Reipublicae nec bellum geri, nec pacem stabiliri posse. 3.) Quod vicini Principes Electionem eius non sint limis conspecturi oculis, cum Polonis liceat ex quacunque gente & natione sibi eligere Regem. 4.) Quod conjux Principis Conty, atque olim Regina, negotiis consiliisque Reipublicae publicis se non sit immixtura, cum probe noverit, nationem Gallicam non eum in finem ducere uxores, ut se publicis Regni curis immisceant. Attamen rationes pro non eligendo Principe Galliae in Regem Poloniae peculiari scripto publicabantur sequentes. 1.) Quod Electio Principis de Conty in Regem Poloniae, in plures distracta partes, magno Reipublicae incommodo contentionibus turbisque plurimis commixta foret. 2.) Quod Piasii nomen per publicam Reipublicae Confoederationem a promotione sit exclusum, vel ideo, quod contra iura patriae ac pacta cum vicinis Principibus inita, Polonia a Regnante suo magnis suis impensis, Galliae factionibus servire cogeretur. 3.) Quod Electio

Prin^o

Principis Gallici esset excitatio sopitarum utrumque dissidentiarum cum Domo Austriaca, & dirumpendi foederis sementum. 4.) Quod Principes foederati magno motu Electionem hanc impedituri sint, ne in continuo metu a vicino Principe excitato, & factionibus Gallicis deserviente manere adigerentur. 5.) Quod Princeps Galliae aliena pecunia ad Regnum promotus, in promotoris sui iussa sit iuraturus, cui parere Poloni cum Lithvanis tenentur. 6.) Quod Rex Galliae tanti ponderis expensas conaretur refarcire ex inopum alias Polonorum inopia. 7.) Quod miliones oblati privatos tantum essent ditaturi, videndum tamen esse, quae incommoda, quae vicinorum bella, intestinarumque turbarum incentiva post se tracturi sint, quae centenis millionibus non perficerentur. 8.) Quod redirent imperante Galliae Principe Ludovici tempora, unde varias dignitates & officia nationali amore suis conferret Gallis, administrationes denegaret Commissiones designaret, & hinc Civium depretiationes & contemptus orirentur. 9.) Ignorantia linguae utriusque gentis posset removeere Principem Galliae, quomodo enim cum plerisque ageret, quomodo plerique magis arcana illi aut Reginae explicarent, quae cum ignorantibus linguam communicare non possent. 10.) Quod

ad maiorem Gallorum numerum excrefcente Polonia, tanto maiores contentiones & iurgia excrefcerent, ex quibus etiam caedes & homicidia fperanda. 11.) Metuendum eſſe, ne forte Gallia tam magnificis promiſſis Polonos lactaret, ut tempus Electionis extraheretur, & alii Candidati a Regno abſterrerentur, tum poſtea fruſtrati Poloni, odio & contemptui expo- nerentur. Eodem ſcripto cum alii Regni Competitores eſſent a capeſſendo Imperii Dia- demate excluſi, pro Sereniſſimo Principe Iaco- bo eligendo haec proponebantur argumenta. 1.) Non eſſe exemplum in Polonia, Regium ſanguinem a Corona unquam fuiſſe excluſum, imo olim ſtudioſe quaefitum. 2.) Regiis plane dotibus praeditum eſſe Sereniſſimum Iaco- bum, ac in primis notitia Status Poloniae ac e- ius politiae; eſſe liberalem, Conſiliariorum a- mantem, ſumma ſobrietate vigilantem, liberta- tis aeſtimatorem & amatorem, nec ignarum be- ne meritorum & mereri volentium. 3.) Nul- lis factionibus eſſe innodatum; plurisque pa- cem patriae aeſtimantem, quam locupletiffi- mum ex factionibus lucrum. 4.) Bellicoſum eſſe animo, inſignem virtutis martialis aeſtima- torem, praemiatorem etiam futurum, ubi, quod diſtribuat, habuerit. 5.) Non degenerem a magno parente filium, & ſi quos forte notabit

Reſpu-

Reſpublica in Sereniſſimo parente eius defectus regiminis, eos certe eſſe correcturum 6.) Promiſſurum ſe facile a Republica circumſcri- bi, eius nuntius ab antiquo eſſe obſequentem, pro qua non fortunas tantummodo ſuas ſed ſanguinem & vitam ipſam profuudere paratum eſſe Reipublicae filium. 7.] Eſſe gnarum fa- miliarum Polonicarum Lithvanicarumque ac de Republica bene merentium, quas citius ac faci- lius erecturus ſit, quam alienigena. 8.) Eſſe egregium patriae Civem, qui ſe ipſum Reipu- blicae dat, ut ipſum habeat, ſuosque utatur in uſus, cum alii Candidati ſua offerant, ut Rem- publicam ſibi obligatam & velut pecuniis ſuis ſubiugem habeant. 9.] Eſſe animo candidum, In quo nullae technae, nullae etiam inimicis inſidiae, cum nonniſi malefactis eorum iracſci ſciat, non hominibus: liberaliſſimum quoque eſſe, & condonatorem & contemptorem iniuria- rum. 10.) Eſſe natum in obſervantia Legum, illisque aſſuetum, ut qui Principatum abſolu- tum non affectet, ubi ſtat pro ratione volun- tas, ubi ſingulorum in obſequium Imperantis captivae ſunt mentes. 11.] Securius felicius- que Reipublicae fore, miliones al quot certos a Principe domeſtico in Reipublicae commoda accipere, quam ab extraneo incertitudine pro- miſſionis plurium millionum lactari, qui nescit

niſi

nisi lucra per lucra quaerere. 12.) Experientia edoctos esse Polonos, a nemine extraneorum Principum profundissima circa concurrentiam ad Coronam Regiam promissa, etiam in minima parte servata esse; &posito, quod staret Candidatus alius Regni ad praesens verbo, certe tam exiguas milliones vel centenis non refarcitum iri, etiamsi quam maxime pactis Conventis circumscribatur; ipse enim vel fortunis Polonorum inhiando, vel iustitiam distributivam appetiando, impensarum suarum etiam per abrogata quaereret refusionem, si non sui, certe prolis suae gratia, ne in posterum egeat. Pro Serenissimo Principe Carolo Duce Neuburgico, praeter Jagellonici sanguinis, ex quo oriundus, splendorem, affinitatum cum Caesareis Regiisque familiis annexarum amplitudinem, aetatem vegetam, & heroicam in bello virtutem, proponebantur Conditiones sequentes. 1.) Leges omnes ac Libertatem Polonicam illibate servaturum Serenissimum Carolum, vel ipsius sanguinis plenissima effusione, pactaque Conventa omnia inviolate impleturum, 2.) Nullo unquam pretio, etiam vel minimo, aut munere gratitudinis oblato, dignitates officia & munia Regni qualiacunque collaturum, sed solis bene meritis, semoto quocunque privato respectu, distributurum. 3.) Milliones

decem

decem ad persolvenda exercitus stipendia iuxta Reipublicae dispositionem in pecunia numerata illico post Electionem suppeditaturum. 4.) Pro allevatione stativorum hybernalium in bonis regalibus & spirituslibus in unum annum, unum millionem numeraturum, die Festo Michaelis per Ministros suos Leopoli persolvendum. 5.) Alium millionem soluturum Leopoli itidem exolvendum pro sufficienti militum extra limites Regni consistentia, pro re tormentaria & comestatu. 6.) Pro conservacione praesidiorum, ubicunque illa fuerint, trecenta millia in unum annum largiturum. 7.) Monetam ad coaequationem cum vicinis Principibus reducturum, iunctis cum Republica consiliis & subsidiis, & ad hunc effectum centum millia thalerorum se daturum, simulque restaurationem commerciorum cordi habiturum. 8.) Cameneciae recuperationem vel in transactione generali vel glorioso Marte, imo etiam Bessarabiae acquisitionem omni nisu curaturum. Pro Marchione Badensi Eques Polonus Sarmatico idiomate politam edidit Orationem, qua Serenissimum Principem Ludovicum ut angelum tutelarem & Ancie coelitus datum Reipublicae commendabat, non modo ab antiquitate generis & familiae splendore, sed etiam a munificentia, a foederatorum Principum

cipum

cipum copia, & bellicosa virtute, quam adversus Turcam ad Savum, Libiscum, Istrum, Nysam, & adversus Gallos in Germania ad Rhenum exercuit. Insuper recuperationem Cameneciae in Podolia, Moldaviae, Valachiae, omniumque locorum usque ad Pontum Euxinum & Tanaim, decem millionum pro stipendiario milite solutionem, & duorum aliorum millionum in apparatusum machinarum bellicarum numerationem promisit. Eiusdem fere commatis argumenta erant, quae pro Electore Bavariae & Duce Lotharingiae afferebantur. Serenissimi Electoris Saxoniae Friderici Augusti Legatus Extraordinarius Iacobus Henricus Comes de Flemming cum sufficienti & omnimoda plenipotencia sequentes condiciones pro Duce Saxoniae Potentissimo proponebat. 1.) Domus Saxoniae decus retroactis & modernis saeculis in Europa ad omnem immortalitatem inaeestimabile. 2.) Vegetam floridamque Candidati sui aetatem, [ut qui viginti septem annos esset natus) & res bellicose gestas, quandoquidem virtute sua Moguntiam ad Rhenum expugnavit, Brabantiam ab invasione Gallica conservavit, in duabus expeditionibus summo Ducis imperio in Hungaria praefuit, resque Pannonicas fluctuantes & a Turcis vexatas in integrum restituit; hinc non modo in arena Martis,

sed

sed etiam in devinatissimis suorum pectoribus triumphos agit infinitos. 3.] Ad fidem Romano-Catholicam ante biennium in urbe Roma accessionem: cum ipse DEUS superna hac quasi vocatione straverit viam ad Diadema, & ad ius Poloniae fundamentale: Rex Catholicus esto! habilitaverit, partim ut ruentis orbis machinam potenti brachio suffulciret, partim ut pervicaciam Turcorum atrocissimam domaret, in Cives vero beneficos munificentiae & clementiae radios diffunderet. 4.) Nullam ex beneficiis Reipublicae vel minimam in se derivationem, cum enim unum tantum habeat Haeredem filium, non modo Electorales ditiones cum praerogativa Electorali & insignis Imperii atque Lusatiam ad se devolutam tempore suo eidem cedere; sed & pacta Conventa in viridi & inviolabili observantia ad famam & utilitatem publicam dirigere velit. 5.) Officiorum distributionem non pretio pecuniae, sed virtutis & meritum, ne sua privatis crescant aeraria damnis. 6.] Decem millionum currentis monetae post actum Electionis in sublevationem Reipublicae onerum, militumque mercenariorum exolutionem. 7.) Cameneciae, auxiliante Deo, expugnationem & recuperationem. 8.) Non minus Podoliae, Vkrinae, Valachiae & Moldaviae ad Serenissimam Rempublici

publicam aggregationem, ut & Sarmatici Imperii extensionem, & quarumvis a Regno avulsarum Provinciarum restitutionem. 9.) Quovis ingruentis belli periculo sex millium milicum, expostentibus Regni Statibus & Ordinibus, subministracionem, propriisque sumptibus sustentacionem. 10.) Aliquam ex Provinciis suis, si per commutationem in contiguitate & propinquitate Reipublicae cum vicinis Principibus licuerit, ad terminos Regni adiunctionem. 11.) Monetae & commerciorum ad florentissimum statum restauracionem. 12.) Scholae militaris, ut Iuventus Nobilium in omnibus bellicis exercitiis excolatur, propriis sumptibus aedificacionem. 13.) Castellorum & Arcium munitarum ad veteris & praesentis militiae normam reparacionem & conservacionem. 14.] Nullis colligationibus ad aemulas in Europa familias obligationem, nec cupidine dominandi, quae cunctis flagrantior affectibus; sed solo fidei orthodoxae zelo, & pretiosissimae libertatis amore, accensam Candidatum Serenissimum, in DEO solo confidere, quod ille corda liberrimae gentis, suffragia eligentium, & affectus magnorum Civium eo sit inclinaturus, ut in vota desideriaque ipsius descendant. Ex his Candidatis duo eligentium votis supererant, Elector Saxoniae & Princeps de Conty. Partes illius Duces belli

cum

cum Confoederato exercitu tuebantur; huius Archiepiscopus Gnesnensis, Episcopus Plocensis, & Thesaurarius Magni Ducatus Lithvaniae. Haec acta sunt die 26. Iunii, & maximus scrupulus Polonorum animos de Religione Electoris Saxonici torquebat; postquam vero Illustri Comes de Flemming in Collegio Senatorum Equestrisque Ordinis testimonia produxisset, quod is iam ante biennium Romano-Catholicam fidem Romae amplexus sit, sequenti die 27. Iunii voluntates Polonorum & Lithvanorum in Electorem Saxoniae facilius propendebant, inque eius Electionem vexilla centum septuaginta (in Principis de Conty septuaginta tantum) accedebant. Archiepiscopus Gnesnensis, quia metuebat, Electorem Saxoniae in Regem Poloniae electum iri, cum affectis suis e tentorio excessit, & Principem de Conty Regem Poloniae Magnumque Ducem Lithvaniae proclamabat, existimans, quod reliqui Palatinatus exemplum suum sint sequuturi; verum Casimirus Ludovicus Bielinski Succammerarius Regni & Mareschalcus Equestris Ordinis adversus proclamationem Archiepiscopi publice protestatus, iussit sonora voce proclamari: Vivat Elector Saxoniae, Rex noster Poloniae! Tum Episcopus Cuiaviensis Stanislaus in Lubraniec Dambski coactus ab utraque gente, ut

P

Co-

Comitia Electionis ceu supremum Reipublicae caput porro moderaretur, Te DEVM laudamus! flexis genibus in campo Electorali decantavit. Supremus etiam Exercitus Polonici Dux, Illustrissimus Stanislaus Jablonowski, insuper Castellanus Cracoviensis, Confoederatum contrahens militem, Contystarum sedulo attendebat motus; sed hi concitato gressu ex campo in Civitatem properabant, Templum Ioanniticum ingredi cupientes, ut pro Electione Regis sui Deo gratias persolverent: illud vero a Nuncio Apostolico oclusum, nec recludi permixtum fuit. Mox sequuti sunt falciferi tum temporis Sarmatae, & Civitatem ingressi, bombardas & sclopeta aliquoties exonerabant in Palatium Cardinalis, aliorumque Contystarum, quibus in latebras & angulos dilapsis, in Templo Ioannitico laudes DEO decantatae, & circa horam secundam nocturnam trina tormentorum bellicorum explosione, debita reverentia erga Regem Electum, laetitiaeque signa edita. Insimul Georgius Dorpowski ad Electorem Saxoniae ablegatus, eidem nunciavit, ipsum esse electum. Die 28. Iunii Saxonistae in campum Electoralem regressi, novi Regis sui Electionem confirmarunt, & Legati Saxonici propositiones accuratius ponderarunt. Die 29. in Monasterio Martinianorum suburbano conven-

venerunt, & pro conscribentibus pacta Conventionis iuramentum sequentis tenoris formarunt: *Ego N. iuro DEO Omnipotenti & Triuni quod deputatus ad configurationem pastorum Conventorum inter Rempublicam & Serenissimum Fredericum Augustum Electorem Saxoniae, liberis suffragiis Regem Electum in me suscipio, liberaque Electionis tuitionem circa connotanda pacta, sine ullo respectu & assentatione futuro Regnantis, commoda Reipublicae promovebo, salutemque publicam & securitatem iurium, privilegiorum & libertatum nostrarum, ut optime poterit, observabo, nec ullis largitionibus me corumpi patiar, ita me DEVS adiuvet! Contystae contra apud Monachos Bernardinos Conventus suos ad diem 5. Iulii prolongatos instituerunt, in quibus quaesti sunt, 1.) conculcatam esse Archiepiscopi Gnesnensis auctoritatem, cui soli competit de iure, nominare Regem; belli Imperatores non facere satis officio suo & iuramento, quibus incumbit, militem in finibus Regni (non in campo Electorali) continere, & si Regnum seditio invaserit, nulli parti adherere. 2.) Serenissimum Saxoniae Electorem non esse vere Catholicum, quod documenta variant, cum Orator Saxonicus Principem suum ante biennium Catholicam fidem Romae esse professum affirmet; Episcopi Iau-*

P a

rienen-

linensis contra testimonium asseveret, ipsum Badena die 4. Iunii Lutheranismum eiurasse, & literae ipsius Electoris Badena eodem die ad Archiepiscopum scriptae testantur, quod non possit prius profiteri Religionem Catholicam, quã de diademate Regio certus sit. 3.) Securitate libertatum Polonicarum esse nimium laesam, cum enim Domus Ducum Saxoniae ius indigenatus in Polonia A. 1652. adeptã sit, ultimam Confoederationem vetare, Piasum eligere in Regem: praeterea metum non esse vanum, quod Potentissima Saxoniae Domus bona terrestria emere, muniaque Reipublicae extrantiora in eandem inferre possit, unde potentia regnatricis Maiestatis libertatem Polonorum infringat: quod nimia Electoris Saxonici potentia, & cum vicinis Principibus foedera multiplicata, Reipublicae possint esse suspecta, utpote in oppressionem libertatis Sarmaticae vergentia. 4.] Diploma Electionis. scissa in partes Republica, Mareschalcum Equestrem non potuisse extradere, neque posse, propter iuramentum, quod praestitit, ideoque confirmationem Electionis maxime necessariam esse, quam in diem 6. Augusti iudixerant, cum Nobilitas tota, quae ad Electionem Regis requiritur, in lares suos iam se recepisset. His tamen non obstantibus Contystarum querelis, Saxonistae

die

die 6. Iulii literas universales, Electionem Regis Friderici Augusti Electoris Saxoniae denunciantes, publicarunt, in quibus insignem dolorem suum super scissione Reipublicae testabantur, insimul significantes, quod unum e Regia Domo in thronum evehere, & ab Electore suo recedere voluerint, si per Primate Regni licuisset, qui contra expressum tenorem Confoederationis a se scriptae, contra iuramentum in voto suo ante hymnum praestitum, privata factione actum Electionis praecipitavit, & contra Senatorum, Equestris Mareschalci, Deputatorum & Ablegatorum Protestationem, Principem de Conty nominavit Regem Poloniae; hunc autem cum non possint agnoscere Regem, tribus vicibus viva & expressa voce Reverendissimus Episcopus Cuiaviensis, nemine protestante & contradicente, Electionem Saxoniae proclamaverit Regem Poloniae & Magnum Ducem Lithvaniae, cuius dignitatem & securitatem sub honore, fide & conscientia quin effusione sanguinis, in utraque gente luturi, quique contra hunc insurgeret, vel Electionem annihilare praesumeret, hostis patriae & perduellis esset. Dies 15. Sept. Coronationi simul Cracoviae praefixus, & Comitia Coronationis in diem 17. eiusdem Mensis indicta.

Deputati quoque sunt plurimi ex

P 3

Sena-

Senatu & Ordine Equestri cum d. nunciatione ad Serenissimum Augustum Ducem Saxoniae, Electum Poloniae Regem & Magnum Ducem Lithvaniae, qui d. 22. Iulii Diploma Electionis eidem Tarnoviciae offerre, eumque ad Regnum capeffendum invitare deberent: caput Legationis huius erat Illustrissimus Ioannes Jablonowski Palatinus Voithyniae, cui Serenissimus Rex imperium in germanicum & extraneum militem supremum pro exhibitio humanitatis & reverentiae officio contulerat. Interea scripserat Cardinalis ad Electorem Saxoniae eundem a throno Regio avocans; quia autem titulus indebitus in inscriptione literarum exaratus, resignatae illae non erant, quae alias huius argumenti fuerunt: *Serenissime ac Potentissime Princeps Elector. Post acerbam Reipublicae nostrae a morte defuncti nuper Ioannis III orbitatem, venit tandem exoptata dies, in qua, praeter paucos aliquos, unanimi consensu in Regem nobis Serenissimum Principem Ludovicum Borbonicum Principem de Conty elegimus. Quia vero pusillus ille grex, suffultus auctoritate trium belli Ducum, Serenitatem Vestram involvere illegitima nominatione sua, calcatis iuribus, ac postposita auctoritate Primatiali,* (quat

(quat unia sub Interregno) praesumfit; cum omni, qua par est, veneratione Serenitati Vestrae denunciamus, non esse hoc, nec fuisse mentis nostrae, ut Vestram Serenitatem heroicis facinoribus contra hostem Christianitatis impeditam, cura Regni nostri oneremus. Obnixè igitur obtestamur Serenitatem Vestram, ut istam parvam nominationem non astruat pro universali consensu, imò pro innata magnanimitate sua, ex amore vicinitatis, nos circa liberam Electionem permanere cum Rege nostro permittat, nec veniat in mentem Serenitati Vestrae, belli Ducum nostrorum assensus & assistentia: quo enim inter illos & Rempublicam maiores emulationes, eo ipso propositum ab illis Regem non sine sensu acceptare possumus. Faciet Serenitas Vestra nomini suo ingentem gloriam, quando nobis magis in concurrentiis prodesse, quam praesse dignabitur, cui devotissima nostra officia commendamus. Feria quinta post Festum Margarethae in Castro Raveni proteftati sunt Contystae adversus Electum Regem Augustum, inter alia, quod uxor eius esset Calvinianae fidei, & pacta Conventa clandestine in Ecclesia Ioannitica exposito

P 4

sito venerabili Sacramento, hora sexta matutina, per Oratorem Dissidentem, alias Calvinum, non obstantibus solennibus Protestationibus, iuramento fuerint confirmata. Adversus quam Contystarum Protestationem fusius reprotestati sunt Saxonistae, in Curia Variavienſi Regia, vigilia S. Iacobi, arguments adversae partis explodentes. quarum haec series erat. 1.] Quod Saxonistae semper studuerint quieti publicae, & cum Regiam Domum in Electione praeterire noluerint, tamen ob Principem de Conty eiusque Patronos facere nequierint. 2.) Quod in tota Contystarum Protestatione nullum esset veritati conforme punctum: quod enim obiicitur, Illustrissimum Episcopum Vladislavienſem & Pomeraniae prius fecisse nominationem Serenissimi Saxoniae Electoris, & actum Electionis praecipitasse, a veritate est absolum; cum in memoria universorum Palatinatum recenter haereat, Reverendissimum Archiepiscopum prius nominasse Principem de Conty, atque e campo Electorali Varſaviam discessisse, deinde vero Saxonistas demum ad valla & tentorium accessisse, ac post aliquot horas, nemine contradicente, eundem nominasse Regem, ac etiam postero die eundem actum, quo stabilis & solidus ratihaberetur Electio, sub iisdem Electoralium Palatinatum signis sustinuisse,

nuisse, ac omnium plausu in praesentia Legati Serenissimi Neo-Electi solemnem fecisse. 3.) Absolum, quod nulla Protestatio contra nominationem Principis de Conty interposita fuerit; cum vivant adhuc, qui id testantur; quin Mareſchalcus Comitiorum Electionis Diploma extradere noluit, quia tot Protestationes & Contradictiones vidit & audivit. 4.] Absolum, quod Serenissimus Saxoniae Elector ad Sceptrum Poloniae capeſſendum non concurrerit; cum ipse Primas Regni post alios Candidatos, ante hymnum: Veni Creator Spiritus! personam Serenissimi Electoris proposuit. 5.] Absolum, quod Serenissimus Elector non sit Catholicus; cum oculus sit visurus, quod aures non audiunt. 6.) Absolum, grave Primatiali praerogativae factum fuisse praepudicium, quod non ipse Serenissimum Saxoniae Principem nominaverit; cum hoc ab ipso innocentes Reipublicae Status desiderarunt. Cur ipsemet sua se praerogativa privavit, & iure facultateque exiit? Cur sequutus partes sibi, non Statibus & Ordinibus faventes? Cur debitum obligationis munus & iuramentum suum non observavit de non tentanda prius nominatione, antequam omnes in unum consensissent? 7.) Absolum, quod pro partibus suis nullam Manifestationem interposuerint Contyſtae contra

P. 5

iura-

juramentum pactorum Conventorum, per Illustrum Saxoniae Legatum expletum; cum Manifestatio illa sit in Actis Castri Ravensis. 8.) Absolum, quod Saxonistae Rempublicam dividerint; cum potius deserti & relictii in campo Electorali a Primare suo, eversum statum, divisam Rempublicam, convulsa liberae Electionis iura cardinalia deplorantes, pro penitioe omnium informatione, non sine gravi doloris sensu, sequentes articulos deponant (a) Quod Legatus Christianissimi Regis Polignac, & alter Schatenes, Varaviae tempore Electionis morati sint, & ille intima Status Polonici scriptis suis perstrinxerit, contra Leges Interregni fundamentales, ut Ministri exterorum Principum tempore Electionis Varavia removeantur. (b) Quod ad actum & locum Electionis militares copiae inductae, & Tartari in Magnum Lithvaniae Ducatum, prout Nuncii Terrestres narrabant, irruptionem fecerint. (c) Quod Electio Mareschalci Equestris insolito more per caeuolos capitatum & viritum facta, in multas hebdomadas prolongata sit, ne prorsus temporis quicquam relinqueretur sanandis Reipublicae vulneribus, sed omnia vulnus essent. (d) Quod contra Sacramentum iurisiurandi Eminentissimus Cardinalis & Primas Regni literas Moscoviticas, Electionem Principis Galliae dissuadentes,

tes, apud se retinuerit, adeo ut secundas literas Minister Moscoviticus necessum habuerit a Principali suo in alias manus tradere. (e) Quod idem Cardinalis iuramento promiserit, se neminem nominaturum, qui non esset de omnium Ordinum consensu electus; at tamen hoc postposito, nominationem sibi tantum & suis, non vero Statibus & Ordinibus Regni placentem, ad divisionem praeviam, perniciosam quidem in publicum, sed in privatum non inutilem, uno ictu confecerit, ideo partes Gallicae factioni obnoxias saepe obequitaverit ad alias autem ne unicum gressum fecerit. (f) Quod idem audeat, facta iam Electione & nominatione Serenissimi Saxoniae Ducis, per Status & Ordines viritum confirmata, pactis Conventis ratihabita, & iuramentis comprobata, sine praeviis Particularibus Conventibus, sine consiliis in Palatinatibus ventilatis, Electionem Principis de Conty confirmare, infelicia Interregni tempora nolit cassare, & literas universales pro confirmatione Electionis Gallicae in die 26 mensis Augusti extradere praesumat. Ex quibus evidentibus ac palpabilibus rationibus & plurimis aliis, quas publicus zelus, sagacitas atque rectitudo optimorum Civium penetrare potuit, solenniter nomine Statuum & Ordinum Regni tuentium liberam Electionem,

nem, de nullitate factae enunciationis per Eminentissimum Cardinalem, uti violentae, ad scissionem praecipitatae, praesumptuosae, armatae, cohortibus militaribus stipatae prius, quam suffragiis Electorum probatae, indeque ius omnium liberae Electionis ad aliquos trahentis; tam de nullitate praefatae Manifestationis, uti mentalis, ex nullo vero obiecto candido; deque nullitate literarum universalium pro confirmatione Electionis, in diem 26. Augusti ad turbandam Rempublicam extraditarum; demum de nullitate quarundam literarum, Conventus Particulares licitos ac legitimos, quo in turbido omnia fiant, inhihentium, Iudicia vero Capturalia, quo perpetua Dictatura seu Triumviratus Interregni permaneat, unice commendantium; nec non de nullitate omnium similium scriptorum & actum inde subsequendorum: de validitate vero factae Electionis pro Serenissimo Saxoniae Duce, uti innocentis, nec ante tempus modis & mediis procuratae, uti usitata a Maioribus praxi, per Congressum more militari Terrarum ac Palatinatum statim in crastinum, assensu omnium ac plausu, nemineque contradicente, confirmatae, receptae, pactis & iuramento Ablegati Serenissimi Neo Electi ratihabitae, tum quoque de validitate omnium Conventuum, solennitatum pro futura Coronatione iuxta Leges celebrat-

branda, protestati sunt. Hac tamen non obstante Reprotestatione Michael S. R. E. titulo S. Mariae de Pace Presbyter Cardinalis Radziowski, Archiepiscopus Gnesnensis, Legatus Natus, Regni Poloniae & Magni Ducatus Lithvaniae Primas Primusque Princeps, die 21. Iulii literas universales ad Senatores, Dignitarios & Officiales misit, ut pro confirmatione Electionis Contycticae die 26. Augusti in campo Electorali inter Oppidum Wola & Varsoviam comparerent, quorum quidem vix mille aderant, ibidemque Confoederationem Generalem pro defensione fidei Catholicae & integritate libertatis sanxerunt, huius fere formae: *Nos Ordines Regni & Magni Ducatus Lithvaniae ad confirmationem liberae Electionis congregati, cum consensu partium Rei publicae firmiter statuimus sancimusque. Sicut unicuique in libera gente nato, ductu ipsius naturae, inest ille libertatis amor, ut aequè in illa sit gratum vivere, atque pro illius defensione mori non amarum: ita nemini admirationem movere debeat, quod pro tuitione eiusdem libertatis vitam & fortunas nostras in omnia discrimina offeramus, in solo DEO totam fiduciam nostram reponendo, quod sicut clare videmus apertum periculum fidei nostrae per recentem introdu-*
tionem

ffionem in viscera Regni Catholici ex tot millibus conflatae militiae Acatolicis, ita idem Dominus exercituum apponet praepotentem manum suam, ut hoc Regnum a tot seculis sibi consecratum devorumque vinceret a tam foeda labe, & libertatem nostram etiam a Caelo ipso, filiorum DEI libertate aestimata, virtute omnipotentiae suae tueatur. Incidimus in ea secula & deploratam temporum calamitatem, ut tanto Maiorum nostrorum sanguine partae comparataeque libertatis potius desperare detur discrimen, quam beatum illius usum fructumque, quando Confratres nostri obliti sui, & patriae immemores, citra tot ex integris Palatinatibus solemnes contradictiones proclamaverunt Regem. Atque ideo hoc convenimus, non temnendo numero ex utraque gente & ex omnibus Palatinatibus, ad confirmationem liberae Electionis, cum eo voto & desiderio, ut patriae desideratam tranquillitatem pacemque adferremus, & liberae Electionis intaminatam tuitionem conservaremus. Verum quando tantam seriem malorum supremum malum comiteretur, cum palam sit un-

versis

versis Reipublicae Ordinibus, perculatas Regni Leges, permittentibus tam Arcis Regiae quam Urbis Cracoviensis Gubernatoribus, a parte contraria in viscera Regni introductum esse Candidatum, & insignia Reipublicae, per Legatos nulla auctoritate legitimos, in contemptum Equestris Ordinis extradita; extraditum item Diploma Electionis cum subscriptione nonnullorum Senatorum; [cuius extraditionem ab Illustr. Domino Marschalco Comitiorum Electionis consentientibus Ordinibus Regni ratam conservatamque voluerunt] porro quod enunciatio nullo iure ab Illustrissimo Episcopo Vladislaviensi emanavit in lucem, & in illa Comitola intimata Coronationis solemnia, Comititia Coronationis in eversionem iurium cardinalium promulgata, recte sentientes de Republica pro hostibus patriae declarari, (quod praesenti Confoederatione cassatur & annihilatur) pacta conventa nec ipsis qui fecerunt laudata, (ut subscriptiones cum Protestationibus testantur) conscripta, & ad iuramentum circa conscriptionem eorundem, inaudito exemplo, Nobilitas coacta: eadem pacta a Dissidente in

Templo

Templo coram venerabili iuramento firmata; Vrbs & Regia Cracoviensis Dissidentibus tradita & in seffa. Propterea prore indigna nobili sanguine, & libertati Polonae praesudiciosa factum hoc reputando, & videndo manifestam ruinam libertatis nostrae Polonae, consentientibus universis Regni Ordinibus, pro sancta fide, pro templis, & libertate defendenda Generalem hanc Confoederationem amplectebantur, & tam diu sanctum hoc foedus (quod sub fide, honore, & conscientia ad ultimam sanguinis guttam usque voluerunt) non dissoluturi, quousque illaesa in suis iuribus non constituent Rempublicam. Insuper non sine acerbissimo cordis sui dolore percipiebant, iam esse liberum fidei Lutheranae exercitium in aliquot locis Cracoviae, imo & conciones a Ministris Lutheranis palam fieri; hinc collegerunt, quid sperandum esset? si ad Regnum venerit, pluribus adhuc millibus comitata a catholicae militiae. Serenissima Electrix in suo Lutheranismi pertinacissima, quanta inde clades Religioni Romanisque sacris imminabit? Ut vero meliori methodo praesentes Actus ordina-

ordinarent, elegerunt pro Directore Foederati Ordinis Equestri Illustrissimum Stephanum de Rycht Humecki Dapiferum Podoliae, additis eidem Consiliariis ex quolibet Palatinatu & Terra, qui ad latus eius perpetuo commorando, unius aut plurium absentia non obstante, consilia mature expedirent & quicquid praedicti Deputati cum Mareschalco Confoederationis, communicato consilio cum Illustrissimo Senatu, statuerint, id pro grato & rato acceptare parati essent, modo in praesudicium libertatis non foret. Deinde eodem Confoederationis Generalis vinculo obligarunt sibi Senatorium Ordinem, tanquam Patres Patriae & prima Regni columina, probaruntque soli Eminentissimo Regni Primati debitam Legibus potestatem, ab Episcopo Vladislaviensi sibi contra expressa Regi iura fuisse vendicatum, allegantes Constitutionem Sigismundi Augusti A. 1550. cuius verba haec sunt: *Inprimis circa Coronationem Regum Poloniae ita statuimus, quod nemo coronari debeat in Regem, qui non sit prius ab omnibus Ordinibus liber iuxta Privilegia Poloniae a Regibus data, electus, quem ita libere electum nullus alius coronare debet, praeter Illustrissimum & Reverendissimum Archiepiscopum Gnesnensem.* [iuxta Privilegium illius a Casimiro III. A. 1457. concessum] Ex Con-

stitutione in confirmatione Electionis Stephani Bathori A. 1579. sancita sequens citabatur Lex: *Cum hoc pro nobis habeamus ex immunitatibus & legibus nostris, quod nobis neq; nominatio neq; alicuius publicatio Regem imponat, proinde reassumimus cum consensu omnium Ordinum. Consilium ad latus Primatiale ex Ordine Senatorio, qui praesentes sententias suas conferre debent cum Mareschalco nostro, & nihil concludere absque mutuo utriusque subsellii consensu; unde necessarium iudicamus esse, ut vel in una Vrbe utraque haec consilia firmentur, vel saltem in locis vicinis, cum debita tam personarum quam consiliorum securitate.* Concesserunt praeterea in casu ingruentis periculi, ut possint extradi universales litterae pro publico Nobilitatis motu evocandae, cum subscriptione Primatis Regni & Mareschalci Rokossiani exercitus, quae pro tertia evocatione reputari deberent, quandoquidem praesentem Confoederationis huius denunciationem pro prima & secunda ratione invitationeque haberi voluerunt. Huius Mareschalci personam & fortunam suis pectoribus & fortunis tueri, nec ullum deserere iuramenti vinculo se obligarunt. Ad expensas illius extraordinarias tam Regni quam Magni Ducatus Lithvaniae thesaurum dispenserunt. Insimul expedierunt Legatos, Maiorum vestigiis insi-

stendo,

stendo tam ex Senatu quam Equestri Ordine, ad Serenissimum Electorem Saxoniae, cui laesionem libertatis & iurium deferrent, nullos apud eum exorsuri tractatus. Si quis autem ad defensionem Religionis & libertatis noluerit ab adversa parte ipsis accedere, sed violentis consiliis libertatem eradicantibus se immiscuerit, pravumque suum hoc propositum post denunciationem huius Generalis Confoederationis non mutaverit, & Coronationi contra iura Regni per Reverendissimum Episcopum Vladislaviensem administrandae interesse praesumerit, (quam illi Coronationem pro nulla & irrita habuere, sicut & omnia alia sancita, ipsamque denunciationem, & alios quosvis actus habuerunt) tunc quemvis eiusmodi pro hoste patriae declararunt, arma contra illum stringere parati. Coaequationem iurium Magni Ducatus Lithvaniae, tanquam contrariam eius status, abrogarunt, quod tolleret omnia ministeria Reipublicae & unanimem omnium Ordinum concordiam, violando Legem positivam Constitutionis Magni Duc. Lithv. in cap. 3. art. 15. Denique omnes coram Omnipotentis DEO iurarunt, quod unus alium constantissime sit tuiturus, & uterque Ordo tam Senatorius quam Equestris sub protectionem suam unumquemque, qui a partibus Concytlicis staret, sic

Q 4

acco-

accepturus; quodsi vero quisquam cum parte contraria compositionem moliri auderet, qui-
libet eum pro infami & hoste patriae esset de-
claraturus. Subscripserunt hanc Confoedera-
tionem duo tantum, utpote Cardinalis Radzie-
iowski, & Humecki Marechalculus Rokossiano-
rum. Res Polonorum dubio tum vertebatur
tur cardine, nisi Coronatio Augustissimi Re-
gis, quam Episcopus Vladislaviensis in diem 15.
Sept. indixerat, finem omnibus fere malis im-
posuisset, de qua, item de pactis Conventis,
antequam nonnulla in medium proferamus,
primis veluti digitis adventum Principis de
Conty, cum Ioanne Barth Archipirata navibus
quinque ad Oram Olivensem vecti, tangemus,
ut alios patquillos seu famulos libellos, ger-
manico idiomate in eum cufos, fileamus. Is,
postquam mense Sept. ad littus maris Balthici
appulisset in classe sua sub Oliva, die 5. Octobr.
An. 1697. scriptum evulgavit, Polonorum &
Lithvanorum favoribus se insinuando, estque
huius commatis: *Franciscus Ludovicus de
Bourbon, Princeps de Conty, DEI gratia &
affectu inclytarum nationum Serenissimae
Reipublicae Poloniae & Magni Ducatus
Litvaniae in Regem Electus, Eminentissi-
mo Primati, Excellentissimis, Reverendissimis,*
Illu-

*Illusterrimis Senatoribus Regni, tam Spiritu-
alibus quam Secularibus, Dignitariis, Offi-
cialibus, & Nobilissimo Ordini Equestri,
tam Regni quam Magni Ducatus Litva-
niae, & omnibus quorum scire interest, post
intimam promptissimi, cum erga universos,
tum erga singulos, ad bene merendum de o-
mnibus, affectus nostri contestationem, signi-
ficamus praesentibus. Ut primum ad littus
maris Balthici prope Gedanum classis no-
strae iecimus anchoras, non prius Regni li-
mites ingredimur, quam debitam gratitudi-
nem cum omni reverentia Serenissimae Rei-
publicae publico hoc nostro scripto conteste-
mur, offerendo promittitudinem nostram, &
constantem inclinationem ad obsequium Re-
gni huius toto orbe celeberrimi. Quodsi non
ita cito, ut debita pro suffragiis in Electora-
li campo acceptis requirebat gratitudo, com-
paremus, non aliqua negligentia nostra in
causa est, sed religiosa Legum huius Reipu-
blicae observantia, cui ex gratia DEI &
affectu Electoris populi servire & praesse
debemus. Haec modestia nostra non super-
addit ullam praerogativam parti contra-*

riar, sed nostram confirmat; nam adverti non debet, quis nostrum tardius advenit, sed qui iustus Firmum enim nostrum propositum fuit, concessa a Serenissimis Poloniae Regibus iura in Interregno servare, & ne in minimo puncto violare: & si fuisset in opposita parte moderatio nostrae similis, pupilla haec iurium cardinalium circa liberam Electionem in integro fuisset conservata; quia nunquam properassemus ad capessendam in scissione Regni, relinquendo decisioni Electoris populi hanc determinationem: verum postquam vidimus omnia cum Legibus evrsa, exigebat a nobis gratae mentis obligatio, pro affectu huius Reipublicae erga nos, ut vindicaremus libertatem, quam Serenissimus Elector Saxoniae ex ipsis prope cardinalibus videtur penitus subruisse. Nunquam enim sperabamus tantam violentiam inferendam Regni Legibus ac indemnitati libertatum, ideoque quantumvis pariter, item longe perfectius, ab Electore populo proclamati, procul a finibus Reipublicae confirmationem liberae Electionis praestolari sumus, & expectassemus diutius, si nobis si-

gnifi.

gnificatum non fuisset, quod tot tamque solennes contradictiones, neque confirmatio liberae Electionis, neque demum ipsa totius Nobilitatis Confoederatio pro tuendis libertatibus instituta, tam violentam fraenare debeat ambitionem, quae volando ferme, non cundo, properabat ad thronum. Quando nihil prisca ac integri moris observando, in limitibus Silesiae ad finem Electionis, quasi in spem futurae scissionis excubatum vigilatatumque est. Accessit Regalis tituli post primam notitiam illegitimae Electionis, non obstante Eminentissimi Primatis praecustoditione, praecox usurpatio, contra antiquam praxim Legis, non ab illis, qui ab integra Republica ante scissionem designati fuerunt, sed a privatis pacta Conventa composita, & prius a Ministro Haeretico ante S. hostiam, deinde ab ipso Serenissimo Electore iramento firmata. Legatio, novo in Republica exemplo, & eius detrimento, acceptata: finium Regni cum exotico & Acatolico milite transgressio, Arcis Cracoviensis simul cum Vrbe occupatio: reliquae solennitates contra omne ius & fas in militum comi-

satu,

tatu, Regibus Poloniae legitimis prorsus insolito expeditae: auditi exterorum Principum Legati: vacantes Regni dignitates distributae, & ad Coronationem, nulla non violata lege, properatio facta, & non consideratis tot Protestationibus, quae contra nullitatem actus dictae scriptaeque fuerunt, sine clavibus & privilegiatorum lege publica Senatorum praesentia Archiepiscopo referato, thesaurus Regni per vim effractus, & simul veneranda legum potestate fracta, gratisimo olim iure vetandi, quia pretioso sanguine Nobilitatis Poloniae comparato, funditus everso, nulla relicta semita ad reparationem violatarum legum & laesae libertatis, tandem ad ipsius Coronationis, solemnia ventum est. Horum igitur omnium sive iam actorum, sive in proximo agendorum, accepta notitia, non licuit nobis longius differre adventum nostrum, & deesse illorum desiderijs, quibus cordi est antiquissima Serenissimae huius Reipublicae libertas, & qui nus cum tot Illustrissimis utriusque gentis Senatoribus & simul integris compluribus Palatinatibus elegerunt, atque illius ore, cui

per

per Leges competebat, nominarunt. Non licebat nimirum permittere, ut Regnum hucusque liberum, vestigijs Hungaricae Bobemicaeque Reipublicae ex odio privatorum & vicina potentia funditus eversae ad similem crisis propinquaret; movimus proinde Dunckerka post maturam deliberationem d. 7. Sept. ut possemus in tempore opportuno gratificari Serenissimae Reipublicae Ordinum suffragijs, non inferendo ullam violentiam Regno, Legibus, & Libertati; sed ut vitam nostram & sanguinem Regi Regum, & Poloniarum Regno, quod nos Regis titulo dignatum est, pro sancta Religione & Libertate immolemus. Nam quicumque demum res e Legibus veritatis aestimabit, facile concludet, quod nunquam alias ab ulla potentia tantum periculum fuerat, quantum nunc Regni huius Religioni Libertatique immincat. Quando igitur DEUS O. M. ex infinita bonitate sua per tot viarum discrimina, & vel sola cogitatione formidanda incommoda, huc nos deduxit feliciter, subsistimus in classe nostra, & in medijs inquieti maris fluctibus, malumusque diutius maris autumnique iniuriae

rias ferre, non parcendo valetudini, ut haec nostra patientia submissam Legibus Regni observantiam clarius probemus, expectando compellationem illorum, qui resuscitare emortuam libertatem sub vindictis nostris sincere desiderant. Vbi non modo spem certam, sed & spei firmam fiduciam facimus, quod non tantum in huius Regni ingressu, sed in ulteriore quoque Reipublicae gubernatione, velimus praestare, ut nec unam jota, nec ullus apex de lege praetereat. Non illa enim via incedemus, quae velut signo ad permiscenda omnia dato, cuncta ex libidine agenda ducit; sed propositum nobis est, resuscitare Serenissimorum Stephani & Sigismundi Poloniae Regum praevincata, & nihil agere, quod sit postea excusandum. Hoc in primis omni studio efficere conabimur, ut favoribus Superis & libertatem & internam tranquillitatem restituere possimus, ut nulli pro praeteritis vitio vertendo, omnibus libere sentientibus ignoscendo, adducere affectu nostro universos & singulos possimus, ad egregium humani animi ab odio ad gratiam deflectum, unice optantes, ut postquam ad litus

descen-

descenderimus, ex mari, quod fert uniones, pretiosorum animorum unionem, simul cum Religione & Libertate possimus invenire vel inferre, ne aut Republica aut quispiam ex incolis pullam vestem ex nostra occasione induat. Nunquam enim fuit, neque est nostra intentio, ut per tumultus Electoris populæ thronum Poloniae conscendamus, quemadmodum Serenissimus Elector Saxoniae, qui ab aliis nationibus petit suppetias contra Polonos, ut per illorum subactas cervices Regno potiatur, cuius rei testes authenticas habemus literas, cupimusque eas palam in Acta referri. Hinc facilem ex praemisissis Polonæ libertas elicere potest conclusionem, quid illi sperandum in arido, si haec fiunt in viridi? Non inducimus Regni limitibus externam militiam, quamvis & haec praesto esse nobis posset. Hi in equis, & hi in curribus, nos autem in Nomine Domini, nimirum in DEO in primis deinde in affectu Serenissimae Reipublicae, pro Religione & Libertate tuenda, spem nostram & intentionem collocamus: satis erit virium, si satis animi. Si tamen plus postulaverit necessitas, parati sumus tan-

tum comparare virum, quantum possit sufficere circumstantiis; quamquam non optamus, ut tam pretiosus Polonae Nobilitatis sanguis effundatur, quin imo ardentissime omnes in genere, & singulos in particulari, obtestamur, ut quandoquidem neque vestis, qua tegimur, componi possit, non exercendo manus, si ut memores etiam adversae partis, eos esse confratres, propterea nullas hostilitates ad invicem excitent, securitati domorum Nobilium, & integritati honorum tam spiritualium quam secularium, & aliorum diligenter provideant, quia hac ratione libertatem sentiendi conservabunt, declinando similes actiones, quae parem causare possent Nobilissimi sanguinis effusionem, quam Deus avertat. Revoamus simul in memoriam utrique genti reflexionem illam magnorum in hac Republica Senatorum, qui semper formidabant vicinam Germaniam, non item tot terrarum spatium distinctam Galliam perinde susceptam habuerunt. Haec enim semper plus prodesse Regno, quam nocere potest, & potius galea pro defensione sanctae fidei & libertatis dicenda quam Gallia. Con-
fideo

sideretur tantum diligenter ab omnibus, quam toto coelo sint diversae actiones illius partis a nostris, & neminem fore arbitramur, qui non moveatur contra, & nobis potius adhaereat, qui procul omni ambitione, sola bene merendi de omnibus voluntate, ad defensionem Religionis & Libertatis descendimus, tot suffragiis invitati. Minime nos movet praecipitata contra Leges Regni coronatio, nam quod ab initio invalidum fuit, tractu temporis firmari non potest: facienti quae non debet, accidunt quae non credit: in malo fundo erecta domus, sensim ruat, necesse est: in ruinam prona sunt, quae sine fundamento crevere: bono exitu coronari non possunt, quae malo nituntur principio. Pacta conventa iuramento confirmata ex beneplacito tam scribentium quam iurantium, Coronationem hanc illegitimam reddiderunt; nam illa clare hoc punctum continent, quod ad Coronationem accedere non deberet Serenissimus Elector Saxoniae tam diu, quam diu Serenissima Electrix veram non amplecteretur Religionem, idque sub nullitate Electio-
nis: & ideo originale pactorum convento-
rum

rum non est productum, quantumvis zelantissimi pro fide sancta & libertate Cives magna contentione requirerent, nam in ipso limine contra tot puncta peccatum est. Non dubitamus igitur, quod haec nostra declaratio, quam omnibus palam esse volumus, excitabit pristinum in cordibus inclytæ gentis maiorum suorum Zelum, qui olim bona sua, imo vitam etiam pro conservatione aureæ libertatis & patriarum legum facile impendebant. Quia nos huc advenimus, non tam ad capiendum Regni Diadema, quod nobis Respublica detulit, quam ad defensionem liberæ Electionis, & ad ferendas vindicias sanctæ fidei & oppressæ libertati, pro cuius securitate vitam & sanguinem parati sumus consecrare. Datum in classe nostra sub Oliva, die 5. Octobr. Anno 1697. Franciscus Ludovicus. Locus Sigilli. Conatus tamen Contyistici eorumque adiutores ab Illustri Michaelæ Barone de Brand, Supremo militiae Germanicæ Praefecto dissipati sunt: ipse quoque Princeps de Conty, raptis aliquot Gedanensium navibus, rebus infectis in Galliam remeavit. Nunc pactorum Conventorum præcipua tantum dabimus argumenta. Ad illa

con-

conscribenda: ex Senatorio & Equestri Ordine Deputati erant, quorum iuramentum talis formæ fuit: Ego N. iuro Deo Omnipotenti & Trini, quod deputatus ad compositionem pactorum conventorum inter Rempublicam & Serenissimum Fridericum Augustum Electorem & Ducem Saxoniae, liberis suffragiis Electum Regem, ante omnia recipio in me liberæ Electionis tuitionem, quam circa annozanda pacta promovebo, sine ullo respectu & assentione futuro Regnanti, nec privatum, sed pure tantum publicum bonum & securitatem iurium, privilegiorum ac libertatum nostrarum, de optima forma & fundamento mutuarum, respiciam, neque largitionibus cuiuscunque generis corrumpi me patiar; ita me Deus adiuvet, & innocens Christi Domini Passio! In his itaque pactis conventis Electus noviter Rex sanctissime promisit. 1.) Quod ipse cum coniuge sua ante Coronationem fidem Romano-Catholicam cum omnibus solennitatibus profiteri, eamque fidelissime ad tempora vitæ sub nullitate Electionis servare vellet. 2.) Quod titulum Haeredis, eiusque successores usurpare, & Domus Regia ullam successionem prætextumque proximitatis ad Regnum sibi præsumere non vellet. 3.) Quod inter Dissidentes in Religione Christiana, quorum non pauci in Regno, Lithvania & Russia essent, perpetuam pacem

pacem constituere vellet, non obstantibus quibuscunque Protestationibus adversus Religionis Confoederationes factis, exceptis Mennonistis, Anabaptistis, Quakeris, & Arianis, qui ad ius hoc non pertinerent, neque illis dignitates ullae conferendae essent. 4.) Iuramentum & pacta Conventa prima die quorumlibet Comitiorum, loco Mareschalcalium articulorum, in praesentia omnium Ordinum, clare, articulate, distinctisque verbis legi deberent, & cuilibet licitum esset, Regem libere monere, in quo exorbitatum. 5.) Quae praemissa sunt pro promotione in Regnum, nullitatis essent. 6.) Pro dignitatibus & vacantiis, tam spiritualibus quam civilibus, praemia nulla accipere vellet, & qui ex Civibus pro aliquo officio offerre aliquid auderet, ille non modo ea dignitate carere, sed & eo ipso pro incapaci haberi, & ad instantiam cuiusvis Nobilis in Tribunalibus accusari deberet. 7.) In unam familiam eiusdem nominis suprema Status ministeria, ut sunt Belli Ducum, Cancellariorum, Mareschalcorum & Thesaurariorum, non essent inferenda, eaque solis bene meritis, aetate vigentibus & indigenis conferenda. 8.) Quod uni domino vel viduae duo Capitaneatus opimi simul non essent concedendi, salvis modernis possessoribus 9.) Regina in negotia Status Reipublicae per se & subor-

subordinatas quasvis personas se immiscere, vel quehquam ad dignitates promovere non deberet: item Ministris maioribus & minoribus duo simul officia non committenda, nec duo privilegia ad unum officium extradenda. 10.) Dignitates spirituales & saeculares, officia utriusque ritus Graeco-Vniti & eorum privilegia pacifice conservare vellet. 11.) Vacantias extra tempus Comitiorum intra sex hebdomadas, in Comitibus vero ante omnis indigenis, paritate iuris gaudentibus, bene meritis, aetate & discretionem vigentibus, utriusque gentis & annexarum Provinciarum iuxta iura earum conferre deberet. 12.) Pacta & foedera cum vicinis Principibus, sine praeiudicio tamen Reipublicae & avulsarum Provinciarum, servare, avulsa autem a dominiis Reipublicae recuperare vellet. 13.] Monetae restauratio non ex Senatus Concluso iuxta Constitutionem A. 1638. instituenda, sed ad Comititia Generalia tantum differenda, post quorum deliberationem domus monetariae aperiendae, inque iis moneta aurea & argentea iuxta ligam Imperii ac vicinorum Principum condenda. 14.] Legati ad externos Principes non mittendi, nisi Nobiles bene possessionati ex utroque Ordine: Instructio eorum publice in Comitibus ex Senatus Consulto scripta per Cancellarium legenda, ac expeditio in Comitibus

mitiis praesentibus omnibus Ordinibus promulganda. 15.) Exterus, atque nullus e familia Saxonica ad Indigenatum admittendus, sed i tantum, quorum virtutes & merita in Rempublicam probata; novis vero creatis Nobilibus officia & beneficia non nisi ad tertiam progeniem conferenda, neque exteri ad consilia & dignitates iuxta Constitutionem A. 1607. promovendi. 16.) Clenodia usurpare, & thesaurum Regni aperire, nec ex Senatus Consulto concessum, nisi cum speciali totius Reipublicae consensu: post fata autem Regis Successores Domus Saxonicae iuxta inventarium ea, quae ex thesauro Rex exemit, reddere deberent. 17.) Aula Regia ex Polonis & Lithvanis, usque ad infimos Ministros, e Regio thesauro splendos, constaret; Reginae item Gynaecium e Nobilitate Polona esset, exceptis quatuor, quas proprio sumtu sustentare vellet. 18.) Custodes Regii corporis ex Polonis & Lithvanis ultra mille & ducentos ex consuetudine Antecessorum non haberet, aere proprio sustentandos, quorum Dux esset Nobilis Polonus. 19.) Reginae Viduae eiusque filiorum bona omnia in integro servanda, salvis utrinque tam Reipublicae quam Serenissimae Domus Regiae Successorum praetensionibus, & ab ipsis iuramentum fidelitatis Regi & Reipublicae praestantano

standum: cognito quoque causae filiorum Regiorum ad Regem & Comitiam spectare deberet. 20.) Literae tantum polonica vel latina lingua scribendae, nec Privilegia privato Sigillo, sed Regni vel Magni Ducatus Lithuaniae obsignanda. 21.) Capitaneatus duo ex primis vacantibus ad Regem reducendi, qui quottannis triginta millia florenorum redditus faciunt, ex Constitutione A. 1689. 22.) Peregrinus miles sine speciali consensu & scitu Reipublicae ad Comitiam non introducendus, nec bella offensiva gerenda, & qui id faceret, perduellis ac hostis patriae esset. 23.) In Regio iudicio causae ab Antecessore Rege nondum decitae, tertio quovis die continuandae, & iuxta pluralitatem votorum diiudicandae. 24.) Gravamina & praeiudicia Prussiae in Comitiam Coronationis plene & irremissibiliter decidenda, nec proventus Reipublicae ab ullo administrandi, nisi qui Nobilis mere possessionatus esset. 25.) Depositoria mercimoniorum extra limites Regni evektorum, intra Regnum, & ad pristinum usum rigoremque reducenda. 26.) Palatinatum utriusque gentis incorporatarum Provinciarum privilegia & iura confirmare, tertia quaevis Comitiam in Magno Ducatu Lithuaniae ex Constitutione A. 1673. celebrare & sedem Regiam propter antiqua iura in visceribus

bus Regni vel Magni Ducatus Lithvaniae habere vellet. 27.) Comitia exorbitantiarum pro earum medela, & alia Comitia Equestria propter Nobilium omnium tuendam immunitatem, celebranda. 28.) Iudaeis nulla functio in teloneis, administrationibus, & aliis Regni negotiis concedenda. 29.) Iura omnium Civitatum & Oppidorum utriusque gentis in Comitibus Coronationis confirmanda. Denique 30.) ut alia sciamus, quae iam in propositionibus supra ab Ablegato Serenissimae Reipublicae oblatis enucleavimus, ius stipulae Gnesinae & Thorunii exercendum esset, de quo ratum in Comitibus Coronationis uberius deliberatio. Haec erant pacta conventa, quibus nisi Rex satisfecerit, incolas utriusque gentis ab obsequio & fide iuxta Constitutionem A. 1609. se absoluturum sancte promisit. Eadem saepe laudatus de Flemming die 27. Junii iuramento confirmavit, iuxta rotam eiusmodi: *Ego Jacobus Henricus spondeo & sancte iuro ad haec sancta Christi Evangelia Domino DEO Omnipotenti in Sancta Trinitate Vni, quia vos omnes articulos pactorum conventorum, quos cum Amplissimis Statibus Regni & Magni Ducatus Lithvaniae annexarumq; Provinciarum ac universa Serenissima Republica, Nomine Serenissimi Electoris Saxoniae, nunc vero Electi Poloniarum Regis & Magni Ducis*

Ducis Lithvaniae, Russiae, Prussiae, &c. &c. Domini mei Clementissimi, in praesenti Electione constituimus, transigimus & conclusimus, Serenissimus Elector Saxoniae, nunc vero Electus Poloniae Rex, in omnibus & singulis eorum punctis, clausulis, ligamentis & conditionibus, ita ut nec generalitas specialitati, nec specialitas generalitati deroget ratos habeat, sacrosancte observabit & manutenebit & confirmabit, & adimplebit, illaque iuxta instrumentum denuntiationis sacramento iuramenti confirmabit; sic me DEus adiuvet, & haec sacrosanctae eius Passio! Iuramento confirmatis tum a Saxoniae Legato Extraordinario cum ab ipso deinde Rege pactis conventis, dies Comitiorum 6. Augusti & 15. Sept. Coronationi erat denominatus, ringentibus licet Contyctis. Ipse Elector Saxoniae die 12. Sept. Cracoviam eques ingressus, appenso ad pectus adamantante, qui 14 millionibus Rhenanicis aestimabatur, eo ipso die, quo gloriosissimae memoriae Ioannes III. Viennam A. 1684. ab obsidione Turcarum liberavit. Die 13. Sept. exequiae Ioannis III. solemniter sumtu Saxo-nico peractae, adeo ut novus Rex in Missas solas decantandas mille Imperiales impenderit: Orationem funebrem latino idiomate habuit Canonicus Cracoviensis Kurdwanowski. Die 14. Sept. pedes cum Clero & Comitatu suo
R 3
aulico

aulico militarique ad Capellam & sepulchrum D. Stanislai Rex processit. Ante hoc Templum arcus triumphalis erat erectus; elevato loco, imago S. Michaelis Archangeli posita, depresso, effigies Serenissimi Regis, mediante inscriptione: Protegam eum quoniam cognovit nomen meum. Ad dextrum latus erat effigies D. Stanislai, cum inscriptione: Aurea Sarmaticis redeunt iam secula Regnis. Ad sinistrum latus erat effigies S. Pauli primi Eremitae, cum epigraphe: Surgit in Augusto pietas rediiva Secundo. Die 15. in Templo Cathedrali ab Episcopo Cuiaviensi Stanislao Dambski solenniter coronatus est, & ante ipsam unctionem in gradibus altaris pacta conventa subscripsit. Praeferebat enssem evaginatam Regni Ensiser, aureum pomum Maioris Poloniae Generalis Raphael Lefczynski, sceptrum Iosephus Boguslus Stuska Castellanus Vilnensis & Magni Ducatus Lithvaniae militiae Dux Campestris, coronam Felix Potocki Palatinus Cracoviensis, in albis culcitris gestabant. E theatro nummi in populum spargebantur, in quorum una parte erat sceptrum in corona cum ense decussatim posito, cum inscriptione: Reges & defendet; in altera parte effigies Regis, cum titulo & expressione diei Coronationis. Die 16. Sept. in foro Cracoviensi more solito

aMa-

a Magistratu Civitatenfi iuramentum praestitum, ipse Rex posuit super librum oblatum manum suam in signum approbationis & confirmationis iurium, & decem personas e Magistratu, ter quamlibet ense Regni leviter percutiendo, Nobiles creavit. Peracta hac solemnitate, vinum in quatuor fori angulis veluti ex cisternis profluxit, & quatuor boves integri in ligneis verubus assati inter plebem & militem divisi sunt. Coronationis deinde Comitia habita sunt, & intra dies quatuordecim feliciter finita. Confer. *Mercurius Polonus germanicis typis in 170. item, der Sarmatische Wahl-Schoppen, in Electione Friderici Augusti, & scripta illa quae passim in hoc Interregno citavimus.*

§. XVIII. Post Coronationis solennia Vicariatum Primas Regni deponit. (anno 1698. mense demum Maio depositus) Senatores, Nuncii Terrestres post novum electum Mareschalcum nomine totius Nobilitatis, Civitatum quoque Deputati, iuramentum fidelitatis praestant. Ad Civitates autem Prussiae Serenissimus Rex pro recipiendo iuramento Commissarium mittit, qui nuper erat Reverendissimus Georgius Albrechtus Dehnhoff Episcopus Praemisliensis & Magnus Regni Cancellarius. Tunc etiam Rex Coronationem suam exteris

R 4

Pria-

Principibus significat, ut in ultimo Regno factum est, quando Coronationem suam Serenissimis Regibus Daniae & Angliae & Electori Coloniensi die 20. Sept. significavit. Per literas etiam Univerfales Palatinatibus, Districtibus, Terris & Civitatibus eandem denunciat, & Iudicia omnia Castrensia ac Tribunalia celebranda esse declarat: dat praeterea literas iuramenti a se praestiti, & aliud Diploma, quo omnium iura & privilegia confirmat. Denique Comitibus Coronationis habentur. Quandoquidem etiam iura Regiae Maiestatis demum post Coronationem exercentur, ideo etiam eousque durat Interregnum: quod vero nuperrimum longius protractum fuerit, ansam praebuerunt Rokossiani seu Confoederati milites, qui inter alia Regi iam Electo proponebant puncta: 1.] Vt testimonium de fide Catholica Roma adferret. 2.) Vt Regina esset Catholica. 3.) Saxonia ad fidem Romano-Catholicam adduceretur. 4.) Provinciae avulsae incorporarentur. 5.) Vacantiae dignitatum cum privilegiis inter Confoederatorum Magnates distribuerentur. 6.) Pacta conventa a parte Rokossianorum formarentur. 7.) Dignitates per annum integrum & dimidium vacantes, accessoribus redderentur. 8.] Miles exterus e Regno relegaretur. 9.] Exercitus Caesareus in Poloni-

am

am introductus inde educeretur, & in compensationem Caesar Romano-Germanicus Polonico militi pro aestivis & hybernis Ducatum Oppolensem & Radziboriensem concederet. 10.) Exteris nullae dignitates conferrentur. 11.] Indigenatus Electori Saxoniae datus modo ad hanc ipsam lineam pertineret. 12.) Titulus Electoralis abrogaretur. 13.) Damna ab exercitu Saxonico incolis ex thesauro refunderentur. 14.) Praefecti custodiae corporis Regii essent Romano-Catholici. 15.) Alienigenae, praeter eos, quibus Rex & Respublica maxime egent, e Regno pellerentur. 16.] Bellum Gedanensibus indicatum a Gallo quem finem esset habiturum. 17.) Episcopus Cuiaviensis iudicaretur, nec in posterum Coronationem peragere praesumeret. 18.] Per Supremum militiae Germanicae Praefectum de Brand eiusque exercitum incolis Regni illata damna refunderentur. 19.) Quo ausu thesaurus Regni esset apertus. 20.) bona spiritualia in integro conservarentur. 21.) Decreta Tribunalia stante scissione abrogarentur. Ad singula haec puncta breviter & acute a Serenissimo Rege responsum est, & quidem ad 1.] Importuna quaestio solvitur silentio. Ad 2.) Ad pacta conventa recurro. Ad 3.) Ultra posse nemo obligatur. Ad 4.] Nemo dat, quod non habet. Ad 5.) Felix Possessor. Ad 6.) Entia non sunt multiplicanda

R §

prae-

praeter necessitatem. Ad 7.) Felix labor, quem praemia digna sequuntur. Ad 8.) Sat cito, si sat bene. Ad 9.) Non tentabis. Ad 10.) Lege cautum. Ad 11.) Hoc est, quod Auctor voluit. Ad 12.) Sufficit corona. Ad 13.) Ab uno paupere duo potentes nihil accipiunt. Ad 14.) Cum Lege loquendum. Ad 15.) Natura paucis contenta. Ad 16.) Respondebit Apollo. Ad 17.) Ex utroque nihil. Ad 18.) Elementum consumens. Ad 19.) Argumentum insolubile. Ad 20.) Dii nolunt sese illudi. Ad 21.) Per fas & nefas.

§. XIX. Iusiurandum quod Rex Augustus II. in Piekarki in finibus Regni die 27. Junii An. 1697. praestitit, fuit huius tenoris: *Ego Augustus II. Electus Rex Poloniae & Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Kioviae, Vothyniae, Podoliae, Podlaciae, Smolensciae, Severiae, Czernichoviae, natus Dux Saxoniae & S. R. I. Archimareschalcus & Princeps Elector, spondeo & sancte iuro DEO Omnipotenti ad haec sancta Iesu Christi Evangelia, quod pacta conventa per Ordines Regni mihi data, ab iisdem Ordinibus subscripta, Legatique nostri Extraordinarii corporali iuramento Varsaviae comprobata, in omnibus eorum articulis, punctis, clausulis, conditionibus,*

tum

et conaequatione iurium Magni Ducatus Lithuaniae, ita ut nec specialitas generalitati, nec generalitas specialitati deroget, servabo, manutenebo & adimplebo, atque ea omnia iterato in solemnibus coronatione iuramento confirmabo; sic me DEus adiuvet, & haec sancta Iesu Christi Evangelia! Deinde in actu Coronationis die 15. Sept. anni praedicti praestitum fuit eiusmodi formae: Ego Augustus II. &c. &c. &c. spondeo & sancte iuro DEO Omnipotenti ad haec sancta Iesu Christi Evangelia, quod omnia iura, libertates, immunitates, privilegia publica & privata, iuri communi utriusque gentis & libertatibus non contrarias, ecclesiasticas & seculares, Ecclesiis Catholicis Romanis, Principibus, Baronibus, Nobilibus, Civibus, Incolis, & quibuslibet personis cuiuscunque status & conditionis existentibus, per Divos Praedecessores nostros Reges & quoscunque Principes Regni Poloniae & Magni Ducatus Lithuaniae, praesertim vero Casimirum Antiquum, Ludovicum Lois nuncupatum, Vladislaum I. Jagellonidem, Ioannem, Jagellonem dictum fratremq; eius Vitboldam M. D. L. Vladislaum II. Jagellonis filium Casimirum III. Albertum, Alexandrum, Sigismundum I. Sigismundum II. Augustum, Henricum, Stephanum, Sigismundum III. Vladislaum IV. Ioannem Casimirum, Michaellem, & Ioannem III. Reges Poloniae & Magnos Duces Lithuaniae, iuste & legitime datas,

concessas, emanatas & donatas, ab omnibusque Ordinibus tempore Interregni statutas atque sanctas, mihi oblatas: tum pacta conventa per Ordines Regni & Magni Ducatus Lithvaniae mihi tradita, manutenebo, observabo, custodiam & adimplebo, in omnibus conditionibus, articulis & punctis in iisdem expressis. Pacem quoque & tranquillitatem inter Dissidentes de Religione Christiana tuebor, manutenebo, nec ullo modo, vel iurisdictione nostra, vel Officiorum nostrorum & Statuum quorumvis auctoritate, quenquam affici opprimique permittam, nec ipse officiam ac opprimam, ac ea, quae in Electione nostra Varsoviensi constituta sunt, & quae in Conventione Coronationis nostrae constituentur, manutenebo, iisque satisfaciam. Omnia illicita a Regno, Margnoque Ducatu Lithvaniae & Dominiis eorundem quocumque modo alienata, vel bello vel quovis alio modo distracta, ad proprietatem eiusdem Regni Poloniae & Magni Ducatus Lithvaniae aggregabo, terminosque Regni & Magni Ducatus Lithvaniae non minuum, sed defendam & dilatabo. Iustitiam omnibus incolis Regni iuxta iura publica in omnibus Dominiis constituta, absque omnibus dilationibus & prorogationibus administrabo, quovis etiam sanguinis nostri respectu nullo habito. In dispensatione quoque distributivae iustitiae non me alligabo ad affectum & profectionem naturalem sanguinis, sed

solam

solam ipsam bene meritorum rationem praeculis & corae habebō, in disponendis decurrentibus officiis & beneficiis Reipublicae. Et si (quod absit) in aliquibus iuramentum meum violaverō, nullum mihi incolae Regni omniumque Dominiorum utriusque gentis obedientiam praestare debebunt, imo ipso facto eos ab omni fide & obedientia Regis liberos facio, absolutionemque nullam ab hoc meo iuramento a quoquam petam, neque ultro oblatam suscipiam. Si me DEVS adiuvet, & haec sancta Iesu Christi Evangelia! Tantum! Nactenus MSC. BOEHMII.

§. XX. Animus quidem erat hic subsistere, nec longius ducere telam, quam ab Auctore erat relicta, quia tamen pagellae ultimae, dum praelo exeunt, illud attingunt tempus, quod praesens Interregnum memorabile facit, ideo nolimus ea ignorare lectorem, quae his mensibus forte acciderunt. Erat anni huius dies 1. Februarii, quo Rex AVGVSTVS II. expiravit Varsoviae, quorsum ante dies sexdecim e Saxonia venerat ad Comitia Regni habenda, quae etiam, prouti erat definitum, die 26. mensis Ianuarii haberi coepta sunt. Atque dum in eo erant Proceres ac speciatim Deputati Equestri Ordinis, ut, electo Mareschalco, salutarent Regem & postea, more

more solito, in throno praesentem venerarentur, mors curis omnibus & expectationi omnium finem praeter opinionem indixit, regno autem attulit decimum septimum Interregnum. Ingenii lusu & literarum valore haec annotata sunt:

DIe SoLis
SoL obsCVratVs
SarMatlae

patrlae tenebris noX IngrVIt atrIs
sive

AVgVstVs DIVa LVMIIna CLaVsIt.

Aliis passim & pluribus Chronodistichis mortui Regis diem, mensem, vitam & obitum profecuti sunt eruditi, tum & ominando electioni Regis futuri praeludere voluerunt. Funus Regis sequenti die post mortem e palatio, ubi decubuerat, in arcem est translatum, aureo sericoque ornatu indutum alioque regio magnificentiam augente apparatu facto publice expositum, praesentibus per vices & officia serviendi praesstantibus aulicis, Illustribus & Equestris conditionis eo consilio adlectis viris, donec die 4. Aprilis inter plurimas solennitates advigilante Marefchallo Regni, loculo stanneo est illatum. Hic autem tegitur alio

alio, qui ex ligno quercino confectus, argenteoque integumento involutus. Variis in locis exequiae solennes institutae, neque minus etiam Cracoviae in templo S. Floriani ubi condendum funus multisque Inscriptionibus locus dicitur esse insignitus.

Iacturam Regis gravi Oratione prosequutus est Celsissimus Primas Regni, longamque querelam instituit ad Senatores eo tempore propter Comitia congregatos, quos quidem polonice est allocutus, Verba autem quodammodo ita laetine fluunt:

Loquere possum, qui totus lacrymis distulso, iisdemque inter loquendum opprimor? Cum luctus & dolor mihi loquendi verba subducunt. Nefas tamen esset & indecorum, inter lacrymas, non conqueri de tanta iactura nunquam resarcienda, neque fletibus satis deploranda. Quantum damni fecimus, in tanto Rege, si respicimus eius maiores; in Monarcha, si res gestas: in optimo Patriae Patre & Evergeta communi. Quis est, qui non gratiae & honorum cumulum in se praedicet. Tamen quanto minus decet divinae obniti voluntati, tanto ineptius esset obloqui morose inelustabili fato, quandoquidem, quicquid

quicquid Dei accidit nutu, nostris quidem querelis onerari, non corrigi potest. Fas est, animam quam exhalavit pie Rex noster, demissis precibus Dei misericordiae, nostram Patriam autem eius tutelae, commendare et amque sincera mente amare. Charitas in illam ab unione animorum & uniformitate sensuum, maxime vero a charitate mutua initium capere debet, quam Deus praecepit & praesens Reipublicae Status a nobis exigit. Rogo itaque Vos & obtestor per Deum vivum, per vulnera Iesu Christi, per carra pignora vestra ac per amorem patriae, ut odia, similtates, dissensiones & diffidentias deponatis. Hoc vinculum concordiae multo erit potentius armis & lacrymas populo, risum adimet hosti: ac infelix hoc Interregnum pacificum reddemus, & talem eligemus Regem, qualem nobis divina providentia indigabit. Primus ego, si quem unquam offenderim, culpam agnosco & deprecor, neq; minus sancte pro officii mei ratione polliceor ac confirmo, me omni mea vita, viribusq; omnibus in eam rem incumbere velle, ut tranquillitas publica & quies conservetur.

Brevi

Brevi deinde post ex more recepto & ad voluntatem Procerum Regni curam idem ille Eminentissimus Prin eps suscepit, editisque, ut vocant, literis *universalibus* Regis mortem nunciavit, Interregnum & diem *Convocationis* indixit, uti hoc modo de comitiis provincialibus die stato habendis iudiciisque capturalibus in quosvis Palatinatu instituendis, mature consilia pro patriae commodis agerentur. Literae universales hunc in modum latino sermone indutae sonant.

Theodorus Potocki DEI & Apostolicae Sedis gratia Archi-Episcopus Gnesnensis, Regni Poloniae & M. D. Lithvaniae Primas & Primus Princeps.

Universis & Singulis, quorum scire interest, praecipue vero Reverendissimis, Illustrissimis, Magnificis ac Generosis Dominis Senatoribus spiritualibus & Secularibus, Dignitariis, Officialibus & universo Ordini Equestri, Incolis Regni Poloniae, & Magni Ducatus Lithvaniae, Dominis, Collegiis, Amicis & Fratribus meis gratissimo

S

Assensu

fissimis cum significatione officiorum & pro-
pensae meae voluntatis notum facio.

Quaquam in magnis calamitatibus
fama velox & ocyor Euris iam emanare
potuit ad Dominationes Vestras de fatali
vitae periodo Nobis hucusque imperantis
Serenissimi Regis AVGVSTI II. Domini
Nostri Clementissimi, qui, cum ad Regem
Regum iret huncque mundum cum regali fa-
ctu proiiceret, die I. Mensis Februarii hic
Varsaviae exuvias mortalis corporis la-
mentabilibus puique Nostriis circa illud offi-
cium, Regnum vero & quis deinde ad illud
vocatus fuerit, meditationibus & arbitriis
liberi Regni reliquit; id ipsum tamen ut non
ex disseminato rumore, sed ex firmitate &
authentica relatione certius constare possit,
Dominationibus Vestris ex officio meo Pri-
matiali & ea potestate, quam in tali caso
mibi lex concessit & usus, significo luctum
publicum & una cum illo aperta luctamini
Reipublicae tempora: maxime vero nunc,
ubi necdum sedatae sunt mentes vicinorum,
qui Nobis minus bene cupiunt & flanti
vita Domini saepe iniuriis Nos lacefferunt,

ac ve

ac virendum est, ne hoc infelici tempore o-
perando fiant ferociiores & contra accep-
tum statum quiquam moliantur. Non ver-
bis, quae saepe in fidum pingunt dolorem,
sed re ipsa infucatae sunt lacrymae, si intem-
pestivam tam periculoso rerum statu mortem
huius Domini expendere velimus, qui no-
minis gloria semper praevenerat & verte-
bat pericula. Habemus causam dolendi,
propriis etiam vitae nostrae rationibus indu-
cti, quibus me quoque devinctum esse primo
loco profiteor, qui beneficiis eius exauctus
& ad hoc dignitatis fastigium elatus sum;
quia Principem Munificum, magnificentem &
per annos Imperii sui triginta quinque &
dimidium semper misericordiae quam ultioni
propiores amittimus: Vno verbo, omnibus
virtutibus, quae optimis Principibus compe-
tunt, a natura exornatum, in negotiis prae-
terea Regni huius cum dispendio saepe inae-
stimabilis suae valetudinis atque adeo solli-
citem & vigilem, ut, quamvis externae
machinationes & pericula ad turbendam
patriam nostram exoriri viderentur, sola
duntaxat ipsius cura complures annos con-
stanti

S 2.

Stanti & immota pace fruermur, internas vero magnarum domuum collisiones partim litibus propter fortunas, partim ob ambitum honorum excitatas, ne aliquem gravissimum motum toti Republicae adferrent, assopire paterne conatus sit & praesto ipse aasuerit, ut studio & opera sua res omnes feliciter componerentur. Hoc ut adhuc eo melius exoptata inter Cives harmonia ultimo loco confirmaret, ruptis pro dolor! aliquibus comitiis, novissima indixerat, ad eaque non habita infirmae valetudinis, continuis laboribus & ingravescente aetate enervatae, ratione, molesto ex Saxonia itinere cum intemperie frigidissimi acris coniuncto properaverat; at vero, facto illorum initio, quod indubitata felicitatis spes adtulit, ipse desit esse Fato peremptorie activus, ac re ipsa orbi monstravit, quod in medio & loco Ordinum ad consilia publica congregatorum satis cedens, non sui causa, sed potius ob charitatem huius patriae vitam degerit. Nemo enim maiorem charitatem habet, quam qui animam ponit pro populo suo. Ex hoc igitur cognosci potest, quantum Dominum Nobis

Nobis e vita ereptum esse, qui adeo Nobis opus erat, ut necdum Nostri curam abiicisset, eo maxime tempore, cum domi tranquillitatem, concordiam & ordinem, foris securitatem Regni & pacem externam constituere summopere anniteretur. Verum, ubi ita DEO visum est, ex cuius voluntate scepra cadunt, iterumque resurgunt, officii Nostri est, ut interea vitae Nostrae rationem animo volvamus, curam eius geramus & saluti Nostrae consulamus. Harum cogitationum prima & horrenda idea obiectumque funestum est Interregnum, suspensum, nescio quid, inter occasum & ortum, prius vero quam sol ille exoriatur, qui praesentis Nostri status nubila dispellat, nox atra timorem terroremque facit. Non commemoro adversus casus, oppressiones & calamitates, quibus Republica istis infelicissimis temporibus gravissime affligebatur; praeceptorum exemplorum plenae sunt historiae, recentiorum necdum apud omnes extincta est memoria, quibus ipsis id sentire aut deploranda videre contigit. His itaque & similibus ut occurramus & ex praeteritis, quod DEVS avertat! futuros casus animo

S 3

pro-

proponamus, prona hominum ad mala relabentium natura edocti, cum affectus pravi, qui rectum rationis usum superant, sese immiscent; maxime vero ut provido animo vereamur, ne quis ab extra hoc orbitatis Nostrae interstitio tentare turbidum, violentoque modo in ordinem Nostrum irrupere, & suffragia liberae gentis rapere magis, quam expetere velit: ex consensu, sententia & consilio Illustrissimorum Senatorum utriusque Nationis sub tristi hoc spectaculo hic praesentium, insistendo legibus & consuetudinibus antiquis, quia hucusque nullam novam legem ad casus Interregni Respublica sanxit, primo assigno Comitibus in Districtibus, tam in Regno Poloniae, quam in M. D. Lithuaniae celebrandis diem Mensis in Ducatu vero Zatoriensis & Oswiecimensi, nec non in Terra Haliciensis octo diebus, secundum praxin, ante illum terminum, id est, diem Mensis eiusdem, in Palatinatu Masoviae particularibus Comitibus d. Mensis Generali vero Congressui Varaviae diem praedictum Mensis In Palatinatibus autem Prussiae anticipent Comitibus partis

particularia iuxta placitum Illustrissimorum Palatinorum illarum Terrarum indicta, Generali vero Conventui Graudenti (Mariaeburgi) d. eiusdem Mensis, in quibus Comitibus Illustriss. Palatinatus, Terrae & Districtus secundum leges Iudicia Capturalia mox constituent, ne intercedente post fata Domini publico interstitio sistatur iustitiae cursus adversus tumultus & catervas sceleratorum ad conservandam securitatem internam, quae anima omnium reliquarum rerum est, quae bene disponuntur & ordinantur: eligent Nuntios ad Comitibus Convocationis, quibus diem 27. Mensis Maii hic Varaviae celebrandis assigno & destino; in quibus ut Illustrissimi Senatores aequae ac Nuntii Terrae dignentur ad tempus adesse, per omnes charitates patriae oro & obtestor; quia permagni interest ad integritatem & securitatem Respublicae, ut quantocius illa peragantur, in quibus de futuro regnante deliberabitur, tempus electionis futurae determinabitur: ad formam vero nuperorum Iudiciorum Capturalium Ordini, securitati, rationi iudiciorum sub interregnum, cursui sanctae

64. iustis

iustitiae, nec non medio Inscriptionum, & Contractuum faciendorum ponendorumque librorum & Actorum in publicum providebitur: Securitas limitum Regni Poloniae & M. D. Lithvaniae, quae armato & numerofo milite opus habet, constituetur, illiusque constituendae ratio quaeretur, pacta cum Principibus & vicinis regnis per Legatos confirmata & retenta primo quoque tempore conficiantur, ac fere omnibus rebus in Republica, requirente necessitate, ope divina proficietur & cavebitur: insimul quod in electione futura ex consilio & consensu omnium Ordinum utriusque Nationis futuro, DEO volente, Regi ad correctionem ordinis & iurium proponi debeat. Quis denique moodus electionis sit futurus, tempus suggeret consilium. Haec itaque Comitiola expendant, & quae in hisce Universalibus contenta reperiuntur, instructionis loco esse putent, ne tempus in posterum praetermittamus, novisque conventibus profusus sumtus faciamus: his de rebus ut Illustrissimi & Magnifici Domini Nuntii Terrestris inter se deliberare possint, plenam iis dent potestatem. Cum quo

que DEO nihil gratius, nihilque omnibus regnis salutaris sit Civium concordia & mutuo amore, quemque Illustrissimarum Dominationum Vestrarum rogo & obtestor, ut omnibus similitatibus ex penitralibus cordium depositis, sincera & indisimulata unione, amore & confidentia Antiquo Polona reintegrata, iunctisque simul animis & manibus fraterne sese amplexaturi, hoc orphanum Regnum confirmare, tutari & complexu suo fovere velint, donec DEVS clementer Nobis iterum Regem Patremque simul constituerit. Ut quoque insolentibus turmis occurratur, rigori & vigilantiae Illustrissimorum Capitaneorum, vulgo Starostarum, Castrensum utriusque Nationis id relinquendum esse existimo. Similiter Illustrissimos Gubernatores limitaneos admoneri volo, ne exteris hominibus suspicioni obnoxii, & lideris testimonialibus, vulgo Passport, non instructis fines Regni attingere concedatur: Quodsi vero quis Principis cuiusdam Legatus in limitibus comparuerit, sine mora tibi significetur, & tamdiu in confinibus retineatur, quam diu mea super ea re non pervenerit

venerit informatio. In his omnibus ut DE
 VS Exercituum Nobis auxilio suo praesto
 sit, animum precor. Hasce literas Univer
 sales per universos Palatinatus, Terras &
 Districtus publicandas diligentiae Illustris
 simorum Capitaneorum in utraque natione Ca
 strensium iterum iterumque commendo: at
 que nunc cum appositione Sigilli mei manu
 mea subscribo, simulque ex sententia Illu
 strissimorum Dominorum Senatorum pro tunc
 Varaviae praesentium Illustrissimi scilicet
 & Reverendissimi Lipski Cracoviensis, Du
 cis Severiae, Szembek Cuiavienensis, Zenko
 wicz Vilnensis, Zaluski Plocensis, Szembek
 Principis Varmienensis, Hofii Camenecensis, No
 minati Posnaniensis, Gafewski Smolenscensis
 Episcoporum; Illustrissimorum DD. Principis
 Wisniowiecki Castellani, Lubomirski Pala
 tini Cracoviensium; Oginski Palatini, Ducis
 Czartoryski Castellani Vilnensium; Oginski
 Trocensis, Szembek Siradiensis Palatinorum;
 Sapieha Castellani Trocensis, Potocki Kiiovi
 ensis, Ducis Czartoryski Russiae, Potocki
 Wolhyniae, Humiecki Podoliae, Tarto Lubli
 nensis, Potocki Belsensis, Principis Radzivilli
 Novo-

Novogradiensis, Zaluski Plocensis, Oginski
 Witepscensis, Poniatowski Mazoviae & Ge
 neralis Regimentarii Exercitus Regni Polon.
 Głębocki Rawensis, Czapski Culmensis, Cza
 pski Pomerelliae, Potulicki Czerniechoviensis,
 Palatinorum; Micielski Califfiensis, Mielcki
 Siradiensis, Stecki Kijoviensis, Scipionis Smo
 lenscensis, Soltyk Lublincensis, Podolski Plo
 censis, Rudzinski Czerscensis, Konarski Wis
 slicensis, Szemanowski Vielunensis, Soltyk
 Premysliensis, Maczynski Chelmensis, Locho
 cki Dobrinensis, Mostowski Szerpsensis, Cie
 tsiwowski Livenensis, Castellanos; Mnisek
 Supremi Mareschalci Regni Poloniae, Prin
 cipis Wisniowiecki Supremi Cancellarij M.
 D. Lithvaniae Generalis Regimentarii Exero
 citus M. D. Lithvaniae, Ducis Czartoryyski
 Procancellarij M. D. Lith. Ossolinski Supre
 mi Thesaurarii Regni Poloniae, Bielinski
 Mareschalci Curiae Regni, Principis Sangu
 ssko Mareschalci M. D. Lithvaniae trada
 & ad Acta Castrensia mitto. Datum Var
 aviae d. Mensis Februarii Anno Domi
 ni M. DCC. XXXIII.

Interea, dum haec aguntur Cracoviensis
 Pala-

Palatinus, Princeps Lubomirski, copiis suis Cracoviam ductis urbem occupaverat. quo etiam ex Equestri Ordine illius Palatinatus plurimi confluerant Confoederationem inituri, cuius Princeps esset ipse Palatinus. Consilii illius hanc dabant causam, ut securitas terrae & incolarum servaretur, tum & concordia animorum & Religionis custodia, neque minus ut electio, quae instaret, esset indigenae Regis & sincera, sine furore & cupiditate largitionum, tantum solius patriae salutis causa. Quae omnia, dum nihil periculi subesse praetendebatur, magnam speciem praebere poterant salutaris curae & securitatis. Maluit tamen avertere animos ab eiusmodi foedere Celsissimus Primas, ne alii aemulatione incensi, occasionem nanciscerentur discedendi in partes. Meliorem vero operam se collocare Regno putavit, quando, quae sequuntur, communicavit cum Senatoribus brevi & maturo consilio exequentia.

I. Quemadmodum in Interregno superiori omnium cogitationes & animi in eo defixi fuerunt, ut, excluso Piasto, extraneus eligeretur, iam enitendum salutari industria ex adverso esse, ut, excluso extraneo, indigena seu Piastus eligatur. Experientia teste constare omnibus, illum non satis gnarum esse patrii moris iti-

ris itidemque studiosum magis patriae, unde venit, salutis, quam Polonici Regni.

II. Omnes Haereticos ab honoribus excludendos esse, abdicandos etiam muneribus, maxime eos, qui Postis, ut vocant, praeesent, aut stipendia in exercitu Regni mererent.

III. Omnes suspectos homines aut Principi extraneo addictos Ministros Varavia, aut prorsus e Regno amovendos.

IV. Principum Legatis proprias excubias aut militem proprium haud concedendum esse, ne Varaviensis urbs peregrinis copiis abundaret.

V. Nobilibus, qui aequales inter se sunt, a peregrinis honorum titulis, aut signis, evitandae ambitionis aut invidiae causa, esse abstinentum.

Prodierunt hoc tempore Schediasmata non pauca, Primatis interdicto nequicquam talia prohibente, quae vel Martem vel Musas ciere poterant. Luculenta haec sunt affectus in diversam partem inclinantis argumenta, vel saltim impatientiae curiosae. In iisdem nonnullis fiebat diligens commendatio Stanislai Leszczynski ad Regium Solium promovendi, aliis ex adverso editis alii cenfuram in hoc institutum exercebant. Revocata etiam anti-

qua

qua nonnulla ad praelum aut protracta iterum in scenam, non alio consilio, quam ut ii, quorum muneris id est, perspecta simili casuum, periculorum aut commodorum conditione, in praesenti Regni fortuna, aut remedia mature indagare incipiant, aut futurae securitatis munimenta. Plus ponderis in se habebat utrumque scriptum, quod Imperatoris Roman. pariter & Imperatricis Russiae nomine Rempubliam moneret, ne forte Stanislao Leszczynskio Regi creandae operam impenderent eligentes. Causae allegabantur sequentes:

I. Domum inter Austriacam & Rempubl. Poloniam foedera per duo integra secula sancte esse conservata, neque minus ab Divo Imperatore Leopoldo cum Ioanne III. glor. m. anno 1677. redintegrata, ac denuo ab Oratore & Legato Caesareo Comite a Wilschick in Comitibus Grodnensibus iterumque anno 1731. a Commissariis Reipublicae esse corroborata.

II. Cavere Imperatorem sedulo, ne quid alienum fiat contra iura liberae electionis, ob eamque rem aliquot legiones militum in Silesia circa Poloniae confinia esse collocatas.

III. Nunquam se concessurum, neq; Imperatricem Russiae, ut Stanislaus Leszczynskius asseclorum suorum ope thronum conscendat, nondum patriae reconciliatus.

IV. Eius

IV. Eius praetensam Electionem pariter & Coronationem anno 1701. a defuncto Sveciae Rege vi & armis extortam non valere, ideo etiam in eos, qui tum fuerunt ex sacro Ordine adiutores & fautores, a sede Pontificia severe & graviter esse animadversum.

V. Proscriptum e Regno esse Stanislaum, ac Rempubliam universam ita dedisse fidem, intercedente tum temporis Russiae Imperatore, ut hoc pacto pax & tranquillitas in Europa stabilita conservaretur. Minus autem iam conservari posse, si Regnantis in Gallia Parens in Poloniam rediret.

VI. De fore sic occasionem Turcarum moliminibus compescendis, si Stanislaus, qui olim profugus asylum apud Turcas habuit, in Polonia viveret, adhuc dum arcto amicitiae vinculo iisdem coniunctus. Id ipsum comperitum esse in querelis, ad aulam Turcicam delatis instinctu malevolorum, ac si Russi, contra pacis conditiones ad flumen Pruth initas, denuo copias Poloniae immiserint Regno,

Proinde non levem calamitatem Poloniae pariter & Europae universae impendere ex Stanislai fortuna ampliori ac Regia dignitate obtinenda. Satius itaque esse liberis Reipublicae suffragiis eligi Regem, qui non displiceat vicio

vicinis Principibus & a quo minus periculi aut turbarum aliis esset pertimescendum.

Eadem ferme erant, quae Imperatrici Russiae nomine sunt proposita, adiectis plurimis, quae de pactis cum Petro I. Imperatore initis agebant. Repetita haec aliquoties alio tempore apud Primatem ab utroque Oratore esse perhibetur. Ceterum ad haec responsi loco datum fuisse scribebatur, quod sequitur:

S. Caesareae Maiestati laudi cedere hanc curam, ut electio novi Regis rite peragatur: nihil dum iam fieri in Polonia, quod bonae viciniaë perniciosum, aut praeiudicio esse queat: nulla etiam ratione vincula amicitiae tot pactis multis abhinc annis stabilitae violata esse, ac, ne quid in se desideretur in posterum, omni cura intendere Rempublicam Poloniam.

Ipsam neq; desperare de eadem perpetua benevolentia S. C. Maj. neque de effectu, quo Augustiss. Antecessores olim in Rempublicam fuerunt.

Oblatas autem vires seu copias in confinio Silesiae collocatas non tam pro custodienda libera electione, quam adversus eandem potius videri. Ab Stanislo Leszczyńskiō aut eius affectis vanum esse timorem, itidemque a Gallicis ipsis, curae omnino esse Reipublicae omnī, ut liberis suffragiis & consensu unanimi, non

vero

vero per illicitas factiones Rex fortiatur thronum. Si vero communi Reipubl. consensu eundem forte conscenderet Stanislaus, nutui id divino esse tribuendum, ac se minus dubitare, quin acquiesceret tum S. Caes. Maiest. et alia studia & officia Leszczyńskiāe Domus erga Divos Praedecessores suos in multis casibus praestita, in memoriam revocatura esset. Similem hic fore Stanislaum maioribus suis, omni amicitiae fide & studiis plenum, prouti iam unumquemque experiatur S. Caes. Maiestas ad omnia obsequia promptum. De Electione eius aut revocatione in Regnum nihil iam actum esse, cum haec inter arcana status referantur, ac, si forte nonnulla de his contingerent, eius tamen esse leges interpretari, cuius est condere. Quae ad electionem & coronationem eius olim factam pertinet, itidemque ad animadversionem Pontificis Maximi, ea cum dolore in memoriam revocanda esse: iam in eo etiam Pontificem fuisse, ut ad modum August. Imperatoris Stanislaum recognovisset. Illum etiam per Comitem Vratislavum petiisse a Stanislo, ut omnem operam adhiberet in Carolo XII. Rege Sveciae p. m. persuadendo, quo militem Svecicum e finibus Saxoniae educeret quantocius, ne in viscera imperii ad instantiam acatholicorum intraret. A

T

toto

toto Regno proscriptum Stanislaum, probatum difficile esse. Facilem autem in his medelam Reipublicae ferre posse; qua de re duo proferre exempla, unum in Vladislao Lothico, alterum in Imperio Ro. in Bavariae Electore, quorum uterque ad pristinam regiminis dignitatem esset revocatus. Voluntatem & studium Russorum Imperatoris Petri I. quod firmandae paci in Polonia collocarat, ita censendum esse, quod adhuc documenta extant, in quibus idem Imperator Stanislaum triginta millia copiarum magnamque pecuniae vim obtulisse legitur, ut confirmari in quieta Regni possessione queat, Stanislaum autem solo patriae tranquillitatis amore ductum eiusmodi talia repudiasse. Magnorum virorum contradictiones in Republica eo minus timendas esse, quo potiora media domi sint hisce conspiciendis, modo non foris subministrantur impedimenta. Meliminibus Turcarum magis terrori fore exclusionem Stanislae regno, ac tanto maiorem metum periculi imminentis & domesticarum factionum, cum excludi videant Stanislaum ab omni spe, quam si forte iubeatur quiete regnare & pacate, antiquorum foederum & amicitiae fide innixus. Praeter causam onerari suspitione Stanislaum in eo, quod Turcis auctor svasorq; fuisset pacis cum Persis ineundae, quo fortiori conatu ar-

ma

ma contra Imperatorem Ro. & Russum movere possent.

In reliquis refellendis paullo vehementior anonymus est, eiusq; in dignitate regique nominis Characterem asserendo intentior, ubique ardorem & altum animum ostendens. Quae autem ea de re palam communicarunt Oratores & Legati, tum Caesareus, tum Russus cum Primate Regni, similis fere argumenti fuerunt, quae in anonymi scripto superiori inveniuntur. Quibus tamen respondit Primas: Cum Poloni non consueverint quenquam Principum impedire in sua regione, quo minus iure suo libere uti possit, in eo se putare non deteriores fore Polonos. Nihil dum se affirmare posse certi de Stanislaum Leszczynskio eligendo, sed ipsam Regis electionem libertate constare eligentium, quem DEI voluntate & nutu sint inventuri. Ceterum penes Rempublicam totam esse, non vero penes Regem solum, de bello & foederibus, decernere & statuere, neque iam Reipublicae quicquam magis curae esse, quam ut Neo Electus cum omnibus potentiis vicinis amicitia, ipsa quoque Polonia, pace imposterum & tranquillitate perfruatur. Quae cum ore & literis confirmata saepius esse leguntur.

Convenerunt ad diem 20. Aprilis, a Primare generali Convocationi praefinitum, Pro-

T 3

ceres

ceres & Nuncii Terrestres Varaviae, ac die insequenti, sacris in templo peractis, in conclave consuetum se receperunt, de commodis electionis habendae & patriae, cuius salus omni fortuna privata potior esse debet, deliberaturi Fungebatur Mareschalci officio, quod superioribus Comitibus gesserat Ozarowvius, Castrorum Regni Praefectus: nunc autem de novo eligendo consilium omnium consensu initum est. Disceptatio prima statim exorta est dissidentium causa, qui ex terris Prussiae deputati accesserunt, quibus liberae vocis & voti ius denegabatur. Asperior ille ea de re conflictus fecit, ut expedienda negotia in diem 28. Aprilis refererentur. Neque tamen post mitiores animos afferebant multi, quae etiam causa erat abrumpendi consilii de Mareschalco eligendo, mora que pertracta usque ad diem 30. Aprilis, ubi suffragia colligi sunt coepta. Post concertationes varias duo seligebantur Candidati, quibus haec dignitas videbatur conferenda, alter erat Sapieha Capitaneus Merecensis, alter Scipio Licensis Capitaneus. Neque tum deferebatur certandi fervor, donec in utroque Candidato praevaluit pacis & salutis publicae amor, cum iuri suo renunciantes occasionem darent tertium eligendi. Erat is Massalskius Notarius Campestris Regni & Capitaneus Grodnensis uni-

unitis suffragiorum auspiciis constitutus, qui mox praestito iureiurando obeundorum negotiorum curam in se suscepit. Nuntio de his factis Primati per sex Deputatos, de variis rebus agitare consilia coepit Equestris Ordo, ubi maxime Confoederationis in eundem formulam consignavit, quae die 12. Maii coram Senatorio Ordine est praelecta. Dies quoque 14. Iulii Comitibus relationum, 25. Augusti eligendo Regi est destinatus. Deinde Primati cum Ordinibus momenta nonnulla videbantur communicanda, quorum causa deliberationes instituerentur. Erant autem:

- 1.) Liberae electionis securitati esse prospiciendum.
- 2.) Pro patriae hoste eum esse habendum, qui turbator esset pacis aut factionis cuiusdam auctor.
- 3.) Quali comitatu stipatis esset eligentibus in campo comparandum.
- 4.) Foedera redintegrandam cum Principibus vicinis esse, eaque de re cum Legatis tractandum.
- 5.) Curam securitatis ubique praestandae committendam Regimentaris & Capitaneis.
- 6.) Poena efficiendos gravi, qui militem cogere sine consensu Reipubl.

7.] Diem certum praestituendum electioni Regis.

8.) Dissidentes arcendos esse a turbis excitandis.

9.) Non quenquam amovendum esse Candidatum, nedum ulla offensione laedendum.

10.] Praesidia Cracoviae disponenda legendasque esse ex copiis Reipubl.

11.] Omni cautione & providentia utendum propter potentias vicinas

12.) Mercatorum securitati ut & reditibus Reipublicae non diminuendis operam esse dandam.

13.) Constitutionem de anno 1717. abrogandam esse, idque propter clausulam, quae occasionem praebuit Comitibus dissolvendi.

14.) Petricoviensis & Lublinensis tribunalis tempus quodammodo prolongandum.

15.) Securitati Postarum maiori cura prospiciendum.

Tandem convenerunt omnes Ordines Regni & Magni Ducatus Lithv. in eo, ut publica sanctione facta, finem imponerent Comitibus, ac praestito iure iurando fidem, securitatem, concordiam & coniunctionem virium & animorum sibi mutuo confirmarent.

Sunt autem momenta Confoederationis
sic

sic dictae sequentis, quemadmodum polonico sermone typis exscripta extant:

1.) *Iura & Privilegia Romano-Catholicae Ecclesiae itemque Graeco-Vnitorum ritus se conservaturos, aliosque exoticos detestaturos.*

2.) *Dissidentes tamen in Regno & in M. D. L. in Religione Christiana pacem iuxta antea quas Confoederationes & praecipue iuxta Constit. a. 1717. securitatemque bonorum, fortunarum & aequalitatis personarum se cauturos promittunt, ita tamen, ne in conclavi Nunciorum Terrestrium, aut Tribunalibus & Commissionibus activitatem habeant, congressus praeterea privatos sive conventicula legibus prohibita evitens, ab officiis Regni, Litvaniae, Palatinatum, Terrarum & Castrorum, (salvis modernis Possessoribus) arceantur, neque praesidium vel ipsi vel per ministros apud vicinos quaerant, sub poena perductionis sancita.*

3.) *Leges de Arianis, Quackerianis, Menonistis & Anabaptistis & Apostatis, cum primis a. 1674. latae iterum confirmant.* [curios.

4.) *Pacem omnes inter sese ubiq; conserva-*

5.) *Exorbitantias in Electione futura connotaturos.*

6.) *Regem natione Polonum, Romano-Catholicum, utriusq; parentibus Orthodoxae fidei natum, nullas regiones, provincias haereditarias &*

T &

copio

copias extra fines regni habentem una cum Regina Catholica electuros, ceteros, si etiam iure indigenatum gauderent, nullo modo ad thronum promoturos sese obstringunt.

7.) Liberam Electionem tuituros.

8.) In contrarias partes non ituros, nec quicquam spe tueri molituros, quod liberam Electionem laedat.

9.) Nec concessuros quenquam eligi, qui non liberis suffragiis, nemine contradicente, electus fuerit: si quis id fecerit, pro hoste patriae eum se habere velle.

10.) Primatem, Regem prius non proclamatum, quam tribus vicibus interrogaverit, utrum omnes consentiant, omnibusq; exorbitantiis satis factum sit.

11.) Id acturos, ut iura, privilegia & libertates omnes per Pacta Conventa ante denunciationem iuramento Rex confirmet, non mutata eius formula hucusque usu recepta, praeter id, quod Religioni Romano-Catholicae adversetur, eademque iura & privilegia, exceptis iis, quae Romano-Catholicae Ecclesiae adversa sunt, Constitutionibus in Comitibus mutiat.

12.) Si quis ex externis Principibus vel Civibus Reipub. iniis foederibus aut aliis illicitis mediis quidquam in praedictum iurium & libertatum de libera Electione acturus sit, omnes

sum-

summa vi ei restituros, nec ab hac unione recessuros.

13.) Diem Electionis 25. Aug. praefiniunt.

14.) Omnes Ordines ac Nobilitatem expeditione Generali sacris iuribus Terrarum Prussiae ac Civitatum maiorum & Ducatum Zatorienfis, Olwecimensis atq; Masoviae, tum Palatinatum Kioviae, Podlachiae & Terrae Lucoviensis nec non aliorum Palatinatum in confiniis Turcarum existentium convocandam ad Electionem sanciant.

15.) Magno Ducatui Litvo liberum esse, ad eligendum Regem vel Expeditione Generali vel alio modo venire.

16.) Licet in pluribus Palatinatibus, Terris & Districtibus bona sua quis habeat, sufficere, si ipse adsuerit iuxta Constit. an. 1621. 1632.

17.) Quanto citius Electionem finiendam, fin minus, curandum, ut spatio sex hebdomadarum absolvetur.

18.) Civitates ius suffragii praetendentes, in futura Electione illud ut probando proferant in medium, obstringi.

19.) Omnes ad Electionem suis impensis profecturos, nemini damnum illaturos & signa Districtuum ad Varsaviam demum ante singulas turmae gestaturos.

T §

20.) Trans-

20.] Transgressores poena Const. 1621. & 1674. afficiendos. Hac si cui non fuerit satisfactum, patere aditum ad iudicium Capturale Generale, quod iuxta Const. 1674. die primo Electionis a Marechalco utriusq; gentis instituitur, idemq; forum specialiter Palatinatibus Masoviae & Podlachiae caveri.

21.) Locum Electionis fore inter Varsaviam ad Volam in campo fossis circummunitum.

22.) Marechalcum Equestris Ord. a Terris, Districtibus & Palatinatibus eligendum, ita, ut in Comitibus Relat. vel etiam in campo electorali se deliberaturos promittant, qua ratione eligendus sit, idq; vel primo die vel citius.

23.) Ratione securitatis publicae sub tempore eiusdem Actus antiquas Confoederationes & Ordinationem Electionis a. 1674. se approbare confirmant.

24.) Proventibus regni & Regis futuri se cauturos.

25.] Praefidiis loca munita internae securitatis causa firmanda.

26.) Arcem Cracoviensem ducentis militibus tuendam tradi, Capitaneumque Cracov. obstringi, ne insignia alii, quam omnium consensu electo sine scissione concedat.

27.) Milites, quos Grandmusquetiers vocant, ex bonis Oeconomicis in praesenti Interre-

gno

gno alendos, qui fidem Reipubl. coram Supremo Marechalco Regni iurent & sub eius impetio sint.

28.] Stipendia militibus iuxta Constitut. 1717. solvenda, & si recte soluta fuerint, ne milites Confoederationem ineant sub poena Constit. An. 1601, 1609. 1623. 1699. 1717. sancita.

29.] Milites in regno & extra eius fines conscribere, omnibus interdici.

30.) Pacta & Tractatus cum vicinis inita hoc tempore Interregni conservaturas, bella non suscepturos, nec foedera cum eis sine consensu Reip. facturos iuxta Const. 1637. 1646.

31.) Futurum Regem, ut pacem & foedera cum eis conservet, in Pactis Conventis iureiurando obstricturos, nec ut se rebus inter vicinos agitatis Reipub. adversis immisceat lege Cardinali cauturos.

32.) Si quis ex exteris pacem noluerit conservare, Primati hanc potestatem dari, ut literas ad expeditionem Generalem mittat, & de vi illata externos Principes certiores faciat.

33.] Haec omnia sub fide iuramenti a se confirmari.

Iurao

Iuramentum Primatis Regni.

Ego juro DEO Omnipotenti Trinuni, quod in futura Electione Regem, natione Polonum, quemadmodum in praesenti Confoederatione descriptus est, publicaturus & electurus, nec quidquam in favorem exteri, & quod liberam Electionem violat, moliturus, ac in talem, si quis hoc sanctum vinculum solvere voluerit, surrecturus, eumque pro hoste patriae habiturus sim. Ita me DEVS adiuvet & innocens Filii eius Passio!

Iuramentum Episcoporum.

Ego N. juro &c. quod in futura Electione Regem, natione Polonum, quemadmodum in praesenti Confoederatione descriptus est, nominaturus & electurus, nec primatiale ius [si, quod DEUS avertat, Respubl. in partes scissa fuerit] singulari mea denominatione violaturus, ac in talem, si quis hoc sanctum vinculum solvere voluerit, surrecturus, eumque pro hoste patriae habiturus,

turus, nec quidquam cum exteris moliturus sim. Ita me DEVS adiuvet.

Iuramentum Senatorum, Ministrorum, Nuntiorum & aliorum Statuum.

Ego N. juro DEO Omnipotenti Trinuni, quod in futura Electione Regem, natione Polonum, quemadmodum in praesenti Confoederatione descriptus est, nominaturus & electurus, nec quicquam in favorem exteri [quem omnino excludo] ad violandam liberam Poloni Electionem moliturus, ac in talem, si quis hoc sanctum vinculum solvere voluerit, surrecturus, eumque pro hoste patriae habiturus sim. Ita me DEVS adiuvet & innocens eius Passio!

Rever. autem Custos Regni haec praeterea addidit.

Quod Insignia Regni pro sua in Rempubl. fide asservaturus, nec cuiquam alii ad Coronationem traditurus, quam illi Regi Polono, qui ab omnibus Ordinibus Reip. libere electus fuerit.

34.) Neminem ad consilia publica & suffragium nominationis in Electione admittendum statuunt, qui hocce iuramentum non praestiterit in Palatinatibus, Terris & Districtibus in Comitibus relationis aut etiam sub initium Comitiorum Electionis sub poena Const. 1665. sancita.

35.) Ducatum Curlandiae ab externis praetensionibus liberandum, ut Dux Ferdinandus vgo. e investiturae possessionem huius Ducatus adire & recognitionem sui ab incolis Curlandiae obtinere possit.

36.) Liberationem Elbingae & reliquarum rerum oppignoratarum, nec non Capitaneus Dragheimensis Primate commendant.

37.] Episcopo Varmiensi Christoph. Szembek pro laboribus & itinere in Curlandiam susceptis, deVectisq; insignis & Archivo Cracoviam, ceterisq; Commissariis gratitudinem declarandam.

38.] Ducatum Curlandiae & Livoniae circa exercitium Aug. Fides iuxta Constitut. A. 1726. cum ceteris ritibus conservandum.

39.) Iudicia Capitalia iuxta Const. 1674. reassumenda.

40.) Decreta in Tribunalibus, Castris & alijsq; Iudicijs post mortem Regis usq; ad emissas Univerf. literas Primatis facta ut valida sint, eaq; Iudicia iterum aperiantur, decernunt.

41.] Si

41.) Si qui Privilegia ad obtinendos Capitaneatus a Rege nacti fuerint, iuramentum ut in Iudicijs Capitalibus praesent, statuunt.

42.) Senatores qui Privilegia a Rege impetrarunt, in Senatu ut iuramentum praesent sanciant.

43.) Capitaneis & Ministris Castrensibus Decreta Tribunal. ante mortem Regis lata post coronationem Regis futuri ad cuiusvis requisitionem exequi licere.

44.) Omnes Confoederationes particulares & Comitiorum Lauda non derogantia iuribus Rep. & privatorum. tum Decretis Tribunalitjs ad praesentem Generalem Confoederationem referenda & approbanda, quae vero adversantur, abroganda, salvis iuribus Terrarum Prussiae.

45.] Pontem in Vistula faciendum.

46.] Deputatos ad Tribunalia & Theaurum Regni post Comitiosa Ante Coronationis eligendos.

47.) Cuiq; a Mareschalci Varaviae locum designandum, ubi commoretur.

48.) Securitatem Civitatum & Academiae Cracov. & Vilnens. conservandam.

49.) Laudum in Comitiosis ratione oppidi Opatoviae a quibusdam turbatae approbari.

50.) Confoederationem A. 1674. de milite ad Electionem contrahendo reassumi.

51.) Le-

51.) Legatos & Ministros exterorum Principum tempore Electionis a loco Electionis amovendos.

52.) Duces & Regimentarios monendos, ut ipsi in militia imperium teneant.

53.) Declarando Const. A. 1717. §. de ministeriis belli & Cancellariis praesenti Convocatione cavetur, ut ad Jus Maiestaticum futuri regnantis redeant.

54.) Zaluski Episcopo Plocensi, Duci Lano Wisniowiecio Castellano Cracov Ludovico Szotarski Palatino Inowladisl Iano a Coden Sapieha Castellano Trocensi, Czartoryyski Cancellario M. D. L. & Petro a Skrzyminie Dunin Castellano Radomiensi, valetudinis curandas causa ad Thermae proficisci omnes Ordines concedunt.

55.] Commissarii ad fines Vngarorum deliguntur reassumendo Const. A. 1717.

56.) Iacobo Principi Regio securitatem & immunitatem cavent.

57.] Pacta Conventa futuris Comitibus Electionis conscribenda.

58.) De pecunia Neapolitana ut Episcopus Cuiav. porro tractet, commendatur.

59.) Ad curandum corpus Regis defuncti & Cracoviam transportandum Deputati eliguntur.

60.) Agra-

60.) Agrariam contributionem M. D. L. futuris Comitibus electionis abrogandam.

61.) Declarationem Correctionis Tribunalis M. D. L. a. 1726. ad Comitibus Coronat. differendam.

62.) Commissarii deligantur ad Camerariam & munimentum S. Trinitatis lustrandum.

63.) Acta negotiationum & commissionum aliq. documenta publica ad Archiva Regni tradenda.

64.) Gravamina adversus Brandenburgicum aliq. vicinos Principes deputatis cum ipsorum Ministris tractantibus commendantur.

65.] Delecti nominantur, qui Primati a consilio sint.

66.) Expensa hoc tempore necessaria ut ex proventibus Reip. redeant decernitur.

67.) Commissarii ad Archivum eliguntur, itemque

68.] Commissarii ad salis fodinas.

69.) Commissarii ad Oeconomias.

70.) Beatificationem & Canonisationem B. Ioa. Cantii, B. Ioa. de Dukia, V. Iosephi Calasantii, B. Andreae Bobolae, Ladislai a Gielnow Ord. S. Franc. de Observantia Provinciae Maior. Polon. cuius corpus multis claret miraculis Varaviae, V. Narburt, V. Annae Omiecimska, Zapolski, B. Cunegundae, B. Bogumili,

U

V. Colusso

V. *Columbae & Raphaelis Bernhardini Vartensis, nec non festum diem Immaculatae Conceptionis B. Virg. Mariae a Sancta Sede Apostolica expetendum.*

71.) *Operam Mareschalcorum Nunt. Terr. & Secretariorum remunerandam.*

72.) *Laudum Orjzanense & Decreta quaedam abroganda*

73.) *Aulam Primatis ab Expeditione Generali ad Electionem eximendam decernunt.*

Iam incertis auguriis tenemur omnes, cui tandem. divina moderante indulgentia, Regium diadema in Polonia obtingat, quando in locum instituendae electionis descendet gens Polona. Iam campum invenient omnes exercendae prudentiae, fidei, constantiae & concordiae, ubi maxime in id incumbendum, ne, animis discordia distractis aut in partes divisis, fructus illius consilii ac salutaris spei pereat, aut depulso metu externo internus hostis existat, cuiusmodi calamitatis pericula non sapientes modo, sed & vulgus perspicere facile potest.

DEO interim supplicabimus humili mente, ut illa consilia Reipublicae pariter & omnibus incolis bene & feliciter evenire sinat!

Sequuntur

Sequuntur iam quaedam annotationes breves ad M. BOEHMII Commentationem de Interregnis Poloniae.

Ad Cap. I. §. II. Alia fata Imperii Romano-Germanici aetas nostra vidit, quando A. c. l. s. CC XI d. XVII. Aprilis mortuo praeter opinionem Iosepho Imperatore Augusto, Carolus ex Hispaniae regnis redux in Germaniam anno sequenti felici auspicio Francofurti ad Moenum ab Imperii Ordinibus Imperator Augustus est renunciatus, atque in hunc usque diem felicissimi Regiminis gloriam sustinet, per Interregni annum vices moderantibus *Septemviro Saxoniae Friderico Augusto, Rege Poloniae, & Palatino ad Rhenum.* Lites, quae per multos annos Palatinum inter & Septemvirum Bavarum de Vicariatu fuerunt, singulari prorsus occasione sublatae evanuerunt. Praeter alios Iuris publici scriptores, ubi de potestate & ratione vicariatus disputatur conferri meretur AVTOR *vitae Iosephi Imper. p. 1219. & 1220. 1225.* De vicariis ipsis & eorum potestate agit *Aurea Bulla T. V.*

Ad §. III. Argumenta utrinque successivis & electionis inter plures alios expendit

U 2.

ABNL

ARNISAEVS *de Republ. Sect. IV. 2.* & BER-
NEGGERVS *Quest. 30. ad Tacit. Germ.* Di-
sceptatur rationibus, sed vivitur moribus &
instituto. Malum enim praesens & notum ipsa
consuetudine fit tolerabile. Vbi iam introdu-
cta regnandi forma, ubique valet illud THV-
CYDIDIS *Lib. VI. 3.* quod latine ita: *Eos hoc*
minum tutissime agere, qui praesentibus mo-
ribus legibusque, etiamsi deteriores illae sint,
nihil variantes, Rempublicam administrant.
Conf. AARONIS ALEX. OLIZAROVII *lib.*
III. 9. de Polit. homin. societate. ANDR. PIL-
GA, *Perspectiv. Polit. c. 3.*

Ad §. VI. Post fata Ioannis III. Regis
convenit inter Proceres, ne Piasus sed exter-
nus eligeretur, iam mortuo Augusto II. con-
trario studio se iureiurando obstrinxerunt, ut,
excluso extraneo, Piasus Thronum ascenderet.
Sic cavetur libertati.

Ad §. VII. Vid. *liter. respons. Equit. Pruss.*
in Biblioth. Pot. Part. III. ubi disquiritur, an Po-
lonia ad stirpem Iagellonicam usque haeredi-
tarium regnum fuerit, quod demum affirmat-
ur. De exclusione a regno prolis Sobieskia-
nae post fata Ioannis III. superstitis vide *Epist.*
XXXVIII. ZALVSKI ad C. Barbarinum. Sine
dubio

dubio ipsa mater regina obstitit filiorum rati-
onibus, nuptiis dubiis inescata Principis Con-
titi, regni tum temporis Candidati, si illud per
electionem obtinisset. Non obscure hoc in-
dicat ZALVSKI *l.c.* quando ita: *Non cogi-*
tare Reginam de regno, quis affirmet? ut per-
petuo dominetur desiderare eandem, quis
asserere & refellere queat? Nihil dome-
sticum magis esse potest, quam sua, cuique
conscientia, nec color, quem primae lanas
biberunt, facile amitti potest, nec mores,
quibus imbuti sunt animi recentes. Nulla
solet esse regno deiectionis quies. Optimi utique
& usu probata, ac probanda, non eam esse
omnino alienam a desiderio regnandi, nec
vellat forsitan audire illud, aspice felicem sibi,
non tibi Romule Sylvam. --- Alii ducent
reconciliandam cum Principe Iacobo --- ut
nomen Regis penes filium, vis autem impe-
rii sit penes illam. A domo tamen regia plu-
rimi alieni, & nihil nisi mala ab ea spe-
rant & augurantur.

Ad §. X. Carnit hucusque corpus Regis
Ioannis solita regali exequiarum pompa, tamen
U 3 Orati-

Oratione funebri laudavit Regem Canonicus Cracov. Ioannes Kurdwanovius, quas alioqui partes in se suscipere solent Episcopi, vid. ZALVSKI. *Epist. fam. Tom. II. p. 42.*

Ad §. XI. Tertium iam recentiori tempore praebet exemplum glor. m. Rex Augustus II. qui mente Maio Rex electus Varaviae An. 1697. atque an. 1733. d. 1. Febr. excessit.

Ad §. XII. Non praetermitti hic debent, quae an. 1704. Regi Augusto sciderunt, quando Stanislaus Leszczyński ab illis, qui a partibus Regis Sveciae erant, Rex electus & coronatus est.

Ad eand. Illam, de exitiali morte Popieli II. s. ut eum vocat Dlugossus, Pompilii II. a muribus discerpti, narrationem false iterum nuperrime perstrinxit IOANNES IACOBUS FULDNER *in Bio. & Bibliographia Siles.* ac speciatim in observationibus ad cuiusdam Ioannis Chron. Polon. *reposit. I. p. 89. seq.* Vbi decem argumentis fidem conficere tentat, neque minus flagellare eos, qui pio simpliciue iudicio indictam Dei in hoc & simili Hatronis Moguntini casu admirari volunt. Quale quid etiam invenitur in B. Wendii *Dissert. de factis suis.* Lechi II, Lesci III, & Popieli. *Meletem. Thor. T. I.*

Ad

Ad §. XIV. Regere alios & suo imperio obnoxios habere multos, res difficilis aequae iucunda est. Sed ignotum fere aulae prodigium, ut, cum imperare possint, desistant. FAM. STRAD. *de Bello Belg. L. I.* Hac de re quisquis pro more seculi ac diverso mentis habitu iudicare solet, sed rectius nemo, quam qui ipse se dignitatis fastigio spoliatus, mente praeter opinionem ad humilitatem conversa. Nimis avide magna petere haud licet, non tamen vetat lex repudiare eadem, animumque super omnem regnorum splendorem generose extollere. Singulare eiusmodi continentiae argumentum fuit olim in Diocletiano & Maximiano Imp. Ro. itemque inter Graecos in Anastasio II. Theodosio III. Isaaco Comneno. Recentiori tempore illustrius Caroli V. Imperatoris exemplo non extat ullum, qui multo liberalius tot regna dedisse filio dicitur, quam vix privatorum quisquam alii tenuem agellum relinquit. Inter Svecorum Reges similia exempla recenset SCHEFFERVS *memorabil. gent. Svec. c. 20.* Expugnari Io. Casimiri animus nulla ratione potuit, quo propositum se abdicandi regno mutaret, ac nullis precibus & argumentis permoveri. Vid. ZALVSKI *T. I. Part. I. Epist.* quae in vita Archiepiscopi *Andreae Ossowii* observavit AV-

U 4

TOR

TOR. *Biblioth. Polon.* notata digna sunt pag. 413.

Ad §. XV. Etiam nostro tempore, quoties Rex Augustus II in Saxoniam contendit, Archiepiscopus Gnesnen, Regis absentis partes gessit.

Ad §. XXI. De dotibus electi Regis conferatur ANDR. DE PILCA *Perspectiv. Polit. cap. 4.*

Ad §. XXII. Quod attinet ad Duces Prussiae, qui olim potestatem eligendi Regem habuerunt, alia nunc rerum facies est post pacta Pacis Olivensis, quando Suprematum & independentiam obtinuit Sereniss. Domus Brandenburgica.

Ad eand. Maioribus Civitatibus in Prussia, non demum tempore Vladislai IV, ius & facultas illum eligendi concessa, nisi verba auctoris de confirmatione quadam intelligeres. Hoc ius a primo tempore incorporationis repetendum, ubi Nobiles in Civitatibus Terrarum tempore Casimiri in unum corpus, & societatem cum Regno Polon, & Magno Ducatu Lithvan. coaluerunt. Vid. exempla post mortem Sigismun, Augusti & post discessum Henr. Valefii ap. Lengnich, *Preussisch. Geschichte* Tom. III. p. 52-54. p. 155. Mortuo Stephano Tom, IV, p. 15. 22. alia Tom, VI. p. 15.

p. 15. In Comitibus Electionis Ioannis Casimiri duo delecti ex Civitate Thorun, interfuerunt, Zernecke ad An. 1648. p. 320. Quamquam ab illo tempore deputati amplius eo non venerunt, non tamen expiravit ius & facultas, ut ex literis invitatoriis, ad Civitates a Primare dari solitis hoc apparet. Lengnich Tom. V. p. 7. §. 7. in dem Vorbericht von dem heutigen Zustand der Preussisch. Regiments-Verbesserung. Vnde in ultima instructione Mariaeburgi Nunciis Terrestribus ad Comiticia Convocationis profecturis res commendata, ut more solito Primas Civitates Prussiae ad Comiticia Electionis novi Regis invitare dignaretur.

Ad §. XXIII. Tolerabilius videtur imperium eius, quem non casus aut fortuna evexit, sed quem extulit natalium splendor, aut illustrior fors haereditatis a vulgo distinxit. Optimi tamen Candidati in Polonia ex iudicio magni ZALUSKI esse videntur, qui plurimas pecunias afferunt, multa promittunt, et fortitudine bellica contra hostes et immoderata licentia recte uti domestica possunt - - Inventus ne vel unus fuit inter tot Regum nomina princeps, qui id servaverit ad amusem, quod Republicae promisit? Legatus

U 5

Henrici

Henrici in Electione etiam pontem ex auro in Vistulam promisit, modo non sit ex Ungarico sed Rhenensi. Sic ludimur Poloni! Proinde uti in Mexicano regno -- iurare regem audimus, iustitiam se velle administrare, effecturumque, ut sol cursum suum retineat, nubes pluant, vivi currant, & terra omne genus frugum producat.

Ad Cap. II. §. VII. Non tantum diadema imperiale honoris & amoris causa Otto imposuit Boleslao, sed &, ut fere constans opinio multorum scriptorum est, regio nomine & titulo uti permisit. Quin &, si in illo concertantium de regii tituli origine & usu in Polonia divortio dicimus, Imperatorem primum fuisse, qui Boleslaum regio titulo insignire coepit, propterea quod eius Pater eo uti quodammodo est impeditus, nec ab Imperatore aut aliis Regibus regio nomine salutatus, nihil esset, quod ab hodierno more esset alienum. Facto enim a primario inter Christianos Principes Rege & Imperatore nominandi initio, facile alios, hoc allestos exemplo, eodem appellandi honore eum prosequutos esse, credi potest. Hodie enim non alius mutandi aut augendi titulos modus esse solet. Sed de eo maior quae

quaestio, an ut Clienti & beneficiario suo hoc concesserit, itemque an imperio obnoxia fuerit Polonia & tributaria. Quod negavit IO. SCHVLTZIVS peculiari tractatu de Polonia nunquam tributaria. Sed apparet facile, animum affectui indulgisse & ingenio, quippe fuit otioso tempus, uti ex Scriptoribus Polonicis iuxta & Germanicis patet, ubi ab omni onere & tributo aliis, speciatim Germanis, pendendo liberi non fuerunt. Saltem fideliter Imperatoribus servire solitos per aliquot tempus negari non potest; praesertim cum attendamus, quam longe imperium extenderint Ottones & regnandi felicitatem etiam ad mare Balticum transtulerint. Vid. CONRING de fin. Germ. Imp. & HARTKNOCH de Republi. Polon. p. 32. & 44. Sufficit iam liberam esse nationem, quae maior gloria est, quam olim non paruisse & perdere libertatem.

Ad eand. An Rixa Ottonis III. soror fuerit, admodum dubitatur, affirmat KADLVBKO, sed sine fundamento. LIPSIVS monit. Polit. cap. III. communem sententiam sequitur, qua Rixa multarum technarum & fraudum foemina repraesentatur. Sed ei iniuriam fieri AEGIDIUS GELENIVS testatur, qui ideo vindicias pro eadem contra criminationes adornavit. Promisit eius Genealogiam &

multa

multa alia accuratiora, quae de ipsius fuga, vita & morte in Germania agunt, AVTOR *Biblioth. Polon. Part. II. p. 61.*

Ad §. IX. Quae Hedvigis non sine causa circa matrimonium cum Jagellone excepit, diu, an consentire deberet, anxia & anceps, itaque, quomodo deinceps Jagello coronatus & baptismatis sacro fonte ablutus, pluribus refert DLVGOSVS.

Ad §. X. In Candidatorum regni oblinendi numero etiam fuit Chan sive Princeps Tartaricus, cuius etiam sunt lectae literae, quas Legatus ad Regni Senatores attulerat. Paratus is erat ad omnia & proclivis sive vitam sive religionem spectes, vilique ac deridenda facilitate captare animos Polonorum tentabat, hoc modo voluntatem suam contestatus: *Potentem se esse & posse myriades aliquot equitum (vera sunt) educere e suis terris Poloniae tuendae vel augendae. Item frugalem se esse & continentem ac sine ullis ciborum deliciis, sola equina in fame contentum. Tertio, quod ad religionem, de qua disputari audiebat, Tuus, inquit, Pontifex, meus Pontifex esto, tuus Lutherus, meus Luthe-*

rus esto. Quod si risu & iocis excepta haec legatio, nemo mirabitur. Aliter enim & lautiori apparatu in Polonia vivere mortales posse, quam carne equina, soli beneficium ingens est. Praeterea omnia deserere sacra ex intempestiva cupiditate regnandi luculentum levitatis indicium est. LIPSIUS *in monit. Polit. & Exempl. cap. V.*

Ad eand. Henricus Valefius Neoelectus Rex Poloniae iureiurando etiam confirmavit & approbavit articulum, qui de religione agit, quem in generali foedere Varaviae Anno salutis clō Io LXXIII. die XXVIII. Ianuarii incho sanxerunt ordines. Hoc ipso enim in id convenerant, ut inaequali Republica non obstante sententiarum fidei diversitate, pax aequalis & libertas inter omnes salva & inconcussa perpetuo servaretur. Latino sermone, uti verba in corpore Legum Polonicarum habentur, ita fluunt: *Hoc praecipue nobis Rex electus iuramento confirmabit, pacem publicam inter scissos & divisos in fide & religione conservare: & mox: Cum autem in Republica nostra sit non exiguum in causa religionis Christianae dissidium, occurrendo huic rei, ne ex ista causa inter homines*

uines oriatur aliqua noxia seditio, quam in aliis Regnis clare videmus: spondemus hoc nobis invicem pro nobis & successoribus nostris, in perpetuum, sub vinculo iuramenti, fide, honore & conscientis nostris, quod nos, qui sumus dissidentes de religione, pacem inter nos conservabimus, & propter diversam fidem & differentiam in Ecclesiis, sanguinem non profundemus, neque nos poenis afficiemus, veluti confiscatione bonorum, infamia, carceribus & exilio, neque Magistratum ullum vel officium ad tale facinus ullo modo iurabimus: Imo vero si quis sanguinem ex ista causa effundere velit, huic nos omnes vires nostras opponere temebimur, etiamsi praetextu decreti vel processus iuridici alicuius hoc facere velit. Clausula addita ita se habet: Haec omnia spondemus nobis mutuo pro posteritate nostra, servare constanter & tenere sub fide, honore & conscientis nostris. Qui vero huic conventioni adversari, pacem & ordinem publicum destruere voluerit, contra talens omnes consurgemus in eius destructionem. Quae postea in aliis Interregnis accidit.

ciderunt, huic veluti fortissimo propugnaculo omnia superstructa reperiuntur. Aliter enim ii, qui divortio sententiarum inter se disiuncti sunt, in unum corpus coalescere non possunt, quam ut, sepositis odiis, posthabito paucorum contranitentium dissensu, mutua sit concordia in civilibus, in sacris tolerantia, pax autem & libertas in aequali Republica inter aequales conservetur, & omnes, data fide ac foederis & amicitiae vinculo confociati ad mutuam de publica salute curam revocentur.

Ad §. XVII. Vnde tantum in Regiam & domum Regiam sit enatum odium, quodammodo Illustrissimus exponit ZALVSKIVS in Epistola XXXIII, emolliendo etiam naevos & errores, ita querelas, & accusationes nonnullorum retundit: Regiam accusatis, quod scilicet fuso locare deberet manum, immisceat se publice administrationi pro sexu audentius, & non meministis quod nihil magni in regno sine illa imo nisi per illam fuerit gestum, quod nos iudicio nostro illo tempore approbavimus, gratulatione etiam prosecuti sumus, amavimus amore dignam. Huiusmodi etiam res prehensionem nostra iam consuetudo sustulit.

Nono

Nonne videtis per totam Poloniam in do-
 mibus privatis (examina & tuos lares)
 devolutum in feminas rerum imperium.
 Si est iniquitas, cur suo patrocinio non de-
 stituitur? Et Regina [quasi tempus sit ma-
 los peiores fieri] in hoc arguitur, accusatur,
 & ne potestas datur causae dicendae, imo
 neque defendendi commoditate data &c.
 &c. --- Privati queruntur quod officia,
 proventus, dignitates, quae illis a glorio-
 sae memoriae Rege conferebantur, insolito
 in hac Republica pretio nundinari, solve-
 reque debuerint. Verum meminere oro
 praedicti praetendentes, quo pretio Reges e-
 ligantur & clare advertent, quod nullam
 patiantur iniuriam, quoties pro collatis di-
 gnitatibus aliquid liberali in se Maestati
 Regiae tribuunt offeruntque, cum hoc faci-
 ant ex contractu innominato.

INDEX.

INDEX RERVM.

A

- A**bdicationi Regum lege publica cautum est,
 177. Quae est omissa, electo Ioanne II.
 23. 196. Abdicationis spontaneae e-
 xempla. 21. seq.
- Adamas pretiosissimus. 261.
- Adolphum Sveciae Regem quidam Regem Po-
 loniae eligere volunt. 154.
- Alphonfus Ferrariae Dux Candidatus regni Po-
 lon. 119. Conditiones ab eo propositae.
 Ibid.
- Anna Sigismundi filia in numeru Candidatorum
 regni refertur. 119. Creatur regina, nu-
 bitque Stephano Bathori. 132.
- Ariani in Pol. non tolerantur. 295.
- Augustus II Candidatus sceptri regii, 222. Qua
 de causa eligendus Ibid. Salutatur
 Rex. 225. Contistae ipsi resistunt. 227.
 231. Coronatur. 261. Puncta a Confoe-
 deratis ei proposita, 264. Ad quae ab eo
 responsum est. 265. Confirmat iuramen-
 to pacta conventa. 266. seq. Moderatur
 vices temp. Interregni in Imp. Germ. 307.
 Mors, 269. Funus. 270.

X

Austrijs

INDEX.

Aufriacae domus conditiones, ob quas ad regiam dignitatem in Polonia evehi cupit. 145.

B.

Balthasar, Stephani Bathori, frater appetit regium diadema 144.

Bellum Russiae a Cotacis illatum. 168.

Bielinski eligitur Mareschalcus per calculos scriptos 207. Primus proclamat Fridericum^o Aug. Regem. 225.

Blandrata pacta conventa a Polonis obsignata tradit Principi suo Stephano Bathori. 131.

Boianowski Sigismundum III. Regem electum adducit in Poloniam. 148.

Boleslai II. Epitaphium. 20.

Boleslaus III. regnum dividit. 6.

Brand resistit conatibus Principis de Conti 254.

Bycina urbs Siles. expugnatur a Zamoscio. 151.

C.

Camenechia a Turcis expugnatur. 187.

Cancellariorum officia temp. Interregni cessant 36.

Candidati regni partim incolae, partim exteri 46.

- - Post discessum Rixae. 83.

- - Mortuo Lesco Nigro. 86. 87.

- - Post mortem Praemislai. 92.

- - Expulso Vladislao. 93.

Mos.

INDEX.

- - Mortuo Ludovico. 100.

- - Post obitum Sigismundi Augusti. 119. seq.

- - Post discessum Henrici Valefii. 129.

- - Post mortem Stephani. 143.

- - Post abdicationem Ioannis Casimiri 172.

- - Mortuo Michaelae. 199. seq.

- - Defuncto Ioanne III. 208.

Candidatorum nullus in electionis loco debet adesse praesens. 161.

Capillos apud Polonos radendi mos unde? 6.

Cardinalis vices Episcopi in Polonia obire non debent. 117.

Carolus Dux Neoburgicus competitor sceptri regii. 220. Conditiones ab eo propositae. Ibid.

Casimirus Florianus Archiep. Gnesn. nominatus Interregis munia exercet. 187.

Casimirus I. iam Monachus factus Rex eligitur. 5. 81. 83. seq.

Chan Tartaricus Princeps Candidatus regni. 386

Comitia Convocationis Varf. 291. 292.

Condei Principis fautores. 177.

Confederatio generalis temp. interregni. 39.

Mortuo Sigismundo Aug. 110. Electo

Friderico Aug. 241. Cracoviens. Palatinatus mortuo Augusto. 284. Varf. 294.

295. X 6 CON.

INDEX.

Confoederatio Religionis temp. interregni IX.
117. 118. 123. Impugnatur a Gregorio
XIII 119. Ab Episcopo Polnan. 125.
Durante interregno XI. 138.
Conradus capit Henricum Ducem Lignic. 69.
Consanguinei cum Nobilitate pari iure gaudent.
195.
Conti competitor regni, 215. Rationes pro-
pter quas eligendus, ib. Adventus eius
in Prussiam, 244. Scriptum evulgat. Ib.
Infectis rebus in Galliam revertitur. 254.
Contistarum querelae. 227.
Coronationis ritus, 52. Quid ante eam pera-
gatur? 51. Quid post eam. 62. Quo
tempore ius coronandi Reges Cracoviam
translatum, 94. Controversia ea de re,
97. Coronationis solennitates, electo Fri-
derico Aug. 262. Primati competit ius
coronandi Regem. 241.
Corporis regii cura quibus committatur? 15.
Prius non afferri solet, quam Rex novus
electus fuerit. 15. Sunt tamen, quibus
necdum electis novis Regibus, iusta per-
solvebantur. 16. Ritus sepeliendi Re-
gum corpora, 51.
Cosaci Zaporoviani ius suffragii in electione Re-
gis requirentes repulsam ferunt. 45. 157.
Russiam depopulantur. 168.

Craci

INDEX.

Craci I. res gestae. 72. Draconem occidisse fer-
tur. 73.
Cracovia a Maximiliano expugnatur. 150. A
Craco condita est. 20. 73. Quo tempore
ius coronandi Reges eo translatum. 94.
Decem e Magistratu personas nobiles cre-
at Frid. Aug. 263. Obtinet ius suffragii
in electione Regis. 45. 166.
Cracus II. a fratre occiditur. 73.
Cuiaviensis Episcopus moderatur statum inter-
regni absente Archiep. Gnesn. 32.
Curlandiae Duces eligunt Reges. 45.
D.
Dzmbiski Episc. Cuiav. coronat Frid. Aug. 262.
Quod indigne ferunt confoederati. 265.
Dignitates vacantes Respublica tempore interre-
gni distribuere non potest. 153. Sunt ta-
men exempla ib.
Dissidentibus cautum est de libero religionis
exercitio lege peculiari ante electionem
Henrici Valesii. 123. 317. Offerunt XX
articulos post obitum Sigismundi III. a fu-
turo Rege iuramento confirmandos. 155.
Eos vi opprimendos esse plerique censent.
160. Ab honoribus excluduntur. 285.
295. It. a confessu in Comitibus. 292.
Dorpowski nunciat Friderico Aug. ipsum Re-
gem esse electum. 226.
X3

Draco

Draco in antro Cracov. 73.

E.

Electio libertati Polonicae magis convenit quam successio. 7. Electionis modus in Pol. non est praescriptus. 8. Locus. 40. Quo pacto peragatur? 41. Diploma conficitur. 48.

Elogium Stephani R. 136.

Ernestus Austriae Archidux Candidatus Regni Pol. 121. 129.

Estoniam a Legatis Svecicis promissam Poloni Regno adici volunt. 150.

Exequiae Joannis III. 261.

Exorbitantiae regni prius esse corrigendas, quam Rex eligatur. 41. 175. Quod ante electionem Augusti II. factum non est. 42. In Electionis Comitibus se esse connotaturos sanciunt Ordines a. 1733. 295.

F.

Familiam Regis defuncti ex aerario publico lendam esse decernunt Ordines. 158.

Firley, Ioannes tumultum sedat. 121.

Flemmingius Orator ab Elect. Sax. ad Polonos missus 222. Pacta conventa nomine Regis iuramento confirmat. 260.

Frederovicus Competitor sceptri Polon. 120. Additis conditionibus. ib. Cui etiam nonnulli bene cupiunt. 122.

Frider

Fridericus Curlandiae Dux, ut frater exul patriae restitueretur, rogat. 157.

G.

Gedanenses stant a partibus Maximiliani Imp. 134. Impetrant ius suffragii in electione Regis 45. 166.

Georgius Wilhelmus Dux Prussiae indigne fert, quod ad Conventum publicum non sit vocatus. 156.

Gnesna sedes Piasti. 79. Ius stapulae obtinet. 260.

Gnesnensis Archiep. coronare debet Regem. 241.

Graecorum in religione gravamina. 156. Indulta est ipsis potestas ritus Russicos colendi 161.

Gryphina Lesci Nigri uxor donat Venceslao Boh. R. terram Cracov. & Sendomir. 90.

H.

Hedvigis coniux Vladislai Jagellonis. 12. 107 316. Opera matris suae eligitur regina 100. Illius conditiones pacis cum Ziemovito initae. 108.

Henricus Dux Lignic, vincit Vladislaum. 88. Captus a Conrado Duce Glogov. 89.

Henricus Probus praelio a Vladislao Lostico victus. 27. Redintegratis viribus prosterntur copias eius. 38.

Henricus Valesius Candidatus R. P. 119. 121. Renunciatur Rex Pol. 124. Migrat in Poloniam

X 4

INDEX.

Ioniam. 125. seq. Abit noctu in Galliam.
127. Mittuntur ad eum Legati. ib. seq.
I.
Iablonowski Legatus ad Regem Frid. Aug. re-
cense electum. 230.
Iacobum Ioa. III. filium commendat Imperator
213. Alia pro eo eligendo argumenta.
218.
Indigenatus terrarum Prussiae a Polonis oppu-
gnatur. 185. Exteris non conferendus in
Pol. 258.
Inscriptio in Regem electum Frid. Aug. 262.
Interregnum quid? 4. In imperio Rom. Germa-
ib. Eius causae. 14. Quot interregna
fuerint in Pol. 69. Statum eius modera-
tur Archiep. Gnesn. & hoc absente quis-
nam alius? 31. Quousque duret? 121.
Quid in eo actum mortuo Sigism. Aug.
264. Post mortem Sigisf. III. pacatissi-
mum. 253.
Ioannis Alberti epitaphium. 17.
Ioannes Albertus obtinet Episcopatum tempore
interregni. 158.
Ioannes Casimirus sceptrum regium obtinet. 169.
Ut iam Ordini S. I. adscriptus fuerit. 6.
Eius vitae curriculum. 169. Fratris con-
iugem ducit in matrimonium. 170. Ab-
dicat se regno. 171. Abdicatio uberius
recen-

INDEX.

recensetur. 24. seq. Oratio eius valedi-
ctoria. 26. Epitaphium. 15. Exequiae.
205.
Ioannes Sobieski profligat Tartaros. 187. Qui-
bus conditionibus Rex factus. 195. Sa-
lutatur Rex. 204. Mors. 205. Exclu-
sio prolis eius a regno. 308. 309. Con-
iugis eius cupiditas imperandi. 319.
Ioannes III R. Sveciae competitor R. Pol. 121.
129
Iudaeis nulla functio in teloniis conceditur. 160.
Iudicia Capturalia quid? 34. Approbantur
138. Quando primum instituta. 14.
Iudicia quaedam cessant tempore interregni.
36. 151.
Iudicia Terrestria & Tribunalitia non solent
prius cessare, quam mors Regis fuerit de-
nunciata. 153.
Iuramentum Augusti II. 266. (2550
- - Contribuentium pacta conventa. 2770.
- - Flemingii nomine electi Regis Frid.
Aug. 260.
- - Regum, quo pacta conventa confir-
mant. 50. Aliud in ipso actu coronatio-
nis. 61.
- - Mareschalci. 188. 195.
- - Senatorum negotia Reip. temp. in-
terregni tractantium. 189. Primatis Re-
gem

INDEX.

- gem eligentis. 100: Episcoporum, ibid.
 Senatorum, Ministrorum, Nunciorum,
 301. Custodis regni, ib.
Iurium cosequatio. M. D. L. abrogata. 243.
 K.
Kaptur vid. Iudicia Capturalia.
Kostka, Ioannes Palat. Sendom. Competitor re-
 gni. 129.
Kurtzbach Orator Imp. in itinere vulneribus a
 Weyhero afficitur. 136.
 L.
Lechus I. Pol. Princeps. 71.
Lechus II. in exilium missus. 74.
Legati in Galliam missi ad salutandum Henri-
cum Valesium Regem. 124.
 - - In Germaniam missi ad Maximilian.
 Imp. custodiam traduntur. 136. Dimissi
 a Rudolpho II ib.
 - - Exteri temp. electionis Varsoviae
 ne resideant cavetur. 39. 304. Eorum
 locus in Comitibus publ. 43. Arcentur a
 Coaenatu Generali, mortuo Sigism. Aug.
 114. Proprius miles non conceditur.
 285.
Leges temp. interregni defuncto Sigism. Aug.
 117. Post obitum Michaelis. 192. Post
 mortem Ioannis III. 241.
Lescio aurifaber Princeps eligitur. 76.

Lescus

INDEX.

- Lescus Albus** bis principatu motus, oblatum
 tertio sponte spernit, ad quem tamen
 summa rerum redit. 22.
Lescus II. astu principatum obtinet. 76. Qua-
drigis distrahitur. 10. 77.
Lescus II. s. III. qua ratione imperio potitus sit.
 77.
Lesczynski commendatur Rex in scriptis. 285.
 Cui se opponunt Imp. Rom. 286. Ra-
 tiones adferuntur ib. Et Imperatrix
 Russiae. 188. Responso Primatis. 191.
Lex peculiaris de religione. 123. Confirma-
tur defuncto Stephano. 138.
Litterae Petri Alexewitz ad Primatem regni.
 209.
 - - Principis Conti ad Polonos. 244.
 - - Radziowski Card. ad Aug. R. 230.
 - - Universales Saxonistarum. 219.
 - - - Radziowski 111. 237.
 - - - Potocki. 273.
Lithvani indigne ferunt, quod sine ipsorum
scitu Stephanus Rex electus sit. 134. 135.
Post mortem Stephani Austriacas partes
euertur. 147. Postulata eorum mortuo
Sigism. Aug. 115. Pistum repudiant.
 201.
Lithuania adiungitur Poloniae. 109. Iurium
ipsius coaequatio. 208. Abrogata. 243.
 Lotha-

INDEX.

Lotharingiae Princeps sceptrum regium sibi
tradi petit. 179.
Lubomirski Cracoviam occupat. 284. Princeps
Confoederationis Cracov. ib.
Lucerna D. Petri ex Polonorum censu. 5.
Ludovicus Hung: R. denominatus est successor
a Casimiro. 13. Creatur Rex Pol. 94.
Idem, ut filiam suam Reginam eligerent,
a Polonis impetravit. 14. Eius regiminis
pertacti Poloni. 97.
Ludovicus Marchio Badensis Competitor regni.
221.

M.

Mareschalci iurisdictio tempor. interregni cir-
cumscripta. 195. Quomodo fidem suam
obstringat, quando Rex eligendus sit. 41.
188. 195.
Maria Casimira iuncta connubio Ioanni III. 205.
Maria Ludovici filia excluditur a successione.
100.
Mariae Virginis imago flet. 174.
Maffalski Mareschalcus. 292.
Maximilianus Archidux Austrisae eligitur Rex
149. Expugnat Cracoviam. 150. Ca-
pitur a Zamoscio 151. E custodia dimit-
titur. 152.
Maximilianus Imp. Candidatus regni Pol. 129.
Eligitur Rex dissentiente Ord. equest. 130.
Men-

INDEX.

Meononistae in Pol. non tolerantur. 295.
Metsingus Ducem Pomeraniae donat Prae-
mislao. 90.
Michael Coributhus electus R. P. 172. 184.
Mors eius. 187. Causa mortis. 18. Epi-
taphium. ib.
Milites ad iuffragia in electione Regis non ad-
mittuntur. 45. 157.

N.

Neoburgicus Princeps Candidatus R. P. 173.
Nobiles a peregrinis titulis honorum & signis
abstineant. 285.
Nummus in coronationem R. Frid. Aug. 261.
Nuncii Pont. Rom. locus in conventibus publ.
176.
Nunciis Terrarum Prussiae locus inter Plocen-
sem & Lancicienssem Palatinatus concedi-
tur. 180.

O.

Oborescius Condeo & Neoburgico Principi mi-
nime favens. 176.
Ordinum omnium consensus liber requiritur
priusquam electus Rex coronari possit.
241.
Otto Imp. diadema Boleslao imponit. 80. 314.
Ozarovius Mareschalcus. 292.

Paco-

INDEX.

P.

- Paſtorum** Conventorum ſumma inter Frid. Auguſt. & Remp. 255.
 - - - Inter Ioa. III. & Remp. 196.
Palatini XII. poſt mortem Lechi regnant. 71.
Pecuniae eudendae ius penes Remp. 161.
Petri Alexewitz literae ad Archiep. Gneſo. 209.
Piaſtus quare a regia dignitate excludatur adteruntur rationes. 9. 190. 191. Pro quo tamen aliae militant, 10. 173. 191. Lithvani poſt mortem Michaelis repudiant Piaſtum. 208. It. omnes Ordines poſt fata Ioannis, 308. Poſt mortem Auguſti eligendus, 284. 298. 295. 296. 308.
Piaſtus ruſticus princeps eligitur, 78. 79. Cruſvicia Gneſnam ſedem ſuam transfert. 79.
Pomeraniae Dux non admittitur ut electioni Regis interſit. 121.
Polonia olim Imperio tributaria fuit. 315.
Poloniae Regnum olim haereditarium fuit. 5. Quod lege abrogatum. 7.
Popielus II. a muribus corroſus. 20. Quod ab aliis in dubium vocatur. 310.
Poſnaniensis Epiſc. moderatur ſtatum interregni abſentibus Archiepiſc. Gneſnens & Epiſc. Cuiav. 32.
Potocki Primatis Oratio in Comitibus poſt mortem

INDEX.

- tem Regis habita. 271. Literae univerſales. 273. Momenta ad deliberandum in Comit. Convocat. propoſita. 293. Iuramentum ob eligendum Regem. 300.
Praemislau Rex coronatur. 92. Sigillum regni primus exculpandum curat. ib.
Praeſcriptionum tempus in cauſis fundi Eccleſiae 161.
Preces illius, qui coronat Regem. 55.
Primas regni quare ex Ordine Eccleſiaſtico ſit? 31. Moderatur ſtatum interregni imo ipſum regnum abſente Rege. 31. 32. Renunciat Regem. 44. Ius coronandi Regem. 241. Poſt coronationem Vicariatum deponit. 66.
Proles regia a ſceptro Polonico olim non erat excluſa. 11.
Proteſtatio Contikarum adverſus electionem Frid. Aug. 231. Reſponſio ad eam. 232.
Pruſſi poſtulant fruſtra, ut ex illorum Ordine Mareſchalcus eligatur. 189.
Pruſſiae Civitates Commiſſariis Regis praeſtant homagium. 66. Habentius ſuffragii in electione Regis. 312, 313.
Pruſſiae Duces olim Reges eligebant in Pol. 45. 312. Non conceditur ipſis locus in Comitibus. 199. Non ſunt vocati ad Convocationem generalem mortuo Sigism. III. 156.
 Qua-

INDEX.

- Q.
Qvackeri in Polonia non tolerantur. 295.
 R.
Radzieiowski Primas Regni supprimit literas ab Imp. Russorum ad se datas. 209. Principem de Conti Regem proclamat. 225. Eius ad Frid. Aug. literae, quibus eum advocat a capeffenda dignitate regia. 230. Literas univertiales ad omnes Ordines Polon mittit pro electionis de Conti confirmatione. 237.
Radzivilius Ref. religioni addictus Marefchalcus in Comitibus electus. 154.
Reges Pol. exauctorari possunt. 19. Cuius rei exempla adferuntur. 20.
Reginae viduae Michaelis R. promittuntur annui redditus. 190.
Respublica in partes distracta post obitum Stephani Regis. 141. Item defuncto Michael. 201. Mortuo Ioanne III. 206. 224. 225. Post discessum Rixae. 287.
Rex non Catholicus ut eligi possit in Pol. Imperator petit a Papa. 200.
Rittigerus a Venda victus mortem sibi consciscit. 74. 75.
Rixa mater Casimiri summam rerum tenet. 80. Auffugit e Polonia. 81. An Ottonis soror fuerit, dubitatur. 315.
 Ru. Ga

INDEX.

- Russia a Cosacis devastatur. 168.
 S.
Sedes regia in Pol. vel M. D. L. figenda. 259. 260.
Sigillum regni Praemislaus primus exculpandum curat. 52.
Sigismundus Aug. admodum adolescens corona regia condecoratus. 14.
Sigismundus Caroli Imp. filius ad fasces regni non admittitur. 99. Masoviam depulatur. 104.
Sigismundus III quibus conditionibus ad regiam dignitatem adspiret. 12. 146. Rex Pol. eligitur. 148. Venit in Poloniam. 149. Mors eius. 157.
Stanislaus Szczepanovius a Boleslao II. interficitur. 20. Eius templum Rex recens electus invist. 51.
Stapulae ius Thorunium habet. 260.
Stephanus Bathori Candidatus regni. 129. Conditiones ab eo propositae. ibid. Venit in Poloniam. 133. Religioni Catholicae se addictum esse fatetur. 134. Coronatio eius peracta a Cuiav. Episcopo. 135. Elogium eius. 136. Mors. 137. Post mortem a Karnkovic in Conventu publico accusatur. 138. 139.

Y

Sto

INDEX.

- Stolam candidam festis solemnibus gestare debent Poloni. 6.
 Successivum olim Poloniae regnum fuit. 5.
 Quod deinde abrogatum est. 7. 14.
 Successor vivente adhuc Rege saepius denominabatur. 13.
 Sveciae Rex svadet, ne prius ex Sigismundi filiis aliquis Rex eligatur, quam haereditati regni Sveciae renunciarit. 165.

T.

- Tenczynius Palatinus Belzens. Candidatus regni 143.
 Thorunium ius stapulaehabet. 260.
 Tribunalitia iudicia tempore interregni cessant. 37.
 Turbae durante interregno XIV. 180. Post obitum Ioa. III. 269. Electio Rege Aug. II. 221.
 Turcorum Imperatoris consensu Regem eligendam esse praetendit legatus eius. 140.

V.

- Vchanskium Archiep. Gnesn ut Regem eligant Poloni commendat Turcorum Imp. 120.
 Sequitur partes Maximiliani Imp. electi R. P. 135.
 Venceslaus Boh. Dux terram Cracov. & Sandomir.

INDEX.

- Sandomir a Gryphina sibi dono datam occupare conatur. 90. Eligitur Rex. 92.
 Venda in Vistulam se praecipitem agit. 21. 75.
 Vicarii Imperii Rom. Germ. 4.
 Vilnenses impetrant ius suffragii in electione Regis. 47. 166.
 Vladislaus Cuiaviae Dux iam Monachus in Pol. venit occupaturus regnum. 97. 98.
 Vladislaus Jagello coniugium Hedvigis expetit. 107. Fit Christianus. 109. Creatur Rex. ibid. Lithvaniam Poloniae iure sempiterno adiungit, ibid.
 Vladislaus Jagellonides a Patre adhuc vivo designatur successor. 13.
 Vladislaus Lothicus vi thronum occupaturus infectis rebus discedit. 87. 88. Vt postea Rex electus fuerit, tamen exurus est ea dignitate. 91. Iterum Rex creatur. ibid.
 Vladislaus opera fratrum suorum Rex eligitur. 162.
 Vnctionis formula 58.
 Vniversales quid? 33.

W.

- Wilhelmus Austriacus Hedwigen Reg. in matrimonium ducere cupit. 108.
 Woievoda vid. Palatinus.

Zala.

INDEX.

Z.

Zaluski concio laudatur. 207.

Zamoscius a Zboroviis in conventu acriter perstringitur, 137. Vindicat famam suam ab inimicorum calumniis. 139. Conditionibus in Conventu Varfav. ab omnibus probatis subscribere recusat. 141. Cum copiis venit ad Comitia Varfav. electionis. ibid. Competitor regni. 143. Profligat copias Maximiliani, 150. 156. Quem capit, 151.

Zborovius Zamoscio resistit 64. Cui adempta est dignitas Mareschalci. 137.

Ziemovirus Masoviorum Dux bellis vexat remp. 103. Rex creatur. 101.

FINIS.

755
354
8 H
L

West. Polon

G. 1000

